

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Urška Mikolič

MLADI STARŠI: VIRI MOČI IN POTREBE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Urška Mikolič

MLADI STARŠI: VIRI MOČI IN POTREBE

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Urška Mikolič

Naslov naloge: Mladi starši: viri moči in potrebe

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 219

Število slik: 0

Število tabel: 2

Število prilog: 3

Mentorica: Izr. Prof. dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Deskriptoriji: mladost, družina, mlada družina, študentska družina, starševstvo, materinstvo, očetovstvo, pravice, viri moči, potrebe

Povzetek: Moje diplomsko delo je sestavljeno iz dveh delov: teoretskega uvoda in empiričnega dela. V prvem delu diplomske naloge, teoretskem uvodu, sem se posvetila osnovnim pojmom, ki se neposredno tičejo mladega starševstva oziroma mladih družin ter ugotavljala razlike med posameznimi mladimi družinami. Raziskala in predstavila sem tudi pravice in ugodnosti, ki jim pripadajo, in se dotaknila razlik med mladimi starši in dostopa do pravic in ugodnosti, ki jim pripadajo. S tem sem želela mladim in ostalim, ki jih tematika mladega starševstva zanima, olajšati dostop do najpomembnejših informacij. Zanimalo me je, kakšni vse so viri moči mladih staršev, kje si najdejo pomoč in podporo, ki jo potrebujejo, ter kakšne so njihove potrebe.

Pravice in potrebe mladih staršev predstavljajo glavno tematiko raziskovalnega dela. V empiričnem, raziskovalnem delu mojega diplomskega dela sem najprej raziskala mnenje šolajočih se mladih o mladem starševstvu, kar sem izvedla z anketnim vprašalnikom s polodprtimi vprašanji, na vzorcu 122 oseb. Nato sem raziskovala raznolikost mladih družin, njihove vire moči in potrebe in sicer tako, da sem opravila osem poglobljenih intervjujev z mladimi starši. V rezultatih in razpravi sem predstavila rezultate anketnega vprašalnika in intervjujev ter jih podkrepila z rezultati raziskav in ugotovitvami drugih avtorjev. Rezultati so bili dokaj reprezentativni glede na moje hipoteze, razmišljanja in ugotovitve. Glaven rezultat je po mojem mnenju ta, da je želja po starševstvu in ustvarjanju družine med mladimi zelo prisotna, omejujejo pa jih neurejene življenjske razmere in negotova prihodnost, zato se za družino raje odločajo v kasnejših letih in ne v mladosti. Tisti mladi, ki pa se odločijo in načrtujejo družino, pa morajo za to imeti vsaj osnovne pogoje; s tem mislim na urejeno bivališče, varno zaposlitev vsaj enega partnerja ipd.

V sklepih in predlogih sem se osredotočila na primarno temo mojega diplomskega dela - vire moči in potrebe. Predstavila sem različne življenjske okoliščine mladih družin ločeno skozi perspektivo virov moči in potreb. Poleg tega pa sem kritizirala trenutno socialno ureditev, ki je po mojem mnenju neprimerna za mlade, oziroma jih pogosto popolnoma spregleda in jim ne nudi kakšnih ključnih olajšav za izboljšanje njihovega življenjskega standarda in realiziranje samostojnega in neodvisnega življenja.

Title: Young parents: Sources of strenght and needs

Descriptors: Youth, family, young family, student family, parenthood, motherhood, fatherhood, rights, sources of strenght, needs

Abstracts: My diploma thesis is composed of two parts: theoretical introduction and empirical part. In the first part of my diploma thesis, in theoretical introduction, I focused on basic concepts, which are directly connected to young parenthood or young families and I examined the diferences between particular young families. I also researched and presented rights and benefits to which are they entilted to and studied the differences between young parents and which rights and benefits they can access. With that I wanted to ease the access to the most important informations to all the young people and others who are interested in thematic of young parenthood. I wanted to know what can be the sources of strenght of young parents, where they can find help and support and what are their needs.

Rights and needs are the main themes of my research work. First I researched the opinion of youth included in educational sistem about young parenthood, which I performed through a survey questionnaire with half open formulation of questions, on a sample of 122 people. Afterwards I researched the diversity of young families, their sources of strenght and needs, through eight detailed interwievs carried out with young parents. In results and discussions I presented the outcomes of my questionnaire and interwievs and substantiated them with results of other authors and reseraches. Results were quite representative based on my hypothesis, thinkings and findings. Main result is in my opinion that there is a present wish of parenthood and creating families among youth, but it is limited by unsettled family circumstances and uncertain future, therefor people tend to decide for the family rather in later years and not in the youth. Those young people who decide and plan family must have at least sufficient ellementary terms, by which I mean residence in order, safe employment of at least one partner etc.

In conclusions and proposals I focused on main themes of my diploma thesis - sources of strenght and needs. I presented different life circumstances of young families through seperated perspectives of sources of strenght and needs. Furthermore I criticized the present social regulations, which are in my opinion insufficient as they often totally ignore the youth and do not offer them any needed reliefs to improve ther life standards and realization of autonomy and independance of their life.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	MLADOST	1
1.1.1	Mejniki mladosti.....	4
1.1.2	Prehod mladih v odraslost	5
1.2	DRUŽINA	8
1.2.1	Mlada družina	11
1.2.2	Študentska družina.....	13
1.3	STARŠEVSTVO	15
1.3.1	Materinstvo	16
1.3.2	Očetovstvo	18
1.3.3	Načrtovanje starševstva	20
1.3.4	Samostojnost.....	23
2	SOCIALNI POLOŽAJ MLADIH DRUŽIN.....	25
2.1	DRUŽINSKA ZAKONODAJA	25
2.2	FINANČNA PROBLEMATIKA MLADIH DRUŽIN.....	28
2.2.1	Mladi in trg dela	30
2.2.2	Družinski denarni prejemki	31
2.2.2.1	Starševski dodatek	32
2.2.2.2	Otroški dodatek	34
2.2.2.3	Pomoč ob rojstvu otroka.....	36
2.2.2.4	Dodatek za veliko družino	38
2.2.2.5	Dodatek za nego otroka, ki potrebuje dodatno nego in varstvo	38
2.2.2.6	Delno plačilo za izgubljen dohodek	39
2.2.3	Pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo	40
2.2.3.1	Materinski dopust	41
2.2.3.2	Očetovski dopust	43
2.2.3.3	Starševski dopust	46
2.2.4	Posebne pravice, ki jih lahko koristijo študentske družine.....	48
2.2.4.1	Dodatno študijsko leto, podaljšanje statusa in izjemni vpis v višji letnik.....	48
2.2.4.2	Bivanje v študentskem domu.....	49
2.2.4.3	Subvencionirana prehrana	50

2.2.4.4	Leto pokojninske dobe	51
2.2.4.5	Vrtec za otroke študentov	51
2.2.4.6	Opravljanje izpitov	52
2.2.4.7	Fundacija Študentski tolar	53
2.2.5	Finančna odvisnost	53
2.3	STANOVANJSKA PROBLEMATIKA	54
2.3.1	Zakonsko urejanje stanovanjske problematike.....	56
3	PROBLEM.....	58
4	METODOLOGIJA.....	60
4.1	VRSTA RAZISKAVE	60
4.2	MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV.....	60
4.3	POPULACIJA IN VZORČENJE.....	61
4.4	ZBIRANJE PODATKOV	62
4.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	63
5	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	65
5.1	PODATKI O SODELUJOČIH V RAZISKOVALNEM DELU	65
5.2	MLADA DRUŽINA.....	69
5.2.1	Starševstvo.....	70
5.2.2	Zakonski stan.....	72
5.2.3	Starost staršev	73
5.2.4	Število in starost otrok.....	74
5.2.5	Načrtovanje starševstva	75
5.2.6	Želja po več otrocih	76
5.2.7	Sprememba življenja z otroki.....	77
5.2.8	Šolanje	78
5.2.9	Prosti čas staršev.....	79
5.3	EKONOMSKA PROBLEMATIKA.....	80
5.3.1	Zaposlitev	81
5.3.2	Dohodek	83
5.3.3	Stroški.....	84
5.3.4	Razpolaganje z denarjem in varčevanje	85
5.4	STANOVANJSKA PROBLEMATIKA	86

6	SKLEPI IN PREDLOGI.....	87
6.1	VIRI MOČI.....	89
6.2	POTREBE.....	93
7	UPORABLJENA LITERATURA	101
7.1	KNJIŽNI VIRI	101
7.2	INTERNETNI VIRI.....	102
8	PRILOGE.....	106
8.1	PRILOGA 1: RAZISKAVA O MLADEM STARŠEVSTVU MED ŠOLAJOČIMI SE MLADIMI .	106
8.2	PRILOGA 2: INTERVJUJI Z MLADIMI STARŠI	141
8.2.1	Intervju A.....	141
8.2.2	Intervju B.....	148
8.2.3	Intervju C.....	153
8.2.4	Intervju D.....	157
8.2.5	Intervju E	160
8.2.6	Intervju F	164
8.2.7	Intervju G.....	168
8.2.8	Intervju H.....	172
8.3	PRILOGA 3: KODIRANJE INTERVJUJEV.....	175

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Anketa o mnenju o mladem starševstvu	65
Tabela 5.2: Intervjuji z mladimi starši.....	67

PREDGOVOR

O temi za diplomsko delo sem dolgo časa razmišljala, nisem si namreč želela, da bi prišel čas za pisanje diplome, jaz pa bi na vrat na nos iskala temo, ki bi mi bila zanimiva in bi jo rada raziskovala. Tako sem tekom študija ugotovila, da mi je najbolj privlačno področje dela ravno delo z družinami. Opazovala sem kar nekaj znank in znancev, sošolk in sošolcev, prijateljic in prijateljev, ki so postali mladi starši in to se mi je zdelo, v današnjem času in v njihovi starosti, nadvse pogumno. Tako sem se tudi odločila, da bom raziskovala področje mladega starševstva.

Najprej me je zanimalo, kakšno je splošno mnenje med mladimi o mladem starševstvu, kaj to za njih pomeni, ali bi si želeli postati mladi starši in če da, pod kakšnimi pogoji. Potrdile so se moje hipoteze, da si mladi na splošno želijo imeti otroke vendar bi se za njih odločili kasneje v življenjskem poteku. *»Prebivalci Slovenije pripisujejo družini zelo velik pomen. Poleg poklicnega dela jo štejejo med najpomembnejša področja svojega življenja. Pri tem med starostnimi skupinami skorajda ni razlik, kar pomeni, da je tudi med mladimi interes za družino zelo velik.«* (Černič Istenič v Renner et al., 1995) Razlogi za to so, da si želijo imeti predhodno urejeno partnersko življenje, želijo si imeti (stalno) zaposlitev in urejeno stanovanjsko problematiko. (Nastran Ule, M., et al., 1996: 70) pravi, da *»Študentsko in dijaško mladino družni ocena, da jih najbolj ogroža nezaposlenost in pomanjkanje stanovanj.«* Ravno to me je vodilo v raziskovanje mladih družin in družbene ureditve tega področja, saj me je zanimalo v kakšnih pogojih obstoječe mlade družine živijo, kakšni so njihovi viri moči in kaj vse sestavljajo njihove potrebe. Zanimalo me je kje dobijo podporo in pomoč, v kakšni obliki in intenziteti in koliko se zaradi tega počutijo odvisni od drugih. Zanimalo me je tudi katere vse pravice in ugodnosti so jim na voljo in predvsem kaj bi še potrebovali ter kako bi to dosegli.

Veliko sem tudi premišljevala o tem, kakšna bi morala biti socialna ureditev naše države, da bi spodbujala mlade k osamosvajanju in jim omogočila pozitivnejši pogled na pogled na prihodnost ter jim omogočala hitrejši odhod od doma, do lastnega stanovanja oziroma življenja na svojem ter tudi snovanje lastne družine. Poglobila sem se v proučevanje mladosti in značilnosti naše družbe, v proučevanje postmodernih trendov kot so podaljševanje mladosti, LAT – fazo mladosti, daljšem izobraževanju, tveganih in negotovih zaposlitvah in tudi o nezaposlenosti oziroma brezposelnosti mladih, stanovanjski problematiki in o rodnostnih spremembah, kot so predvsem kasnejše odločitve za otroka in

rojstvo otrok pri višji starosti in pa odločitev za manjše število otrok. Vse to vpliva na odločanje o družini, ki se prelaga na kasnejši čas v odraslem življenju. Zato se je spremenil tudi odnos do mladega starševstva in seveda odstotek mladih, ki se odloči za snovanje lastne družine.

Vse te spremembe so povzročile eno izmed temeljnih značilnosti postmoderne družbe, to je staranje prebivalstva in zmanjševanje aktivnega prebivalstva zaradi manjše natalitete, kar je vsaj za moje pojme skrb vzbujajoče. Mladi ljudje, ki živijo v stalnem strahu in negotovosti pred prihodnostjo, mladi, ki si ne upajo načrtovati svoje prihodnosti, saj jo ne znajo in morejo predvideti, ker ne vedo ali bodo dobili zaposlitev, ali bodo lahko kdaj zaživel na svojem, ali bodo lahko kdaj ustvarili »primerne« pogoje, ki bodo dovolj varni, da bi si ustvarili lastno družino. To se mi zdi nesprejemljivo! Zanimalo me je, kako bi morali spremeniti, prilagoditi našo socialno ureditev, da bi bila spodbudnejša za mlade ljudi, za osamosvajanje od svoje družine orientacije in za snovanje svoje lastne družine, družine prokreacije. Razmišljala sem kakšna je vloga socialnega dela pri tem ter kaj vse bi bilo potrebno spremeniti, drugače urediti, da bi prišlo do teh korenitih sprememb, ki bi spodbudili mlade k samostojnejšemu življenju in jih rešili stalnega strahu in negotovosti.

1 TEORETIČNI UVOD

V teoretičnem uvodu sem se posvetila predstavitvi osnovnih pojmov, ki zadevajo temo mojega diplomskega dela in sicer mladega starševstva, to so mladost, družina in starševstvo, kjer sem se podrobneje posvetila tudi po mojem mnenju pomembnim sestavinam le teh. S tem sem želela približati tematiko in predstaviti pomembne informacije vsem, ki bi jih tema mladega starševstva zanimala.

Moje razmišljanje, razumevanje in definiranje osnovnih pojmov sem podkrepila z definicijami, ki sem jih našla v najrazličnejši literaturi, kot primerjanje ali pa utemeljevanje mojih lastnih ugotovitev. S teoretičnim uvodom želim približati tematiko mladega starševstva ter jo narediti bolj razvidno.

1.1 Mladost

V sodobnih družbah je značilna členitev življenja na posamezne življenjske faze, kjer so glavne ločitve med otroštvom in mladostjo, mladostjo in odraslostjo pa tudi odraslostjo in starostjo. Mladost je pojem, ki ga dandanes vsak posameznik razume drugače. Vsaka kultura mladost in mejnike mladosti definira po svoje. Sama se bom osredotočila na mladost, kot jo razumemo v naši kulturi.

Miličinski, Tomori in Hočevar so leta 1986 mladost definirali kot *»obdobje, ki se boči med otroštvom in odraslostjo. To je čas intenzivnega razvoja, v katerem se ne oblikuje le telo mladega človeka, temveč zori tudi njegova osebnost. Z otroško podobo pušča mladostnik za seboj tudi vse prednosti in pravice otroštva ter se postopoma pripravlja, uri in uči za življenje, ki ga bo moral prevzeti kot odrasel človek.«* (Miličinski, Tomori & Hočevar, 1986)

Po tej definiciji je obdobje mladosti pripravljanja in postopnega vstopanja v odraslost. Kljub temu pa to ne pomeni, da vsi razumemo pojem mladosti enako in da pomeni isto stvar, da se začne in konča z enakimi prehodi in na isti točki. Glavna opredelitev mladosti je, da se začne s koncem otroštva in konča z vstopom v odraslost, samostojnost. Ule (v Ule & Mihelj, 1995: 16) mladost opredeli kot biografski prehod od otroštva k odraslosti, od nižje k višji fazi življenjskega cikla. Pravi, da je mladost posebno življenjsko obdobje polno nasprotij in hkrati želje po njihovem preseganju ali uravnovešanju. Pravi, da danes

mladost najbolj določa prehodnost in vmesnost. *»Nedoločnost meja med mladostjo in odraslostjo ter njunih vsebin je povezana s čedalje večjo individualizacijo mladosti in individualizacijo življenjskih stilov nasploh.«* (Ule, v Ule & Miheljak, 1995: 17) Mejniki mladosti so danes težko objektivno in splošno določljivi. Nihče ne more jasno in točno določiti ali zarisati meje, kdaj točno se ti prestopi zgodijo, in kateri so ti mejniki mladosti in odraslosti. Menim, da to lahko najboljše pove le vsak posameznik zase, ko se počuti sam odraslega. Za nekoga je to osamosvojitvev od staršev, za drugega partnerska ljubezen in poroka, rojstvo otrok, za nekoga delo oziroma zaposlenost, za drugega nadaljevanje izobraževanja.

»Mladost je razvojno obdobje človeka od spočetja do samostojnosti. V tem obdobju telesno dozori za razmnoževanje, v osnovi se vključijo v delovanje tudi vse druge razsežnosti. Glavni nalogi mladostnega obdobja sta zdrava rast in temeljno učenje za samostojno življenje. V mladostnem obdobju človek sprejme iz nakopičenega kulturnega zaklada vsa glavna spoznanja in izkušnje iz zgodovine človeštva. Po zdravem razvoju v mladostnikovem obdobju človek dozori do zmožnosti za lastno samostojno družino, delo in družbeno sožitje. Danes se mladostno obdobje podaljšuje, njegova povprečna meja je v naših civilizacijskih razmerah že prešla petindvajseto leto starosti.« (Ramovš & Ramovš, 2007)

V mnogih definicijah mladosti in pisanju o mladostniškem obdobjem poudarjajo fenomen podaljševanja mladostniškega obdobja. Mladi so pod hudim pritiskom odraščanja, oblikovanja lastne identitete in osebnosti, in pritiski ter željo osamosvajanja in samostojnega življenja s hkratnimi nenehnimi spremembami v življenju. Dandanes pa so še toliko bolj pod pritiskom zaradi njihove nejasne in negotove prihodnosti zaradi velikih družbenih sprememb, katerih vseh posledic po mojem mnenju še ne zmoremo z gotovostjo določiti. Včasih so mladi zgodaj zaključili s šolanjem, se zaposlili in si ustvarili družino. Danes pa je njihova prihodnost bolj negotova, zato se želijo na odraslost čim bolj pripraviti. Rener (2006: 110) ugotavlja, da mladi najbolj in kot prvi čutijo posledice družbenih sprememb in se morajo ves čas spopadati s tveganji, ki jih predhodne generacije niso poznale, niti niso predvidevale. Pravi, da so se spremembe, o katerih govorimo, zgodile v zelo kratkem časovnem okviru, posledica tega pa je, da so referenčna območja, ki so včasih zagotavljala bolj ali manj zanesljive prehode v odraslost, danes precej negotova in drugačna. Moje opažanje je, da so mladi hkrati pod stalnim pritiskom, da si v tem obdobju pridobijo kar se da največ kulturnega kapitala, pa tudi pod pritiskom in veliko

željo, da si pridobijo neke gotovosti, kot sta ekonomska stabilnost in urejeno stanovanjsko področje. Ule (v Ule & Miheljak 1995: 57) pravi, da je podaljšana adolescence zasnovana na triadi institucij. Te institucije so izobraževalni sistem, prostočasni sistem in sistem fleksibilne podzaposlitve. Poudarjata, da morajo mladi graditi svojo socialno identiteto in ohranjati stabilnost življenjskega cikla z enakomernim sodelovanjem znotraj vseh treh institucij

Podaljšujejo šolanje in odhod od doma, prelagajo z odločitvami in odgovornostjo zaradi negotovosti zaposlitve in urejanja stanovanjske problematike. *»Največja skrb mladih ostaja brezposelnost. Sledi ji prepričanje v neprimernost prejete izobrazbe.«* (Žebovec et al. (ur.) 1999: 28) S tem se obdobje mladosti tudi podaljšuje, mejniki mladosti in odraslosti pa spreminjajo. Mojo tezo potrdijo tudi rezultati raziskav o mladini, ki jih predstavi Ule (v Ule et al. 2000: 19), ki pravi, da je tudi v Sloveniji značilnost sprememb otroštva in mladosti v devetdesetih letih čedalje večji pritisk na mlade, da si pridobijo čim višjo, boljšo in raznoliko izobrazbo ter kulturni kapital. Poroča, da se med mladimi vseh slojev in generacij širi zavest, da so njihove prednosti v boju za boljši položaj v sodobni družbi večje, čim si naberejo več kulturnega kapitala in izobrazbe v otroštvu in mladosti. Ule (v Ule & Miheljak 1995 : 57) še pravi, da se vstop v trajno, kontinuirano zaposlitev pomika v poznejša leta življenja, medtem ko se dejavnosti odraslosti, kot so kompetentnost na trgu dobrin in načini avtonomnega oblikovanja življenjskih stilov, selijo v zgodnejša leta življenja.

Menim, da je ena glavnih značilnosti mladosti kot življenjskega obdobja njena značilna umeščenost med otroštvom in odraslostjo in sta njeni glavni značilnosti ravno tista vmesnost in hkrati prehodnost. Pri današnjih mladih je opaziti stalno negotovost, strah ter veliko željo po stabilni, varni in optimistični prihodnosti, ki pa je trenutno precej zamegljena in negotova. Vse to se kaže v odlaganju sprejemanja nalog, vlog in obveznosti odraščajočega se mladega človeka, kar je po mojem mnenju posledica tako širših družbenih sprememb kot tudi sprememb na individualni ravni mladih ljudi, ki se kažejo predvsem v podaljševanju mladosti, kasnejšem odhodu od svoje primarne družine ter v kasnejšem ustvarjanju lastne družine.

1.1.1 Mejniki mladosti

Kakor sem že dejala, se je družba v zadnjih desetletjih močno spremenila, spremenile so se njene značilnosti, predvsem pa so se spremenili družinski življenjski poteki. Veliko govorimo o podaljševanju mladosti in staranju prebivalstva. Menim, da te številne družbene spremembe vplivajo tudi na življenjske poteke ljudi v sodobni družbi. Včasih so bili življenjski prehodi med posameznimi življenjskimi obdobji, otroštvom, mladostjo, odraslostjo in starostjo jasno določljivi, danes pa se te meje vse bolj zabrisujejo. Življenjski poteki različnih ljudi so postali med seboj čedalje bolj različni, v različnih starostih se mladi odločajo za zaključek šolanja in vstop na trg delovne sile, za odhod od doma in življenje v lastnem stanovanju in za snovanje lastne družine, kar so po mojem mnenju tisti tipični prehodi med mladostjo in odraslostjo ali pa bolje rečeno mejniki mladosti. Švab (v Rener et al. 2006: 64) poroča, da so danes posamezniki v svojih odločitvah o življenju čedalje manj vezani na t.i. klasične družbene norme o življenjskih prehodih, ki so na primer izobraževanje, zaposlitev, poroka, rojstvo otrok, prav tako pa so vse manj vezani na njihovo časovno zaporedje, saj se ločujejo od zunanjega prostora in hkrati tudi vse manj upoštevajo predobstoječe zveze z posamezniki in skupinami.

Mladost, kot sociološki pojem Rajkar in Boljka (2009: 5) delita na 3 obdobja:

- *od 15 do 18 let (t. i. klasična mladost),*
- *od 19 do 24 let (t. i. pozna mladost)*
- *od 25 do 29 let (t. i. mlajša odraslost).*

Po tem lahko sklepamo, da je eden izmed najenostavnejših kriterijev za določitev mejnikov mladosti ravno starost mladega človeka. Po tej definiciji je oseba, mlajša od 15 let, otrok in starejša od 29 let odrasel. Obdobje med 15. in 29. letom pa je čas, ko je človek definiran kot mladostnik, čas mladosti. Sama se strinjam z okvirno omejitvijo le te, saj ravno družbene spremembe pomikajo te meje v različne in čedalje višje starosti.

To obdobje (mladost) vključuje tri glavne »prehode«:

- *prehod od šole k delu (zaključek šolanja in vstop na trg delovne sile),*
- *prehod od ekonomske odvisnosti k ekonomski neodvisnosti in samoodgovornosti*
- *prehod od doma v lastno domovanje (ibid.)*

To so tudi tisti glavni mejniki mladosti: torej zaključek šolanja, zaposlitev in ekonomska neodvisnost ter odhod od doma in lastno domovanje, urejeno in stalno partnersko življenje in snovanje lastne družine. Za te lahko rečemo, da so mejniki mladosti in vsak od njih pomeni korak naprej k mladostnikovi neodvisnosti in vstopu v odraslost.

1.1.2 Prehod mladih v odraslost

Ule (2008: 12) pravi, da smo priče velikih sprememb. Pravi, da današnje generacije mladih vstopajo v odraslost drugače kot prejšnje generacije, saj se podaljšujeta izobraževanje in ekonomska odvisnost od staršev ob hkratnem pomikanju vstopa v zaposlitveno obdobje in v starševstvo v pozna dvajseta ali celo v trideseta leta življenja. V preteklosti je bilo odrasčanje lažje. Mlad človek je sicer živel pod pritiskom dokončanja šolanja, a je bilo to krajše, moral si je najti zaposlitev, a je bilo to lažje, saj je bil hiter vstop na trg delovne sile verjetnejši, oblike zaposlitve pa varnejše. Dostop do lastnega stanovanja je bil posledično lažji, poroka in snovanje družine pa je bilo od mladostnika pričakovano in je bil ob stalnem partnerstvu del normalnega, pričakovanega življenjskega poteka. Mladi so tako postali odrasli z zaključkom šolanja, z zaposlitvijo, s poroko in snovanjem družine in v večini primerov tudi v takšnem časovnem zaporedju. Danes pa ni nujno več tako.

Ule (2008: 13) pravi, da je temeljna sestavina sodobnega življenja čedalje večja izbirljivost življenjskih poti, pravi tudi, da se sodobne družbe spopadajo s kompleksno različnostjo, mladi pa imajo le malo pomoči ob izbiranju. Danes opažam, da konec šolanja navadno pomeni nastavek za nadaljevanje šolanja, »prva zaposlitev« je težko dosegljiva in ne nudi nujno finančne stabilnosti ali kreditne sposobnosti in je posledično osamosvajanje in pridobitev lastnega stanovanja zelo težko, tako da težko prestopiš v vlogo odrasle osebe. Prehodi v odraslost se tako razlikujejo od človeka do človeka, nekaterim je to lažje, morda tudi zaradi družbenega statusa, nekateri pa imajo s tem več težav in je proces dlje trajajoč. Ule (v Renner et al. 1995: 134) pravi, da raziskave mladine že od konca sedemdesetih let naprej kažejo vedno večji pomen individualnih poti v odraslost, le te pa niso bistveno vezane na pripadnost mladinskim ali kakšnim drugim skupinam. To opredeli kot trend iskanja mreže posameznikov in posameznic različnih generacij, ki temelji na zaupnosti in enakopravnosti. *»Namesto samoumevnosti, ki so nam tradicionalno usmerjale življenjske poti, smo vsak dan postavljeni pred izbiro med različnimi možnostmi in priložnostmi, izzivi in zahtevami, različnimi načini življenja.«* (Ule 2008: 12)

Danes ni več tako, da bi obdobje izobraževanja pripadalo izključno mladosti, delovno aktivno obdobje odraslosti in umik iz trga delovne sile starosti. Mladi na poti v odraslost potrebujejo ustrezne materialne in socialne pogoje, hkrati pa morajo po mojem mnenju preseči tudi identitetno krizo v adolescenci, se družbeno umestiti ter sprejeti tudi socialne vloge odraslih. *»Mladi podaljšujejo študij in odlagajo prehod iz izobraževanja k aktivnemu življenju in ne hitijo pri ustvarjanju družine.«* (Žebovec et al. (ur.) 1999: 10) Kdaj se mladi prenehajo identificirati kot mlade in se smatrajo za odrasle, je odvisno od vsakega posameznika posebej, kdaj bo realiziral te prehode v odraslost, presegel te mejnike mladosti, oziroma kdaj se bo sam počutil odraslega. To odlaganje prehodov v odraslost v kasnejša obdobja v posameznikovem življenju je temeljna značilnost podaljševanja mladosti. *»Vse več mladih, osebno študentk in študentov, svojo podaljšano mladost živi pri starših; to je opazno tudi v Sloveniji. Obdobja novega načina poldružinskega življenja se je prijela oznaka »generacijski LAT« (»living apart together«, »ždiveti skupaj in hkrati narazen.«* (Rener 2006: 97) Rener (2006: 18) je LAT- fazo razložila kot vmesno fazo med družinsko odvisnostjo in od družine neodvisnim življenjem. Pravi da je za LAT – fazo značilna socialna neodvisnost, ekonomska (pol)odvisnost od staršev. Razlaga da so razlogi za odlašanje odhoda od doma za posameznike različni, deli pa jih na zunanje, kot so med drugim podaljšan študij, nezaposlenost, težko doseganje ekonomske neodvisnosti, otežena stanovanjska oskrba in pa na subjektivne razloge, med katere spadajo poceni življenje pri starših, materialna in čustvena varnost kot so lagodnost in poceni življenje doma, razumevanje s starši, materialna in čustvena varnost ob hkratni osebni avtonomiji). Rener še ocenjuje, da v Sloveniji okoli 43% mladih, v starosti od 25 do 35 let, živi še doma v obliki LAT- faze. Nerealno je reči, da je življenje s starši v pozni mladosti in tudi v odraslosti zelo zaželena oblika načina bivanja. Prej bi lahko sklepali, da je to prilagoditveni ukrep na družbene razmere, pričakovanja in splošno razmišljanje.

Dejala sem že, da je mladost obdobje, kjer naj bi si mlada oseba nabrala kar se da največ kulturnega kapitala, izkušenj, znanj in spretnosti. Čas, ki ga mladi namenijo izobrazbi se podaljšuje, v želji, da bi bili v kasnejši zaposlitveni bitki kompetentnejši in konkurenčnejši. Rener (2006: 66) navaja, da se daljša obdobje izobraževanja, saj se čedalje več mladih se odloča za študij na diplomski in tudi podiplomski ravni. Poroča tudi, da so se spremenile vrednote. Mladi še vedno zelo cenijo zasebnost in družinsko življenje, vendar imajo o družinskem življenju danes drugačne predstave, kot so jih o njem imele generacije pred njimi. Izobraževanju, karieri, osebnemu razvoju in prostemu času dajejo prednosti pred

oblikovanjem lastne družine, kar predstavljajo na poznejša leta. V tem pogledu pravi, da so se najbolj spremenile strategije odločanja za oblikovanje družine. Menim, da je eden glavnih prehodov v odraslost takrat, ko si ustvarijo družino in se tudi klasificirajo kot odrasle. Danes pa se odločitev za družino prelaga čedalje pozneje v življenju. *»Družinski življenjski poteki se spreminjajo in spremembe so najbolj očitne ob začetku in koncu družinskega življenja. Povečuje se časovno obdobje prehoda družine staršev v lastno družino. Pozen prehod v starševstvo je značilen za večino evropskih držav pa tudi za Slovenijo, kjer se povprečna starost partnerjev ob rojstvu prvega otroka pomika nad 25. leto.«* (Nastran Ule et al. 1996: 138) Menim, da imajo mladi bolj ali manj veliko željo imeti družino, vendar to predstavljajo v kasnejša leta in se tako prilagodijo vsem družbenim spremembam in spremembam v življenjskih potekih. *»83,1% študentk in študentov meni, da bodo imeli otroke, 2,8% je odgovorilo z »ne«, ostali jih že imajo (0,5%) ali »ne vedo (13,6%)«. Študentka populacija torej ne kaže protinatalitetnih stališč, nasprotno, želja po otrocih je presenetljivo velika. Glede na statistične podatke o sedanji in pričakovani rodnosti v Sloveniji, ki se je v devetdesetih letih gibala okoli 1,2 otroka na žensko v fertilni dobi in je ena nižjih v Evropi, študentke in študentje v svojih željah močno odstopajo navzgor. 6,3% vprašanih si želi enega otroka, 47,5 dva in 31,8% tri ali več otrok. Študentke in študenti na tem področju torej »želijo mogoče« in »ostajajo realni«, kar pomeni, da bodo visoke želje po otrocih prejkone prilagodili okoliščinam in možnostim za »kakovostno družinsko življenje«, kar se je pokazalo ob naslednjem vprašanju.«* (Rener 2006: 102) Mladi imajo torej velik nadzor nad svojim življenjskim potekom, čeprav zaradi spremenjenih družbenoekonomskih značilnosti nimajo nobene gotovosti nad tem, kako se bo odvil. Velika brezposelnost mladih in negotovost zaposlovanja, tvegane in nestandardne oblike zaposlitve, vse to jim otežuje ekonomsko neodvisnost in jim vliva strah v prihodnost in jih sili v življenje v negotovosti. Žebovec et al. (ur.) (1999: 22) navajajo, da je brezposelnost mladih izredno pomembna za obnašanje in držo mladostnika posebej ob upoštevanju drugih družbenogospodarskih dejavnikov, kot so nezadostna zaposlitev, malo cenjena stopnja izobrazbe, obrobnost in pomikanje v situacijo postopne ilegalizacije ipd. Pravijo še, da je zelo verjetno, da je brezposelnost mladih v določeni meri povezana s stisko mladih in nenaklonjenostjo družbenemu sistemu, ki se kaže lahko tudi s povečanjem odklanjanja in izmikanja delu. *»Če sklenemo, bi lahko rekli, da študentska populacija v Sloveniji hoče oboje, poklicno in družinsko življenje, vendar možnost za slednje ne vidi v registru tradicij in ideologij, pač pa v spektru socialnih pravic in možnosti.«* (Rener 2006: 102)

Menim, da je nekaj, kar je v družbi ostalo dokaj nespremenjeno in je tudi eden izmed temeljnih prehodov v odraslost, urejeno partnersko življenje. To potrjuje tudi Renér (2006: 101), ki pravi, da dijaška in študentska populacija urejeno partnersko in družinsko življenje uvršča prav na vrh vrednot orientacij, poudarja pa da s tem nikakor ne mislijo tradicionalnega tipa družine s hierarhično razporeditvijo spolnih in starostnih vlog, dela in moči. Drži, da so tudi na področju partnerskega življenja opazne velike spremembe, kot so drastično zmanjšanje števila porok in povečanje kohabitacij ter predvsem kasnejše odločanje za ustvarjanje družine in daljše skupno življenje brez otrok. Renér (2006: 37) pravi da je v Sloveniji, podobno kot v nekaterih drugih evropskih državah, mogoče opaziti trend med mladimi, ki se vedno kasneje v svojem življenjskem poteku odločajo za otroke in družinsko življenje, pred tem pa lahko več let živijo skupaj s partnerjem oziroma partnerko. Če so poročeni, danes nima tako velikega vpliva. To je po mojem mnenju predvsem posledica podaljšanega izobraževanja, manjše finančne sposobnosti zaradi zaposlitvenih sprememb in negotovosti, težje dosegljiva dostopnost do lastnega stanovanja in posledično daljše, tudi skupno partnersko bivanje pri starših.

1.2 Družina

Definicij družin v literaturi najdemo kar nekaj, glavna sestavina vseh pa je obstoj odrasle osebe in otroka, ter skrb za otroka. Tudi ko sem sama razmišljala o družini, sem razmišljala ali je obstoj otrok zares nujen, da lahko družini rečemo družina. Sama sem mnjenja sicer, da ne, vendar v definicijah družin temu nasprotujejo in je obstoj otroka bistvena sestavina družine, ostale oblike sobivanja, pa so zakonske ali izvenzakonske skupnosti, gospodinjstva in podobno, niso pa klasificirani kot družina. *»Socioloških definicij družine je razmeroma veliko in se med seboj razlikujejo, vendar je pri veliki večini osnovni poudarek v tem, da družino opredeljujejo kot vsaj dvogeneracijsko skupnost in družbeno institucijo, ki skrbi za otroka/e.«* (Renér et. al. 2006)

V tradicionalni in moderni družbi je temeljna oblika družine, se pravi poročena mož in žena z otroci, veljala normo oblikovanja družinskega življenja. Tudi danes, predvsem med versko bolj angažiranimi ljudmi, še najdemo takšne definicije, čeprav poskušajo že biti bolj sodobne in manj omejujoče. *»Če govorimo o družini, ki je osnovna celica človeške družbe, imamo pred očmi predvsem njeno biološko podlago v krvni sorodnosti med starši in otroki. To je gotovo na prvem mestu., ni pa edina. Lahko še nadaljujemo: ni glavna.*

Glavna je medsebojna ljubezen, ki pa je predvsem duhovna sestavina. To velja za ustanovitev družine kot celice človeške družbe. Ustanovita jo mož in žena kot potencialna starša otrok, ki jih bosta imela v zakonu.» (Anton Trstenjak v Ramovš (ur.) 1995)
»Družina ni ohlapna skupina nekih med seboj sorodstveno vezanih ljudi različne starosti, ampak čisto poseben, specifično človeški socialni sestav, ki je- vsaj do danes in kljub mnogim drugačnim poskusom – ostal nenadomestljiv.« (Lukas, 1993)

V postmoderni družbi pa obstaja zavedanje o pluralizaciji družinskih oblik in sprejemanje le tega, zato se takšni omejeni definiciji izogibajo. Upoštevajo tako maritalne spremembe, kot tudi pluralizacijo družinskih oblik in spreminjanje družbe. *»Družino definiramo kot skupino oseb, ki živi v skupnem gospodinjstvu in jo sestavlja vsaj en otrok in vsaj ena odrasla oseba ter je med seboj povezana z zakonsko zvezo ali s kohabitacijo in starševskih razmerjem« (Nowotny, Fux, Pinnelli, 2004, 28).« (Rener et. al. 2006)*

Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji, ki jo je Državni zbor Republike Sloveniji sprejel na seji 9. junija 1993 definira družino takole *»Družina predstavlja življenjsko skupnost staršev in otrok. Predstavlja primarni socialni prostor, ki daje optimalne možnosti za emocionalni in socialni razvoj otrok, obenem pa nosi tudi odgovornost za njihovo blaginjo. Poleg tega pa ima tudi pomembno vlogo pri ohranjanju kohezije družbe in kot pomembna proizvodna in potrošniška enota vpliva tudi na gospodarski razvoj družbe. Za družino štejemo tudi vse življenjske skupnosti otrok in odraslih oseb, ki trajno skrbijo zanje: stari starši in vnuki, rejniki in rejenci, skrbniki in otroci pod skrbništvom. Subjekt predlagane družinske politike pa predstavljajo poleg družin tudi pari oziroma žene, ki pričakujejo otroke.« (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji, 1993)*

Temeljna definicija, ki pa je globalno priznana in največkrat uporabljena pa je definicija Organizacije Združenih Narodov. Ta tudi pojasni moje dvome o definiciji družine, obrazloži zakaj je obstoj otroka bistvena sestavina družine *»Definicija OZN pravi takole: družino predstavljajo vsaj en (odrasel) človek ali skupina ljudi, ki skrbi za otroka/e in je kot taka (torej kot družina) prepoznana v zakonodajah ali običajih držav članic (Family:Forms and Functions, 1992). Drugi del stavka je očitno »politično kompromisni sporazum« z državami članicami, v prvem delu pa sporoča, da je skrb za otroka/e edini zares konstruktivni element definicije in hkrati element, ki družine razlikuje od partnerskih*

zvez, zakonske zveze, gospodinstva in sorodstva, v katerih starševsko razmerje niti ni nujno niti kontitativno.» (Rener et al. 2006)

Pomembna značilnost sodobne družine je njena pluralizacija družinskih oblik, česar nikakor ne smemo spregledati. Rener (v Rener et al., 1995: 19) pravi, da je za Slovenijo, kot tudi za vso Evropo značilna intenzivna pluralizacija družinskih oblik in družinskih življenjskih stilov. Pravi, da je mnogo korektnije kot o družini v ednini, govoriti o družinah v množini. Ljudje si danes sami izbirajo oblike in načine družinskega življenja. Švab (v Rener et al. 2006: 63) razlaga, da v zadnjih nekaj desetletjih opazamo spremembe družinskega življenja. S temi spremembami se družine odmikajo od modernega modela nuklearne družine kot neolokalne skupnosti poročenega heteroseksualnega para z otroki, k različnim pluralnim oblikam družine. Alenka Švab (ibid.) še trdi, da je v zadnjem času prav intenzivno spreminjanje tista glavna značilnost družinskega življenja. Stritih in Možina (v Ramovš (ur.) 1995: 289) pravita, da poleg tega, da razvijanje novih pojmovanj družine služi uveljavljanju novih oblik in metod strokovnega dela z družinami, le to pomembno vpliva na večanje občutljivosti za nekatere doslej pogosto prezrte vidike družinskega življenja. Menim, da je pluralizacija družinskih oblik in priznanje ter poimenovanje vseh družin temeljni premik naprej za in pot k lažjemu in kvalitetnejšemu življenju družin.

»Ko nas Organizacija združenih narodov usmerja v to, da bi kot ljudje in strokovnjaki mobilizirali lastne družinske vire in odgovornosti v svetu, ki se spreminja«, zajema vso raznolikost družinskih oblik. V raznolikosti nikakor ne vidim krize družine, temveč tiste oblike življenja, ki so ljudem uresničljive. Cilj znanstvenega in strokovnega premisleka ne more biti odkrivanje idealnih ali »ustreznih« oblik družinskega življenja, temveč je lahko le prispevek k temu, da bi bolje razumeli življenje v njih in da bi dobili tisto, kar v družini potrebujemo.« (Čačinovič Vogrinčič v Rener et al. 1995) Potrebno je priznati to raznolikost družinam, jim priznati njihovo avtonomijo ter za njih ustvariti boljše družbene pogoje za lažje in kvalitetnejše življenje. Treba je težiti k spreminjanju socialne politike na bolje in ne le dopuščati krčenja pravic s strani države. S tem, po mojem mnenju, spravljamo družino v krizo, ko se ji s krčenjem pravic in stalnim povečevanjem obveznosti, onemogoči kvalitetno in človeka dostojno življenje

1.2.1 Mlada družina

Naletela sem na veliko raziskav o mladih družinah, a je le redko kje določeno in definirano, kaj sploh štejejo pod mlade družine. Sama sem z anketnim vprašalnikom v šolskem letu 2014/2015 raziskovala mnenje mladih, ki so vključeni v proces šolanja, o mladem starševstvu, glede na njihove odgovore pa sem postavila definicijo, da je mlada družina tista družina, v kateri je vsaj eden od staršev mlajši od 30 let. Definicijo sem postavila zelo splošno, zanimalo pa me je kakšna je uradna definicija mlade družine. *»V naši socialnopolitični praksi se pojem »mlade družine« nanaša na tiste družine, v katerih je vsaj eden od staršev mlajši od 30 let oziroma se morata eden ali oba starša nahajati v starosti skupini do 35 let, če želita na primer sodelovati v stanovanjskih in drugih razpisih, ki ponujajo ugodnosti »mladim družinam«. Mislim, da je taka opredelitev sporna; če upoštevamo sodobne trende, ki v vseh evropskih državah kažejo na procese podaljševanja mladosti (vključno s podaljševanjem izobraževanja) in na pozne prehode v starševstvu potem bi bilo bolj smiselno, da bi oznaka »mlade družine« veljala za tiste družine, katerih otrok (ali otroci) ne presegajo določene starosti, na primer šest let. Mlade družine torej ne bi definirali po starosti staršev, pač pa po starosti (najstarejšega) otroka.«* (Rener et. al. 2006) Renerin predlog se mi zdi smiseln, upošteva namreč postmoderne spremembe, vendar menim, da ni popoln in hkrati ni spodbuden za družbene spremembe, ki bi si jih po mojem mnenju morali želeli, torej povečati število rojstev otrok in s tem vzpostaviti družbeno ravnovesje in preprečiti staranje družbe, ki ima kar nekaj negativnih posledic. *»Za kvaliteto zdravja mladih družin utegne biti pomembna tudi profitnogeriartrična usmerjenost slovenske družbe. Vodilni demografi svarijo pred slabostmi, ki jih prinaša hitro se starajoča družba, ko je vedno več denarja in oblasti v rokah ostarelih, kar zavira inovativnost in podjetnost mladih.«* (Kožuh Novak v Ramovš (ur.) 1995) Po mojem opažanju Renerin predlog po redefiniciji mlade družine tudi izloča tiste najbolj ranljive mlade starše, torej tiste, ki so imeli otroka zares zgodaj, na primer pri petnajstih letih. V tem primeru bi ravno te prikrajšali za pomoč, ki bi jo nujno potrebovali. Sama tudi menim, da je dodatna pomoč mladim družinam potrebna ravno zaradi njihove mladosti, ko šele preizkušajo pogoje samostojnega življenja in so pomembni za spodbujanje in opogumljanje mladih k hitrejšemu osamosvajanju in ustvarjanju družin. Po mojem mnenju bi takšnih ureditev moralo biti več, da bi se tudi družbeni trendi, o katerih govori, kot sta podaljševanje mladosti in pozni prehodi v starševstvo, pričeli spreminjati. To bi lahko sprožilo rast natalitete. Švab (2001: 55) pravi, da družina in tudi posamezniki znotraj nje,

niso le pasivni objekti, ki se spreminjajo pod vplivom družbenih sprememb. Pravi, da je družina aktivni dejavnik, ki družbeno okolje sicer spreminja, a se nanj tudi adaptira.

Čedalje manj je mladih družin, ki nastanejo po tradicionalnem vzorcu: osamosvojitve, zaposlitev, lastno stanovanje, poroka, rojstvo otrok. Rener (v Rener et al. 1995: 20) opozarja da formalizirana zakonska zveza izgublja svoj socialni status in pomen. Poroča, da se vse več, predvsem mladih ljudi, odloči živi v zunajzakonskih partnerskih skupnostih in takšno obliko sobivanja nadaljuje tudi po rojstvu otrok. Pravi, da je bilo v Sloveniji po podatkih iz popisa 1991 kar 26,4% takšnih družin. Čedalje več mladih se odloča za skupno bivanje in ustvarjanje družine, a se zaradi najrazličnejših dejavnikov ne odločijo za poroko. To je danes tudi lažje, saj je kohabitacija mladih brez poroke, družbeno sprejeta, prav tako pa takšna oblika skupnega bivanja in družinskega življenja ni več stigmatizirana. Značilnost mladih družin je ravno njihova pluralnost, njihova raznolikost, pestrost. Sem spadajo enoroditeljske družinice, sad nenačrtovanega starševstva, tiste kjer starša nista pristala v partnerski skupnosti le zaradi otroka ali pa zaradi razpada nestabilnega partnerstva. Poznamo družine, kjer oče prizna očetovstvo in pomaga pri finančnih in skrbstvenih obveznostih otroka in takšne, kjer je le mati kot edini starš otroka te enoroditeljske družine. Majhen odstotek enostarševskih družin je tudi takih, kjer je eden izmed staršev pokojen. Rener (ibid.) poroča, da se zvišuje število enostarševskih družin. Poroča, da je po podatkih popisa Evrope enostarševskih družin blizu tretjine vseh družin in da so v 90% to materinske enostarševske družine. Tu so še velike razlike glede zaposlitvenega statusa, ali je kateri od staršev zaposlen ali ne. Dvoroditeljske družine so najpogostejša oblika družine, a je tudi tu pomembno vprašanje načrtovanja starševstva. Moje mnenje je, da je pri nenačrtovanem starševstvu partnerstvo pred veliko preizkušnjo, zato tudi družina ni tako trdna in je potrebno veliko podpore in pomoči na poti k trdni in samostojni družini. Mlade družine se med seboj močno razlikujejo tudi po tem, ali so starši zaposleni ali ne, ali so še v procesu šolanja ali so šolanje že zaključili. *»V najhujšem časovnem prijemu se nahajajo mlade družine : izobraženih, polno zaposlenih staršev z majhnimi otroki; v popolnoma drugačnem položaju pa so nezaposleni starši, ki svojega časa nimajo kam dati. Frustracije in občutki krivde so prisotni v obeh primerih.«* (Rener v Rener et al. 2006: 103)

Posebne pravice v sklopu mladih družin imajo le tiste družine, kjer je vsaj eden izmed staršev študent, ostalim pa pripadajo le pravice, ki so splošne za vse starše. Po mojem mnenju je to premalo za večino mladih staršev. Kožuh Novak (v Ramovš (ur.) 1995: 147)

pravi, da imajo mladi zelo težke pogoje za ustvarjanje družin. Pravi, da na ustvarjanje družin mladih negativno vpliva visoka brezposelnost med mladimi, brezobzirno izkoriščanje zaposlenih, izjemno težki pogoji za pridobitev stanovanja vsaj minimalnega standarda in pa nezmožnost v samostojnem življenju obnoviti sorazmerno blagostanje, ki so ga bili ti potencialni starši deležni v svojem otroštvu in mladosti. Pravi, da vse to poleg oviranja pri odločitvi za ustvarjanje družin prav tako močno vpliva na odločanje za večje število otrok. Mlade bi morali spodbujati k ustvarjanju in ohranjanju družinskega življenja s številnimi spodbujevalnimi ukrepi socialne politike, na zaposlitvenem, stanovanjskem, ekonomskem in družbenem področju ter jim tako nuditi učinkovito podporo in pomoč za ustvarjanje in ohranjanje kvalitetnega družinskega življenja.

Mladi imajo željo po ustvarjanju lastne družine, vendar jim strah pred negotovo prihodnostjo in želja po čim večjem kulturnem kapitalu kot rešitev iz tega to onemogočajo. Črnič Istenič (v Rener et al. 1995: 69) pravi, da ima podaljševanje šolanja mladih pomembne posledice za njihovo rodnostno obnašanje, kar je kakor pravi posebej izrazito pri ženskah. Pravi da se zaradi šolanja podaljšuje njihova odvisnost od staršev tudi v obdobje, ko so že reproduktivno sposobni. Tudi po končanju šolanja več let odlašajo z ustvarjanjem družine, saj jih pri tem najbolj omejujeta nerešen stanovanjski problem in nezaposlenost. Moje mnenje je, da ravno tako mlade omejuje trenutna zakonska ureditev v naši državi, ki ni prilagojena mladin, predvsem jih omejuje zakonska urejenost zaposlovanja in urejanja stanovanjske problematike, ki po mojih opazanjih nikakor ne deluje spodbujajoče za osamosvajanje mladih. Črnič Istenič (v Rener et al. 1995: 70) opozarja, da bi morali biti ukrepi socialne politike v Sloveniji usmerjeni predvsem v zagotavljanje osnovnih pogojev za samostojno življenje mladih, s tem misli na stanovanje in zaposlitev. Ti ukrepi bi mladim omogočili, da bi si lahko ustvarili družino in jim s tem ne bi bilo treba predolgo odlašati. Predvsem pa opozarja, da moramo preprečevati ukrepe, ki bi poskušali omejevati možnosti zaposlovanja žensk.

1.2.2 Študentska družina

»Študentske družine so posebna vrsta družin, kjer je mama (ali tudi oče) še študent/ka, torej še nezaposlen/a in šele na poti do materialne samostojnosti in neodvisnosti.« (ŠOS, 2012)

Po mojem razumevanju je študentska družina tista družina, kjer je vsaj eden izmed staršev še študent in ima status študenta. Na kar se mi zdi pomembno opozoriti je, da status študentske družine ni zakonsko opredeljen in določen, pač pa zakon določa le nekaj dodatnih ugodnosti študentom, ki imajo v času študija otroka. Študentska družina torej še ni uradno definirana. Lešnik pravi, da je *družina institucija, ki temelji na zakonsko določenih obveznostih in pravicah članov* (Lešnik v Rener et al. 1995: 11). Krivično se mi zdi, da so študentske družine na ta način depriviligirane in manjvredne, saj niso jasno definirane in nimajo določenega statusa, ki bi jih opredeljeval ter jih zakonsko definiral in jim določil pravice in obveznosti, ki bi jim z njihovim statusom pripadale.

Da ne bom razumljena narobe, starši študentje imajo določene specifične pravice, ki izvirajo glede na njihov študentski status, ki jih bom kasneje podrobneje predstavila. Pravice, ki jim pripadajo, so dodatno študijsko leto, izjemni vpis v višji letnik in podaljšanje študentskega statusa, določene dodatne pravice glede bivanja v študentskem domu, opravljanja izpitov in subvencioniranja prehrane, pripada jim leto pokojninske dobe, organiziran pa je tudi vrtec za otroke študentov. Zapisane so v različnih zakonih, statutih in pravilnikih, kot so Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Zakon o visokem šolstvu, Statut Univerze v Ljubljani, Zakon o štipendiranju, Zakon o vrtcih, Stanovanjski zakon in Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju ter še kakšni drugi. Obstaja tudi nekaj nevladnih organizacij, ki nudijo podporo in pomoč študentskim družinam, kot so na primer Študentska organizacija Slovenije, Klub študentskih družin Slovenije in ŠKIS idr. Nekaj pravic torej starši študentje imajo, ter tudi na voljo podporo in pomoč, a je po mojem mnenju to le osnova. Veliko je še pomanjkljivosti, potrebno bi bilo več bonitet in boljša ureditev le teh, da bi lahko spodbudno delovali na mlade, ki postanejo starši v procesu šolanja. Le to bi mlade opogumilo na poti do družinskega življenja že v mladih letih, zdaj pa so le redki pripravljeni tvegati in narediti ta korak že v času študijskih dni. Predvsem so do vseh pravic študentskih družin izločene tiste družine, kjer eden izmed staršev nima statusa študenta ali pa je že zaposlen.

Potrebno je opozoriti, da študentske družine niso najbolj ogrožene in ranljive v času študija, čeprav po mojem mnenju tudi pravice, ki so jim zagotovljene zaradi statusa študenta starša, niso ravno opogumljajoče in zadostne. Najbolj so takšni mladi ogroženi hitrem v procesu socialne tranzicije iz študentskega statusa v druge statuse, največkrat je to brezposelni starš. Ko izgubijo status študenta, izgubijo tudi vse pravice, ki so bile vezane

na status študenta in na status starša študenta. S tem se znajdejo na enakem položaju, kot katerikoli brezposelni starš.

1.3 Starševstvo

»Psihološka formulacija naloge družine, da na svoj poseben, edinstven način obvlada neskončno raznolikost individualnih razlik in torej ustvari sistem oziroma oblikuje skupino, ki bo posamezniku omogočila soočenje in odgovornost za soočenje, govori o učenju, omogočanju in obvladovanju dveh temeljnih potreb človeka – potrebe po avtonomiji in potrebe po navezanosti.« (Čačinovič Vogrinčič v Ramovš (ur.) 1995: 125) Biti starš pomeni nenehno odgovornost za dobrobit svojega otroka. Otroku moraš nuditi varen dom in zavetje, ljubezen in toplino, skrb in vzgojo, nuditi mu moraš varno okolje za učenje socialnih spretnosti in varen prostor ter možnost, da se bo razvil v avtonomno osebnost. Čačinovič Vogrinčič (v Ramovš (ur.) 1995: 127) še pravi, da se mora otrok od staršev naučiti vzpostaviti »trdne in varujoče meje« in jih odpreti za povezanost, solidarnost.

Starševstvo je posebna individualna in osebna odločitev posameznika. Odločitev za starševstvo je ena najpomembnejših odločitev v človekovem življenju, saj je starševstvo doživljenjsko trajajoč proces in ti spremeni celoten življenjski načrt, potek in proces. Tako se za starševstvo lahko odločiš in zanosiš, morda te nosečnost preseneti in se odločiš, da boš otroka imel in boš postal starš, obstaja pa seveda možnost, da se ne odločiš za starševstvo, kar ti sodobne kontracepcijske možnosti povsem omogočajo. Danes je značilno, da se mladi zaradi negotovih družbenih razmer, za starševstvo odločajo čedalje kasneje v svojem življenjskem poteku. Švab (2001: 86) razlaga, da *starševstvo* ostaja pomembno, ker se izraža v zanimanju za reproduktivne tehnologije, vključevanju očetov v aktivno starševanje in razumevanju protektivnega otroštva. Ob tem velja poudariti, da lahko podatke o naraščanju števila razvez, upadanju števila sklenitev zakonskih zvez in upadanju rodnosti ob zgoraj navedenih indicijah prav tako razumemo kot odraz pomembnosti družinskega življenja. Rener (2006: 74) razloži, da prelaganje starševstva ni nujno posledica svobodne odločitve ljudi, temveč je tudi pogojeno z objektivnimi pogoji. Govori o prelaganju starševstva kot družbeni normi oziroma že ustaljenemu vzorcu, ki ga je težko zaobiti. Pravi da današnji družbeni pogoji ustvarjajo navidezno iluzijo individualnih izbir. Poudarjanje osebnostnega razvoja, izpolnjevanje individualnih želja in

ciljev pa sredstvo za razrešitev razpetosti med željo po starševstvu in zahtevami sodobnega zaposlitvenega sveta.

Medtem ko mati dobi vlogo in status matere in s tem povezane pravice in obveznosti z rojstvom svojega otroka, oče dobi status očeta uradno šele s priznanjem očetovstva. Menim, da je ravno aktivna vloga očeta in z njo povezane pravice in obveznosti, tista največja sprememba sodobnega sveta. Starševstvo ni le nek proces, ki se prične z rojstvom otroka, temveč je najpogostejše to posledica skupne odločitve obeh staršev in se prične s trenutkom, ko se partnerja odločita za otroka. Vsebuje tako načrtovanje starševstva, poskuse zanositve in nato spočetje in nosečnost ter končno rojstvo otroka, ki mu sledi njegova vzgoja in skrb zanj. Čačinovič Vogrinčič (v Ramovš (ur.) 1995: 127) pravi, da starševstvo pomeni zavezništvo, kjer je za uspeh družine pomembno, da si vlogi staršev in vlogi zakoncev ne nasprotujeta, predvsem pa da zakonca drug drugega upoštevata pri ravnanju z otrokom. Poudarja pomen ohranitve generacijskih razlik. Švab (2001: 139) pa pravi, da je poudarek pri starševstvu na otrokovi individualnosti in samorazvoju. Poudari, da hierarhični odnosi med starši in otroci niso več pogoj za izvajanje dobre vzgoje otrok. Danes starševstvo torej ni več le domena mater, ampak ravno tako očetov, ki si želijo biti v postmodernem času čim bolj vključeni v skrb in vzgojo otrok. *»Podatki kažejo na močno usmerjenost študentk in študentov v enakomerno delitev gospodinjskega in starševskega dela med spoloma.«* (Švab v Renner et al. 2006: 102)

1.3.1 Materinstvo

Materinstvo je ena izmed najdlje trajajočih in dokaj nespremenjenih družbenih vlog, ki se ohranja skozi zgodovino z zgolj minimalnimi spremembami. *»Materinstvo (kot družbeno precipirani ključni vezni člen med naravo in družbo) je šele tista konstanta (morda pa celo hierarhični pogoj), ki družbeno legitimiteto družinske pluralizacije v postmodernosti sploh omogoča. To bi bil tudi nastavek za odgovor na vprašanje, zakaj je ostalo v postmodernosti simptomatično domala povsem nespremenjeno zgolj materinstvo in strukturiranje družine okrog te družinske vloge.«* (Švab 2001: 82) *»Materinstvo ostaja v svoji ontološki osnovi tipično moderna, za družino konstitutivna vloga, čeprav se deloma tudi pluralizira, vsaj v časovni diferenciaciji odločitve za materinstvo (v večini je to sicer vezano na nedoločeno prelaganje materinstva na poznejši čas v življenjskem poteku posameznice).«* (Švab 2001: 81)

Švab (2001: 85) tudi pravi, da je ravno v materinski vlogi med segmenti družinskega življenja v postmodernosti zaznati najmanj sprememb in da ostaja tudi v postmodernosti tipično moderna. Pravi, da ostaja ključni dejavnik konstruiranja družine. V današnjem času hitrih družbenih sprememb, v času stalnih negotovosti, ženskam materinstvo ni več prioriteta. Prednost dajejo čim višji stopnji pridobljene izobrazbe, zaposlitvi in s tem ekonomski varnosti in oblikovanju ter razvijanju lastne kariere, oblikovanju lastnega gospodinjstva in stanovanjske stabilnosti ipd. Z dokaj sodobnimi trendi zdravstveno uveljavljenega nadzorovanja rojstev z varnimi metodami kontracepcije se ženske lahko odločijo ne biti matere, pa vseeno menim, da obstaja želja po otrocih, le da odločitev za snovanje družine in realizacijo le tega prilagodijo svojemu življenjskemu poteku in predstavljajo v kasnejša leta. Švab (2001: 104) poudarja večanje deleža žensk, ki se ne odločijo za materinstvo, govori namreč o spreminjanju prioritet v življenjskem poteku posameznice v postmodernosti.. Predstavlja tezo, da materinstvo ni več ekskluzivna ženska identiteta. Pravi, da ne gre nujno za to, da se ženske ne odločajo več za materinstvo, vendar gre predvsem za časovno fleksibilizacijo možnosti odločanja za materinstvo, to pa največkrat pomeni odlašanje odločitve za materinstvo na poznejša leta v življenjskem poteku.

To odlaganje odločitve za starševstvo na kasnejši čas v svojem življenju, je torej dokaj logičen odgovor na negotovost sedanjosti in prihodnosti mladega človeka, v trendu odgovornega starševstva je za odločitev za materinstvo še toliko bolj pomembna finančna in bivanjska stabilnost matere, da lahko otroku nudi vsaj minimalne pogoje za zdrav, varen razvoj in kakovostno družinsko življenje. Prelaganje rojevanja na kasnejša leta bi lahko biološko sporno, saj pride ženska v reproduktivno dobo s pojavom menstruacije, kar je običajno zgodaj v mladosti, tam nekje pri 15. letih, plodna doba pa se konča z menopavzo. Danes napredna reproduktivna tehnologija omogoča možnost zanositve tudi v bolj zrelih letih, a vseeno je potrebno to storiti pred nastopom menopavze. Tako ženske ne čutijo toliko pritiska, da morajo imeti otroka v mladih letih, saj se zavedajo, da si bodo lahko ob težavah z zanositvijo pomagale z reproduktivno tehnologijo. Prav tako pa danes krvno sorodstvo ni nujen pogoj starševstva. Čedalje več oseb se ne odloči za otroka po biološki poti, temveč otroka posvojijo.

1.3.2 Očetovstvo

Očetovstvo se je nasprotno kot materinstvo skozi čas spreminjalo in se tudi bistveno spremenilo. V preteklosti, še v moderni družbi, je bila družinsko življenje izredno patriarhalno urejeno, moški so bili tisti, ki so skrbeli za družino tako, da so domov nosili denar in hrano, ženske pa so skrbele za dom in družino. Danes ni več tako. Ženske so prav tako vključene v ekonomsko preskrbovanje družine, moški pa se čedalje bolj aktivno udeležujejo očetovske, družinske in partnerske naloge in dela. Rener (2006: 79) razlaga, da se spremembe očetovstva najbolj kažejo, če upoštevamo generacijske spremembe, da se današnji moški zavedajo pričakovanj partneric po tem, da so aktivni očetje in se zavedajo in ozavešajo pomembnost svoje starševske vloge. Govori o spremembah vrednot, spreminjanju ideologije očetovstva na družbeni sistemski ravni in o spreminjanju moške identitete na individualni ravni.

Razlike so vidne predvsem v razlikah v dojemanju očetovske vloge, vloge moškega kot aktivnega očeta, ki skrbi in neguje svojega otroka in vlogo moškega kot partnerja, ki si deli domače in družinsko delo s svojo partnerko oziroma partnerjem. Rener (2006: 75) pravi, da si danes očetje želijo skrbeti za otroke in z njimi vstopati v tesnejša razmerja kot so njihovi očetje. Želijo povečati svoj delež v družinskem delu. Spreminjanje očetovskih prizadevanj na podlagi raziskav prikaže kot zaznavanje potrebe po participaciji in njenem dejanskem izvajanju, povečana očetovska prizadevanja in tudi dejansko večjo vpletenost v skrb za otroke. Pravi pa, da partnerke še vedno prevzemajo poglavitni delež skrbi za otroke.

V literaturi zasledimo veliko govora o »novem očetovstvu«, kot aktivnemu udejstvovanju očeta v vzgojo, skrb in nego za otroke ter hkrati kot udejstvovanje pri domačem in družinskem delu moškega. Švab (2001: 125, 129) novo očetovstvo v postmodernosti definira kot večjo vpletenost očetov v razmerja z otroki. Pravi, da se najbolj intenzivno izkazuje na ravni pluralizacije moških identitet, katere največja značilnost je večja vpletenost v skrb in vzgojo otrok. Po podatkih empiričnih raziskav pojasnjuje, da so dejanske spremembe v smeri uresničitve očetovskih aspiracij v vsakdanjem življenju veliko manj intenzivne oziroma počasnejše. Meni se zdi aktivna vloga očeta v družinskem življenju, izražena ne le kot ljubezen, skrb in nega za otroke, temveč tudi kot enakovredno udeleževanje v družinskem in domačem delu, nekaj povsem običajnega, saj sem odraščala v družini, kjer sta bila oba starša zaposlena in sta dokaj enakovredno skrbela za naju s sestro.

Oče je bil vedno aktivno vključen v nego in skrb, poskrbel je za naju, ko sva zboleli, pomagal je pri domačih nalogah, se igral z nama, naju vodil na razne interesne dejavnosti, poslušal otroške in kasneje najstniške težave ter nudil drugačen pogled ter tako bil tudi moj zaupnik, je pa prav tako tudi krepko nastopil, ko sva prestopili meje sprejemljivega, določene za našo družino. Hkrati je občasno tudi skuhal kosilo, vedno je pospravil posodo, tudi sesanje ter skrb, da so bile smeti odnešene, je bila vedno njegova domena. Tako lahko rečem, da sta si z mamo tako družinsko, starševsko in domače delo dokaj enakomerno delila, vendar se zavedam, da ni bilo v vseh družinah tako. Kožuh Novak (v Ramovš (ur.) 1995: 143) pravi, da znanstveni rezultati v modernih družbah kažejo počasno prilagajanje moškega novim nalogam aktivnega očetovstva in da to zna biti tudi eden izmed razlogov za upravljanje rojstev. Pravi, da družina danes ne potrebuje več skrbnika za materialno preživetje družine in branilca družine, temveč vzgojitelja in razumevajočega življenjskega tovariša, ki s svojo partnerico deli vsa dela, ki so potrebna za kvalitetno preživetje družine.

Rener (2006: 79) pravi, da lahko v Sloveniji na širši družbeni ravni opazimo tudi promocijo aktivnega očetovanja s pomočjo množičnih medijev in znanstvenih diskurzov. Danes tudi opažam med svojimi znanci, prijatelji, sorodniki, ki so si mladi ustvarili družino, da se očetje zelo trudijo biti prisotni in pomagati mamam pri družinskem delu in predvsem pri negi, skrbi in vzgoji otrok po njihovih močeh. Že pred rojstvom otroka se veliko učijo o skrbi, negi in vzgoji, veliko se očetje med seboj pogovarjajo o nalogah, ki jih prinaša vloga očeta, opažam torej, da imajo veliko željo naučiti se biti dober oče, a hkrati to vlogo sprejemajo s strahospoštovanjem. *»Problem moške vključenosti v družino ni toliko problem moških oziroma njihove pripravljenosti in sposobnosti za učenje, temveč kulturnega imiginarija, ki v ontologijo družine umešča materinstvo kot ekskluzivno, nenadomestljivo in za obstoj in reprodukcijo družbe nujno vlogo.«* (Švab 2001: 131)

Po mojem mnenju so posebej opazne razlike v prvem letu po rojstvu otroka, ko je mama navadno doma na porodniškem dopustu, če je zaposlena, oziroma je doma zaradi nege otroka, v primeru nezaposlenosti ali pa če je še v procesu šolanja. Takrat očetje po navadi niso tako aktivno vključeni, še posebej če so zaposleni. *»V Sloveniji se na ravni družinske politike poskuša vplivati na očete, da bi bili aktivnejše vključeni v skrb za otroke, predvsem z mehanizmi usklajevanja dela in družine ter politike enakih možnosti. Eden konkretnjših ukrepov so starševski dopusti.«* (Rener 2006: 75, 76) Družinska politika očetom že omogoča očetovski dopust, vendar je le 15 dni od tega s 100% nadomestilom plače, ostale dni očetovskega dopusta pa ima družina močno znižan družinski proračun, saj dobijo tiste

dni plačane le socialne prispevke, plača pa jim ne pripada. Hkrati pa očete delodajalci močno omejujejo z različnimi pritiski, da lahko ob prevelikem koriščenju celo izgubijo službo, a se o tem ne govori veliko in je takšno izsiljevanje družbeni javnosti prikrito. Tudi pri koriščenju dopusta za nego in varstvo otroka, kjer bi ga potencialno lahko koristila oče ali mama, ga očetje koristijo v zelo majhnem odstotku, kar ima po mojem mnenju delno opraviti tudi s strahom pred izgubo zaposlitve očeta v primeru, da bi on koristil ta dopust. Renner (2006: 79) govori o *močno spremenjenih, predvsem negotovih pogojih dela in zaposlovanja, kar pomeni pritisk na oba partnerja, to pa ne prispeva k aktivnejšemu očetovanju, ampak ga v zavira. Opozarja na odsotnosti politike družinam prijaznih delovnih okolij. Pravi, da bi morali izboljšati družinsko politiko oziroma politiko usklajevanja dela in družine.*

»Pojav novega očetovstva se kaže predvsem v aktivnejšem vključevanju v družinsko delo, skrb za otroke, vendar se še ne razvija tako intenzivno, kot kažejo trendi v zahodnjaških družbah.« (Renner 2006: 75) Očetovstvo in očetovska vloga se je močno približala vlogi matere, vendar še zdaleč ne moramo govoriti o popolni enakovrednosti obeh staršev. To je po mojem mnenju zato, ker so družinske vloge globoko zasidrane v našo podzavest in v podzavest širše družbe, ki na primer že z zaposlitveno politiko otežuje enakomerno udejstvovanje očeta v svoji starševski vlogi.

1.3.3 Načrtovanje starševstva

Starševstvo je dandanes osebna odločitev ljudi, lahko se odločijo, da bodo starši ali pa se zavestno odločijo, da otrok ne bodo imeli. Še vedno pa si velika večina oseb v svojem življenju želi ustvariti družino, želijo si postati starši, vendar pa so si postavili prioritete v življenju drugače. Vse to je posledica velikih družbenih sprememb v današnjem času. Veliko je govora o veliki, kritični družbeni spremembi, o upadanju rodnosti, o zmanjšanju natalitete in s tem o čedalje hitrejšem staranju populacije in s tema dvema problematičnima družbenima spremembama povezanimi težavami družbe. Čerňič Istenič (v Renner et al. 1995: 64) razlaga da so upadanje rodnosti pod raven enostavnega obnavljanja prebivalstva pri nas spodbudili številni procesi, med drugim spremembe v organizaciji življenja v družini, s čimer misli na to, da se je družinska proizvodna enota, kot osnova družbenega gospodarstva, umaknila industrijskim enotam masovne produkcije. Na upadanje rodnosti prav tako vplivajo spremembe v družbeni vlogi ženske, saj se je prostor ženske iz

zasebnosti odprl navzven v javnost, prav tako pa nanj močno vpliva tudi razširitev »koncepta odgovornega starševstva«, ki pravi, da naj ima vsak le toliko otrok, za kolikor lahko dostojno poskrbi in s tem povezano načrtovanje družine. Na upadanje rodnosti pa močno vplivata tudi slabšanje možnosti reševanja stanovanjskega vprašanja, spreminjajoči se migracijski tokovi pa tudi slabšanje socialne varnosti in materialnega standarda prebivalstva.

Mladi živijo v stalni negotovosti in strahu glede prihodnosti – podaljšujejo izobraževanje, da si nakopičijo kar se da največ kulturnega kapitala, znanj in veščin, da bodo lahko v težko dostopnem zaposlitvenem svetu bolj konkurenčni, težje dobijo zaposlitev in še te so čedalje bolj negotove, v drugačnih oblikah, katerim se morajo mladi prilagajati, težko dostopajo do svojih stanovanj zaradi svoje ekonomske odvisnosti. Čedalje bolj se tudi širi zavest o odgovornem starševstvu, ki zavzema stališče, da mora starš otroku zagotoviti primeren, varen, kakovosten prostor in možnosti za odraščanje in razvoj in razvijanje svoje avtonomnosti, svoje osebnosti, stališč, vrednot, razmišljanj in da mora starš nuditi otroku, ljubezen, razumevanje, vzgojo, skrb, varstvo ipd. Vse to pripravi mlade k razmisleku o temu, ali se odločiti za otroka in kdaj ter kako bodo lahko vse potrebno otroku ponudili. Zato se mladi danes pogosteje odločajo za odlaganje starševstva v kasnejša leta, ko bodo bolj samostojni in njihovo življenje ne bo tako negotovo. *»Starost žensk ob rojstvu prvega otroka se v Sloveniji od sredine sedemdesetih let vztrajno povečuje. Leta 1976 je bila povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka 22,7 let, v letu 1992 pa že 24,2 let.«* (Černič Istenič v Rener et al. 1995: 69) Mladi začnejo sicer dovolj zgodaj razmišljati o starševstvu, si ga želijo in ga načrtujejo, vendar šele za kasnejše obdobje v njihovem življenjskem poteku, odločajo pa se glede na njihova stališča, predstave, želje, dejansko stanje in njihov socialni položaj in glede na njihove načrte za prihodnost.

Kožuh Novak (v Ramovš (ur.) 1995: 145) poroča o zgodovinskih dokazih o človekovih precej nevarnih poskusih uravnavanja rojstev z različno učinkovitimi kontracepcijskimi sredstvi in splavom. Pravi, da je razvoj medicine v dvajsetem stoletju omogočil varen splav, a le v družbah, ki so splav v skrb za zdravje žensk in njihovih družin legalizirale. Kožuh Novak (v ibid.) razlaga, da eksplozivna razširitev uporabe zanesljivih metod kontracepcije v šestdesetih letih priča o tem, kako zelo so ljudje potrebovali sredstva za uravnavanja rojstev. Danes je to odločanje za kasnejšo ustvarjanje družine mogoče, saj imajo mladi veliko več znanja na področju spolnosti in reprodukcije, prav tako imamo vrsto varnih oblik uravnavanja rojstev z najrazličnejšimi metodami kontracepcije, ki je v

določenih oblikah celo brezplačna. Tako lahko par brezskrbno uživa v spolnosti brez nosečnosti kot posledice le te. Če pa okoliščine privedejo do neželene nosečnosti, se lahko nosečnica odloči za prekinitev nosečnosti (splav), ki je njena zakonsko zaščitena pravica. *»Iz svobode odločanja o rojstvih (55. člen ustave) izhaja med drugim pravica ženske do prekinitve nosečnosti. Tej pravici je zagotovljeno sodno varstvo in tudi varstvo pred ustavnim sodiščem z ustavno pritožbo.«* (Zupančič v Rener et al. 1995: 78) Prav tako pa je sociala na področju posvojitve in rejništva zelo napredovala. Tako se lahko nosečnica, ki si otroka ne želi imeti, odloči otroka donositi, vendar ne postati starš, temveč otroka odda v posvojitev staršem, ki si ga želijo (morda sami ne morejo imeti otrok, ali pa se zavestno niso odločili za biološko spočetje otrok, vendar so raje šli na pot posvojitve) in mu bodo nudili varen in topel dom, kjer bo lahko odrasel v ljubeči družini. Nosečnosti je danes vendarle najpogostejše načrtovana, zanjo se zavestno odločijo, a za to potrebujejo zadostno motivacijo, se pravi dovolj ugodne življenjske pogoje. Kožuh Novak (v Ramovš (ur.) 1995: 146) pravi, da mora sodoben par, ki zna uporabljati kontracepcijske metode in želi nuditi svojim otrokom kvalitetno življenje, najti nove motive za večje število otrok.

Menim, da je prav, da je kontracepcija številna in dostopna vsakomur, tako ima vsak pravico do načrtovanja lastnega poteka življenja vključno s tem, kdaj, s kom in v kakšnih pogojih bo imel otroka. Bi pa si želela videti več zakonsko urejenih spodbujevalnih okoliščin, da bi dejansko lahko prišlo do realizacije družinskega življenja pri tistih mladih, ki bi si to želeli že v mladosti. Zaposlitveno in stanovanjsko področje sta prva na seznamu, kaj bi bilo potrebno spremeniti, urediti in prilagoditi mladim osebam, da bi lahko se hitreje osamosvojili in začeli živeti svoje življenje brez odvisnosti od drugih, z hkratno usklajenostjo družinskega in poklicnega življenja. Menim, da odlaganje starševstva ni rešitev, temveč bi se bilo nujno treba posvetiti dejavnikom, ki ovirajo svobodno odločanje o starševstvu, ki mlade ovirajo na poti do osamosvajanja, na poti do lastnega življenja, dejavnike, za katere vsi vemo, da ovirajo, rešitev pa ni videti, niti ni slišati o tem, da bi se jih iskalo

»Mi smo svoje otroke dobili pozno. Verjetno prepozno. Zdaj smo pa že pri štiridesetih in več, razdražljivi, z vsemi simptomi pomanjkanja spanja, ko menjamo biorazgradljive plenice brez klora, medtem ko se naša raziskovalka Dora pred našimi očmi spreminja v najstnika v polni hormonski krizi. Trdim, da nam ni žal, da smo čakali, ker smo "najprej morali narediti kariero" in "prihraniti dovolj denarja", čeprav še predobro vemo, da nimamo ne neke velike kariere ne kupa prihranjenega denarja.« (Enjeti, 2015)

1.3.4 Samostojnost

Danes samostojnost ni nekaj samoumevnega, nekaj kar bi si zaželel, bi začutil, da si pripravljen in bi se kar uresničilo. Danes je samostojnost plod veliko vloženega truda na različnih področjih, predvsem zaposlitvenem in ekonomskem ter stanovanjskem področju. Renner (v Renner et al. 1995: 21) poroča o podaljševanju časovnega obdobja prehoda iz družine staršev v lastno družino. Vse večje število mladih ljudi se ob koncu šolanja in s prvo zaposlitvijo ne odloči za lastno družino, temveč na polsamostojen način živi naprej s starši. Renner (2006 : 97) razloži, da je *»Lat-faza vmesna, intermediarna faza med družinsko odvisnostjo in od izvirne družine docela neodvisnim življenjem. Zanj je značilna ekonomska odvisnost ali polodvisnost od staršev ob hkratni socialni neodvisnosti. Razlogi za podaljševanje življenja s starši oziroma za odlašanje odhoda od doma so različni: zunanji, kot so težave v doseganju ekonomske neodvisnosti, nezaposlenost, otežena stanovanjska oskrba, podaljšan študij ipd., in »subjektivni«, kot so lagodnost in poceni življenje doma, razumevanje s starši, materialna in emocionalna varnost ob hkratni visoki avtonomiji ipd.«*

Mladi podaljšujejo svoje izobraževanje, čedalje dlje živijo pri svojih starših, vse kasneje nastopajo s prvo zaposlitvijo, ki pa ni nujno dovolj za ekonomsko neodvisnost. Zaposlitve dandanes so negotove, redko stabilne, od mladih zahtevajo maksimalno angažiranost in prilagodljivost. Žebovec et al. (ur.) (1999: 26) pravi, da se analitiki skoraj povsem strinjajo, da postaja brezposelnost žensk pomembna in posebna značilnost brezposelnosti. Tvegajo najbolj tisti, ki so na delovnem trgu v slabši situaciji, izključeni, medtem ko se čakalne dobe na delo vse bolj podaljšujejo. Poroča, da so v večjem delu evropskih držav najvišji odstotki brezposelnih na čakanju pri starosti nad 25 let.

Tako je samostojnost zelo omejena glede na socialni status mladega človeka in na njegovo zagnanost po samostojnem življenju. Mlad človek lahko prej zaživi samostojno, če se zadovolji s skromnim in ne preveč kakovostnim načinom bivanja, se odpove določenim stvarim in se počasi prebija po družbeni lestvici, če mu to uspe. Veliko več mladih oseb pa se odloča za podaljševanje mladosti in čaka na bolj ugodne razmere za samostojno bivanje in ekonomsko neodvisnost. Nastran Ule et al. (1996: 140) povzemajo podatke, ki kažejo, da si 86,2%, študentk in študentov v obdobju med 25. in 30. letom ne želi živeti pri starših, vendar si želijo živeti s partnerko v lastnem gospodinjstvu vendar obenem pa domnevajo, da bodo v tem obdobju najverjetneje živeli pri svojih ali partnerjevih starših. *»Videti je*

torej, da je odraslo življenje s starši verjetna, vendar ne tudi želena situacija. Za študentke in študente v Sloveniji je LAT faza bolj prisila kot izbira.» (ibid.)

2 SOCIALNI POLOŽAJ MLADIH DRUŽIN

Mlade družine so, kakor sem že dejala, zaželena oblika družinskega življenja, saj kakor pravijo ljudje, je v mladosti vse lažje. Mladi naj bi imeli več volje, energije, interesa, motiviranosti in bili tako bolj aktivni starši in lahko nudili otroku več pozornosti pri negi in vzgoji. Druga stran zagovorov za mlado starševstvo je tudi to, da če imajo mladi otroka dokaj zgodaj v življenjskem poteku, je večja verjetnost, da se bodo odločili za večje število otrok, kar bi lahko bila tudi rešitev majhne rodnosti in starajočega prebivalstva v Sloveniji. Če bi mladi ustvarjali družino v svoji mladosti in ne predstavljali starševstva v kasnejše obdobje njihovega življenja, pa bi bilo potrebno močno spremeniti socialno politiko tako, da bi bila spodbujajoča za mlade na njihovi poti k osamosvajanju. Če bi mladi imeli gotovost zaposlitve, pogoje in možnosti za bivanje na svojem, možnost uspešnega usklajevanja poklicnega in družinskega življenja in možnost družinskega življenja še v času izobraževanja brez socialnih tveganj, bi se več mladih odločilo za lastno družino že prej v njihovem življenju in ne bi toliko prelagali te odločitve na kasnejši čas.

Dejstvo je, da v današnjem času mladi niso motivirani ustvarjati si družine v mladosti, saj ocenjujejo njihovo trenutno stanje kot nezadostno za ustvarjanje družine, ovira jih tudi nepredvidljiva in pesimistično predstavljena prihodnost. Današnje mlade družine so precej ranljive, pogosto so primorani sobivati s svojimi oziroma partnerjevimi starši in se tudi močno opirati na njihovo pomoč, tako ekonomsko kot tudi glede skrbi in nege otroka. Njihova kvaliteta življenja je pogosto nizka in so med bolj ogroženimi skupinami v družbi. Socialni položaj mladih družin je tako na precej slabem glasu, potrebne bi bile učinkovite in celovite spremembe, ki bi mladim nudila možnost izhoda iz brezupja v katerem danes živijo.

2.1 Družinska zakonodaja

Družinska zakonodaja naj bi urejala vsa področja družinskega življenja in naj bi ščitila pravice, potrebe in interese družin in naj bi zagotavljala oporo in pomoč družinam tako na ekonomskem področju, kot na stanovanjskem, zdravstvenem in izobraževalnem. Družinam naj bi omogočala vsaj minimalne pogoje za človeka dostojno življenje in manjšala razlike med družinami različnih družbenih slojev. Stropnik (1997 : 38) nalogo družinske politike definira kot *skrb za ekonomsko blaginjo družin*. Pravi, da naj bi z univerzalnimi transferji

nadomestila del stroškov otrok vsem družinam, s selektivnimi transferji pa naj bi dodatno zagotovila otrokom iz revnejših družin vsaj minimalne pogoje za normalen vsestranski razvoj.

Rener et al. (2006 : 47, 56, 57) razlagajo, da osnovo sedanje slovenske družinske zakonodaje predstavlja 1991 sprejeta ustava, hkrati pa pomemben vir vpliva predstavljajo tudi razne mednarodne konvencije, ki obravnavajo družinsko področje. Poudarjajo, da je današnja slovenska družinska zakonodaja, rezultat zgodovinskih in družbenih okoliščin ter številnih sprememb, izboljšav in razvoja na tem področju. Družinska politika novonastale države Slovenije je prevzela številne akte in zakone družinske politike predhodno skupne države SFR Jugoslavije, vendar vsebuje tudi sodobnejše koncepte družinskega vprašanja. Družinsko politiko na območju Republike Slovenije urejajo naknadno dopolnjen in modificiran Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), , novonastali Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih in Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji.

Družinska zakonodaja naj bi zmanjševala razlike v ekonomskem stanju družin, prav tako naj bi zmanjševala razlike zaradi pluralizacije družinskih oblik. Porajajo pa se številni dvomi, če je res tako. *»Temelj današnje družinske politike v Sloveniji je Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji (1993). Čeprav omenjena resolucija izpostavlja pluralnost družinskih oblik in priznava raznolike družine kot subjekte družinske politike, se zavzema za enakost obeh spolov in za ustvarjanje takšnih razmer, ki bodo omogočale boljše usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti staršev, pa je, kot izpostavi A. Švab (2003), zastavljena na način, ki implicitno (še vedno) daje prednost enemu samemu družinskemu modelu, in sicer moderni nuklearni družini.«* (Rener et al. 2006 : 47)

Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji opredeljuje družinsko politiko sledeče: *»V širšem smislu pa pomeni družinska politika tudi vključitev družinske dimenzije v socialno, kulturno, ekonomsko, urbanistično, ekološko in druge politike, pri katerih je družina posredni subjekt posameznih ukrepov. V okviru družinske politike je treba te ukrepe spremljati, preučevati ter do določene mere tudi koordinirati.«* (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji, 1993) Kot cilje družinske politike so navedli: *»Z družinsko politiko želimo vplivati na pogoje za nastanek in varnost družine ter njen razvoj. Temeljni cilj družinske politike v Republiki Sloveniji je*

zato ustvarjanje pogojev za izboljšanje kakovosti življenja vseh družin in za enake možnosti osebnega razvoja vseh članov družine.» (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji, 1993)

Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji predvideva ukrepe na ekonomsko-fiskalnem področju, na področju družbenih služb in drugih dejavnosti, na področju zaposlovanja ter na področju stanovanjskega gospodarstva. *»Ekonomsko-fiskalno področje – Na tem področju se kot cilj izpostavijo prizadevanja, da se družinam olajša materialne probleme s katerimi se soočajo v različnih obdobjih oz. življenjskih cikliih svojega obstoja, da se prepreči, da bi materialne omejitve vplivale na odločanje o potomcih, da se vsem otrokom omogočijo čim boljši in izenačeni osnovni materialni pogoji za življenje in, ne nazadnje, da se staršem, ki želijo več časa posvetiti delu v družini, pri tem materialno in pravno pomaga. Kot mehanizmi doseganja teh ciljev so definirani finančni transferji, kot npr. otroški dodatki, starševski dodatki, davčne olajšave za otroke, posebne pomoči za invalidne otroke, dodatki za varstvo otrok, ki niso v vrtcu, pomoč za opremo novorojenca, znižanje tarifnih stopenj in oprostitve plačevanja prometnega davka. Te ekonomske mehanizme določa predvsem Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih.» (Rener et al. 2006: 59, 60) »Splošne službe, ki s svojimi storitvami posredno ali neposredno vplivajo na delovanje družine oz. delno prevzemajo njene funkcije (vrtci in druge predšolske dejavnosti, šola in področje zdravstvenega varstva družine); posebne službe, ki so namenjene neposredno družini oz. njenim članom in podpirajo njeno nastajanje in delovanje (servisi za informiranje, svetovanje in izobraževanje staršev, partnerjev, zakoncev in otrok, servisi za pomoč družini na domu ter zavodske in druge oblike varstva in vzgoje za družine in družinske člane s posebnimi potrebami.« (ibid.) »Resolucija obravnava tudi reševanje stanovanjskega vprašanja družin. Zavzema se za ustvarjanje primernih pogojev za pridobivanje stanovanj in posledično za ustvarjanje takih pogojev, ki omogočanje opravljanje ekonomskih, reprodukcijskih, emocionalnih in socializacijskih funkcij družin. ... Ekonomska podpora mladim družinam, družinam z več otroki in ekonomsko ogroženim družinam pri stanovanjski preskrbi; zagotavljanje primerne stanovanjske površine vsem družinam z otroki in ekonomsko ogroženim družinskim članom; ...«(ibid.) »na področju zaposlovanja z ustvarjanjem pogojev za usklajevanje družinskih in poklicnih obveznosti obeh staršev ter z drugimi ugodnostmi, povezanimi s trgom delovne sile« (Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji, 1993) »Družinska zakonodaja v Sloveniji bo*

podvržena določenim novitetam tudi z novim Družinskim zakonikom, ki ga je vlada obravnavala ob koncu oktobra 2006.« 61(Rener et al. 2006)

Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji predvideva veliko, ta področja so tudi urejali, a v skoraj 23. letih, ki so minile od sprejetja Resolucije, niso urejena tako, da bi spodbudila mlade, da bi jih varovala in jim omogočala samostojnost kot predpogoj za ustvarjanje družine. Tudi že obstoječim družinam nudi premalo, obseg pravic pa iz leta krčijo, namesto, da bi bilo obratno. Stanovanjsko področje je urejeno zelo pomanjkljivo, iz leta v leto pa se pravice še krčijo. Tudi ekonomsko-fiskalno področje je pomanjkljivo, družine predstavi skoraj luksuzno, čeprav živijo na pragu revščine. Namesto, da bi družinska zakonodaja zares ščitila družine, kot jedrne celice družbe, jih pogosto še bolj zatira in jih potiska na rob družbe in čedalje bolj v revščino in brezup.

2.2 Finančna problematika mladih družin

Dejstvo je, da se večina mladih družin spopada s finančno problematiko, mnogo izmed njih je ekonomsko odvisnih, prejemajo finančno pomoč tako od države, kot tudi od svoje izvirne družine, brez katere ne bi zmogli pokriti vseh stroškov. Bajzek (v Ramovš (ur.) 1995 : 107) poudarja vedno večjo razliko med rastočimi družbenimi potrebami in ekonomsko-finančno krizo socialne države. Evropske populacije zahtevajo zase nove kvalitete življenja, več blagostanja, večji standard itd. »država blaginje« pa ni zmožna zadovoljiti teh potreb. Vzroke za vse to pa iščejo v družinah, ki jim nalagajo nove odgovornosti. Življenjski stroški so se v današnjem svetu precej povečali že zaradi višjih cen trošarin, hkrati pa so se potrebe za minimalen življenjski standard močno spremenile in vsebujejo mnogo več (na primer, da ima gospodinjstvo računalnik, televizijo ipd.) Ko pa se v partnersko življenjsko skupnost rodi še otrok, pa se stroški še povečajo. Stropnik (1997 : 38) poroča, da ekonomski vpliv otroka na proračun gospodinjstva sestavljajo direktni oziroma dejanski stroški vzdrževanja otroka, kot so izdatki za hrano, oblačila, izobraževanje ipd. in pa indirektni oziroma oportunitetni stroški, kar pa sestavljajo s strani staršev neizkoriščene možnosti oziroma nerealizirani delovni zaslužki in nerealizirane aktivnosti zaradi rojevanja, nege, varstva in vzgoje otrok.

Finančna problematika mladih družin je po mojem mnenju opazna na več področjih, tako je ekonomska nezadostnost za zadovoljitev vseh potreb družine. Stroški v družini so veliki.

»Skupni stroški gospodinjstva so razvrščeni v naslednje skupine: 1.hrana, 2. pijača, 3. stanovanje, 4. ogrevanje in razsvetljava, 5. stanovanjska oprema, 6. higiena in zdravstvena nega, 7. izobraževanje, kultura, razvedrilo, šport in oddih, 8. prevoz in ptt storitve, 9. razni predmeti in storitve, 10. investicijski stroški za stanovanje.« (Stropnik 1997 : 45, 46) Prav tako je eden največjih stroškov družine, ki želi biti samostojna, strošek za stanovanje. Redki mladi imajo ta privilegij, da že imajo lastniško stanovanje v katerem lahko samostojno živijo in si ustvarijo družino. Pogoje za nakup lastniškega stanovanja imajo le redkokateri mladi. Za tak nakup je potrebna pridobitev stanovanjskega kredita, razen v primeru, kjer je mlad človek zelo dobro finančno preskrbljen. Pridobitev stanovanjskega pa je mogoča le v primeru redne zaposlitve z zadostno plačo, ki pa je v primeru zaposlenosti mladih redkost. Tako lahko sklepamo, da imajo mladi zelo majhne možnosti za nakup lastnega stanovanja. Večina mladih živi pri svojih starših (že prej omenjena LAT- faza) ali pa živijo v najemniškem stanovanju kot podnajemniki. Tu pa stanovanje predstavlja velik strošek z vsakomesečno najemnino in stroški stanovanja (elektrika, voda, ogrevanje, internet in televizija, odvoz smeti). Velik strošek pa predstavlja tudi varstvo (vrtec in druge formalne oblike varstva in vzgoje otrok) in izobraževanje otroka.

Pomembno je poudariti, da se mlade družine med seboj močno razlikujejo. *»Dejanski izdatki in relativna obremenjenost družinskega proračuna s stroški otroka pa zagotovo precej variirajo v odvisnosti od višine družinskih dohodkov.«* (Stropnik 1997 : 44) Moje mnenje je, da so najbolj finančno ogrožene enostarševske mlade družine, še posebej če je starš še v procesu šolanja ali brez zaposlitve. *»Enostarševska družina je skupnost enega od staršev z otroki, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem ne prejema prejemkov za preživljanje ali je drugi izmed staršev neznan ali kadar otrok po drugem izmed staršev dejansko ne prejema prejemkov za preživljanje.«* (MDDSZ, 2016) Tudi dvostarševske mlade družine navadno nimajo dobrega finančnega položaja, četudi sta oba starša zaposlena. Današnji trg dela je precej nestabilen, oblike zaposlitve pa nesigurne in od mladih zahtevajo veliko prilagajanja. Za možnost ustvarjanja samostojne in stabilne družinske strukture, z dobrim življenjskim standardom je potrebna zaposlitev obeh partnerjev.

2.2.1 Mladi in trg dela

Splošno je že znano, da mladi danes živijo v stalni negotovosti glede prihodnosti, ne vedo ali jih po končanem izobraževanju čaka priložnosti za pridobitev delovnega mesta, ne vedo niti ali jim bo zaposlitev prinesla zadostne finance za ekonomsko neodvisnost in možno samostojnost. Danes je trg dela precej nestabilen, cene dobrin pa visoke. Mladi se pogosto že v procesu izobraževanja zaposlujejo preko študentskega servisa, a jim takšna zaposlitev ne prinese velikih zaslužkov ali možnosti ustvarjanja večjih prihrankov. Zaradi negotovosti prihodnosti se tudi podaljšuje izobraževanje mladih in odlašanje za samostojno življenje ter podaljšanje mladosti. Ule (2008: 193) podaljševanje mladosti opredeljuje kot povečano število let pripravljanja mladih na odraslost, leta ko starši in izobraževalne ustanove vlagajo vanje in mladi delajo na sebi. Hkrati pa pomeni tudi zmanjševanje števila let, ko so mladi aktivni na trgu dela. Ule (ibid.) govori o uveljavljanju »sistema fleksibilnosti podzaposlenosti« mladih v prehodih v odraslih, ko so mladi na robu uradnega sistema polne zaposlitve. To pomeni, da mladi namesto nezaposlenosti aktivno iščejo obštudijske zaposlitve, delne zaposlitve ali pa delo v alternativni ekonomiji ipd. Ule (2005: 215) razlaga, da so bile stopnje mladinske brezposelnosti najvišje v Sloveniji s 24,2% v začetku devetdesetih let, kasneje pa so se znižale. Pravi pa da prihajajoča ekonomska kriza močno ogroža zaposlitvene možnosti mladih.

Ule (v Ule & Mihelj 1995: 56) Poudarja, da se bo v prihodnosti kriza zaposlovanja nadaljevala in da bo močno zožen obseg dela za zaslužek najbolj prizadel ravno mlade. Poudarjata, da mladi ne bodo ostali brez dela, vendar da se bo uveljavil »sistem fleksibilne podzaposlenosti« oblikovan na robu uradnega sistema polne zaposlitve. Tako bodo mladi menjavali obdobja nezaposlenosti z obštudijskimi zaposlitvami, delnimi zaposlitvami, morda z delom v alternativni ekonomiji ipd.

Ule (2008: 12-15) pravi, da je bila čas v obdobju ekstenzivne industrializacije zaposlitev za nedoločen pravilo, zdaj je izjema. Danes so zaposlitve pogostejše projektne, čas prezaposlitve pa se menja s časom podzaposlenosti ali celo nezaposlenosti. Doslej pravi, da je bila odločitev za družino, otroke »normalna« in »pričakovana« jo izbirnost naredi manj normalno, manj pričakovano in predvsem manj samoumevno. Govori o tem, da si mladi želijo najprej zagotoviti ustrezen življenjski standard in se šele potem osamosvojiti. Uravnovežiti želijo svoja in pričakovanja drugih ter gmotne možnosti za osamosvojitev, kar pa je čedalje težje težje.

Ule (2008: 42) poudarja destandardizacijo zaposlitve na začetku in ob koncu delovne kariere. Predvsem negotove zaposlitvene možnosti na začetku delovne kariere pravi, da pomembno vplivajo na odločitve v zasebnem življenju, načrtovanje družine in rojstvo otrok. Poudarja tudi, da so postala razmerja med delom in življenjskim potekom vse bolj odvisna od nepredvidljive dinamike trga dela, zaradi katere so poklicne kariere in stabilne zaposlitve manj zanesljive. Ule (2008: 212) predstavlja velik porast deleža mladih, ki sodeluje v šolanju tudi po koncu srednje in poklicne šole, kot pomanjkanje priložnosti za učinkovito poklicno usposabljanje in za smiselno zaposlovanje. Ule (1995: 122) govori o sodobni členitvi družbe na tako imenovano dvotretjinsko družbo, kar pomeni, da imata dve tretjini za delo sposobne populacije možnosti na trgu delovne sile in biti zaposleni, ena tretjina pa je od zaposlitve odrinjena in se mora sama znajti. Zelo je značilno, da v to odrinjeno tretjino pogosto spadajo tudi mnogi mladi, ki ne najdejo zaposlitve, ne glede na njihovo stopnjo izobrazbe ali pripadnost sloju. Ule (ibid.) tudi pravi, da se mladi najbolj bojijo, da bi se ta začasna nezaposlenost spremenila v trajno in bi pristali v odrinjeni tretjini družbe in bi bili prisiljeni živeti od socialne podpore, kratkih občasnih zaposlitev in obsojeni na brezperspektivnost. Pravi še, da je ekonomska osamosvojitev oziroma zaposlitev danes najvažnejši kriterij za vstop v odraslost.

2.2.2 Družinski denarni prejemki

Družinske denarne prejemke ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1) (Uradni list RS, št. 26/2014). *»Družinski prejemki so različne oblike denarnih prejemkov, ki obsegajo: starševski dodatek, pomoč ob rojstvu otroka, otroški dodatek, dodatek za veliko družino, dodatek za nego otroka in delno plačilo za izgubljeni dohodek.«* (Rener et al. 2006 : 61)

Po mojem mnenju so ti družinski prejemki tudi najpomembnejši za mlade družine. Ni nujno, da imajo mladi starši sklenjeno pogodbo o zaposlitvi in tako ni nujno da so upravičeni do pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo. Dobro je, ker so te pravice na voljo vsem družinam, predvsem pa so pomembni za tiste družine, ki so ekonomsko šibkejše in ogrožene in jim nudi varstvo pred zdrsom pod prag revščine.

Na področju socialne sfere je bilo leto 2012 precej pomembno, saj je po sprejetju Zakona za uravnoteženje javnih financ (ZUJF, Ur. L. RS. Št. 40/2012), prineslo kar nekaj pomembnih sprememb socialne zakonodaje. Med drugim spreminja Stanovanjski zakon in

sicer izračun neprofitne najemnine, Zakon o urejanju trga dela, ki spreminja višino denarnega nadomestila za primer izgube dela, Zakon o dohodnini, ki spreminja stopnjo določanja višine dohodnine. Za mlade je pomembna sprememba, ki ureja študentsko delo, saj določa 23% koncesijsko dajatev od zaslužkov za namene zagotovitve zadostnega obsega sredstev za štipendije. Pomembna je tudi ureditev, ki ukinja za večino učencev dodatno subvencijo cene šolske malice. Za tematiko trenutna najpomembnejša sprememba je na področju uveljavljanja pravic iz javnih sredstev, kjer spreminja 144. člen, ki spreminja določilo katera vozila se štejejo kot premoženje, določa drugačno višino otroškega dodatka, glede na uvrstitev v dohodkovni razred ter pravico do državne štipendije. Na področju starševskega varstva in družinskih prejemkov po novem zakon določa najvišje izplačilo starševskega nadomestila, razen poročniškega nadomestila, ki pravi, da ne more biti višje od dvakratnika povprečne plače, prav tako določa višino starševskega nadomestila, ki sedaj za polno odsotnost z dela znaša 90% osnove ali pa 100%, kadar osnova ne presega 763,06 evrov. Prav tako spreminja višino starševskega dodatka, ki od uveljavitve tega zakona znaša 55% neto minimalne plače. Ureja tudi pogoje za uveljavitev pravic do pomoči ob rojstvu otroka, ki je sedaj na voljo staršem, ki imajo prebivališče v Republiki Sloveniji in njihov povprečni mesečni dohodek na osebo ne presega 64% neto povprečne plače, podobno pa se spreminja tudi pravica do dodatka za veliko družino. Spreminja tudi področje socialno varstvenih prejemkov in sicer določa izjeme glede višine določenih socialno varstvenih prejemkov.

2.2.2.1 *Starševski dodatek*

Starševski dodatek je pravica namenjena staršem, urejena z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1, Ur. l. RS, št 26/2014). Starševski dodatek je torej mesečni prejemek, ki znaša 252,04 evrov mesečno. Pravica do starševskega dodatka traja 365 dni od rojstva otroka in je namenjen vsem staršem, če niso oni oziroma njihovi partnerji upravičeni do nadomestila plače po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih ali pa ne prejemajo delnega plačila za izgubljeni dohodek po tem zakonu ali pa prejema plačilo prispevkov za socialno varnost v primeru štirih ali več otrok. Pogoj je le, da starš uveljavlja to pravico v zakonsko določenem roku z izpolnjenim obrazcem za uveljavljanje te pravice na krajevno pristojnem centru za socialno delo, glede na materino stalno prebivališče. Center za socialno delo upravičence do starševskega dodatka tudi prijavi v pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Menim, da je to zelo pomemben družinski

prejemek, ki ščiti starše v kritičnem, novem trenutku, rojstvu otroka in ki jim zagotavlja možnost nakupa potrebnih potrebščin za nego in skrb za otroka. Posebno je pomemben za mlade družine, katerih značilnost je, da imajo šibkejšo finančno stanje, zato jim ta pravica pomembno okrepi finančno stanje.

V zakonu je navedeno, da ima pravico do starševskega dodatka mati 77 dni od rojstva otroka, če imata oba z otrokom prebivališče v RS in tu tudi dejansko živita. Oče ima pravico pod enakimi pogoji kot mati, če mati otroka zapusti, umre ali pa na podlagi mnenja zdravnika trajno ali začasno ni sposobna za nego in varstvo otroka. Zakon še pravi, da ima druga oseba pravico pod enakimi pogoji kot starša, če dejansko neguje in varuje otroka. Po 77. dnevu od rojstva otroka pa ima pravico do starševskega dodatka smiselno pod enakimi pogoji eden od staršev, o čemer se starša pisno dogovorita že pred uveljavljanjem pravice do starševskega dodatka. Trajanje pravice pa se v vsakem primeru skrajša za toliko dni, kolikor sta jih starša že izrabila.

Pravico do starševskega dodatka lahko mati uveljavlja 30 dni pred predvidenim datumom poroda, najkasneje pa 30 dni po rojstvu otroka, da pridobi pravico z dnem rojstva otroka, torej v celotnem trajanju 365 dni. Če uveljavlja pravico po tem roku, se pravica prizna z dnem vložitve vloge. Oče lahko uveljavlja pravico najkasneje 30 dni po nastanku dogodka, ki je razlog za pridobitev pravice. Druga oseba pa lahko uveljavlja pravico kadarkoli do 365 dni starosti otroka. Pravico do starševskega dodatka lahko uveljavlja eden od staršev otroka sam, lahko pa za istega otroka po 78. dnevu starosti otroka tudi oba starša, če o tem skleneta pisni dogovor, v katerem tudi natančno določita obdobje koriščenja. Dogovor skupaj z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka predložita centru za socialno delo. Če pa se starša ne moreta dogovoriti, kdo bo koristil pravico do starševskega dodatka ali je njuna odločitev v nasprotju s koristjo otroka, odloči o tem center za socialno delo in pri tem upošteva koristi otroka.

Starševski dodatek se lahko tudi podaljša in sicer v primeru rojstva dvojčkov se starševski dodatek podaljša za dodatnih 90 dni, ob rojstvu več hkrati živo rojenih otrok se starševski dodatek podaljša za vsakega nadaljnjega otroka za dodatnih 90 dni, ob rojstvu nedonošenčka se starševski dodatek podaljša za toliko dni, kot je bila nosečnost krajša od 260 dni, ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo se, na podlagi mnenja pristojne zdravniške komisije, starševski dodatek podaljša za dodatnih 90 dni in pa v primeru ko starša ob rojstvu otroka varujeta in vzgajata najmanj dva otroka do končnega

prvega razreda osnovne šole, v tem primeru pa se starševski dodatek se podaljša za 30 dni, za tri otroke za 60 dni ter za štiri ali več otrok za 90 dni.

Starši lahko skupaj z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dodatka hkrati uveljavljajo tudi pravico do pomoči ob rojstvu otroka. Pomembno je tudi, da se pristojni center obvesti o rojstvu otroka, tako, da se predloži obvestilo porodnišnice ali rojstni list otroka, ker se pravica do starševskega dodatka pridobi šele po rojstvu otroka.

Pravica do starševskega dodatka preneha z naslednjim dnem, ko niso več izpolnjeni pogoji, Razen v primeru smrti otroka prejema upravičenec starševski dodatek v obsegu kot ga je do dneva smrti otroka že izrabil in še deset dni po smrti otroka. (MDDSZ, 2016)

2.2.2.2 Otroški dodatek

Otroški dodatek je pravica staršev oziroma otrok, ki je urejana z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP), uveljavljanje te pravice pa ureja Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS, Ur. l. RS, št 62/11, 40/12) in je določen kot dopolnilni prejemek za preživljanje, vzgojo in izobraževanje otroka, v višini izračunani glede na višino dohodka in števila otrok. Ni enkratna pravica, je mesečni prejemek za dobo enega leta, ki jo eden izmed staršev lahko uveljavlja vsako leto do otrokovega 18. leta oziroma glede na pogoje navedene za prejemanje otroškega dodatka. *»Otroški dodatki (ponekod jih imenujejo družinski dodatki) so ena od oblik javnih transferjev, namenjena lažšanju finančnega bremena, ki ga za družino predstavljajo otroci. So posledica zavesti o višini stroškov otrok in o njihovem vplivu na družinski proračun.«* (Stropnik 1997: 176)

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) v 22. členu določa upravičence do otroškega dodatka. To pravico ima eden od staršev oziroma druga oseba za otroka s prijavljenim prebivališčem v Republiki Sloveniji in ki tudi dejansko biva v Sloveniji, vse do 18. leta starosti otroka, če izpolnjuje tudi druge pogoje po zakonu, ki ureja družinske prejemke..

Otroški dodatek ne pripada za otroka, ki je v delovnem razmerju ali opravlja kmetijsko ali drugo samostojno dejavnost ali pa je družbenik gospodarske družbe. Ne pripada za otroka, ki je zaradi zdravljenja, vzgoje, šolanja ali usposabljanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo v trajanju več kot 30 dni, za otroka, ki je v rejništvu ali pa ima pravico do otroškega dodatka na podlagi mednarodne pogodbe, za otroka, ki ne živi z

obema staršema in nad njim izvršuje roditeljsko pravico v celoti samo eden od staršev in pa v primeru če preživnina ni dogovorjena pri centru za socialno delo ali določena s sodbo sodišča, razen v primerih, ko očetovstvo ni urejeno.

Rok za uveljavitev pravice je v 30 dneh po rojstvu otroka in se prizna z mesecem otrokovega rojstva. Če se uveljavlja po tem roku, se prizna s prvim dnem naslednjega meseca po vložitvi zahtevka. Pravica do otroškega dodatka se prizna za dobo največ enega leta. Pravica preneha s prvim dnem naslednjega meseca, ko niso več izpolnjeni pogoji. Novo vlogo za priznanje pravice do otroškega dodatka je treba vložiti v mesecu, v katerem se izteče pravica do otroškega dodatka, kar je razvidno iz izreka odločbe o pravici do otroškega dodatka.

Višina otroškega dodatka se določi glede na uvrstitev družine v dohodkovni razred, ki je določen v odstotku od povprečne mesečne plače vseh zaposlenih v Republiki Sloveniji za koledarsko leto pred vložitvijo zahteve. Glede na število otrok se skupna višina otroškega dodatka določi za vse otroke, ki so upravičeni do otroškega dodatka, tako da se seštejejo posamezni zneski otroških dodatkov za vsakega otroka. Za otroke, ki živijo v enostarševski družini, se upošteva 30 % povečanje posameznih zneskov otroškega dodatka za vsakega otroka, ki je upravičen do otroškega dodatka, v skladu z uvrstitvijo družine v dohodkovni razred. Če predšolski otrok ni vključen v predšolsko vzgojo v skladu s predpisi, ki urejajo vrtce, se posamezni znesek otroškega dodatka poveča za 20 %.

Za potrebe zaščite otrok je v zakonu navedeno, da kadar obstaja velika verjetnost, da družina posamezne denarne oblike družinskega prejemka ne bo namenila za namene, ki so s tem zakonom predvideni in bo zato ogrožena socialnoekonomska varnost otroka, lahko center odloči, da se posamezni prejemek ne izplača v denarju. Otroški dodatek, se tako izplača v obliki konkretnih dobrin, na podlagi naročilnice za konkretno blago, plačila posameznih računov in podobno.

Za otroka, ki je v rejništvu in za otroka, ki je zaradi zdravljenja, vzgoje, šolanja ali usposabljanja v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo več kot 30 dni, pristojen center za socialno delo pri odločanju upošteva, koliko dni je otrok preživel v družini v zadnjih 12 mesecih pred uveljavljanjem pravice do otroškega dodatka. Vlagatelj je tako upravičen do otroškega dodatka le, če je otrok v zadnjih 12 mesecih preživel v družini najmanj 91 dni. Višina otroškega dodatka pa se določi sorazmerno s številom dni,

ki jih je otrok preživel v družini, vendar pa je omejitev, da otroški dodatek ni dodeljen za več kot 183 dni.

Pomembno za enostarševske družine pa je, da za otroka, ki ne živi z obema staršema in nad njim izvršuje roditeljsko pravico v celoti samo eden od staršev, se v primeru, da preživnina ni dogovorjena ali določena, pravica do otroškega dodatka vseeno prizna, če se dokaže, da se preživnine ne da uradno določiti oziroma dogovoriti. Izjemoma lahko CSD v otrokovo korist odloči o pravici do otroškega dodatka na podlagi mnenja strokovnega kolegija CSD, iz katerega je razvidno, da preživnine ni mogoče urediti ali plačila preživnine ni mogoče izterjati (na primer zaradi nasilja v družini).

Pri ugotavljanju upravičenosti do otroškega dodatka se upoštevajo dohodki, prejeti v preteklem koledarskem letu pred vložitvijo vloge, na podlagi odločbe o odmeri dohodnine, razen preživnine oziroma nadomestila preživnine, otroškega dodatka, denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka in državne štipendije, ki se vedno upoštevajo v višini, kakršna velja ali bo veljala z začetkom priznanja pravice. Če podatki za preteklo leto med odločanjem še niso znani, se upoštevajo dohodki iz predpreteklega leta, preračunani na raven preteklega koledarskega leta. Če oseba v preteklem koledarskem letu ni imela dohodkov, ima pa jih v tekočem, se upoštevajo tekoči dohodki, prejeti v mesecu pred vložitvijo vloge ali v mesecu vložitve vloge, če je iz ugotovljenega dejanskega stanja razvidno, da jih je začela prejemati v mesecu vložitve vloge, in preračunani na raven preteklega leta. Od dohodkov se odštejejo plačane preživninske obveznosti. (MDDSZ, 2016)

2.2.2.3 Pomoč ob rojstvu otroka

Pomoč ob rojstvu otroka je pravica urejena v Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). Pomoč ob rojstvu otroka je pravica v obliki enkratnega prejemka, ki je namenjen pomoči staršem ob nakupu opreme za novorojenega otroka. Pomoč ob rojstvu otroka znaša 280 evrov. Nekatere občine imajo tudi razpisane pomoči ob rojstvu otroka, ki so različne za različne občine in, ki jih omenjam v poglavju Občinska enkratna denarna pomoč za novorojenca. Menim, da je ta pomoč za mlade družine ključnega pomena, da lahko nakupijo osnovno opremo za nego otroka in da jih le to ne potisne pod prag revščine.

Pravico do pomoči ob rojstvu otroka lahko uveljavlja mati ali oče s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki dejansko živita v Republiki Sloveniji. Pod enakimi pogoji lahko pravico uveljavlja tudi druga oseba in posvojitelji, če te pravice ni uveljavil eden od staršev otroka. Rejniki nimajo pravice do pomoči ob rojstvu otroka. Pravico uveljavlja eden od staršev največ 60 dni pred predvidenim datumom poroda oziroma najkasneje 60 dni po rojstvu otroka. Po tem roku pravice ni več mogoče uveljaviti.

Premoženjski cenzus za pravico do pomoči ob rojstvu otroka je postavljen na raven 6. razreda otroškega dodatka, kar znaša 64 % povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana oz. 648,47 evra na družinskega člana. (MDDSZ, 2016)

2.2.2.3.1 Občinska enkratna denarna pomoč ob rojstvu otroka

Občinska enkratna denarna pomoč ob rojstvu otroka, je enkratna denarna pomoč za nakup potrebščin za novorojenca, ki ti jo izplača občina v kateri imajo starši stalno bivališče in je neodvisna od pomoči ob rojstvu otroka, ki je zakonsko določena in ti jo izplača pristojni CSD v višini 280 evrov. Višina in oblika občinske enkratne denarne pomoči ob rojstvu otroka je različna glede na občino v kateri družina živi. Običajno se dodeli ne glede na višino dohodka občanov, čeprav nekatere občine nudijo to pomoč le socialno ogroženim družinam. Nekatere občine jo izplačujejo v denarju, lahko pa je tudi v obliki paketa osnovnih pripomočkov za nego novorojenega otroka, ali pa celo oboje skupaj. Sama bom predstavila kakšno občinsko pomoč ob rojstvu otroka nudi Mestna občina Ljubljana, saj živim v Ljubljani.

»MOL na osnovi Odloka o denarni pomoči ter ob uporabi Zakona o socialno varstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 110/11 - ZDIU12, 40/12 – ZUJF in 14/13), socialno šibkejšim občankam in občanom zagotavlja denarne pomoči. Do denarne pomoči iz proračuna MOL so upravičeni občani in občanke, ki so brez lastnega dohodka ali pa z lastnim dohodkom ne dosegajo minimalnega dohodka za posameznega družinskega člana po zakonu, ki ureja socialnovarstvene prejemke, pa tudi tisti, ki do 30 % presegajo minimalni dohodek.

Osnovni znesek denarne pomoči MOL znaša 190 EUR, pomoč ob rojstvu otroka se upravičencem oziroma upravičenkam dodeli v dvakratni višini osnovnega zneska denarne pomoči,

Vloga za pridobitev pomoči se odda na krajevno pristojnem centru za socialno delo, ki vodi celoten postopek v zvezi z dodelitvijo denarne pomoči.» (MOL, 2016)

2.2.2.4 Dodatek za veliko družino

Dodatek za veliko družino ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1. Ur. l. RS, št. 26/2014) je letni enkratni denarni prejemek in ščiti ekonomsko stabilnost družine s tremi ali več otroci, ravno zaradi njihove ranljivosti, povezanimi z večjimi denarnimi stroški zaradi večjega števila otrok. Je enkratni letni prejemek za velike družine, ki so zaradi svoje velikosti smatrane kot socialno ranljivejše zaradi večjih denarnih izdatkov. Pri mladih družinah je sicer redko, da imajo starši tri ali več otroke, je pa vsekakor mogoče, zato je pomembno, da ne prezremo tega dodatka in, da opozorimo na obstoj tudi mladih velikih družin.

Dodatek za veliko družino je letni prejemek, ki je namenjen družinam s tremi ali več otroki, ki so mlajši od 18 let oziroma dokler so jih starši dolžni preživljati v skladu s predpisi, ki urejajo družinska razmerja.

Pravico do dodatka za veliko družino lahko uveljavlja eden od staršev, pod pogojem, da ima eden od staršev in otroci skupno stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živijo v Republiki Sloveniji in izpolnjuje pogoje premoženjski cenzusa, ki znaša 64 % povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana oz. 648,47 evra na družinskega člana. Pravico ima tudi druga oseba, kadar trije ali več otrok iz iste družine živijo brez staršev.

Dodatek za družino s tremi otroki znaša 395 evrov, za družino s štirimi ali več otroki pa 480 evrov. Dodatek za veliko družino se izplača v enkratnem znesku. (MDDSZ, 2016)

2.2.2.5 Dodatek za nego otroka, ki potrebuje dodatno nego in varstvo

Dodatek za nego otroka, ki potrebuje dodatno nego in varstvo je pravica, urejena z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). Dodatek za nego otroka ni pravica za vse družine, vendar le za družine z otrokom s težko duševno motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka oziroma s kakšno drugo hudo bolezen, ki jo prizna zdravniška komisija. Je mesečni prejemek in traja dokler trajajo razlogi za prejemanje oziroma do otrokovega 18. oziroma izjemoma do 26. leta. Menim,

da je to pomembna pravica, saj so stroški za nego in varstvo otrok, ki potrebujejo dodatno nego po tem zakonu, veliko višji. Še posebej to ogroža mlade družine, ki so že tako bolj ekonomsko nestabilne.

Dodatek za nego otroka je pravica, ki jo lahko uveljavlja eden od staršev ali druga oseba za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, če ima otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živi v Republiki Sloveniji. Do dodatka je upravičen dokler trajajo razlogi oziroma do otrokovega 18. leta starosti, po 18. letu pa, če so ga starši dolžni preživljati v skladu s predpisi, ki urejajo družinska razmerja.

Dodatek za nego otroka je mesečni prejemek, ki znaša 100 evrov, za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka ali otroke z določenimi boleznimi iz seznama hudih bolezni pa 200 evrov. Pravica do dodatka za nego se prizna na podlagi mnenja zdravniške komisije. (MDDSZ, 2016)

2.2.2.6 Delno plačilo za izgubljen dohodek

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je pravica, ki jo ureja Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP). Delno plačilo za izgubljen dohodek je pravica v obliki osebnega prejemka, ki ga prejme eden od staršev ali druga oseba, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka ali otroka z boleznijo iz seznama hudih bolezni. Pravico lahko uveljavlja tudi eden od staršev, ki neguje in varuje dva ali več otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo. To pomeni, da eden od staršev bodisi zapusti dosedanje službo, začne delati samo 4 ure na dan, ali pa se odjavi iz evidence brezposelnih oseb na območni enoti Zavoda RS za zaposlovanje zato, da ostane doma z otrokom, ki potrebuje posebno nego in varstvo zaradi težke motnje v duševnem razvoju ali težke gibalne oviranosti ali bolezni iz seznama hudih bolezni, torej najtežje stopnje motnje oziroma oviranosti otroka.

Eden od staršev, v tem primeru prejema nadomestilo plače v višini 734,15 evrov mesečno, če pa dela s krajšim delovnim časom od polnega, mu pripada sorazmerni del delnega plačila za izgubljeni dohodek, po zakonu pa mu pripada tudi dodatek za nego otroka. Eden od staršev je lahko upravičen do delnega plačila najdlje do dopolnjenega 18. leta starosti otroka. Pogoji za uveljavljanje te pravice je, da imata tako otrok kot starš stalno

prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živita v Republiki Sloveniji. Pravica velja, do 18. leta starosti otroka oziroma največ dva meseca po smrti otroka. Če je otrok iz kakršnegakoli razloga v zavodu, v katerem ima celodnevno brezplačno oskrbo, razen če je to obdobje krajše od 30 dni v letu, ali če je v rejništvu, starši ne morejo uveljavljati te pravice.

Eden od staršev, ki želi doma negovati in varovati enega ali več otrok, mora 30 dni pred zapustitvijo trga dela oziroma najkasneje 30 dni po zapustitvi trga dela, ali začetka dela s krajšim delovnim časom, na pristojnem centru za socialno delo, kjer ima otrok stalno prebivališče, vložiti vlogo za uveljavitev pravice do delnega plačila za izgubljeni dohodek. Če se pravica ne uveljavlja v tem roku, pripada pravica do delnega plačila z dnem vložitve vloge. Vlogi je treba priložiti zdravniško dokumentacijo, ki ne sme biti starejša od šestih mesecev, in fotokopijo dokumenta, iz katerega je razvidna številka njegovega transakcijskega računa. Na podlagi mnenja zdravniške komisije center za socialno delo vlagatelju izda odločbo. (MDDSZ, 2016)

2.2.3 Pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo

»Pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo vključujejo starševski dopust (ki se deli na porodniški in očetovski dopust, dopust za nego in varstvo otroka ter posvojiteljski dopust), starševsko nadomestilo in pravice iz naslova krajšega delovnega časa.« (Rener et al. 2006 : 61) Do pravic, ki izhajajo iz zavarovanja za starševsko varstvo, o upravičeni tisti starši, ki so vključeni v zavarovanje za starševsko varstvo in plačujejo prispevek za starševsko varstvo. Zavarovanci za starševsko varstvo so vse tiste osebe, ki so v delovnem razmerju v RS, ali pri delodajalci, ki ima sedež v RS, vendar so poslani na delo ali na strokovno izpopolnjevanje v tujino. Prav tako so upravičene osebe, ki so zaposlene pri tujih in mednarodnih organizacijah in ustanovah, s sedežem v RS ter osebe, ki na območju RS samostojno opravljajo pridobitno ali poklicno dejavnost kot edini in glavni poklic, poslovodne osebe gospodarskih združb in direktorji zasebnih zavodov v RS, kmetje in člani njihovih gospodinjstev ter druge osebe, ki v RS opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini in glavni poklic, brezposelne osebe, ki prejemajo na Zavodu za zaposlovanje RS nadomestilo ali denarno pomoč, osebe, ki po prenehanju delovnega razmerja prejemajo nadomestilo med začasno zadržanostjo od dela od Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, osebe, ki imajo starševsko nadomestilo po tem zakonu, osebe, ki imajo pravico

do delnega plačila za izgubljeni dohodek po tem ali drugem zakonu in pa brezposelne osebe, ki so vključene v javna dela.

Vse opravičene osebe lahko pravice iz zavarovanja za starševsko varstvo uveljavljajo pri krajevno pristojnem centru za socialno delo in sicer krajevno pristojnem centru glede na stalno prebivališče matere. Pravice uveljavljajo tako, da vložijo zahtevo za uveljavljanje pravice s predpisanim obrazcem, vlogi pa priložijo dokazila o izpolnjevanju pogojev za pridobitev posamezne pravice.

2.2.3.1 Materinski dopust

Materinski dopust je pravica, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo in je urejen z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1). Materinski dopust je torej dopust, namenjen pripravi na porod, negi in varstvu otroka takoj po porodu ter zaščiti materinega zdravja ob rojstvu otroka in po njem. Pravico do materinskega dopusta ima mati otroka, pod določenimi pogoji pa tudi oče otroka ali druga oseba ali eden od starih staršev otroka.

Materinski dopust traja 105 dni. Mati nastopi materinski dopust 28 dni pred predvidenim datumom poroda, ki ga določi ginekolog. Če mati ne nastopi materinskega dopusta 28 dni pred predvidenim datumom poroda, neizrabljenega dela ne more izrabiti po otrokovem rojstvu, razen če je porod nastopil pred predvidenim datumom. Če mati na dan poroda še ni pričela s koriščenjem materinskega dopusta, ga nastopi z dnem rojstva otroka. Materinski dopust se izrabi v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela.

Oče uveljavlja pravico do materinskega dopusta, če mati otroka umre, zapusti otroka ali če je po mnenju pristojnega zdravnika trajno oziroma začasno nesposobna za nego in varstvo otroka. Če je mati mlajša od 18 let in ima status vajenke, učenke, dijakinje oziroma študentke lahko z njenim soglasjem uveljavlja pravico do materinskega dopusta oče otroka ali s soglasjem očeta in matere eden od starih staršev. To je po mojem mnenju tudi izjemnega pomena za mlade družine, kjer je mati še v procesu šolanja.

Oče ali druga oseba ali eden od starih staršev otroka ima pravico do materinskega dopusta v trajanju 77 dni od rojstva otroka. 105 dni, ki pripadajo materi je zmanjšanih za najmanj 28 dni, ki jih mora mati izkoristiti pred porodom. Dopust se skrajša še za toliko dni,

kolikor je otrok star, ko oče ali druga oseba ali eden od starih staršev otroka nastopi materinski dopust.

Pri uveljavljanju pravice do materinskega dopusta je pomembno da se upravičenci največ 60 dni pred predvidenim datumom poroda se oglasijo na pristojnem centru za socialno delo, kjer pridobijo obrazce za uveljavljanje pravice do porodniškega dopusta jih tamkajšnji zaposleni seznanijo z vsemi nadaljnjimi postopki in pravicami v zvezi z zavarovanjem za starševsko varstvo. Najkasneje 30 dni pred predvidenim nastopom materinskega dopusta o tem obvestite vašega delodajalca. Če mati rodi otroka, preden o izrabi materinskega dopusta obvesti delodajalca, je to treba storiti v treh dneh po rojstvu otroka. Če pravico do materinskega dopusta uveljavlja oče ali druga oseba ali eden od starih staršev, mora ta oseba obvestiti delodajalca najkasneje v roku treh dni od nastopa razloga za izrabo materinskega dopusta. Če bodoča mati sklepa delovno razmerje 58 dni ali manj pred predvidenim datumom poroda, morate delodajalca obvestiti o nastopu materinskega dopusta ob sklenitvi delovnega razmerja. (MDDSZ, 2016)

Porodniški dopust je tisti pomemben varovalni ukrep, ki omogoča materam, da ob nastopu nosečnosti in rojstvu otroka ne izgubijo zaposlitve, so v času, ko je novorojeni otrok odvisen od nege in skrbi staršev zavarovane in prejemajo plačilo. To jim omogoči tisto varstvo, da zaradi rojstva otroka ne izgubijo plačila in ne zdrsnejo pod prag revščine. Prav tako jih zaščiti pred izgubo službe, saj jih po zaključenem materinskem in starševskem dopustu, delovno mesto čaka. *»Plačan porodniški dopust je pomemben ukrep, ki prispeva k razreševanju protislovja med starševsko funkcijo in ekonomsko dejavnostjo človeka v industrijsko razvitem svetu (Malačič, 1987).«* (Stropnik 1997 : 155) Problem nastaja, ker delodajalci danes kljub strogo zastavljenim zakonom, ki ščitijo starše in družine in preprečujejo diskriminiranje in neenako obravnavanje s strani delodajalcev, na primer glede na spol ali število otrok, še vedno najdejo luknje ali pa zaradi današnje značilnosti težko pridobljene zaposlitve to izkoriščajo in prisilijo starše, da omejijo rojstvo otrok, koriščenje starševskega dopusta in podobno. Značilno je, da ravno zaradi stroškov, ki jih imajo delodajalci z starševskimi dopusti, raje zaposlujejo osebe brez otrok, kar pa je neprimerno. *»Osnovni problem vseeno ostaja, kako urediti porodniški dopust, da ne bo destimuliral(al) ali pa celo onemogočal) rojstev otrok zaposlenim staršem, predvsem zaposlenim materam. Treba je iskati optimalno rešitev, ki bo zadovoljila tako starše kot delodajalce. Enostranost bi prinesla več škode kot koristi.«* (Stropnik 1997: 155)

2.2.3.2 Očetovski dopust

Očetovski dopust je prav tako pravica, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo in je urejen z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1). Očetovski dopust je namenjen očetom, da bi že v najnežnejši dobi otroka skupaj z mamo sodeloval pri negi in varstvu otroka. Oče ima pravico do očetovskega dopusta v trajanju 70 koledarskih dni, ne glede na to, koliko otrok se rodi hkrati, pri čemer mora prvih 15 dni dopusta koristiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti oziroma le izjemoma do dvanajstega meseca otrokove starosti, sicer ta del očetovskega dopusta zapade. 5 koledarskih dni po koncu starševskega dopusta za tega otroka do konca prvega razreda osnovne šole otroka in 50 dni do tretjega leta starosti otroka. Pravico do očetovskega dopusta ima oče otroka in je neprenosljiva.

Za 15 dni očetovskega dopusta, ki jih oče izrabi do dopolnjenega šestega oz. dvanajstega meseca otrokove starosti ter 5 koledarskih dni po koncu starševskega dopusta za tega otroka do konca prvega razreda osnovne šole otroka, mu država zagotavlja očetovsko nadomestilo, za ostalih 50 dni očetovskega dopusta, ki jih lahko izrabi do tretjega leta starosti otroka, pa mu država zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače.

Očetovski dopust v trajanju 15 dni z nadomestilom in 50 dni s plačilom prispevkov lahko oče izrabi v obliki polne ali delne odsotnosti z dela, v strnjenem nizu brez prekinitev ali po dnevih. Kadar oče izrabi očetovski dopust po dnevih, se trajanje pravice določi v delovnih dnevih tako, da se upošteva 70% pripadajočih koledarskih dni očetovskega dopusta. Očetovski dopust v trajanju 5 dni z nadomestilom oče lahko izrabi v obliki polne ali delne odsotnosti z dela v strnjenem nizu po koncu starševskega dopusta za tega otroka.

Ne glede na to, da je očetovski dopust sicer očetova neprenosljiva pravica, lahko očetovski dopust, če ga oče ni izrabil, pod enakimi pogoji izrabijo tudi druga oseba ter materin zakonec, materin zunajzakonski partner in partner ali partnerka registrirane istospolne partnerske skupnosti, ki dejansko neguje in varuje otroka oziroma zakonec, zunajzakonski partner ali partner registrirane istospolne partnerske skupnosti osebe, ki koristi materinski dopust.

Pri uveljavljanju pravice do očetovskega dopusta je nadvse pomembno, da se najkasneje dan pred nastopom očetovskega dopusta, to je po rojstvu otroka, oglasite na pristojnem

centru za socialno delo in da najkasneje 30 dni pred predvidenim nastopom očetovskega dopusta obvestite vašega delodajalca o nameri izrabe dopusta. Ker se pravica do očetovskega dopusta pridobi šele po rojstvu otroka, vlogi priložite obvestilo porodnišnice o rojstvu otroka oziroma rojstni list otroka. V primeru zunajzakonske skupnosti je treba za uveljavljanje te pravice po rojstvu otroka predložiti zapisnik o priznanju očetovstva. O izrabi 5 dni očetovskega dopusta po koncu starševskega dopusta za tega otroka mora oče obvestiti center za socialno delo zaradi izplačila nadomestila.

Menim, da je pomembno opozoriti na bodočo spremembo ureditve očetovskega dopusta. V letu 2017 in 2018 se bo ureditev očetovskega dopusta spremenila in sicer tako, da bo oče v letu 2017 upravičen do 25 dni očetovskega dopusta z nadomestilom in 25 dni očetovskega dopusta s plačilom prispevkov ter v letu 2018 do 30 dni očetovskega dopusta z nadomestilom. (MDDSZ, 2016)

Rener (2006: 76) nam sicer razloži, da je bil očetovski dopust uveden z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur. L. RS 97/2001) leta 2001, pravica do koriščenja pa je začela veljati postopoma. S 1.1.2003 je pričela veljati pravica do prvih 15 dni očetovskega dopusta, s 1.1.2004 še dodatnih 30 dni, s 1.1.2005 pa se je priznala pravica 90 dni. Po tem zakonu je imel oče neprenosljivo pravico do 90-dnevnega očetovskega dopusta. Oče je moral prvih 15 dni očetovskega dopusta izkoristiti do dopolnjenega šestega meseca otrokove starosti, preostalih 75 dni pa je lahko izkoristi v obliki polne odsotnosti z dela najpozneje do otrokovega tretjega leta. Za 15 dni je podobno kot danes veljala pravica očetovskega nadomestila, ki je znašala 100% plače, za 75 dni pa je država zagotavlja plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače. Danes je ureditev že spremenjena in v prihodnjih dveh letih bo zopet spremenjena. Menim, da je pozitivno, da se poveča število tistih prvih dni za nego in varstvo otroka in podporo partnerici, saj so dnevi po rojstvu otroka najbolj naporni, saj predstavljajo največjo spremembo. Ključnega pomena, da bo sprememba ureditve očetovskega dopusta pozitivna je po mojem mnenju tudi to, da bo večje število dni s 100% nadomestilom plačila.

Rener (ibid.) še pove, da je raziskava o vplivu očetovskega dopusta na aktivno očetovanje pokazala nekatere kratkoročne pozitivne učinke prav tako pa tudi nekatere slabosti. Iz izsledkov raziskave je strnila, da skupne aktivnosti v času nosečnosti in ob rojstvu otroka pozitivno vplivajo na oblikovanje očetovske identitete. Dobro oblikovana očetovska identiteta pa Rener (ibid.) pravi, da je pogoj za izvrševanje očetovanja. Rezultati raziskave

pravi, da kažejo, da je za očete koristen predvsem prvi del očetovskega dopusta, to je 15 dni po rojstvu otroka, saj takrat očetje aktivno sodelujejo v podpori partnerki v obliki družinskih opravil, skrbijo in se igrajo s starejšimi otroki v družini ter delno tudi skrbijo in negujejo novorojenega otroka. Rener (ibid.) pravi, da očetovski dopust povečuje možnost udeležbe moških pri negi in vzgoji otrok, poudarja pa, da je razmerje med številom dni porodniškega dopusta matere in očetovskega dopusta premajhno, da bi lahko neposredno vplivalo na delitev skrbi za otroke med moškim in žensko. Pravi, da se v Slovenskem prostoru postavlja vprašanje, koliko očetov bo ta dopust izkoristilo, glede na to, da je za večinski del očetovskega dopusta poskrbljeno le za plačilo prispevkov za socialno varnost in še to le od minimalne plače. Rezultati raziskav pravi, da so pokazali, da je v letu 2004 le približno 9% očetov koristilo očetovski dopust, za katerega so bili plačani le prispevki za socialno varnost. Očetovski dopust s pripadajočim očetovskim nadomestilom je v letu 2004 koristilo 72% očetov novorojenih otrok. Pravi pa, da so razvidne ugotovitve, da če ima prvi del očetovskega dopusta pozitiven učinek na oblikovanje očetovske identitete pa temu hitro sledi zdrs nazaj v tradicionalno delitev dela. Tradicionalna delitev dela naj bi bila izrazitejša predvsem v prvem letu otrokove starosti, ko je mati z otrokom doma, oče pa se vrne v službo, najpogosteje pa se nadaljuje tudi po tem, ko se ženska vrne na delovno mesto.

Rener (ibid.) opozarja, da so pomembna ovira na poti k aktivnejšemu očetevanju delodajalci, ki ne podpirajo moškega dopusta za nego in varstvo otroka. Poudarja, da je problem tudi v tem, da slovenska družinska politika ne vsebuje konkretnih mehanizmov, ki bi vzpodbujali ustvarjanje družinam prijaznih delovnih okolij, to pa utemeljuje s tem, da v Sloveniji še vedno prevladuje miselnost, da je skrb za otroke domena žensk. Rener (ibid.) še razlaga, da je raziskava o vplivu očetovskega dopusta na aktivno očetovanje pokazala, da koriščenje očetovskega dopusta najbolj zavira trg dela. To so pogosto zahteve delodajalca po prisotnosti, dosegljivosti, stalni razpoložljivosti očeta delavca, pa tudi odnos podrejenosti v delovnem razmerju. Pravi, da rezultati raziskave kažejo na to da partnerka, sorodniki in prijatelji večinoma zelo pozitivno sprejmejo odločitev o koriščenju očetovskega dopusta, medtem ko delodajalci to odločitev najpogosteje sprejmejo slabše. Raziskava dokazuje prav tako vpliv socialnega omrežja na potrebo po koriščenju očetovskega dopusta. Razlaga, da kar dve petini anketiranih očetov meni, da če ženi oziroma partnerki pomagajo drugi, ni potrebe po koriščenju očetovskega dopusta.

2.2.3.3 *Starševski dopust*

Starševski dopust je pravica, ki izhaja iz zavarovanja za starševsko varstvo in je urejena z Zakonom o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1). Starševski dopust je torej dopust, ki je namenjen nadaljnji negi in varstvu otroka neposredno po poteku materinskega dopusta. Pravico ima eden od staršev otroka, oba starša, pod določenimi pogoji pa tudi druga oseba oziroma eden od starih staršev otroka.

Vsak od staršev ima pravico do starševskega dopusta v trajanju 130 dni, pri čemer lahko mati na očeta prenese 100 dni starševskega dopusta, 30 dni pa je neprenosljivih. Oče lahko prenese na mater 130 dni starševskega dopusta. Eden od staršev ga izrabi neposredno po izteku materinskega dopusta. Kadar za tega otroka nihče ni upravičen do materinskega dopusta, se prizna pravica do starševskega dopusta neposredno po poteku 77 dni starosti otroka. Del starševskega dopusta, v trajanju največ 75 dni, lahko starša tudi preneseta in izrabita najkasneje do končanega prvega razreda osnovne šole otroka.

Posvojitelj ali oseba, ki ji je otrok zaupan v vzgojo in varstvo z namenom posvojitve v skladu s predpisi, ki urejajo družinska razmerja, ima pravico do starševskega dopusta do zaključka prvega razreda osnovne šole otroka v skladu s predpisi, ki urejajo osnovno šolo, v istem obsegu in trajanju kot starša. Nastopi ga najpozneje 15 dni po namestitvi otroka v družino z namenom posvojitve ali po izvedeni posvojitvi. Pravice do starševskega dopusta nima oseba, ki posvoji otroka svojega zakonca ali zunajzakonskega partnerja.

Dopust se lahko podaljša ob rojstvu dvojčkov ali ob rojstvu več hkrati živo rojenih otrok se starševski dopust podaljša za vsakega nadaljnjega otroka za dodatnih 90 dni. Starševski dopust se podaljša za dodatnih 90 dni tudi ob posvojitvi dvojčkov ali dveh različno starih otrok do treh let, ob rojstvu nedonošenčka se starševski dopust se podaljša za toliko dni, kot je bila nosečnost krajša od 260 dni, ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo se starševski dopust se podaljša za dodatnih 90 dni, na podlagi mnenja pristojne zdravniške komisije, ta pravica pa se lahko uveljavlja do otrokovih 18 mesecev starosti. Če starša ob rojstvu otroka varujeta in vzgajata najmanj dva otroka do končanega prvega razreda osnovne šole – starševski dopust se podaljša za 30 dni, za tri otroke za 60 dni ter za štiri ali več otrok za 90 dni. Pomembno je poudariti, da se našteje pravice seštevajo.

Starševski dopust lahko starša koristita v strnjenem nizu, v obliki polne ali delne odsotnosti z dela. Trajanje starševskega dopusta se ne podaljša pri izrabi v obliki delne odsotnosti iz

dela. Starševski dopust lahko koristi eden od staršev otroka, lahko pa za istega otroka tudi oba starša. Starša se o izrabi starševskega dopusta pisno dogovorita najpozneje 30 dni pred potekom materinskega dopusta. Dogovor, v katerem natančno določita obdobje in način izrabe dopusta, skupaj z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dopusta predložita centru za socialno delo in z njim seznanita delodajalca. Če se starša ne moreta dogovoriti, kdo bo koristil pravico do starševskega dopusta ali je njuna odločitev v nasprotju s koristjo otroka, odloči o tem center za socialno delo in pri tem upošteva koristi otroka.

Druga oseba, ki dejansko neguje in varuje otroka, ima pravico do starševskega dopusta v obsegu kot ga imata mama in oče, vendar zmanjšan za toliko dni, kolikor dni sta mati ali oče pravico do dopusta za nego in varstvo otroka že izrabila. Pravico do starševskega dopusta ima lahko v soglasju z materjo in očetom otroka tudi eden od starih staršev otroka, v primeru, da je mati otroka mlajša od 18 let in ima status vajenke, učenke dijakinje oziroma študentke. Starševski dopust je enako dolg, kot to velja za mater ali očeta, zmanjšan za toliko dni, kot sta ga mati ali oče otroka že izrabila, in ga lahko koristi le v strnjenem nizu v obliki polne odsotnosti z dela.

Pomembno pri uveljavljanju pravice do starševskega dopusta je, da mora vsak od staršev uveljavlja pravico do starševskega dopusta s samostojno vlogo, in vlogi priloži dogovor staršev in delodajalcev, podaljšanje dopusta je potrebno uveljavljati že z vlogo za uveljavitev pravice do starševskega dopusta, izjemoma pa lahko pravico do daljšega starševskega dopusta uveljavlja eden od staršev naknadno, in sicer za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, vendar najkasneje do 18. meseca starosti otroka.

Pravica do nadomestila preneha, če Inšpekcija nadzora delovnih razmerij v okviru Inšpektorata Republike Slovenije za delo ugotovi, da oseba v času izrabe dopusta dela po pogodbi o zaposlitvi ali opravlja samostojno dejavnost.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti upošteva Direktivo Sveta 2010/18/EU z dne 8. marca 2010 o izvajanju revidiranega okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, sklenjenega med BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP in ETUC, ter o razveljavitvi Direktive 96/34/ES spodbuja delavce in delodajalce, da tudi med starševskim dopustom ohranjajo stike ter se dogovorijo o ustreznih ukrepih, s katerimi bo delavcu olajšana vrnitev na delovno mesto. (MDDSZ, 2016)

2.2.4 Posebne pravice, ki jih lahko koristijo študentske družine

Klub študentskih družin (2013) ocenjuje, da je v njihovo mrežo študentskih družin vključenih 150 takšnih družin, skupno število študentskih družin pa ocenjuje na približno 300 družin. Študentske družine so tiste družine, kjer je vsaj eden izmed staršev vključen v proces šolanja. Ker pa so to družine, ki imajo v večini primerov še dokaj neurejeno stanovanjsko, finančno, zaposlitveno in družinsko področje so za njih uvedene posebne pravice, ki jih starši študentje lahko koristijo. Predstavila bom pravice, ki jih starši študentje lahko koristijo glede na njihov status študenta. *»Vsak starš študent pa lahko na Centru za socialno delo zaprosi tudi za denarno socialno pomoč.«* (ŠOU, 2012)

2.2.4.1 Dodatno študijsko leto, podaljšanje statusa in izjemni vpis v višji letnik

Zakon o visokem šolstvu (ZViS) v 70. členu določa, da se študentom, ki iz upravičenih razlogov v dvanajstih mesecih po zaključku zadnjega semestra ne diplomirajo, se ne vpišejo v naslednji letnik oziroma semester ali pa ne dokončajo podiplomskega študija v s statutom predpisanem roku, lahko status podaljša. Ta člen tudi jasno navaja: *»Študentke matere, ki v času študija rodijo, imajo pravico do podaljšanja študentskega statusa za eno leto za vsakega živo rojenega otroka.«* (ZViS, 2012) *»Vsaki mamici študentki pripada dodatno študijsko leto za vsakega živorojenega otroka v času študija. To nam zagotavlja 70. člen Zakona o visokem šolstvu. V praksi to pomeni, da lahko mamica študentka ali dvakrat ponavlja ali podaljša absolventskega staž za eno leto več kot ostali študenti, saj zakon ne določa, kdaj mora mamica pravico do dodatnega študijskega leta izkoristiti.«* (KŠDDM, 2016)

Na podlagi 153. člena statuta UL imajo študentje izjemoma pravico se vpisati v višji letnik, čeprav še niso opravili vseh obveznosti, določenih s študijskim programom za vpis v višji letnik, kadar imajo zato opravičene razloge, med katere spada med drugim tudi materinstvo. Navaja še, da o izjemnem vpisu v višji letnik odloča komisija za študijske zadeve članice ali drug organ, določen s pravili članice.

Dodatno študijsko leto, podaljšanje statusa in izjemni vpis v višji letnik tako mladim staršem omogoča potreben čas za nego, varstvo in vzgojo novorojenega otroka ter adaptacijo na novo družinsko življenje ter pripravo na usklajevanje družinskih in študijskih obveznosti. Menim, da pri teh pravicah izločajo očete študente, ki so prav tako

obremenjeni z novo starševsko vlogo, a so zaradi tega, ker sami niso rodili otroka, spregledani in po mojem mnenju tudi diskriminirani. Prav tako pa so lahko spregledani tisti mladi ki zanosijo ob koncu študija, a rodijo otroka šele po koledarsko končanem študiju, a niso opravili še vseh obveznosti (npr. diploma), ravno zaradi zanositve, ki v življenje prinese velike spremembe.

2.2.4.2 Bivanje v študentskem domu

Študentski domovi so namenjeni bivanju študentov in študentk med študijskim letom. V študentskih domovih med redne stanovalce spadajo tudi študentske družine, to so študentke in študentje, ki so že starši in redno študirajo. Lahko so enoroditeljske ali dvoroditeljske. Bivanje v študentskem domu ureja Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov, Uradni list RS, št. 22/01, 35/06, 75/08, 97/10, 46/12, 55/13 in 38/16. Spremenjen pravilnik o subvencioniranem bivanju študentov določa milejše pogoje za bivanje partnerjev oziroma partnerk študentov oziroma študentk z otrokom. Kar pomeni, da po novem pravilniku študentje morajo izpolnjevati samo naslednje splošne pogoje in ti so da so državljani Republike Slovenije, imajo status študenta in se izobražujejo po študijskih programih, ki se izvajajo kot redni študij, ter niso v delovnem razmerju ali samozaposleni, imajo status študenta in se izobražujejo po študijskih programih, ki se izvajajo kot izredni študij najmanj tri dni v tednu, ter niso v delovnem razmerju ali samozaposleni. Spremembe določajo še primernost prostora bivanja za študentske družine in pa uvajajo časovno omejitev, namreč, da je otrok študentov subvencioniran le dokler obiskuje osnovno šolo.

Do bivanja v študentskem domu so prikrajšane vse tiste mlade družine, kjer je eden izmed staršev v procesu šolanja, drug starš pa je zaposlen. Tako lahko v študentskem domu bivajo le družine, kjer sta oba starša študenta, ali pa da je en starš študent, drug starš pa ni še vključen v proces zaposlovanja

Klub študentskih in dijaških družin Maribor (2016) razlaga, da na podlagi Pravilnika o subvencioniranju bivanja študentov imaš kot študent/ka z otrokom določene ugodnosti pri sprejemu in bivanju v študentskem domu in sicer se subvencija dodeljuje tudi za partnerja študenta z otrokom in za študentovega otroka, pri sprejemu v študentski dom se študentki materi ali študentu očetu, ki bo imel/a med študijem otroka pri sebi, k skupnemu številu točk prišteje še 100 točk, ne glede na rok za oddajo prošenj za sprejem v študentski dom lahko za sprejem v študentski dom zaprosi študentska družina, če je bil otrok rojen po tem

roku, prav tako tudi zaradi kakšnih drugih dejavnikov, ki vplivajo na socialni položaj družine in so se zgodili po tem roku. Razjasni tudi, da so študentske družine so nastanjene v apartmajih, katerih število je omejeno da ima v skladu z dodatnim študijskim letom študentka mati pravico do podaljšanja bivanja v ŠD zaradi materinstva, in sicer za eno leto ne glede na število otrok, študentska družina pa ima tudi možnost zaprositi za bivanje pri zasebniku s subvencijo. Postopek za pridobitev pravice do subvencije je enak kot postopek za pridobitev pravice do bivanja v študentskih domovih. Subvencija se dodeli za največ 10 mesecev v študijskem letu, od podpisa pogodbe do 31. julija.

Pomoč pri iskanju stanovanj pri zasebnikih nudi brezplačna posredovalnica sob: <http://www.dostop.si/kamrica.aspx>

2.2.4.3 Subvencionirana prehrana

Subvencioniranje študentske prehrane ureja pravilnik o subvencioniranju študentske prehrane, Uradni list RS, št 72/14 in pa Zakon o subvencioniranju študentske prehrane, Uradni list RS, št 86/14.

S subvencioniranjem prehrane država zagotavlja ugodnejši dostop do maksimalno treh toplih obrokov, saj velja domneva, da si zaradi različne bivalne urejenosti, ne morejo vsi mladi doma pripraviti toplega obroka. Tako država subvencionira del obroka v restavracijah, ki imajo sklenjeno pogodbo za subvencionirano prehrano. Študentje lahko študentske bone za subvencionirano prehrano koristijo vsak dan med 8.00 in 20.00 uro, razen v času študijskega poletnega odmora med 15. julijem in 15. avgustom. »Vsaka študentska družina je upravičena do 10 dodatnih subvencioniranih obrokov mesečno, če pa ima družina dva otroka, je upravičena do 20 dodatnih subvencioniranih študentskih obrokov, torej se ta pravica šteje za vsakega otroka, starši pa morajo na info točko (stara prodajna mesta bonov) prinesiti fotokopijo rojstnega lista otroka.« (KŠDDM, 2016)

Do subvencije so sicer upravičeni vsi študentje, tako redni, kot izredni, kot tudi absolventi dodiplomskega in podiplomskega študija, ki se izobražujejo na visokošolskih zavodih v Republiki Sloveniji, razen če so že zaposleni ali pa registrirani kot iskalci zaposlitve. Do subvencije so upravičeni tudi študentje tujih univerz, ki v okviru mednarodnih izmenjevalnih programov opravljajo študijske obveznosti v RS in jim je univerza ali visokošolski zavod dodelil s potrdilom tak status.

2.2.4.4 *Leto pokojninske dobe*

Klub študentskih in dijaških družin Maribor (2016) nas informira, da po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) Uradni list RS, št. 96/12, je država dolžna plačevati prispevek za obvezno pokojninsko zavarovanje od zneska minimalne plače za enega od staršev, ki skrbi za novorojenega otroka v prvem letu njegovega življenja, če ta roditelj ni obvezno pokojninsko zavarovan po drugi pravni osnovi, ima stalno prebivališče v Sloveniji in je njegov otrok slovenski državljan.

Klub študentskih in dijaških družin Maribor (2016) še razlaga, da trenutno Republika Slovenija plačuje prispevke avtomatično vsem, ki so upravičeni do starševskega dodatka. Torej jih plačuje vsem materam, ki so slovenske državljanke in imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, ki nimajo pravice do denarnega nadomestila za čas porodniškega dopusta ali drugega nadomestila plače in pa tudi očetom, na podlagi pisnega dogovora z materjo po 105 dneh, če izpolnjujejo iste pogoje kot mati.

Klub študentskih in dijaških družin Maribor še pouči, da je potrebno prošnjo za uveljavitev te pravice ti na območni enoti Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in sicer z izpolnjenim obrazcem imenovanim Zahteva za ugotovitev pokojninske dobe, ki ga je možno pridobiti na Zavodu za pokojninsko in pokojninsko zavarovanje. Obrazcu je potrebno priložiti potrdilo upravne enote o otrokovih rojstnih podatkih, vključno z njegovo EMŠO ter podatki o starših, potrdilo o otrokovem državljanstvu in otrokovem stalnem prebivališču v Republiki Sloveniji v prvem letu njegove starosti. Upravna enota potrdila izda na že pripravljenih obrazcih.

2.2.4.5 *Vrtec za otroke študentov*

Na podlagi 24. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12, je določena meja dohodkov za ugotavljanje višine plačila vrtca. Upošteva se povprečni mesečni dohodek na osebo, pravica pa vključuje znižanje plačila vrtca glede na uvrstitev v dohodkovni razred. Tabela, ki določa te meje dohodkov najdemo v temu členu v ZUPJS-u.

Klub študentskih in dijaških družin Maribor (2016) nas informira, da z odločbo, s katero CSD odloči o znižanem plačilu vrtca, odloči tudi o oprostitvi plačila vrtca za drugega in

vsakega naslednjega otroka. Znižanje plačila vrtca pripada upravičencu od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi vloge.

Študentske družine pa imajo na voljo posebno za njihove otroke odprto formalno varstvo v obliki vrtca, da bi jim olajšali usklajevanje študijskih in poklicnih obveznosti. Kljub temu pa ne dobijo vse študentske družine prostega mesta v vrtcu za otroke staršev študentov, zato se mi je zdelo pomembno omeniti tudi pogoje za pridobitev prostega mesta za otroka v drugih vrtcih.

Gruden (2011: 43) nam predstavi Vrtec v študentskem naselju v Rožni dolini, ki se je uradno odprl leta 2011 in je namenjen izključno otrokom staršev študentov. Za takšno obliko vrtca so se odločili zato, ker so se otroci staršev študentov največkrat znašli na čakalni listi, saj za vpis niso dosegli zadostnega števila točk. Poudarja pa, da tudi ta vrtec ne rešuje težav staršev študentov, saj je namenjen le otrokom tistih študentov, ki bivajo v študentskem domu Rožna dolia, ocenjuje pa ga kor nedvomno dober začetek in velik napredek. Tudi meni se zdi pomembno spodbujati ustanavljanje takšnih vrtecev.

Gruden (ibid.) predstavlja še Študentsko hišo SRCE Zavoda študentske svetovalnice, ki poleg nekajurnega varstva otrok nudi tudi druge storitve, kot so podporne storitve, psihoterapija, pomoč pri iskanju stanovanja, odvetniške storitve in drugo. Najbolj ogroženim družinam študentov nudi tudi trimesečno brezplačno bivanje v hiši.

2.2.4.6 *Opravljanje izpitov*

Statut UL (PIS, 2015) v 145. členu določa, da lahko dekan(ka) na prošnjo študenta ali študentke omogoči, da študent predčasno opravlja izpit, če so podani opravičeni razlogi in če oceni, da je to smotrno glede na študijski uspeh prosilca v preteklih letih. Med smotrne razloge uvrščajo med drugim tudi porod.

Tukaj opažam, da so zopet lahko prikrajšani očetje, verjetno pa je res odvisno od dekana oziroma dekanke fakultete, koliko so se pripravljeni prilagajati in lahko bolj odprti omogočajo predčasno opravljanje izpitov tudi študentom očetom.

2.2.4.7 Fundacija Študentski tolar

ŠOU v Ljubljani je ustanovil Fundacijo Študentski tolar, ustanovo, katere osnovni namen je pomagati študentom v stiski. Namenjena je študentom različnih fakultet Univerze v Ljubljani. Podobno delujoča ustanova za pomoč mariborskim študentom v stiski je Fundacija Solidarnostni sklad, pod okriljem Študentske organizacije Univerze v Mariboru. Fundacija Študentski tolar si prizadeva za izboljšanje socialnega položaja študentom, ki so se znašli v ogrožajočih situacijah, s pomočjo povratnih in nepovratnih denarnih pomoči in z dodeljevanjem materialne pomoči. Pomoč lahko pridobi študent/ka, ki se prijavi na razpis za denarno pomoč študentom. Pri selekcioniranju, kdo bo dobitnik pomoči upoštevajo trenutno stisko študenta in splošni socialni položaj študenta, hkrati pa upoštevajo svoj Pravilnik o dodelovanju denarne in socialne pomoči Fundacije Študentski tolar Ustanove ŠOU v Ljubljani.

2.2.5 Finančna odvisnost

»Kombinacija pritiskov k individualni odgovornosti, ki je mehanizem discipliniranja na eni strani in izkušnje dejanske nemoči in ranljivosti na drugi, proizvaja močne občutke vsenavzočnosti tveganj in nevarnosti.« (Ule 2008: 209) Podaljševanje mladosti zaradi negotove prihodnosti mladih, težkega dostopa do zaposlitve in ob čedalje večjemu številu in oblikami tveganih zaposlitev, gre z roko v roki s finančno odvisnostjo mladih, predvsem od svoje družine pa tudi od države in njenih socialnih denarnih prejemkov. *»Sočasno s podaljšanjem šolanja se razteza obdobje odvisnosti ali polodvisnosti mladih od izvornih družin. Podaljšana odvisnost od staršev, ki nikakor ni le materialne narave, je proces, ki je opazen povsod po Evropi, le da so regionalne razlike velike. Za Slovenijo velja, da je ta proces posebej izrazit.«* (Ule & Kuhar 2003). Nastran Ule (1996: 78) poudarja relativno veliko stopno povezanosti mladih s svojimi starši in hkrati veliko stopnjo odvisnosti od njihove pomoči. Rezultat njene raziskave kažejo, da so starši ključni dejavnik opore in pomoči pri vseh ključnih prehodih v odraslost, kot so zaposlitev, lastno stanovanje in osnivanje lastne družine.

Ule (2008: 191) poroča sta podaljšano izobraževanje in podaljšano obdobje ekonomske odvisnosti v velikem nasprotju z zahtevami družbe po zgodnjih izbirah, odločitvah in prevzemanjem odgovornosti zanje. Ule in Miheljak (1995: 114) poudarjata, da ne smemo spregledati tega, da današnja mlada generacija odrasča v relativno visokem standardu,

prav tako pa imajo zelo dobre možnosti za doseganje visoke in kvalitetne izobrazbe, veliko možnosti za dobro informiranost in to tudi jemljejo kot normalno osnovo svojega življenja. Tako se zvišujejo potrebe in življenjski standard mladih oseb, hkrati pa se zmanjšujejo možnosti varne zaposlitve, ki nudi dostojen zaslužek om tako so mladi primorani v življenje v odvisnosti od odraslih, čeprav imajo veliko željo po neodvisnosti od svoje družine in ustvarjanju samostojnega življenja na svojem. *»Neodvisnost pomeni materialno neodvisnost od staršev in institucij odraslih, samostojnost pa sposobnost za samostojno oblikovanje svojega življenja in identitete, brez vpletanja odraslih v načrtovanje življenja.«* (Ule 2008: 15)

Govorila sem tudi o finančni odvisnosti od države. Stropnik (v Črnak-Meglič (ur.) 2005: 65) poroča rezultate njihove raziskave, iz katere je razvidno, da je bilo decembra 2000, kar 23 prosilcev za denarno socialno pomoč starih od 18 do 21 let, še dodatnih 22% pa starih od 22 do 26 let. Tako lahko vidimo, da je skupaj skoraj polovica prosilcev za denarno socialno pomoč mlajših od 26 let, s tem, da tu ni še vseh tistih mladih in otrok, ki denarno socialno pomoč prejemajo preko svojih staršev oziroma svoje izvirne družine. To predstavlja velik problem, saj so mladi, namesto da bi si lahko pridobili zaposlitev in se osamosvojili, primorani živeti v finančni odvisnosti od staršev in države, s stalnimi moralnimi in vrednostnimi protislovji, svojega življenja pa zaradi velike stiske, tveganj in negotovosti ne morejo razvijati v smeri samostojnosti.

2.3 Stanovanjska problematika

Eden izmed glavnih razlogov podaljševanja mladosti je poleg težkih, negotovih in tveganih pogojev na trgu delovne sile tudi s tem povezan težek dostop do lastnega stanovanja in s tem do osamosvojitve od svoje izvirne družine. Po podatkih MSS (2015: 1) se negotovost zaposlitvenega področja pogosto nadaljuje tudi v 30-ih letih. Njihovo mnenje je, da so negotove zaposlitve in nizka plačila za delo in pa velik problem brezposelnosti mladih tisti osnovni razlogi zakaj se mladi ne odselijo od staršev. Poudarjajo tudi zgrešenost oziroma odsotnost stanovanjske politike, ki močno omejuje možnosti za osamosvojitve mladih oseb. Poudarjajo tudi čedalje pogostejši pojav nazadovanja v življenjskih prehodih med mladimi, kar pomeni da se mladi tudi po tem, ko se že osamosvojijo, zaradi izgube oziroma nezadostnosti dohodkov, vrnejo nazaj k staršem.

Dejstvo je, da mladi svojo mladost najpogosteje živijo pri starših, v skupnem gospodinjstvu. Čedalje pogosteje pa je, da se bivanje pri starših nadaljuje in podaljšuje v čedalje kasnejša leta, tudi ko mladi že zaključijo s šolanjem ali pa ko se zaposlijo in pa čedalje pogosteje tudi, ko si ustvarijo svojo družino, saj ne morajo doseči pogojev za samostojno življenje. *»Raziskave kažejo, da si večina študentk in študentov v obdobju od 25. do 30 leta ne želi živeti pri starših (svojih ali partnerjevih), želijo si živeti sami ali s partnerjem/partnerko v svojem gospodinjstvu (86,2%), vendar obenem mislijo, da bodo v tem obdobju najverjetneje živeli pri starših (58,9%).«* (Rener v Rener et al. 2006. 97) Rener (v ibid.) pravi, da opaža, da je odraslo življenje s starši čedalje bolj verjetna oblika bivanja, ne pa tudi željena, temveč je bolj prisila kot osebna izbira.

Po podatkih MSS (2015: 1) so bivanjske razmere mladih zaradi finančne odvisnosti od staršev pogosto pogojene in močno odvisne od ekonomskega položaja staršev, tako, da to predstavlja dodatno oviro pri osamosvajanju za tiste mlade, katerih starši živijo v slabših ekonomskih razmerah. Značilno za mlade, glede na izvedeno raziskavo MSS je, da po odselitvi od staršev, večinoma živijo v stanovanju, ki je v lasti staršev. Tej obliki bivanja sledi nato najem stanovanja in podnajemniška oblika bivanja, šele nato lastništvo stanovanja. Poročajo, da mladi najpogosteje do lastništva stanovanja pridejo z dedovanjem. Pri kupovanju stanovanja pa jim najpogosteje pomagajo z delom kupnine ali pa jim omogočijo polog za najem kredita, tudi s poroštvom ali pa s hipoteko na svojo nepremičnino. Černigoj Sadar (v Rener et al. 1995: 116) pravi, da imajo v povprečju ravno mladi starši najmanj stanovanjske površine na osebo. Poroča, da mlade družine živijo v slabših gmotnih razmerah kot družine z otroki srednje in starejše generacije. Pravi še, da ima lastniško stanovanje več oseb, ki živijo v vaškem okolju.

Stanovanjska problematika je torej ena izmed večjih ovir na poti do osamosvajanja mladih oseb. Mladi imajo zaradi težkega dostopa do zaposlitve, čedalje večje brezposelnosti mladih in pa tveganih oblik zaposlitev zelo nestabilno in nezadostno finančno stanje in živijo v ekonomski odvisnosti od staršev in države. Nakup lastnega stanovanja si lahko privoščijo le zelo majhen odstotek mladih, saj ima le redko kdo dovolj finančnih sredstev, v teh letih je to pogojeno od finančnega položaja staršev ter tega koliko finančnega zaledja so prepustili svojim otrokom. Dostop do kredita je praktično onemogočen, saj večina mladih nima zaposlitve, če pa jo imajo pa ta najpogosteje ne nudi zadostnih sredstev, da bi bili mladi kreditno sposobni, prav tako pa odplačevanje kredita pomeni večletni konstanten in visok mesečni strošek. Najem stanovanja pomeni za mlade prav tako velik strošek, saj

morajo plačevati mesečno najemnino in stroške stanovanja, kar pa je kar velik finančni zalogaj in si zaradi negotovosti v življenju le redki mladi upajo spustiti v podnajemniško bivanje, pogosto pa takšno obliko bivanja izvajajo v skupini in ne samostojno. Najbolj realna oblika bivanja je torej s starši. Mlade družine, če imajo le to možnost najpogosteje živijo samostojno življenje v hiši staršev, vendar v svojih, ločenih prostorih.

2.3.1 Zakonsko urejanje stanovanjske problematike

Menim, da je trenutno stanovanjska politika v Sloveniji zelo šibka in nezadostno urejena, hkrati pa potiska globlje v revščino in odvisnost velik odstotek prebivalstva, med njimi pomembno predvsem mlade. Mandič (2009: 90) poudarja, da ima Slovenija med 27 državami Evropske Unije, ki so bile vključene v analizo položaja mladih, najnižji obseg stanovanjskih dodatkov, s tem misli subvencije najemnine ali stanovanjskih posojil, prav tako ima drugi najnižji obseg javnih sredstev, namenjenih za stanovanje in tretji najnižji odstotek gospodinjstev v najemnem stanovanju.

Zakonska ureditev, ki je kot edina, ki je namenjena mladim družinam in naj bi delovala na mlade spodbudno in jim olajšala reševanje stanovanjskega vprašanja ureja Zakon o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi in subvencijah mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja (ZNSVS-UPB2). Ta zakon ureja med drugim za mlade pomembne pogoje stanovanjskega kreditiranja in subvencioniranje mladih družin za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja. Omogoča subvencioniranje nakupa stanovanja ali pa najema stanovanja.

26.a člen tega zakona določa subvencija po tem zakonu je znesek, ki vsako leto pripada mladi družini kot spodbuda za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja. Definira, da se za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja mlade družine šteje prvi nakup, gradnja, rekonstrukcija, sprememba namembnosti ali najem stanovanja, pogoj pa je, da mlada družina nima v lasti drugega primerne stanovanja. Subvencija pripada mladi družini, katere neto dohodki za predpreteklo koledarsko leto ne presegajo v zakonu v členu 26.b določenih zgornjih mej od povprečne neto plače v Republiki Sloveniji. Pravico do subvencije pridobi mlada družina, ki je upravičena do te subvencije s prijavo na vsakoletni javni poziv Stanovanjskega sklada Republike Slovenije, kjer so tudi natančnejše določeni pogoji in postopek za pridobitev subvencij in pa višina le te.

»Subvencija za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja z nakupom, gradnjo, rekonstrukcijo ali spremembo namembnosti pripada tisti mladi družini, ki ima sklenjeno prodajno pogodbo ali pridobljeno pravnomočno gradbeno dovoljenje po 1. marcu 2006, če izpolnjuje pogoje iz tega zakona. Subvencija pripada mladi družini največ osem let, pri čemer se status mlade družine ugotavlja le ob prvi dodelitvi subvencije, število članov mlade družine in zgornja meja dohodka mlade družine pa enkrat letno pred dodelitvijo vsakokratne subvencije. Višino subvencije, ki pripada mladi družini na družinskega člana, predpiše Vlada Republike Slovenije s sklepom.

Do subvencioniranja najema je upravičena mlada družina, ki si po uspešno zaključenem študiju vsaj enega od staršev rešuje stanovanjsko vprašanje z najemom tržnega stanovanja, pri čemer ta roditelj v koledarskem letu javnega poziva ne doseže starosti 28 let, v primeru uspešno zaključenega doktorskega študijskega programa, pa se starostna meja podaljša za dve leti.

Subvencija pripada mladi družini iz prejšnjega odstavka, če izpolnjuje pogoje iz drugega odstavka 26.a člena in iz 26.b člena tega zakona.

Subvencija se prizna največ v višini razlike med najemnino, kakršna bi za najeto stanovanje znašala po predpisih, ki urejajo neprofitne najemnine, in priznано tržno najemnino za primerno stanovanje, kar dokazuje prosilec z najemno pogodbo, sklenjeno pred zaključkom študija ali najkasneje v roku 90 dni po uspešno zaključenem študiju.

Subvencija pripada mladi družini največ dve leti, pri čemer se status mlade družine ugotavlja le ob dodelitvi subvencije.« (ZNSVS-UPB2, 2007)

3 PROBLEM

Namen moje diplomske naloge je raziskati pravice in ugodnosti mladih staršev, predvsem pa njihove vire moči in potrebe. Želim raziskati kakšne pravice, ugodnosti, pomoč in podpora so mladim in mladim staršem že na voljo. Zanima me, kaj bi mladi starši potrebovali, s kakšnimi ovirami, težavami se srečujejo. Želim priti do ugotovitve, kakšne inovativne oblike pomoči in podpore bi si mladi starši želeli, da bi uživali samostojnejše in prijetnejše ter predvsem enostavnejše starševstvo, brez nepotrebnih ovir in težav. Zanima me urejenost različnih področij življenja mlade osebe in njihova primernost, želim ugotoviti kaj bi bilo potrebno spremeniti, prilagoditi tako, da bi mladi lažje dosegli samostojnost in si ustvarili družino. Z diplomskim delom želim tudi celovito raziskati pomembno področje potreb mladih staršev, želim opozoriti na pomembno pomanjkanje učinkovite podpore in pomoči ter zakonske urejenosti v smeri podpiranja mladih, ugotovljeno pa bi si želela povezati z magistrskim delom, ki bi bil načrt socialne institucije, ki bi inovativno odgovorila na potrebe mladih staršev s stališča njihovih virov moči, medsebojne podpore in pomoči, hkrati pa bi aktivno opozarjala na neugodnosti s katerimi se dnevno soočajo in predlogi za njihovo odpravo.

Z raziskavo sem želela opozoriti na vse ovire, s katerimi se mladi in mladi starši dnevno soočajo, predvsem na stanovanjsko in zaposlitveno problematiko, ki mlade po mojem mnenju najbolj onemogoča in s tem predlagati, spodbuditi in aktivirati možne in še kako potrebne spremembe. Menim, da bi bile lahko ugotovitve uporabne za številne raziskovalce na tem področju, predvsem pa za utemeljitev te problematike in spodbudo k zakonskim spremembam, ki bi bile ugodnejše za mlade. Prav tako menim, da bi lahko bile moje ugotovitve uporabne za vse mlade starše na njihovi težavni poti, da bi jim jo vsaj malo olajšalo, pa tudi za institucije, ki se z mladimi in mladimi starši že ukvarjajo, predvsem kot spodbuda za večje medinstitucionalno povezovanje in pomoč ter kot pobuda za aktivnosti na področju aktiviranja teh potrebnih sprememb.

Problem, ki ga raziskujem je torej mlado starševstvo, ki je glede na rezultate raziskave o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi, ki sem jo opravila v študijskem letu 2014/2015, po mojem mnenju dokaj stigmatizirano in nezaželeno. Kljub temu, da si mladi večinso želijo družine, tega zaradi številnih ovir, s katerimi se soočajo na izobraževalnem, delovnem, ekonomskem, stanovanjskem in družbenem področju, ne želijo realizirati v svoji mladosti, temveč kasneje v svojem življenju, ko bodo imeli ugodnejše

pogoje za starševstvo. Že definicija mladega starševstva se je precej spremenila, in kar je bilo včasih pričakovano, to da imajo mladi čim prej otroke, je danes neobičajno. Zaposlitveni, bivanjski, finančni in družbeni pogoji pa so vse prej kot prizanesljivi. Menim, da so mladi odvrnjeni od želje po mladem starševstvu, saj najpogosteje zanj nimajo pogojev, ki jih pričakujejo. Pričakovanja, kakšen moraš biti kot starš pa se čedalje bolj zvišujejo. To mi je dalo tudi pobudo za raziskavo, saj sem tudi sama mlada in si v bližnji prihodnosti želim ustvariti družino, se hkrati soočam z enakimi ovirami, kot vsi mladi v naši družbi.

V diplomskem delu raziskujem kompleksno življenjsko situacijo mladih in sicer mlade družine, njihov finančni, bivanjski in socialni vidik. V raziskavo so bili vključeni mladi v procesu šolanja in mladi starši, ki prebivajo v Sloveniji. Raziskovala sem njihove vire moči in potrebe, kje dobijo pomoč in podporo, ki jo potrebujejo, v kakšni obliki in količini ter predvsem, kaj bi še potrebovali. Menim, da je pomembno, da se mladih staršev ne spregleda, kot individualnih oseb. Prav tako je pomembno, da se ne spregleda tudi njihovih potreb, kot individualne osebe in ne le kot potreb starša. Menim, da so mladi starši pogosto spregledani in omejeni. Raziskala sem tudi teoretsko ozadje, predvsem zakonsko ureditev pravic in obveznosti mladih družin ter že obstoječe relevantne raziskave in literaturo.

4 METODOLOGIJA

4.1 Vrsta raziskave

Najpomembnejša raziskava, ki sem jo izvedla, raziskava, ki je zajemala osem mladih staršev o njihovem starševanju, virih moči in potrebah, je kvalitativna, kot metodo zbiranja podatkov sem namreč uporabila odprt intervju, ki sem ga opravila z mladimi starši. Raziskava je bila tudi poizvedovalna, saj sem do mladih staršev pristopila z veliko radovednostjo, jih vprašala kar nekaj osebnih vprašanj, pustila pa sem jim pustila odprt prostor za osebno odločitev, ali na določeno vprašanje želijo odgovoriti ali ne. Osnovno gradivo te raziskave so torej besedni opisi in izjave intervjuvanih oseb.

Moja raziskava obsega tudi v prejšnjem študijskem letu izvedeno raziskavo o mnenju o mladem starševstvu, ki sem jo opravila med šolajočimi mladimi. Raziskava je bila v obliki spletnega polodprtega anketnega vprašalnika. Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvantitativna, saj so rezultati, ki sem jih pridobila z raziskavo, predstavljeni na osnovi številčnih podatkov. Menim, da je izvedena raziskava kredibilna, saj je bil moj cilj pridobiti odgovore na ista vprašanja od čim večjega števila v proces šolanja vključenih mladih, kar sem z anketnim vprašalnikom tudi dosegla, saj je na anketo v celoti rešilo kar 122 oseb. Prav tako menim, da je raziskava zanesljiva, saj so osebe, ki so raziskovale podobno temo uporabile podobno metodo zbiranja podatkov, zato menim, da so podatki reprezentativni za populacijo, ki sem jo raziskovala, se pravi mladih oseb v času šolanja in da je bila raziskava veljavna.

Menim, da je celotna raziskava, intervjuji mladih staršev o njihovi izkušnji mladega starševstva in kvantitativni podatki o mnenju o mladem starševstvu šolajočih se mladih uporabna. Moj namen je bil namreč, da bodo ugotovitve uporabne za mlade in mlade starše in bodo aktivirale spremembe na področjih, kjer so spremembe nujno potrebne.

4.2 Merski instrumenti in viri podatkov

Za merski instrument pri izvedenih intervjujih z mladimi starši sem uporabila vprašalnik, ki je bil vnaprej pripravljen, a je bil glede na potek pogovora prilagojen za vsako intervjuvano osebo posebej. Uporabila sem torej metodo spraševanja, pristopila pa sem s čisto radovednostjo za individualne zgodbe. Mladim staršem sem namenila en vprašalnik, ki sem ga vnaprej pripravila. Sestavila sem ga tako, da sem najprej razmislila, kaj vse me

zanima, nato pa oblikovala vprašanja in podvprašanja za vsa področja, ki so me zanimala, da bi pridobila odgovore s čim več pomembnimi podatki za mojo raziskavo. Vprašanja pa sem nato sproti prilagajala pogovoru z mladim staršem, dodajala sem podvprašanja in tako poskušala doseči kar se da goste besedne opise s čim več relevantnimi informacijami. Viri podatkov so bili torej besedni opisi, osebna mnenja, lastne zgodbe, razmišljanja in opazanja mladih staršev. Intervjuje sem izvedla z mladimi starši osebno na domu ali pa drugi lokaciji po želji staršev (dva pogovora sem opravila v gostinskem lokalu v neposredni bližini njihovega doma) po predhodnem dogovoru.

Uporabila sem tudi svojo raziskavo o mnenju o mladem starševstvu, ki sem jo opravila med šolajočimi se mladimi, pred izdelavo diplomske naloge. Za to raziskavo sem uporabila anketni vprašalnik. Odločila sem se za anketiranje po internetu s spletno anketo. Za takšno obliko anketiranja sem se odločila, saj sem želela pridobiti čim več oseb, ki bi bile pripravljene sodelovati, da bi bila standardna napaka čim manjša, prav tako sem si želela dobiti čim bolj pester vzorec oseb, tako mešano po spolu, izobraževalni ustanovi in letih, ter tako dobiti čim bolj zanesljiv in reprezentativen vzorec te populacije, predvsem pa osebam zagotoviti anonimnost in tako dobiti resnično iskrene odgovore. Uporabila sem polodprt vprašalnik, da so osebe, ki so odgovarjale nanj, lahko podale čim več lastnega razmišljanja in mnenj in sem tako dobila veliko zanimivih in za mojo raziskavo pomembnih podatkov.

Poleg tega, sem za namene diplomske naloge tudi predelala veliko relevantne literature, iz katere sem iskala pomembna dejstva, ki so podprla izjave intervjuvanih oseb in pa raziskala relevantne že obstoječe raziskave. Viri podatkov so bila osebna mnenja in stališča mladih oseb, ki so vključeni v proces šolanja in ki so sodelovali v raziskavi, ki sem jo izvedla na temo starševstva v času šolanja in ki so sodelovali v raziskavi. To je tudi populacija oseb, katere zadeva ta raziskava.

4.3 Populacija in vzorčenje

Osebe, ki so sestavljale mojo ciljno populacijo, so šolajoči se mladi in mladi starši, ki v letu 2016 prebivajo v Sloveniji. V vzorec pri intervjujih z mladimi starši sem vključila mlade starše, ki sem jih poznala ter prosila, naj mi priporočijo še kakšnega njihovega znanca, ki je tudi mlad starš. Tako sem uporabila nekakšen vzorec snežne kepe. Mlado družino sem predhodno definirala kot družino, v kateri je vsaj eden izmed staršev mlajši od trideset let. To definicijo sem oblikovala na podlagi mnenja mladih o mladem starševstvu,

ki sem jih pridobila v raziskavi na to tematiko, ki sem jo izvedla v šolskem letu 2014/2015. Bila sem tudi v stiku s trinajstimi mladimi starši, dokončno sem se dogovorila in tudi izvedla intervju z osmimi mladimi starši. Prav tako so bile zame pomembne institucije, ki nudijo podporo in pomoč mladim staršem.

Glede anketnega vprašalnika, ki sem ga sestavila za šolajoče se mlade o mnenju o mladem starševstvu, sem vzorec sestavila dokaj naključno. Iskala sem šolajoče se mlade iz različnih šol ter različnih starosti. Vzorec sem nabrala tako, da sem v svojem krogu poznanstev prosila osebe, naj anketni vprašalnik posredujejo svojim sošolkam in sošolcem ter prosijo še kakšnega znanca ali znanko iz drugih letnikov, da naj storijo enako. Tako sem dobila vzorec v velikosti 122 oseb.

4.4 Zbiranje podatkov

Prve podatke, sem zbrala že v šolskem letu 2014/2015. V sklopu predmeta Raziskovalni seminar sem izkoristila priložnost in opravila raziskavo med šolajočimi se mladimi o mnenju o mladem starševstvu. Po večmesečnem razmišljanju o tem kako bom zastavila svojo diplomsko nalogo in kaj vse moram raziskati, kaj je tisto, kar je zame pomembno, zanimivo, sem najprej sestavila okvirno anketo, ki sem jo predstavila profesorju doc. dr. Ninotu Rodetu. On mi je nato podal kar nekaj koristnih predlogov in nasvetov, ki sem jih upoštevala in še nekaj časa preoblikovala vprašanja in obliko ankete. Medtem sem tudi že pričela s študijem najbolj relevantne literature, kar mi je potrdilo, da razmišljam in delam v pravi smeri.

Spletni anketni vprašalnik sem sestavila s pomočjo spletne strani 1KA, ki mi je zelo olajšala sestavljanje ter posredovanje ankete in njeno analizo. Ko sem anketo sestavila, sem jo preverila ter upoštevala določena priporočila te spletne strani, kako anketo narediti boljšo. Anketo sem tudi sama večkrat testirala, tako da sem jo večkrat reševala in preverila ali bo dovolj zanimiva in primerna za reševaje. Anketo sem nato dala v probo še mojim staršem in trem sestričnam, ki so že zaključile s študijem, ki so mi potrdili, da je anketo možno hitro in učinkovito rešiti, da je dovolj jasna in pregledna, četudi nekoliko dolga.

Anketo sem po spletu aktivno delila in zbirala rešene odgovore en teden. Tako je v tem času na povezavo do ankete kliknilo kar 200 oseb, vendar jih je anketo rešilo do konca le 122. Osip sem pričakovala, saj se zavedam, da je anketa precej dolga za pojme hitrega življenja, kompleksna in pričakuje veliko osebnega mnenja in lastnih razmišljanj, kar pa ni

po godu ravno velikemu številu ljudi, še posebej v tem hitrem in nestrpnem svetu. Kljub temu sem zadovoljna z rezultatom in menim, da je vzorec ustrezen in reprezentativen. Vsekakor pa bi sedaj pri anketi spremenila še kaj, vendar je sedaj narejena, izvedena in obdelana, iz nje pa sem dobila tudi mnogo koristnih podatkov, mnenj in razmišljanj mladih oseb, o mladem starševstvu.

V letošnjem letu sem za potrebe diplomskega dela izvedla še osem intervjujev z mladimi starši. Mlade družine, torej družine, ki bi ustrezale moji definiciji mlade družine, sem iskala med svojimi znanci, prijatelji in njihovimi znanci ter tako zbrala in kontaktirala trinajst oseb. Od tega sta mi dve osebi sodelovanje zaradi prenatrpanega urnika takoj zavrnil, z eno sem se dogovarjala a je na koncu sodelovanje zaradi prostorske razdalje in težav v usklajevanju s časovno in prostorsko problematiko propadlo, ena oseba pa mi na prvi kontakt in nato na ponovni poziv k sodelovanju ni niti odgovorila. Sprejetih prošenj za sodelovanje sem imela deset, in jih po predhodnem dogovoru preko socialnega omrežja in nato telefona tudi osebno opravila osem, z dvema pa zaradi bolezni v družini nisem uspela dokončno izvesti intervjuja.

Intervjuje sem strukturirala s pomočjo mentorice Gabi Čačinovič Vogrinčič v januarju ter takrat tudi kontaktirala osebe ter začela dogovarjanje za srečanja, pogovore pa sem izvajala v februarju in tudi v marcu 2016. V marcu in aprilu sem se lotila iskanja in nabiranja ter študiranja relevantne literature, kar se je izkazalo za veliko več dela, kakor sem pričakovala, saj me je zanimalo veliko različnih področij, tako podatki o družinah, kot stanovanjsko in zaposlitveno področje, zakonska urejenost različnih področij ipd.

4.5 Obdelava in analiza podatkov

Pri raziskovalnem delu, kjer sem zbirala podatke o mnenju o mladem starševstvu med mladimi šolajočimi se osebami in kjer sem podatke zbrala s pomočjo spretne ankete, pri obdelavi podatkov nisem posebno komplicirala, želela sem le, da so rezultati predstavljeni razvidni čim bolj jasno in pregledno, tako sem se poslužila kombinirane oblike obdelave podatkov. Pri vprašanjih zaprtega tipa nisem imela težav. Tu mi je bila že v veliko pomoč spletna stran 1KA preko katere sem anketo izvajala, ki je vprašanja zaprtega tipa že sama zelo dobro kvantitativno obdelala, ter mi dala jasne številčne prikaze odgovorov. Pri vprašanjih odprtega tipa in pri odgovorih možnosti drugo, kjer je vsak lahko napisal svoje razmišljanje, sem se poslužila kvalitativne metode obdelave podatkov in sicer tako, da sem

sledila korakom kodiranja. Najprej sem analizirala odgovore in jih razporedila v različne kategorije, nato sem te kategorije razvrstila v skupne teme, kar sem kasneje določila tudi kot pomembne spremenljivke. Tako sem dobila zelo pomembne teme in smernice mnenj in razmišljanj mladih o tej temi.

Ko sem podatke tudi grafično prikazala sem iskala pomembne povezave med njimi. Vse z to raziskavo ugotovljenega sem analizirala s pomočjo lasnega razmišljanja in mnenj glede na predhodno postavljene hipoteze, vse skupaj pa sem poskusila podkrepiti tudi z podatki iz literature.

Pri pogovorih z mladimi starši sem se poslužila kvalitativne metode obdelave podatkov in sicer že zgoraj omenjeno kodiranje. Obdelave sem se lotila ročno, tako da sem najprej pogovore, ki sem jih s predhodnim dovoljenjem zvočno posnela s telefonom, prepisala v obliki dvogovora na računalnik. Nato sem šla skozi vse zapise odgovorov in izbrala relevantne dele odgovorov, glede na različna področja vprašanj, jih razporedila v kategorije ter jim določila spremenljivke, ki so mi pokazale pomembne podobnosti in razlike med mladimi starši ter njihova najpomembnejša mnenja. Pogovore sem kodirala najprej odprto, nato osno in še odnosno. V prilogi dodajam postopek kodiranja, zapise intervjujev z mladimi mamami in mojo raziskavo o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi. Podatke pridobljene s pomočjo kodiranja intervjujev sem predstavila, analizirala in o njih razpravljala v rezultatih in razpravi raziskovalnega dela diplomske naloge.

5 REZULTATI IN RAZPRAVA

5.1 Podatki o sodelujočih v raziskovalnem delu

Tabela 5.1: Anketa o mnenju o mladem starševstvu

Število sodelujočih	122						
spol	62% ženski	32% moški	2% drugo				
Starost	15 – 18 let 1%	19 – 20 let 10%	21 -22 let 37%	23 – 24 41 %	25 – 26 let 6%	27- 29 let 1 %	30 ali več 2% in drugo 2%
Izobraževalna ustanova	FSD 44%	Fakulteta za Strojništvo 19%	Medicinska fakulteta 10%	Fakulteta za elektrotehniko 5%	Pedagoška fakulteta in drugo 4/	FDV; FGG in Biotehniška fakulteta 3%	EF 2% in FF, PF In gimazija Vič 1%
Oblika šolanja	Redno 89%	Izredno 5%	Drugo 6%				
Zakonski stan	Samski 29%	V resni zvezi 59%	Drugo 10%	Razvezan/a 1%	Poročen/a 1%		
Mesečni prihodek	Manj kot 100 evrov 18%	Do 200 evrov 32%	Do 400 evrov 26%	Do 600 evrov 6%	600 – 1000 evrov 9%	1000 – 1500 evrov 3 % 1500 – 2500 0%	Več kot 2500 evrov 2 % drugo 4 %
Otroci	Ne 95%	Da 5%					
Želja po otrocih	Želim si otroka 77%	Otrok si ne želim 12%	Drugo 11%				

Anketo o mnenju o mladem starševstvu med mladimi sem opravila zato, ker sem želela pridobiti vpogled o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi, predvsem da bi izvedela, ali je želja po starševstvu in ustvarjanju družine med mladimi sploh prisotna, kakšni so razlogi za in kateri proti ustvarjanju družine pred tridesetim letom. Želela sem ugotoviti, katere so glavne ovire mladih na poti do samostojnosti in do odločitve za starševstvo in realizacijo le tega. Anketa mi je zelo pomagala tudi pri odločitvi katere teme bodo tudi v ospredju pri moji diplomski nalogi, zato sem se tudi odločila za vire moči in potrebe mladih staršev.

Med 122 osebami, ki so odgovorili na celotno anketo, so v 99% to bili študentje različnih fakultet in starosti, 1% pa je bilo dijakov. Glede na spol sem si želela imeti čim bolj enakomerno reprezentativnost, zato sem vključila čim več različnih fakultet, na anketo pa mi je odgovorilo 62% oseb ženskega spola, 32% moškega, 2% pa sta se opredelila kot drugo. 90% oseb je bilo v starostni mreži med 19 in 24 let, kar je bila tudi moja ciljna populacija, saj sem želela dobiti odgovore šolajočih se mladih oseb. 5% anketiranih oseb je takih, ki so že mladi starši, 95% pa je tistih, ki to še niso. Glavna ugotovitev, ki sem jo želela raziskati, pa je ta, da je kar 77% anketiranih oseb odgovorilo, da si otroka želijo, vendar pa so navajali, da si najprej želijo doseči stabilnost v življenju, imeti dokončano izobrazbo, delo, urejene finance in s tem finančno neodvisnost, urejene bivalne razmere in partnerstvo ter da si nekateri mladi tudi želijo pred ustvarjanjem družine še kaj doživeti, potovati in osebnostno dozoreti. Žal mi je, da nisem v vprašalnik vključila tudi oblike trenutnega bivanja, saj se mi zdi to zelo pomembna kategorija tudi za osamosvajanje mladih, to je po mojem mnenju tudi ena glavnih pomanjkljivosti anketnega vprašalnika.

Na splošno sem z anketnim vprašalnikom in raziskovalnim delom opravljenim z njim (celotni raziskovalni seminar je v prilogi) potrdila svoje vnaprej postavljene hipoteze in sicer, da si mladi želijo imeti otroke in si ustvariti družino le da se mladi čedalje manj odločajo za mlado starševstvo, da z odločitvijo za ustvarjanje družine odlašajo in se zanj odločajo po tridesetem letu ali pa še kasneje, saj imajo vnaprej zastavljene pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, kot so dokončana izobrazba, urejene bivalne razmere, zaposlenost, finančna gotovost, preden se odločijo za starševstvo. Kar pa je bilo predvsem odločilno za moje nadaljnjo raziskovanje pa je to, da mladi zelo slabo poznajo institucije, ki nudijo podporo in pomoč mladim staršem ter zakonske ureditve, ki se neposredno dotikajo

mladega starševstva. Pomembna je bila tudi potrditev hipoteze, da mladi menijo, da je v Sloveniji za mlade starše slabo poskrbljeno, da so področja, ki se urejajo položaj mladih staršev nezadostno urejena .

Tabela 5.2: Intervjuji z mladimi starši

OSEBA	Spol, starost	Zakonski stan, starost partnerja	Študij / delo	Število otrok, starost	Bivanje	dohodki
A	Ž, 25 let	Izven zakonska skupnost, partner 31 let	Magistrski študij, partner zaposlen	1 otrok, 1 leto	V hiši partnerjevih staršev, lastno stanovanje	1100 do 1250
B	Ž, 24 let	V zvezi, partner 44 let	Redno zaposlena – na porodniški, partner zaposlen	1 otrok, 3 meseci	Lastno stanovanje	800 evrov plus partnerjev zaslužek ki variira zadovoljiv
C	Ž, 26 let	Zaročena, partner 27 let	Študentka, 4. letnik, partner redno zaposlen	1 otrok, 1 leto	Pri partnerjevih starših v lastnih prostorih	Partnerjeva plača in porodniška zadovoljiv zadovoljiv
D	Ž, 23 let	Izven zakonska skupnost, partner 24 let	Absolventka dodiplomskega študija, partner	1 otrok, 1,5 leta	V hiši s svojimi starši, končujejo lastno mansardno stanovanje v isti hiši	Dohodek partnerja iz njegovega d.o.o ja , zadovoljiv
E	Ž, 29 let	Poročena, partner 35 let	Izreden študij V procesu pisanja diplome, partner	3 otroci 5 let, 4 leta in 1 leto	V lastni novozgrajeni hiši	Skupaj nekaj več kot 2500 evrov

F	Ž 24 let	Ločena, partner 30 let	4. letnik dodiplomskega študija in delo preko študentskega servisa, partner zaposlen in delo na črno	1 otrok 3.5 leta	V podedovani hiši potrebni obnove	Cca 2500 evrov
G	Ž 23	Zaročena, partner 26	3 letnik fakultete, partner redno zaposlen	1 otrok, 1 leto	Lastno stanovanje v hiši staršev	1300 – 1400 evrov
H	Ž 23 let	Izven zakonska skupnost, partner 23 let	Pavza študija, partner izgubil službo, trenutno namesto matere na porodniškem dopustu	1 otrok, 3 mesece	Pri znancu kot sostanovalci v skupnem stanovanju	Cca 900 evrov

Intervju sem opravila z osmimi mladimi starši in sicer z osmimi mladimi mamicami v starostnem razponu med 23 in 29 let. Z intervjuji sem želela izvedeti kako in zakaj so se odločile za ustvarjanje družine v mladosti, kakšne so prednosti in kakšne slabosti mladega starševstva. Želela sem predvsem raziskati, kakšni so njihovi viri moči, kot mladih staršev in s kakšnimi ovirami se srečujejo tekom življenja. Predvsem me je zanimalo finančno področje, področje šolanja in zaposlitve ter bivanjsko področje, glede na predhodno izvedeno raziskavo o mnenju o mladem starševstvu med mladimi starši.

Sedem izmed intervjuvank ima po enega otroka različnih starosti, najstarejša med intervjuvanimi mladimi materami pa ima tri otroke. Želela sem si pridobiti kar se da raznolik izbor mladih staršev, kar menim da sem tudi dobila. Ena mamica je redno zaposlena, ostale pa so v procesu študija, vendar so med njimi razlike, tako v stopnji študija, obliki študija, kot tudi v aktivnosti izpolnjevanja študijskih obveznosti. Njihov dohodek po večini sestavljajo partnerjeva plača in denarni dodatki, ocenjujejo pa ga kot zadovoljivega, a bi si želele večje finančne gotovosti. Zanimivo opažanje je, da se višina dohodkov, kot tudi višina stroškov med mladimi starši zelo razlikuje. Medtem, ko so

nekatero intervjuvane mlade mame ocenile dohodek družine okrog tisoč evrov mesečno, je bil pri nekaterih mladih družinah tak znesek mesečnih stroškov.

Menim, da je nadvse pomembno prispevalo k njihovi odločitvi za starševstvo tudi njihova stanovanjska preskrbljenost. Vse razen ene matere, ki živi z družino skupaj pri partnerjevemu bivšemu sodelavcu, so povedale, da živijo s svojo družino »na svojem«, v lastnem stanovanju oziroma lastnih prostorih, vendar v večini primerov znotraj hiše svojih oziroma partnerjevih staršev. Po mojem mnenju je to tudi najbolj pogosta in najbolj realna oblika bivanja mladih, ki si želijo samostojnosti, saj imajo drugače zelo mizerne pogoje in možnosti za pridobitev lastnega stanovanja oziroma hiše.

Osem intervjujev je dokaj malo, zato ne morem govoriti, da so procentualni rezultati lahko reprezentativni, vendar pa so rezultati po mojem mnenju kljub temu pomembni. Želela sem izvesti večje število pogovorov, vendar sem bila z osmimi zadovoljna. Pri večjem številu bi potrebovala dodatno pomoč, tako pri izvajanju intervjujev kot tudi pri obdelavi podatkov. Bi pa želela, da se nekoč podobna raziskava opravi na mnogo večjem vzorcu, saj menim, da so podatki zelo pomembni in lahko prispevajo k pospeševanju realizacije pomembnih družbenih in ureditvenih sprememb!

5.2 Mlada družina

Mlado družino sem na podlagi raziskave o mladem starševstvu o mnenju o mladem starševstvu definirala kot družino, v kateri je vsaj eden izmed staršev mlajši od trideset let. To starost sem določila na podlagi tega, kdaj so mladi v anketi dejali, da bi si želeli postati starši ter na podlagi študija literature in znanj o družbenih spremembah, podaljševanja mladosti, zaposlitveni in stanovanjski problematiki in naraščajoči (čedalje daljši) odvisnosti mladih od svoje družine.

Na podlagi te definicije tako puščam zelo odprt prostor za pluralnost družinskih oblik, saj se zavedam, da je veliko razlik med mladimi družinami. Tako od zelo mladih staršev (npr. 15 let) pa vse do tistih, kjer je mlajši od staršev tik pred tridesetim letom. Razlikujejo se tudi po tem, ali sta v družini oba starša, ali je to enostarševska družina, ali je kateri izmed staršev še v procesu šolanja, ali sta oba s šolanjem že zaključila, ali je kateri od staršev zaposlen, kakšna je ta oblika zaposlitve, kakšen dohodek mu na podlagi zaposlitve pripada, katere pravice in ugodnosti starša koristita, koliko so kot družina odvisni od drugih (od

socialnih institucij ali od svoje socialne mreže), ali imajo urejeno stanovanjsko problematiko ipd.

Mlade družine, ki so sodelovale v moji raziskavi, imajo najrazličnejše življenjske situacije in imajo tako pester izbor virov moči in se soočajo z različnimi in podobnimi ovirami in problemi. Pri nekaterih je to ureditev stanovanjske problematike, drugi, ki pa imajo urejeno bivališče, pa je to njihov vir moči. Večinsko se mlade družine soočajo z ekonomsko problematiko, saj mladi poleg starejše populacije, veljajo za zelo ogrožene. Potrebno je razumeti mlade družine kot tiste, ki potrebujejo dodatno podporo in pomoč in hkrati razumeti, da so si med seboj zelo različne in da je potrebno delati z vsako družino individualno in učinkovito odgovoriti na njihove potrebe in aktivirati ter podkrepiti njihove vire moči.

5.2.1 Starševstvo

Pri rezultatih anketnega vprašalnika med šolajočimi se mladimi o mladem starševstvu je bilo kar 5 odstotkov oseb, ki so sodelovali v raziskavi, že staršev. Menim, da je za današnje razmere tudi 5% mladih staršev že kar velik delež, saj je v današnjem času in glede na družbene razmere precej značilno, da se mladi čedalje kasneje odločajo za starševstvo. Kar 77% anketiranih mladih oseb je dejalo, da si želijo biti starši, tako da se je potrdila moja hipoteza, da mladi imajo željo imeti otroke, si ustvariti svojo družino in biti starši, vendar pa je to zelo individualna odločitev in jo bodo sprejeli, ko bodo za to pripravljeni.

Pri izvajanju intervjujev z mladimi starši se mi je zdelo nadvse pomembno vprašanje, kaj za mlade starše starševstvo sploh pomeni. Odgovore so sestavljali odgovori o tem kako realizirajo starševanje, o spretnostih starševanja in občutkih starševstva. Čisto vse intervjuvane mlade mame so o občutkih starševstva govorile o brezpogojni ljubezni do otroka, govorile so tudi o posebni vezi med staršem in otrokom, o občutku čudeža življenja, sreče in topline. O tem kako starševanje realizirajo so v večini dejale, da starševstvo pomeni skrb in vzgojo otroka za samostojno življenje, da moramo otroku nuditi varnost, oporo in vodenje otroka, da starševstvo predstavlja veliko odgovornost in medsebojno spoštovanje, učenje in spodbujanje, da od staršev pričakujejo skupno skrb za otroka, veliko prilagajanja družinskemu življenju in potrebo, da otroka postaviš na prvo mesto.

Mlade mame so znale tudi povedati veliko svojih spretnosti in njihovih virih moči kot staršev in sicer to, da znajo otroku nuditi možnost za neodvisen razvoj. Govorile so o temu, da na otroka ne prenašajo svojih negativnih občutkov, da ga poskušajo ne razvajati, ga učijo da se zna zamotiti in igrati sam, brez stalnega spodbujanja in aktiviranja ipd. Govorile so o temu, da se trudijo biti otroku vzor in da mu nudijo dostojno življenje. Dejale so tudi, da so že dobre v postavljanju pravil in meja otrokom, predvsem mati, ki ima tri otroke in dva od teh tudi nista več dojenčka, kjer je potreba po postavljanju meja in pravil še dosti večja. Na splošno pa so se med pogovorom pohvalile, da so se naučile spretnosti starševanja, kot so hranjenje otroka, uspanje, previjanje, igranje z otrokom in podobno, kar se jim ni zdelo da zmorejo preden so postale mame.

Nekatere mame, s katerimi sem opravila intervju, so tudi dejale, da bi si želele več podpore in pomoči v čistem začetku njihove nove vloge (mlade) matere, najprej od zdravnikov, od katerih sicer dobijo nekaj informacij, napotkov, a bi nekatere potrebovale več. Šola starševstva, ki poteka npr. v ljubljanski porodnišnici in obiski patronažne sestre v prvih tednih življenja otroka, so se jim zdele ključnega pomena, pri učenju spretnosti starševanja, njihovih obveznostih, nalogah, a je bila tudi izražena želja po več informacijah in dodatnem učenju spretnosti, kot v obliki tečajev ali pa delavnic.

Veliko mladih mamic je izrazilo potrebo po boljšem informiranju o njihovih obveznostih, o pravicah in pomoči, ki so jim na voljo. Dejale so, da so se morale o vsem same pozanimati in sicer z obsežnim iskanjem po spletu in pogovori z drugimi starši. Izrazile so željo, kot veliko potrebo po neki obliki skupno zbranih informacij glede tega, kaj vse mora mlad starš opraviti (njihove obveznosti kot npr. priznanje očetovstva, oddajanje vlog za denarne dodatke ipd.), kje in kako pridobijo določene pravice, kje in kako lahko dobijo podporo in pomoč.

Menim, da bi se morale institucije med seboj povezati in se aktivirati tako, da bi staršem zares zagotovili celovito podporo in pomoč. Že ginekologi bi morali mladim staršem ponuditi skupno zbrane informacije, na primer v obliki letaka, in ne le z zdravstvom povezanih informacij in s šolo starševstva, temveč tudi informacije povezane z socialnimi pravicami in obveznostmi. Na CSD-jih bi morali delovati celovito, namesto, da starš hodi večkrat, da mogoče pridobi kakšno pravico in sodeluje z velikim številom tam zaposlenih strokovnikov, a se z nobenim zares ne vzpostavi stika in je pogosto obravnavan kot številka. Menim da bi bilo potrebno delovati tako, da ko bi starš prišel na primer priznati

starševstvo, bi morali strokovnjaki z vsakim (mladim) staršem oblikovati individualen delovni projekt podpore in pomoči, ne le z njim, temveč s celotno družino, kjer bi se jim predstavilo in jim omogočilo še ostale pravice, ki jih lahko pridobili. Hkrati bi jih obvestili o obveznostih (porodniška, denarni dodatki, materialne dobrine ipd.) in preverilo ali obstaja manevrski prostor za aktiviranje še za kakšne oblike pomoči v sklopu CSD-ja (npr. preživnina, štipendija...) in predstavilo možnosti podpore in pomoči glede na status (npr. študentje in s tem povezane pravice študentskega starševstva). Preveriti bi bilo potrebno njihove potrebe po pomoči in jih usmeriti na druge institucije, ki nudijo podporo in pomoč v najrazličnejših oblikah (npr. razni nevladni zavodi) ter nato aktivirati in se povezati z drugimi strokovnjaki, ki bi lahko ali pa že nudijo podporo in pomoč družini (zdravniki, psihologi, šolske strokovne delavke, strokovni delavci zaposleni v nevladnih organizacijah..) in aktivirati delovni tim za družino. S tem bi jim omogočili celovito in predvsem učinkovito podporo in pomoč, ki je po mojem mnenju zelo potrebna. Tako bi mladim družinam po mojem mnenju omogočili lažje starševanje z manj ovirami.

5.2.2 Zakonski stan

Od mladih, ki so sodelovali v moji anketi o mladem starševstvu, ni bil še nihče poročen, kar se mi zdi zanimivo, saj sem pričakovala vsaj kakšnega, morda vsaj izmed tistih 5%, ki že imajo družino, vendar me kljub temu to ni presenetilo, saj danes mladi poroki ne predpisujejo več takšne vrednosti, skupno življenje in bivanje s partnerjem in tudi snovanje družine pred poroko pa ni več tabu. Za poroko se (tako kot za snovanje družine) odločajo kasneje v svojem življenjskem poteku, ko so razmere bolj ugodne, ali pa se za poroko sploh ne odločijo in živijo svoje življenje v obliki kohabitacije. *»Ta premik od zakona kot institucije k zakonu kot odnosu kaže, da se je spremenil bistveni del kulture odnosov, ki se kaže v svobodi izbire. Živeti skupaj pred zakonom je za mlade generacije najbolj smiselna opcija in nekakšen poskusni zakon. Velika privlačnost skupnega zunajzakonskega življenja pomeni tudi, da se je razparala zadruga med zakonom in starševstvom.«* (Ule 2008: 186)

Svoje partnersko razmerje je skoraj 60% anketiranih oseb definiralo kot resno zvezo, slabih 30% anketiranih oseb pa je dejalo, da so samski. Med 10% odgovorov drugo, so osebe navedle, da so v nestabilni zvezi, v izvenzakonski skupnosti, partnerstvo, kar so po mojem mnenju vse oblike partnerskega življenja, odgovora pa sta bila še »svobodna« in pa zapleteno je. Med mojimi osmimi intervjuvankami je poročena le ena, vendar sta dve

zaročeni in načrtujeta poroko v bližnji prihodnosti. Ena izmed mamic je z biološkim očetom otroka bila poročena, vendar sta sedaj razvezana, zdaj pa je v izvenzakonski skupnosti z novim partnerjem. Ostale štiri mame so v izvenzakonski zvezi s svojimi partnerji. V večini so dejale, da svojega partnerja poznajo že večje število let in je med njimi pristna obojestransko ljubezen, zato so tudi skupaj ustvarili družino. Tiste, ki niso poročene imajo do poroke različna mnenja, nekatere se želijo poročiti, vendar s poroko zaradi različnih razlogov (finance, ureditev stanovanja, majhen otrok,...) odlašajo in jo predstavljajo kasneje v svojem življenjskem poteku, nekatere pa se ne želijo poročiti, jim poroka ne pomeni ničesar, pravijo, da njihova zveza je dovolj trdna in ne potrebuje dodatne utemeljitve.

5.2.3 Starost staršev

Sama sem mlado družino definirala kot družino, v kateri je vsaj eden izmed staršev mlajši od trideset let. Po tem merilu sem ločila mlade družine, s katerimi sem sodelovala. Tri anketirane mame so povedale, da je njihov partner starejši od trideset let, v enem primeru je starejši od 40 let, same pa so vse mlajše od trideset let. Ostalih pet je podalo informacijo, da sta oba starša mlajša od trideset.

Dejstvo je, da imajo v večini intervjuvane mamice le enega otroka in še to zelo majhnega. Glede na to merilo, moj vzorec ni bil ravno pester, vendar je moje mnenje, da je pričakovati pri mladih mamicah, ravno zaradi njihove mladosti, da imajo otroka še majhnega in da imajo majhno število otrok (samo enega). Le ena mamica izmed osmih, s katerimi sem izvajala intervjuje, je imela več otrok (tri otroke) in sta bila starejša izmed otrok stara že več kot tri leta.

Trideset let je tudi tista starost, tista ločnica, meja, po kateri mladi povečini menijo, da niso več mladi, vendar postanejo odrasli. Glavni mejniki mladosti, o čemer sem že veliko govorila v teoretičnem delu, so dokončanje izobrazbe, zaposlitev, življenje na svojem, ekonomska neodvisnost in pa snovanje družine. Tako ti mladi starši, glede na mejnike mladosti, spadajo med odrasle.

V anketi o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi je $\frac{1}{4}$ oseb dejalo, da ne vedo, pri katerih letih bi se odločili za otroka, le 7 odstotkov oseb je navedlo, da bi se za otroka odločilo pred 27. letom, a noben ni dejal da bi imeli otroka pred 23 letom. 9%

oseb je dejalo, da bi otroka imeli pri 27. letih, 19% je dejalo pri 28. letih, 3% pri 29. letih, 2% pri tridesetih letih, 10% anketiranih oseb je dejalo, da okoli 30, kar 9% pa po tridesetem letu. 5% oseb je bilo ravno nasprotje zadnjega odgovora in so dejali, da si želijo imeti otroke čim prej, 10% je definiralo leta kot takrat, ko bodo začutili željo po otrocih. Kot razloge za leta v katerih bi imeli otroka so navedli, da si želijo dokončati izobrazbo, si poiskati zaposlitev in graditi kariero, da si želijo stabilnosti v življenju, imeti dobro finančno stanje, imeti urejeno partnerstvo, želijo si ustaliti in urediti lasten dom.

5.2.4 Število in starost otrok

Kakor sem že dejala, glede na število in starost otrok moj vzorec anketiranih oseb ni bil ravno reprezentativen za celotno populacijo mladih staršev, a menim, da za potrebe moje raziskave vzorec zadostuje. Vse mame razen ene imajo po enega otroka, le ena izmed njih ima otroka starega tri in pol leta, tri imajo otroka starega približno eno leto, dve pa otroka starega manj kot pol leta. Le ena intervjuvana mlada mama ima tri otroke, ki so stari eno leto, 4 leta in pa pet let.

Menim sicer, da je to, da imajo mlade družine le po enega otroka in še to zelo majhnega povsem običajno, saj so navadno šele na začetku svoje družinske poti in nasploh dokaj na začetku svojega (vsaj delno) samostojnega življenja.. Glede na njihovo starost bi težko pričakovali otroke, ki bi obiskovali že šolo, čeprav so tudi take mlade družine, na katere nikakor ne smemo pozabiti, te pa so tudi precej ranljive, saj to pomeni, da so morali imeti otroka zares zgodaj (npr. pred dvajsetim letom). V takem primeru je zelo verjetno, da so starši niso dosegli višje stopnje izobrazbe in pridobili zaposlitev z zadostnim zaslužkom.

Odločitev za večje število otrok je danes lahko tvegana, saj večje število otrok pomeni večje stroške, česar si ne more privoščiti vsaka družina, še posebej mlade ne družine. Hkrati večje število otrok pomeni več časa porodniške in manj časa za delo matere (ter tudi očeta), več otrok za delodajalce pomeni tudi večje število dni koriščenja bolniškega dopusta. *»Pri odločanju o številu otrok imajo na dvojice in družine tako večji vpliv družbene norme in vrednote, kot pa golo ekonomsko preračunavanje.«* (Černič-Istenič 1994: 40) Kljub temu pa je v Sloveniji prisotna želja oziroma norma dveh otrok. Čeprav na koncu ni nujno, da imajo vsi, ki si želijo imeti dva otroka, res dva otroka, vendar pa obstaja želja po več otrocih. Za več kot dva otroka se odločijo redkokateri starši, saj to predstavlja večjo odgovornost, večje stroške in več časa in pozornosti, kar pa si lahko danes, ko velja

norma »odgovornega starševstva«, privoščijo le redki. Černič-Istenič (1994: 86) poroča, da je rodnost pomembno povezana z razširjanjem in uveljavljanjem vrednot odgovornega starševstva ter svobodnega odločanja zanj.

5.2.5 Načrtovanje starševstva

V raziskavi o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi me je presenetilo, da je med tistimi 5% anketiranih oseb, ki že imajo otroke, otroka/e načrtovalo kar $\frac{3}{4}$ teh oseb, se pravi kar štiri od šestih staršev, ki se še šolajo in so odgovorili na mojo anketo, se je za otroka odločilo že pred zanositvijo in so ga načrtovali. *»S težnjo po samoodločanju so povezane spremembe v partnerskih odnosih in vodenju družinskega življenja. Načrtovanje in odgovorno odločanje za starševstvo je posledica nove kakovosti v odnosih. Najprej morajo preizkusiti odnose, preden se zavežejo starševstvu.«* (Ule 2008: 186)

Moja hipoteza, ki pa se ni potrdila, je bila, da večina mladih staršev otroka ni načrtovalo, vendar so se v spletu okoliščin odločili, da bodo otroka donosili in ga vzgajali. Presenetila me je večinsko načrtovanje otrok, vendar je bil moj vzorec kljub vsemu premajhen, da bi lahko ugotovitev posploševala. Tudi vzorec intervjuvank je majhen in premajhen za posploševanje, vendar se je pokazal enak rezultat. Šest od osmih mamic je dejalo, da so otroka načrtovale, ena je dejala, da prvega otroka s partnerjem sicer nista načrtovala, vendar sta bila zelo vesela nosečnosti, naslednja dva otroka pa sta bila načrtovana, saj sta si vedno želela imeti tri otroke. Ena mamica je le dejala, da otroka s partnerjem sicer nista načrtovala, vendar je nosečnost opredelila kot potisk v načrtovanje družinskega življenja in sta nosečnost takoj sprejela in načrtovala družinsko življenje od trenutka, ko sta izvedela za nosečnost dalje. Ule (1995: 65) govori o tem, da otroci pomenijo sestavino samorealizacije in profiliranja življenjskih stilov prihodnjih staršev. Imeti otroke ni več dolžnost ali etično vprašanje temveč stvar želje posameznika po otrocih in njegovega življenjskega stila, hkrati pa je tudi stvar presoje individualnih možnosti in odločitev.

Kot povod za načrtovanje starševstva je ena izmed mamic podala zdravstvene razloge in sicer možne težave z zanositvijo. Dejala je, da ji je ginekologinja predlagala, naj z načrtovanjem družine začne čim prej, saj morda kasneje otrok ne bo mogla imeti. Tako se je za otroka odločila bolj zgodaj, kot bi se morda sicer, a ji zaradi tega ni prav nič žal, vesela je, da je dobila dodatno spodbudo in ima sedaj svojo družino. Ena intervjuvana mlada mamica je dejala, da je bila finančna stabilnost pogoj zato, da sta se s partnerjem

odločila za snovanje družine. Dejala je, da če ne bi imela urejenega bivanja in pa finančne gotovosti, se za otroka v teh letih ne bi odločila.

Menim, da dejansko vsak mlad človek načrtuje svojo družino, nekateri le bolj natančno in v manjšem časovnem okvirju kot drugi. Vsak ima določene pogoje, ki želi, da so izpolnjeni preden postane starš. Nekateri imajo več pogojev, drugi manj. Nekateri so odločeni, da v primeru nosečnosti pred določenim letom ali izpolnjenimi pogoji otroka ne bodo obdržali, kar je po mojem mnenju tudi določena oblika načrtovanja družine. Nekateri se odločijo, da otrok v svojem življenju ne bodo imeli. Ti mladi starši, s katerimi sem opravila intervju, so se odločili, da imajo izpolnjene pogoje, ki so si jih zastavili in jih uskladili z željo po otroku. Dejansko imajo ti starši bolj ali manj urejene bivalne razmere ter ekonomsko stabilnost, kar je za večino oseb osnoven pogoj za odločitev za lastno družino.

5.2.6 Želja po več otrocih

Ena intervjuvana mamica je dejala, da si večjega števila otrok ne želi, saj je že dosegla svoje željeno število otrok, ima namreč že tri otroke. Ostale mamice pa so izrazile željo po več otrocih, vse imajo namreč po enega otroka. Ena je dejala, da imata s partnerjem že načrtovano večje število otrok in da je realizacija le tega počasi v teku. Tri so dejale, da je razlog, da želijo imeti še kakšnega otroka, to da želijo otroku zagotoviti edinstveno vez med sorojenci, vez med brati oziroma sestrami, da otroka ne želijo prikrajšati za tako pomembno družinsko vez. Černič Istenič (v Rener et al. 1995: 71) govori o tem, da med dejanskim in željenim številom otrok obstaja precejšen razkorak. Po analiziranju oseb nad 35 let, za katere domneva, da ne bodo več imeli otrok, predstavlja rezultati, da se rodi več edincev in manj tretjih otrok, kot bi si jih ljudje dejansko želeli. Pravi, da rezultati kažejo na to, da so v prebivalstvu še skriti potenciali za večje število otrok. Zato je treba odkriti ovire, ki ljudem preprečujejo odločanje za željeno število otrok.

Černič Istenič (v Rener et al. 1995: 72) pravi, da so želje žensk po večjem številu otrok povezane z njihovo obremenitvijo z gospodinjskim delom, domačim delom in nego ter varstvom otrok in je prav tako želja ključno povezana s prispevkom njihovih partnerjev in ostalega sorodstva pri tem delu. Poroča, da tiste, ki so pri gospodinjskih opravilih deležne pomoči svojih partnerjev in ostalega sorodstva, imajo večjo željo po večjem številu otrok, kot pa ženske, ki te pomoči nimajo. Mlade mame s katerimi sem izvedla intervju so navedle, da imajo zamišljene pogoje za uresničitev želje po več otrocih in sicer tri so

dejale, da je finančna stabilnost pogoj, poročale so tudi o tem, da je trenutno prisotna finančna ovira za večje število otrok. Ena intervjuvanka je dejala, da je tudi stanovanjska stabilnost pogoj, da trenutno stanovanjska problematika ovira realizacijo želje, namreč trenutno živijo pri partnerjevem prijatelju in nimajo lastnih prostorov. Dve materi sta dejali, da sicer imata željo po več otrocih vendar kasneje v življenjskem poteku in ne še sedaj.

Sem pa že dejala, da je v Sloveniji na splošno prisotna nekakšna norma dveh otrok. *»Precejšen interes za družino dokazujejo tudi osebne norme za velikost družine. Pri nas prevladuje norma dveh otrok na družino. Za tako število otrok se opredeljuje dobra polovica prebivalstva, še zlasti mlajše starostne skupine.«* (Černič Istenič v Renner et al. 1995: 71) Tudi sama sem odraščala v štiričlanski družini s sestro in sem za takšno družino zelo hvaležna, zato bi si tudi nekoč želela sama imeti dva otroka, da bi imela enako doživetje kakor sem ga imela jaz. Menim, da si mladi na splošno želijo imeti družino in po večini dva otroka, vendar je vse to odvisno od življenjskih razmer v katerih bodo živeli.

5.2.7 Sprememba življenja z otroki

Dejstvo je, da življenje po temu ko postaneš starš ni več enako življenju pred tem. Naenkrat imaš stalno odgovornost za nego, varstvo in vzgojo otroka, ki je od tebe popolnoma odvisen. Ta odgovornost traja celo življenje, saj otrok s tem ko odraste, ne preneha biti tvoj otrok, temveč to ostane celo življenje. Naenkrat imaš kot starš veliko manj časa zase, za partnerja in za razne obveznosti, aktivnosti, veliko več stroškov, odgovornosti. Ne glede na to, kakšno imaš predstavo o starševstvu in družinskem življenju, je dejstvo da se ti življenje, ko imaš otroke, precej spremeni.

Mlade mame s katerimi sem opravila intervju so govorile največ o spremembah v življenju nasploh in sicer o tem, da je to vsekakor velika sprememba življenja, da ti naenkrat otrok uravnava ritem življenja in ga ne več ti sam, da je to edinstvena izkušnja starševanja, da se sproti prilagajajo starševanju, da gre večina časa za otroka in da je otrok na prvem mestu. Govorijo o večji odgovornosti in večjih stroških. Zanimivo se mi je zdelo, da je ena mamica govorila o večjem načrtovanju in organiziranosti medtem ko je druga rekla, da ni mogoče načrtovanje za daljno prihodnosti. Govorile so o tem, kako so se jim spremenile potrebe in da se ne počutijo, da bi se morale čemu odpovedovati. Dve sta dejali, da je bila prestava o starševanju grozljivejša od realnosti, ena pa je dejala, da je bila prestava enaka

realnosti. Ena je dejala, da se je na življenje z otrokom vnaprej pripravljala na različne načine in da ji je sedaj lažje.

Govorile so tudi o spremembah v družabnem življenju. Zanimivo je, da na enem koncu poročajo o spremembi družabnega življenja, da se ne družijo več nujno z istimi ljudmi, da so jih določeni ljudje celo zelo razočarali, odkar so postali starši, medtem ko druge govorijo o tem, da ni spremembe v stikih. Prilagajajo se življenju z otroci tako, da se udeležujejo manj zabav in se bolj družijo tudi z drugimi starši z otroci, hkrati pa si s partnerjem usklajujeta prosti čas, aktivnosti in druženje z izmenskimi aktivnostmi.

5.2.8 Šolanje

Vse mlade mame, ki so sodelovale v mojih intervjujih imajo zaključeno srednjo šolo. Ena je opravila tudi prvo stopnjo študija, pridobila diplomo in je sedaj v procesu drugostopenjskega študija, vendar koristi dodatno leto zaradi materinstva. Šest mamic je v procesu dodiplomskega študija. Dve sta tik pred zaključkom, v procesu pisanja diplome, dve pa sta se opredelili, da pavzirata. Ena izmed slednjih je dejala, da se ji je študij, sedaj ko je mati, zelo zameril in dvomi, da ga bo dokončala. Zadnja izmed mamic, ki so odgovarjale pa je dejala, da se je sicer vključila v proces študiranja, vendar je študij prekinila že davno pred zanositvijo in je sedaj redno zaposlena v gostinstvu.

Štiri matere, s katerimi sem opravila intervju, so tudi izrazile željo po dodatnem šolanju ali nadaljevanju šolanja, dve izmed teh sta dejali, da si želita šolanje nadaljevati z drugim študijem. Kot razlog so navedle, da jim študij pomeni varnost, da jim veliko pomeni status študenta, ena pa je dejala, da verjame v vseživljenjsko učenje. Tri matere so dejale, da nimajo želje po nadaljevanju šolanja, vendar da si želijo to šolanje zaključiti.

Sedem od osmih intervjuvanih mamic se torej še izobražuje in imajo status študenta. Glede na status študenta in status starševstva v času šolanja imajo določene pravice, ki jim kot staršem študentom pripadajo. Te so dodatni subvencionirani študentski boni za študentsko prehrano, dodatno študijsko leto in podaljšan študentski status, leto pokojninske dobe, možnost bivanja v študentskem domu z družino, določene ugodnosti glede opravljanja izpitov ter pa ugodnosti za vrtec otroka študentov. Matere so dejale, da koristijo nekatere ugodnosti, kot so, da ne rabijo hodit na vsa predavanja, da se lahko dogovorijo za izpite, koristijo dodatno leto in včasih študentske bone. Kar nekaj mladih mamic je dejalo, da

koristijo tudi državno štipendijo, saj so do nje upravičene in jim pripomore k izboljšanju finančnega stanja.

Mladi starš, ki je še v procesu šolanja, lahko postane upravičen do državne štipendije, saj namreč študent, ko postane starš, v vlogi za pridobitev državne štipendije navaja sebe, svojega partnerja, če ga ima in otroka, kot tiste, ki se upoštevajo pri ugotavljanju upravičenosti in višini štipendije in ne več svojih staršev in je tako lahko morda sedaj do nje upravičen, čeprav prej ni bil, ali pa se mu štipendija poviša. Prav tako pa lahko uvaja pravico do preživljanja. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR), Uradni list RS, št. 15/1976, 1/1989, 14/1989, 64/2001, 16/2004, 69/2004-UPB1, določa, da so vse študente, ki se redno šolajo do dopolnjenega 26. leta starosti dolžni preživljati njihovi starši. Menim, da so štipendije in pa preživnina lahko ključni za finančno gotovost mladih, v proces šolanja vključenih staršev.

Nekatere mlade matere so dejale, da jim to, da so študentke, predstavlja vir moči, saj imajo več časa za otroka in družino in imajo nekakšno socialno varnost. Kljub temu pa se soočajo s številnimi ovirami, kot so neprilagodljivost fakultete, kjer kljub pravicam, ki ji kot materi študentki pripadajo, fakulteta študij zelo onemogoča in ji ne nudi posebnih pravic, da jih celoten študij ovira, tako v družinskem življenju, kot pri zaposlovanju, tudi z vrtcem imajo težave, saj nimajo vsi študentje stalno prebivališče v kraju, kjer se šolajo, vrtec pa sprejem otroka navezuje na stalno prebivališče staršev.

5.2.9 Prosti čas staršev

Prosti čas Ule (2008: 102) opredeli kot vse bolj pomemben čas, ki ga oseba izkoristi za svojo regeneracijo, nadomeščanje identitetnih izgub, za druženje ter vzdrževanje socialnih mrež, ki so nujna opora posameznikov in za razreševanje konfliktov v socialni sferi. Opredeljuje ga tudi kot »rezidualni čas«, kot čas, ki ostane po vsakodnevnih obveznih rutinah in obveznostih, je nedelovni čas, čas zase, takrat ko lahko počneš, kar želiš, z aktivnostmi, ki ti nudijo zabavo, razvedrilo, ki nudi osebno in socialno izpolnitev. Dobro izkoriščen prosti čas je po mojem mnenju eden izmed najpomembnejših varovalnih dejavnikov duševnega zdravja, je čas namenjen nadvse pomembni sprostitev, aktivnostim in zabavi. Zanimalo me je, kako preživljajo prosti čas mladi starši in kako se je preživljanje prostega časa spremenilo odkar imajo lastno družino.

Mlade mame s katerimi sem izvajala intervju so dejale, da svoj prosti čas v veliki večini namenijo športu, ustvarjanju in izletom, ukvarjanju z glasbo in živalmi. Mamica, ki ima kmetijo je dejala, da prosti čas nameni tudi delu na kmetiji, tista mamica, ki pa z družino živi v stari podedovani hiši pa je dejala, da je primorana večino svojega prostega časa nameniti urejanju hiše in okolice, da ga pa rada nameni tudi kuhanju in peki. Štiri mamice so dejale, da prosti čas izkoristijo z družino, dejale so, da morajo sedaj ko so mamice, prosti čas prilagoditi otroku in da ga pogosto izkoristijo tudi kot aktivnosti z otrokom. Kar štiri izmed intervjuvanih mamic so povedale, da prosti čas pogosto namenijo druženju.

Danes se prosti čas staršev zelo omejuje, saj kakor pravita Ule in Mihelj (1995: 56) se močno povečujejo vzgojni in izobrazbeni napor staršev, zaradi intenzivnega »kulturalizma« v otroštvu in mladosti, kar pomeni zgodnje vzgajanje otrok v spoštovanju do estetskih vrednot, umetniških dosežkov, vzgajanje najrazličnejših talentov, kopičenje kulturnega kapitala in v izvajanju intenzivnega šolanja že v zgodnjih letih in podaljševanje šolanja tudi v trideseta leta. Uspeh otrok je postalo merilo uspeha družin, torej so starši pod večjim pritiskom, ves čas vozijo otroke iz šole, k interesnim dejavnostim, z njimi se učijo in delajo naloge. Prostega časa tako že otroci skorajda nimajo, starši pa ga imajo posledično tudi zelo omejenega.

5.3 Ekonomska problematika

Mlade družine se, kakor sem že dejala, zelo razlikujejo med seboj. To resnično velja tudi glede na ekonomski položaj mlade družine, ali je ekonomsko odvisna od svoje socialne mreže ali od socialnih dodatkov. Na finančno stabilnost družine pomembno vpliva zaposlenost staršev. Ali je kateri izmed staršev zaposlen (ali je samo en starš zaposlen ali sta oba ali morda noben), kakšna je njegova oblika zaposlitve (študentsko delo, delo za določen čas, redna zaposlitev, za polni ali delni delovni čas, sezonsko delo, delo na črno,...).

Danes namreč niso najbolj ogrožene le tiste družine, kjer noben izmed staršev ni vključen v trg delovne sile, temveč so lahko ogrožene tudi družine, kjer so starši zaposleni. Veliko je govora o prekarnemu delu, predvsem pa je čedalje več govora o revnih zaposlenih. Smolej et al. (v Leskovšek et al. 2013: 35) predstavijo splošno veljavno definicijo revnih zaposlenih veljavno v EU. Revni zaposleni po tej definiciji so tisti posamezniki, ki so imeli v tekočem letu vsaj sedem mesecev plačanega dela, oziroma so bili samozaposleni in ki so

člani gospodinjstva, katerega letni razpoložljivi dohodek ne presega praga tveganja revščine. Mladi starši tako pogosto spadajo med revne zaposlene, saj težko dobijo delo, ki bi jih nudilo finančno gotovost, varnost in stabilnost, ker pa finance nujno potrebujejo, delajo tudi v zaposlitvah, ki so manj gotove, imajo težke pogoje dela, ne ustrezajo njihovi izobrazbi, ipd.

Položaj mladih je že tako zelo negotov. S podaljševanjem študija si želijo nabrati kulturni kapital, da bi lažje pridobili zaposlitev, vendar je področje dela danes zelo konkurenčno, negotovo, nestabilno, izkoriščevalsko, oblike zaposlitve so postale čedalje manj varne in stabilne, delovni čas je vedno bolj razpršen, daljši. S šibkim ekonomskim stanjem mladih je povezana tudi težka osamosvojitve, saj imajo zelo omejene in majhne možnosti za pridobitev lastnega bivališča. Tako s šolanjem podaljšujejo tudi bivanje pri starših in ekonomsko odvisnost od njih. Na podlagi rezultatov ankete, ki jih navaja Ule (1995: 115) so mladi dejali, da je njihovo mnenje, da so se razmere za mlade drastično poslabšale na področju zaposlovanja in reševanja stanovanjskih vprašanj. Tudi Stropnik (v Črnak-Meglič (ur.) 2005: 78) poroča, da je bilo leta 2003 med mladimi, starimi med 15 in 26 let dobra četrtina, kar 25,5% takšnih mladih registriranih kot brezposelni.

5.3.1 Zaposlitev

V anketi o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi sem spraševala o pogojih, ki morajo biti izpolnjeni, da bi se mladi odločili za starševstvo. Poleg dolgoletnega partnerstva, dokončane izobrazbe, urejenega stanovanja, popolne samostojnosti in zajamčene varne prihodnosti so mladi v 25% odgovorov navedli kot zelo pomemben pogoj delo. 9% odgovorov mladih je prikazalo, da je pogoj za starševstvo stalna zaposlitev, 12% jih pravi, da je pogoj zaposlitev, četudi ni stalna, 4% pa kot pogoj za starševstvo navajajo uspešno kariero.

Zaposlitev naj bi predstavljala stalen in reden dohodek, ki naj bi bil zadosten za dostojno preživetje, hkrati pa naj bi ustrezala stopnji dosežene izobrazbe in smeri izobrazbe. Žalostna resnica pa je, da kljub temu pogosto ni tako. *»Statistike povsod po svetu kažejo, da se večja odstotek tistih, ki po pridobitvi fakultetne izobrazbe ne dobijo dela, ustreznega svoji izobrazbi.«* (Ule 2008: 139) Mladi so primorani sprejeti kakršnokoli zaposlitev samo, da se izognejo brezposelnosti. Zaposlitve so zelo negotove in kaj hitro lahko ostaneš brez

službe. Zaposlenim, četudi redno, zaslužek s plačo ni nujno zadosten, da živijo kot družina nad pragom revščine, ampak so ljudje pogosto, kljub zaposlitvi, revni.

Mlade matere s katerimi sem izvajala intervju so v večini nezaposlene in trenutno prejemajo le socialne prejemke (otroški dodatek, porodniška, starševski dodatek,...). Ena izmed mater je redno zaposlena, a je trenutno na porodniškem dopustu. Dejala je, da je to za finančno stabilnost njune družine precej omejujoče, saj s porodniško prejema skoraj polovico manjši znesek, kakor je prej prejemala plačo. Ena mamica je zaposlena preko študentskega servisa, a pravi, da ima dokaj sredo, da je zelo težko najti delo, kjer bi lahko delala le v dopoldanskem času in tako usklajevala delo z družino. Ule (v Ule & Miheljak 1995: 56) poudarja, da se bo v prihodnosti kriza zaposlovanja nadaljevala in da bo močno zožen obseg dela za zaslužek najbolj prizadel ravno mlade. Ule (v ibid.) poudarja, da mladi ne bodo ostali brez dela, vendar se bo uveljavil »sistem fleksibilne podzaposlenosti« oblikovan na robu uradnega sistema polne zaposlitve. Tako bodo mladi menjavali obdobja nezaposlenosti z obštudijskimi zaposlitvami, delnimi zaposlitvami, morda z delom v alternativni ekonomiji ipd.

Sedem od osmih partnerjev mladih mamic, ki so odgovarjale na moja vprašanja, je redno zaposlenih in prejemajo redno plačilo, ki je tudi eden izmed glavnih virov njihovega dohodka. V dveh primerih je partner samozaposlen, ima partner odprt svoj SP, kar je danes čedalje pogostejše, a po mojem mnenju to ni najbolj varna oblika zaposlitve, lahko zelo uspe ali pa propade in se znajde še v hujših stroških, prav tako pa mora sam plačevati vse obvezne prispevke državi. Prav tako delodajalci močno izkoriščajo delovno silo delavcev, zaposlenih preko SP-ja, saj opravljajo isto delo, kot redno zaposleni, nimajo pa enakih pravic. Moje mnenje je, da ni nujno, da bi se te družine odločile za otroka, če ne bi bil vsaj eden izmed partnerjev (redno) zaposlen, saj je ravno ekonomsko tveganje tisto največje. Ena izmed mamic je dejala, da je partner bil zaposlen v času načrtovanja nosečnosti in nosečnosti a je pred kratkim izgubil službo, kar je pri otroku, ki je mlajši od pol leta zanj zelo ogrožajoče. *»V raziskavi dijaške mladine leta 1993 smo ugotovili, da je strah pred nezaposlenostjo največji problem mladih in da je izpodrinil klasične mladostniške probleme vezane na preživljanje prostega časa in konflikte z odraslimi.«* (Ule, v Ule et al. 2000: 46) V primeru, ki sem ga predstavila, sta mlada starša situacijo brezposelnosti »rešila« tako, da je sedaj partner namesto nje na porodniškem dopustu, vendar živita v hudem pomanjkanju, nimata urejenih bivalnih razmer, živijo pri bivšem sodelavcu od partnerja, stroški mnogokrat presežejo zaslužek in si lahko privoščijo zelo malo.

»Raziskave nezaposlenih mladih kažejo, da je to danes ena od najbolj ogroženih populacij na trgu delovne sile. Strokovnjaki govorijo o psihosocialni tranziciji nezaposlenih mladih, o veliki spremembi v življenjskem poteku, ki ima močno obremenjujoče posledice.« (Ule 2008: 215)

Zaposlitev bi morala nuditi človeku možnost dostojnega življenja, družine pa bi morale biti še posebej zavarovane pred tveganji na trgu delavne sile, da ne bi starši izgubili zaposlitve in se znašli v kritičnem položaju s svojo družino. Kljub temu, da so v večini primerov partnerji intervjuvanih mamic redno zaposleni in imajo tako te družine vsaj en reden dohodek v obliki plače, njihov dohodek pa sestavljajo še razni finančni (socialni) dodatki, je dohodek kljub temu premajhen za dostojno življenje, zato ga pogosto dopolnjujejo z dopolnilnimi oblikami dela. Dve mamic sta govorili o osebnem dopolnilnem delu, ki sta ga začeli opravljati sicer kot hobi, a jima predstavlja prodaja izdelkov sedaj zelo pomemben vir dohodka. Kot o dodatnem viru dohodka so govorili o domačem delu, predvsem ena izmed mamic, ki živijo z družino na kmetiji, poudarja velik pomen doma pridelane hrane in prodaje le te, kot dodatnega zaslužka. Mlade mamice so govorile tudi o delu na črno, kot dodatnemu viru dohodka, predvsem o sezonskem delu in pa dodatnem priložnostnem delu na črno, da dopolni njihov dohodek.

5.3.2 Dohodek

Mladi ljudje, še posebej če so še v procesu šolanja, imajo pogosto zelo nizek dohodek. V raziskavi o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi sem spraševala o velikosti njihovega mesečnega dohodka. 18% anketiranih je dejalo, da je njihov mesečni dohodek manjši od 100 evrov, 32% anketiranih imajo mesečni dohodek v višini do 200 evrov, 26% v višini do 400 evrov, 6% v višini do 600 evrov, 9% v višini od 600 do 1000 evrov. Le 3% imajo mesečni dohodek v višini od 1000 do 1500 evrov, slaba 2 % pa več kot 2500 evrov. Med 4% odgovorov drugo, jih je polovica navedla, da nimajo stalnega dohodka, druga polovica pa je dejala, da tega podatka ne želi izdati. Rezultati zame niti niso bili presenetljivi, saj mladi v procesu šolanja navadno niso zaposleni, še posebej če je oblika šolanja redna. Najpogosteje so zaposleni preko študentskega servisa, zaposlitev pa usklajujejo s šolanjem, zato dohodki niso ravno visoki, res pa je, da navadno živijo doma pri starših ali pa jim starši pomagajo s financiranjem stroškov življenja, tako da majhen dohodek študentov niti ni presenetljiv.

V intervjujih z mladimi mamicami sem izvedela, da pri kar sedmih družinah od osmih glavni vir dohodka predstavlja plača partnerja, dodatni zaslužek pa predstavlja zaslužek dela preko študentskega servisa matere, v dveh primerih zaslužek osebnega dopolnilnega dela, v dveh primerih plača dela na črno, v enem pa dohodek dopolnjuje dopolnilno pogodbeno delo. Dohodek družine dopolnjuje v treh primerih porodniška, v enem primeru porodniška iz tujine, v dveh primerih državna štipendija, poudarjale pa so tudi pomemben otroški dodatek, a so dejale, da je ta zares zelo nizek in da bi lahko večji otroški dodatek predstavljal tudi finančni vir moči družine. Ena izmed mamic, ki se je od biološkega očeta otroka ločila, je predstavila problem težkega dostopa do pravice preživnine za otroka, s strani očeta. Pravi, da je z nesodelovanjem starša in dolgimi postopki na sodišču, do te pravice prikrajšana že skoraj tri leta.

Višino dohodka so intervjuvane matere ocenjevale različno, v treh primerih od 800 do 1000 evrov, v treh primerih od 1000 do 1500 evrov in v dveh primerih nad 2500 evrov. Večinsko so mlade matere zaslužek ocenjevale kot zadovoljiv, vendar pa so vse dejale, da bi višje finance prišle zelo prav, da si želijo več finančne gotovosti in da se bojijo izrednih stroškov. Ena izmed mamic je dejala, da je dohodek težko zadovoljiv, to je tudi mamica, katere partner je izgubil službo in je sedaj na porodniškem dopustu. Opažam skromnost mladih družin, varčnost in pa skrbno in odgovorno razpolaganje z denarjem.

5.3.3 Stroški

Mlade matere s katerimi sem opravila intervju so mi dejale, da stroške v največji meri sestavljajo položnice (elektrika, voda, ogrevanje, odvoz smeti, telefoni, internet in televizija,...), hrana, stroški otroka in stroški prevoza in vzdrževanja avtomobila ter nakupa oblek. Velik strošek za mlado družino v podnajemniškem stanovanju predstavlja najemnina, za družino, ki živi v novozgrajeni hiši pa kredit. Stroške nato predstavljajo še izredni stroški (pokvarjen avtomobil, računalnik, zobobol...), ki se jih mladi starši zelo bojijo.

Stroški so zelo različni. Nekateri mlade mame jih ocenjujejo do 500 evrov, druge od 800 do 1000 evrov. Menim, da je to odvisno predvsem od stanovanjske urejenosti (ali morajo plačevati mesečno najemnino, ali odplačujejo kredit za stanovanje,...) in pa od načina življenja, koliko so bili navadno navajeni zapravljati (za hrano, za obleko,...). Prav tako je odvisno od velikosti družine, večja je družina, več stroškov ima. V večini so mamice

dejale, da vse stroške plačujejo sami, kot družina, tista mamica, ki je z biološkim očetom otroka ločena in ima sedaj drugega partnerja pa je dejala, da si stroške s partnerjem delita. Ena izmed mladih mamic je dejala, da za glavne stroške trenutno porabita njeno porodniško, s partnerjevo plačo pa razpolagata za druge stroške.

Mlade mamice so dejale, da imajo lahko pozimi, zaradi ogrevanja, mnogo višje stroške in da so stroški otroka čedalje višji, starejši kot bo, višji bodo postajali stroški. To pa zato, ker bo potrebno zadovoljiti vedno več njegovih potreb, obleke hitro preraste, zato bo veliko denarja šlo za to, z odraščanjem poje tudi več hrane, potrebuje drugačne oblike zamotitve, potrebno mu je zagotoviti računalnik, telefon, kupovati šolske potrebščine ipd. Ena mama je dejala, da stroški včasih presežejo dohodek, dve sta dejali, da so stroški enaki dohodku ostale pa so dejale da stroški ne presežejo zaslužka in da imajo nekaj tiste finančne zaloge, za primere izrednih stroškov in podobno.

5.3.4 Razpolaganje z denarjem in varčevanje

Mlade mamice so po mojih opazanjih z razpolaganjem z denarjem zelo skrbne, varčne in premišljene. Pravijo, da živijo skromno življenje in da z denarjem ravnajo pazljivo. Veliko izmed intervjuvanih mladih mam mi je med pogovorom izrazilo željo po višjih financah in da se trenutno izrednih stroškov nadvse bojijo. Ena izmed mam je dejala, da ji to, da ji porodniška praktično razpolovi plačo zelo otežuje ravnanje z denarjem, saj je težko razpolagati z manj denarja in kriti enake stroške kot pred rojstvom otroka in poleg tega pokriti še stroške otroka. Le ena mama je dejala, da imata s partnerjem ločene finance, ostale pa skupaj vodijo račune in opravljajo z denarjem.

Pomembno se mi je zdelo vprašanje o varčevanju. Ena izmed mam je dejala, da si varčevanja ne more privoščiti a si zelo želi varčevati, saj ve kako je lahko pomemben privarčevan denar v izrednih situacijah ali pa za lajšanje življenja kasneje v življenjskem poteku. Le ena mama organizirano varčuje, ima odprt varčevalni račun, ampak ima le tega odprtega preko svoje matere, zato, da lahko pridobi večji otroški dodatek in da bo imela manjše stroške vrtca, saj je dejala, da je zelo neprimerno, da ti varčevanje pri vseh socialnih pravicah upoštevajo kot dohodek, to pa lahko močno zmanjša vrednost socialnih dodatkov in poveča plačilo npr. vrtca. Ostale mame so dejale da varčujejo, vendar neorganizirano. Ena je tudi potožila, da sicer varčuje, vendar vse, kar privarčuje, gre v naslednjem letu za določene izredne stroške, ki nastanejo.

5.4 Stanovanjska problematika

Mlade družine lahko torej bivajo pri starših ali si najdejo kakšno drugo ugodno obliko bivanja, lahko pa živijo v podnajemu in plačujejo visoke mesečne najemnine kar je lahko velik problem, glede na šibko finančno stanje mladih družin. Mlade mamice, so v intervjujih izrazile med drugim tudi potrebo urejenih bivalnih razmerah in pa veliko potrebo po več stanovanjih s subvencionirano najemnino. *»Slovenija sodi med države, v katerih mladi najdlje ostajajo pri starših. Podatki Eurofounda za leto 2011 uvrščajo Slovenijo (skupaj z Malto) na sam vrh EU po deležu mladih v starosti 18-29 let, ki živijo pri starših, ta namreč znaša 85%.«* (MSS 2015 : 1)

Pet izmed osmih mamic, s katerimi sem opravila intervju je dejalo, da živijo v stanovanju v hiši od svojih oziroma partnerjevih staršev, imajo pa lastne prostore, lasten vhod, kar jim nudi zasebnost in možnost samostojnega življenja. To so izrazili kot velik vir moči, saj si stroške hiše delijo skupaj s temi sorodniki in le ti niso tako visoki, hkrati pa nimajo stroškov kredita (ali pa je ta manjši kot bi bil če bi vzeli kredit za nakup stanovanja), predvsem pa je velik bir moči, da ne plačujejo najemnine, kar zelo zmanjša mesečne stroške. Ena izmed teh petih mamic je dejala, da živijo na kmetiji, kar jim še dodatno zmanjša stroške, za nakup hrane ipd, hkrati pa jim le to omogoča dodaten vir zaslužka.

Ena mamica pravi, da trenutno živijo v majhnem stanovanju, vendar zraven urejajo večje stanovanje v katerega se bodo preselili, ko bo dokončano. Pravi, da je to, da imajo stanovanje, ki gani bilo potrebno kupovati, pomeni veliko razbremenitev, tako si lahko privoščijo, da ga uredijo in v njem zaživijo kot družina. Ena je dejala, da živi v podedovani hiši, kjer ima kar nekaj stroškov in je hiša potrebna obnavljanja, vendar prav tako ni potrebovala kupovati hiše/stanovanja, zato sedaj lažje plačuje obnovo. Ena je dejala, da živijo v novozgrajeni hiši in da zanjo odplačujeta velik kredit, vendar si glede na partnerjevo plačo, to lahko privoščita.

Ena izmed intervjuvanih mamic je dejala, da skupaj z družino trenutno živijo v stanovanju pri družinskem prijatelju, kjer nimajo lastnih prostorov in le ta je dejala, da bivališče ni zadovoljivo, da bi si želela z družino živeti na svojem, vendar jih je trenutna življenjska situacija v to prisilila. Ostale mamice pa so dejale, da je njihovo bivališče zadovoljivo.

6 SKLEPI IN PREDLOGI

Moje diplomsko delo obravnava problematiko mladega starševstva, predvsem sem želela izvedeti kateri so viri moči mladih staršev in kaj vse sestavlja njihove potrebe. Prav tako pa sem želela tudi raziskati, kako bi lahko okrepili, razširili in omogočili dodatne vire moči ter raziskati kako bi lahko celovito in učinkovito ugodili potrebam mladih staršev.

Diplomsko nalogo sem oblikovala tako, da je bila sestavljena iz teoretičnega in raziskovalnega dela. V teoretičnem delu sem želela predstaviti mlado starševstvo, prikazati kako obsežna je ta tematika, katera področja vse vključuje ter kako je področje mladega starševstva trenutno urejeno. S teoretičnim delom tudi želim pomagati mladim staršem pri informiranju o njihovih pravicah, virih močeh, možnosti in obveznostih. Prav tako si želim, da bi informacije, ki sem jih predstavila prišle prav vsem, ki jih tematika in problematika mladega starševstva zanima. V raziskovalnem delu pa sem raziskala in predstavila mnenje o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi na vzorcu 122 mladih, vključenih v proces izobraževanja ter izvedla osem intervjujev z mladimi materami, da bi izvedela s kakšnimi ovirami in težavami se mladi starši soočajo, kaj vse sestavljajo njihove potrebe in kako jih rešujejo in pa seveda kaj vse sestavljajo njihovi viri moči, koliko se jih zavedajo in jih aktivirajo. Vse to sem primerjala z mojim dotedanjim razmišljanjem o mladem starševstvu, z literaturo in dosedanjimi izvedenimi raziskavami na to tematiko.

Težava s katero sem se soočala pri pisanju teoretičnega dela je bila predvsem omejenost in zastarelost literature. Knjige, ki so razlagale določena področja, ki so me zanimala, so bile precej stare. Menim, da obstaja potreba po novejšem pisanju o tematiki mladih, saj so se v zadnjem času zgodile pomembne in za sodobni čas značilne spremembe, ki jih zelo stara literatura ne obsega, predvideva in upošteva. Prav tako podatki raziskav izvedeni deset ali dvajset let nazaj niso več ustrezni in ne predstavljajo položaja, kakršen je danes. Zato menim in precej spodbujam aktivno in podrobno raziskovanje različnih področij življenja, ki se tičejo mladih, le tako bi lahko njihov položaj začeli spreminjati na bolje. Literatura, ki obravnava mlade, pogosto obravnava tematiko partnerstev in spolnega vedenja, le redko pa vključi temo mladega starševstva. Prav tako menim, da je zelo malo literature, ki bi obravnavala izključno mlado starševstvo in ne čudim se, da so mladi starši poročali o težavah pri informiranju o njihovem položaju, pravicah in obveznostih. Moj prispevek z diplomskim delom je le osnutek, začetek in spodbujevalec pomembnega aktiviranja raziskovanja in spreminjanja na bolje na področju mladih in mladega starševstva

Menim, da imam v raziskovalnem delu nekaj pomanjkljivosti, vendar s tem ne želim diskreditirati svojega dela, temveč le opozoriti na možnosti izboljšave. Gotovo je prva pomanjkljivost ta, da sem celotno raziskavo, intervjuje in obdelavo podatkov opravljala sama, kar pomeni, da sem bila omejena z obširnostjo raziskovanja, prav tako pa celoten postopek izdelave ni bil izveden popolno. Pri anketnem raziskovanju o mnenju o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi sem izpustila pomemben del raziskovanja bivanja oziroma stanovanjske tematike šolajočih se mladih, prav tako nisem spraševala o zaposlitvi, spraševala sem le o dohodku in o njihovih stroških. Če bi danes ponovno izvajala to raziskavo, bi vključila tudi vprašanje o oceni svojega trenutnega položaja in napovedi ter željah o svoji prihodnosti. Kljub temu menim, da je moja raziskava o mnenju šolajočih se mladih o mladem starševstvu reprezentativna, saj je vzorec sestavljalo 122 oseb, kar ni ravno malo, prav tako so vzorec sestavljali tako fantje, kot dekleta, in bili tudi različnih starosti in smeri šolanja. Menim tudi, da je ta raziskava uporabna, saj nam ponudi kar nekaj zanimivih podatkov. Pri intervjujih pa je pomanjkljivost to, da sem izvedla le osem intervjujev, intervjuje sem izvedla samo z mladimi mamicami (dogovorjena sem imela dva intervjuja z mladima očetoma, vendar žal ni prišlo do realizacije), nisem imela vključene nobene enostarševske družine ali študentske družine, ki bi bivala v študentskem domu, večina mamic je imela le po enega otroka in večina jih je bila še vključenih v proces šolanja. Tako lahko rečem, da podatki niso nujno reprezentativni za celotno populacijo mladih staršev, a predstavljajo pomembna mnenja in osebne zgodbe mladih staršev. Tudi vprašanja, ki sem jih uporabila bi lahko spremenila, vendar sem z vprašalnikom zadovoljna, saj po mojem mnenju ustreza tematiki, ki sem si jo zadala v diplomskem delu in sem z njim dobila pomembne odgovore, mnenja, predloge mladih staršev.

S tem raziskovanjem sem po mojem naredila podlago in povod za nadaljnjo in obsežnejše raziskovanje mladih in mladega starševstva. Potrebno je podrobno raziskati različna področja, ki se tičejo mladih in tako dobiti sodobne in pomembne podatke o položaju, pravicah in potrebah mladih ter tudi podlago za spreminjanje položaja s spreminjanjem zakonodaje, aktiviranjem širših družbenih sprememb, omogočanjem olajšav za mlade, širjenjem pravic in ugodnosti mladih ter aktiviranje in dodajanje podpore in pomoči mladim na najrazličnejših področjih, aktiviranju celovite pomoči in podpore mladim s sodelovanjem in ustanavljanjem multidisciplinarnih timov podpore in pomoči ipd. Raziskovati bi bilo potrebno predvsem področje zaposlovanja mladih in njihovo

ekonomsko stanje, osamosvajanje mladih, bivalno problematiko mladih, mlado starševstvo, prosti čas mladih ipd.

6.1 Viri moči

Moje mnenje je, da imajo mladi veliko virov moči, tako v obliki oseb, ustanov, dohodkov in materialnih dobrin, kot v obliki veščin, spretnosti, razmišljanja, aktivnosti, delovanja, oblike življenja ipd.

Menim, da je mladost staršev lahko velik vir moči, saj kot prvo je starševstvo v mladosti mišljeno že biološko, namreč načeloma so ravno mladi spolno dozoreli, najbolj zdravi in plodni. Mladi naj bi imeli največ energije, volje in potrpljenja, z otroci so si po starosti bližje in se naj bi zato z njimi lažje povezali, imajo več idej za boljše in aktivnejše starševanje pa tudi, da bodo kasneje lahko izkoristili in uživali odraslost in starost brez velike obveznosti skrbi in vzgoje za majhne otroke. Prav tako je iz rezultatov raziskav razvidno, da si mladi želijo ustvariti družino in imeti otroke, vendar pa jih pri tem ovira negotova prihodnost in slabo trenutno stanje, saj so pogosto še vključeni v proces izobraževanja, nimajo zaposlitve, ki bi jim nudila varnost, niso še dosegli ekonomske samostojnosti, nimajo urejene stanovanjske problematike ampak v večini primerov še živijo pri starših, ipd. Menim, da je pomembno podrobno raziskati razloge, ki omejujejo mlade pri ustvarjanju družine ter tudi, kaj bi bilo potrebno spremeniti, preurediti, aktivirati in omogočiti da bi se mladi lažje odločali za otroke že v mladosti. Moje mnenje je, da če bi mladi ustvarjali družino že v mladosti, bi tako lahko tudi omogočili družbene spremembe, ki bi pozitivno vplivali na trenutno družbeno situacijo. Namreč, mladi bi se tako verjetneje v svojem življenjskem poteku odločili za večje število otrok, saj bi prvega imeli že bolj zgodaj, s tem bi povečali število mladih, preprečili bi krčenje prebivalstva in prekinili proces staranja prebivalstva in s tem povezane negativne posledice, kot so na primer pretežno politično odločanje v rokah starega prebivalstva, nizke pokojnine starih oseb, ipd.

Zakonski stan mladih staršev je lahko vir moči. Če sta starša poročena in sta si to tudi želela, se lahko počutita še bolj povezana in to zanju lahko pomeni, da je njuna zveza še bolj trdna. Iz statusa zakoncev izhajajo tudi medsebojne pravice in obveznosti, ki jih morata spoštovati in, ki jima lajšajo življenje. Če se ob poroki odločita za enak priimek to tudi lahko pomeni vir moči, saj tako vsi takoj vedo da so družina, lažje je uveljavljanje pravic, kjer je naveden samo en priimek, ni zmede kateri priimek dati otroku ipd. Če sta

mladi osebi poročeni preden se jima rodi otrok, je vir moči tudi, da očetu ni potrebno priznavati očetovstva, tako je določeno v 86. členu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Živeti v izvenzakonski skupnosti in si ustvariti družino je prav tako osebna pravica para, vir moči pa predstavlja s tem, da imata partnerja, ki živita v dalj časa trajajoči izvenzakonski skupnosti, enake pravice in dolžnosti, kot če bi živela v zakonski skupnosti.

Starši, ki so še vključeni v proces šolanja imajo določene dodatne vire moči. Tu ne govorim o zelo mladih starših, tistih, ki so še v osnovni ali srednji šoli, vendar o starših študentih. Za te, je država uredila določene ugodnosti, da bi lažje uskladili starševanje in šolanje. Tako imajo študentske družine možnost bivanja v študentskem domu, kar jim vsaj začasno lahko reši stanovanjsko problematiko in zniža plačevanje stroškov povezanih z nastanitvijo (stroški najemnine, stroški stanovanja - voda, elektrika, odvoz smeti, internet ipd.). Prav tako imajo ti starši prednost pri vključevanju otrok v vrtec, predvsem v vrtec za otroke staršev študentov v študentskem naselju v Rožni dolini. Vrtec za otroke študentov je prav tako lahko velik vir moči, saj staršem omogoča varstvo otrok in tako več časa in možnosti za opravljanje študijskih obveznosti in časa zase, prav tako pa padejo v nižji plačilni razred ali pa so celo upravičeni plačila, kar prav tako predstavlja vir moči, saj je vrtec tako manjše finančno breme, kot bi bil sicer. Subvencionirana študentska prehrana je ena izmed boljših ureditev za študente, saj omogoča študentom cenovno dosegljivo prehranjevanje, staršem študentom pa je dodana pravica večjega števila študentskih bonov in hkratnega koriščenja dveh bonov, kar je prav tako vir moči, saj lahko tako skupaj ceneje je tudi družina, kjer je en izmed staršev študent, drugi pa ne, ali pa tista družina, kjer otroci niso več majhni. Prav tako imajo plačano leto pokojninske dobe, kar je po mojem mnenju velik vir moči, saj je danes značilno za mlado generacijo, da vstopa v zaposlitev čedalje kasneje, od ljudi pa se zahteva, da imajo čedalje daljšo delovno dobo, tako da je leto pokojninske dobe že pred dejanskim nastopom zaposlitve velika prednost, saj bodo tako lahko prišli do upokojitve leto prej. Na voljo jim je dodatno študijsko leto in prilagajanje z obveznimi predavanji in pisanjem izpitov, kar staršem olajša študijski pritisk na njih in jim tudi lahko omogoči uspešnejši študij z lažjim usklajevanjem študijskih in družinskih obveznosti. Tudi delo starši študentje lažje najdejo, saj je za študentsko delo značilno, da je bolj fleksibilno in ne toliko zavezujoče, tako da si lahko starši študentje poiščejo študentsko delo, ki ustreza njihovim potrebam (npr. le v dopoldanskem času, samo nekajkrat tedensko ipd.).

Zaposlitev mladim staršem lahko nudi ekonomsko samostojnost in daje možnost samostojnega in človeka dostojnega družinskega življenja. Zaposlitev, kot vir moči nudi poleg finančne gotovosti tudi možnost samorealizacije, grajenja kariere in osebnih uspehov. Kot vir moči so poleg najbolj varne oblike zaposlovanja, torej stalne zaposlitve za polni delovni čas, mladi starši navajajo tudi delo na črno in sicer zato, ker jim omogoča možnost dodatnega dohodka in tako tudi večjo finančno stabilnost. Kot velik vir moči je bilo poudarjeno tudi delo na kmetiji, kjer pridelujejo in prodajajo doma pridelano hrano - to pa poleg dodatnega dohodka tudi bistveno zniža stroške hrane. Prav tako so mlade mamice poudarile velik pomen dela od doma in sicer najbolj osebnega dopolnilnega dela kot študentske in ugodnejše različica SP-ja oziroma samozaposlenosti, ki jim prav tako nudi možnost osebnih uspehov in dodatnega zaslužka. Tisti mladi starši, ki dobijo varno in gotovo zaposlitev, ki jim nudi človeka dostojen zaslužek in če v tej tudi uživajo, je to njihovo delovno področje, so po mojem mnenju v današnjem času že kar privilegirani in je ta za njih zares velik vir moči. Menim, da bi bilo potrebno uvesti vrsto ukrepov tudi na zaposlitvenem področju, ki bi spodbujali mlade in jim omogočali dostop do zaposlitve in trga dela, ki jim je danes po mojih opažanjih precej onemogočen. Eden izmed predlogov bi lahko bil sofinanciranje dela plače mladih zaposlenih oseb s strani države, tako bi delodajalec za njih plačeval manj in bi imel tako večjo motivacijo zaposlovati mlade osebe, katere se danes po mojem mnenju precej izogibajo zaposlovati ravno zaradi njihove mladosti, pomanjkanja izkušenj ipd. Prav tako bi bilo potrebno aktivirati intenzivno povezovanje izobraževalnega procesa s trgom dela in tako mladim omogočiti delovne izkušnje še pred vstopom v trg delovne sile.

Dohodek mladih družin poleg zaslužka od zaposlitve sestavljajo tudi razni socialni dodatki, ki predstavljajo velik vir moči mladim družinam, saj pomembno dopolnjujejo zaslužek od dela in tako tudi pogosto omogočajo finančno gotovost ali pa celo obstoj družine nad pragom revščine. To je lahko porodniška, starševski dodatek, otroški dodatek, pomoč ob rojstvu otroka in pa tudi državna štipendija ali pa preživnina. Kot dodatek k dohodku pogosto tudi štejejo zaslužek od dela na črno, dohodek od prodaje domače pridelane hrane in izdelkov s kmetije, zaslužek osebnega dopolnilnega dela mladih ali SP-ja. Zadovoljiv skupni dohodek družine je velik vir moči, saj družini omogoča neodvisnost, samostojnost, predvsem pa varnost. Pomembna je predvsem varnost pred izgubo bivališča zaradi nezmožnosti plačevanja stroškov bivanja (najemnine itd.). Menim, da je pomembno, da ima družina zadosten dohodek za dostojno življenje. Ena izmed možnih ureditev, bi bil

tudi univerzalni temeljni dohodek, ki bi ljudem omogočil tisto glavno osnovo za dostojno preživetje in varstvo pred revščino, z delom pa bi si lahko dvignili kakovost bivanja in omogočili boljši življenjski standard. Mladim osebam bi univerzalni temeljni dohodek omogočil hitrejšo osamosvajanje, saj bi imeli osnovni dohodek, ki bi ga lahko porabili tudi za urejanje stanovanjske problematike.

Prosti čas predstavlja velik vir moči mladih oseb in staršev, to je čas, ki ga namenijo aktivnostim, v katerih uživajo in v katerih so dobri in vse te aktivnosti so po mojem mnenju njihovi osebni viri moči. Menim, da bi bilo potrebno spodbuditi mlade, da se zavedajo, koliko virov moči premorejo, da so kot osebe unikatni in edinstveni, česar se le redki zavedajo in to tudi cenijo. Mladi imajo mnogo spretnosti, ki jih veselijo in v katerih so dobri, naj bo to ukvarjanje s športom, glasbo, ustvarjanje, kuhanje, ples, pohodništvo, obdelava zemlje in pridelava hrane ipd. Menim, da bi bila odlična ideja, če bi mlade spodbudili k širjenju svojih spretnosti na izmenjevalen način znotraj mladim staršem namenjene organizacije. V takšni ustanovi bi na primer oseba, ki potrebuje oblekice za dojenčka in je dobra v pilatesu, lahko nudila brezplačno vadbo pilatesa za starše, v zameno pa bi lahko dobila oblekice za dojenčka od mamic, katerih otroci so te obleke že prerasli in jih ne potrebujejo več. Ali pa mama, ki prideluje domačo marmelado, saj doma prideluje na primer obilje jagod, potrebuje pa šolsko torbo za svojega otroka, bi lahko ponudila v zameno za torbo nekaj svoje marmelade. Menim, da obstaja velika potreba po aktiviranju izmenjave tako dobrin kot spretnosti, kot konkurenco (pre)razsežnemu kapitalističnemu potrošništvu.

Največji vir moči za mlade družine je po mojem mnenju urejeno, lastno bivališče. Vendar ima le malo mladih ljudi možnost priti do njega, saj je nakup stanovanja velik strošek, kreditno sposobnih mladih oseb pa je zelo malo, da ne omenjam tveganj najema kredita. Če pa imajo lastno stanovanje ali hišo, je to najpogostejše bivališče, ki so ga (so)financirali starši, je podedovano, ipd. Največ mladih tako živi pri starših. Tudi mlade družine pogosto živijo pri starših, če pa živijo samostojno pa je to najpogostejše v svojih prostorih znotraj hiše partnerjevih ali svojih staršev. To je najpogostejša oblika bivanja mladih oseb, prav tako pa jim nudi največ virov moči, saj tako načeloma ne potrebujejo plačevati najemnine stanovanja ali pa odplačevati stanovanjskega kredita, prav tako imajo navadno nižje stroške stanovanja, saj si jih delijo skupaj s starši ali pa jih v določenih primerih celo v celoti pokrijejo starši ter mladih staršev. Velik vir moči sobivanja s primarno družino pod isto streho je, da jih imajo ves čas v bližini, zato imajo navadno več pomoči pri varstvu

otrok, pri domačem delu ipd. Starši mladih staršev so navadno največji vir pomoči in podpore mladim družinam, poleg tistih nekaj bližnjih prijateljev in pa seveda podpore in pomoči s strani različnih institucij. Starši navadno mladim družinam pomagajo tudi finančno, da lahko živijo človeka dostojno življenje. Potrebno je krepiti socialno mrežo mladih oseb, saj le ta lahko predstavlja velik vir podpore in pomoči in jim omogoča socialno varnost.

Stanovanje, čeprav podnajemniško, je torej velik vir moči za mlade, saj jim omogoča samostojno in neodvisno družinsko življenje, a predstavlja tudi velik strošek in si ga mladi težko privoščijo, zato so pogosto primorani v odvisno življenje od svoje primarne družine. Dejstvo pa je, da ni ukrepov stanovanjske politike namenjenih izključno mladim, (so le za mlade družine) kar se mi zdi zelo negativno, saj je znano, da si mladi želijo osamosvojiti in so v veliko primerih »prisiljeni« živeti pri starših, tudi ko je želja po samostojnem bivanju že ogromna. To jim tudi onemogoča odločanje za ustvarjanje družine, saj za to nimajo urejenih pogojev. Menim, da obstaja potreba po omogočanju lažjega dostopa do prvega stanovanja mladim in tako možnost osamosvojitve, vendar z ne prevelikimi stroški. Menim, da če bi mladi imeli možnost zaživeti na svojem takrat, ko si to zaželi, bi se tudi več mladih odločilo imeti družino že v mladih letih. Tako pa velika negotovost na zaposlitvenem področju ter težek dostop do lastnega stanovanja to željo v mladih hitro zatrejo.

6.2 Potrebe

Mladi starši se soočajo s številnimi ovirami, problemi in imajo po mojem mnenju večje število potreb, ki niso uresničene, glede na ostale starše in mlade osebe. Te potrebe niso le finančne ali pa materialne narave, čeprav le te predstavljajo velik del potreb mladih družin. Potrebe mladih staršev so tudi emocionalne, pa potrebe po storitvah, po stikih, po času ipd.

Mladost staršev, je lahko tako vir moči kot ovira in izvor predvsem čustvenih potreb. Menim, da je to predvsem takrat, ko starševstvo ni bilo načrtovano in se mladi v spletu okoliščin odločijo za starševstvo in družino. Takrat imajo lahko občutke, da na otroka še niso pripravljeni, da so prikrajšani za uživanje mladosti, da se še niso izživeli ali pa da nimajo za starševstvo potrebnih znanj in pogojev. Tudi če je starševstvo načrtovano imajo lahko starši po rojstvu otroka podobne občutke. Takrat čutijo potrebo po izživeti mladosti, po potovanjih, po zabavi in druženju, po neodvisnosti in menijo, da so za vse to zaradi

otroka prikrajšani. Menim, da takšni občutki lahko močno (predvsem negativno) vplivajo na partnerstvo in družino. Z učinkovitim sodelovanjem staršev, pogovori in aktivnostmi v smeri zadovoljevanja teh potreb pa lahko to krizo starševstva po mojem mnenju premostijo in zaživijo srečno družinsko življenje. Starševstvo v mladosti je prav vir številnih potreb zaradi neurejenih življenjskih razmer, kot so finance, stanovanjsko področje ipd., a o tem več malce kasneje. Menim, da bi bilo potrebno zagotoviti učinkovito (terapevtsko) podporo bodočim mladim staršem in že takrat pričeti z intenzivnim sodelovanjem in ustvarjanjem izvirnega delovnega projekta podpore in pomoči, ki bi mladi družini omogočila podporo in pomoč na vseh področjih, kjer bi jo potrebovala. Omogočila bi povezovanje družine z vsemi strokovnjaki, institucijami, storitvami ipd. ter hkrati zagotovila, da se v tem procesu družina ne izgubi, da so vsi sodelujoči udeleženi v tem izvirnem delovnem procesu podpore in pomoči v obliki delovnega tima.

Mnogi mladi starši, ki živijo v izvenzakonski skupnosti, lahko čutijo pritisk družine ali družbe k poroki. Poroka je bila namreč še nedolgo nazaj pogoj za snovanje družine, vsi izven zakona rojeni otroci in starši pa so bili in so lahko tudi še danes močno stigmatizirani. Danes temu najpogosteje ni več tako, vendar pa lahko pogosto, predvsem pri bolj tradicionalno mislečih osebah, naletijo takšne družine na neodobravanje in obsojanje. Tradicionalno prepričanje o poroki in snovanju družine je bolj pogosto v ruralnih območjih. Obsojanje družine zaradi izvenzakonske skupnosti je lahko precej neprijetno za družino, zato menim, da obstaja velika potreba po sprejetju pluralnosti družinskih oblik, tako po velikosti, starosti, številu staršev, kot tudi zakonskemu stanu staršev. Pomembno se mi zdi tudi poudariti, da je lahko pri obliki izvenzakonske skupnosti mati nekoliko manj zaščitena, namreč oče otroka mora otroka priznati. Če ga ne, ima mama lahko precejšnje težave, saj mora iti skozi proces ugotavljanja očetovstva s sodno odločbo, kar je precej zamudno, materi povzroča dodatne stroške, preden pa oče uradno pridobi naziv roditelja in obveznosti, ki mu s tem pripadajo (plačevanje preživnine itd.) pa je mati po mojem mnenju (pre)dolgo časa prepuščena temu, da se sama znajde. Prav tako je pri procesu ločitve in sodnem ugotavljanju pravic in obveznosti staršev v okviru roditeljske pravice. Menim, da obstaja velika potreba po temu, da se sodni procesi v povezavi z družinami pospešijo in, da se družinam v čim krajšem času zagotovijo pravice in varstvo, ki jim pripada in ne da se sodni postopki in urejanje pravic vlečejo leta. Prav tako bi bilo potrebno znižati ali celo ukiniti sodne stroške osebam, ki uveljavljajo pravice

za svojo družino, saj s tem onemogočijo dostop do teh pravic osebam, ki nimajo zadostnega finančnega stanja, da bi si sodni proces lahko privoščili.

Študij je lahko za mlade starše precejšna ovira. Mamice študentke so poročale tudi o tem, da fakultete sicer naj bi omogočale že prej omenjene privilegije, vendar ni nujno, da jih tudi realizirajo. Kar nekaj mi jih je potožilo o tem, da čutijo veliko potrebo po temu, da bi fakulteta pokazala več posluha za potrebe študentskih družin in možnosti prilagajanja, predvsem pri pisanju izpitov in pa udeležbi pri predavanjih. Nekatere mame študentke pravijo, da tudi pravica, ki izhaja iz subvencionirane študentske prehrane ni nujno uporabna, saj lahko vseeno predstavlja takšna oblika prehranjevanja prevelik strošek in je ceneje hrano pripravljati doma, zato te pravice ne koristijo, čeprav bi si želeli in čutijo potrebo iti kdaj ven z družino, se malce razvajati, a jim šibko finančno stanje to onemogoča. Menim, da obstaja potreba po uradni definiciji študentske družine in iz tega izhajajočih pravic.

Prav tako obstaja potreba po vrtcu za starše študente, ki bi jim omogočal varstvo otroka in staršem več časa za študij in zase, a ne izpolnjujejo vsi pogojev za pravico do vrtca. Onemogočen je dostop do ugodnosti povezanih z vrtcem ali pa celo vključitev otrok v vrtec tistim študentskim družinam, ki nimajo stalnega ali začasnega naslova prebivališča v kraju, kjer študirajo, prav tako pa je pogoj, da starši niso v delovnem razmerju. Pri študentskih družinah je pogosto, da je le en starš v procesu študija, drugi pa je zaposlen, tako so takšne družine izključene iz možnosti koriščenja tega vrtca. Prav tako, če ne bivajo v študentskem domu nimajo možnosti koriščenja vrtca za otroke staršev študentov v študentskem naselju v Rožni dolini. Menim, da obstaja velika potreba po organizaciji formalnega varstva za otroke tako, da bi vsi starši, ki bi čutili potrebo in imeli zelo po formalnem varovanju otroka, to lahko dobili v kraju, kjer bi želeli, ki ne bi bil pogojen z naslovom njihovega bivališča (tako bi omogočili vrtec v kraju, kjer starš študira ali dela).

Zaposlitev v današnjem času ne nudi tudi nujno ekonomske samostojnosti. Kljub temu, da je eden izmed staršev zaposlen ali pa sta zaposlena celo oba starša, taka družina lahko še vedno živi pod pragom revščine, saj stroški družine (otroka, bivališča, življenjskih potrebščin) presežejo dohodek družine. To je velik problem prenizkega plačila delavcev in izkoriščanja delovne sile. To se dandanes vse prepogosto dogaja, saj so oblike zaposlitve čedalje manj varne, govorimo tudi o prekarnosti zaposlovanja in pa o fleksibilizaciji zaposlitev. Lahko so te le za določen čas ali pa zaposlitev s krajšim delovnim časom, prav

tako je danes čedalje bolj pogosto, da te delodajalci zaposlijo le, če delaš preko svojega SP-ja in si tako sam plačuješ vse obvezne prispevke. Mnogo mladih je zaposlenih preko študentskega servisa, kar delodajalci danes čedalje raje izkoriščajo, saj imajo s takšno delovno silo občutno manj stroškov. Tako so poznani primeri, ko mladi podaljšujejo s statusom študenta ali pa plačujejo srednje šole, da pridobijo status dijaka, da lahko delajo preko študentskega servisa ali pa si sposojajo napotnice od drugih oseb s tem statusom, samo da lahko delajo preko študentskega servisa, saj drugače dela ne dobijo. To je po mojem mnenju velik problem in področje potrebno urejanja, vendar z veliko pozornostjo, da ne onemogočimo študentom in dijakom možnosti zaslužka, ki ga potrebujejo za omogočanje vsaj minimalne samostojnosti in neodvisnosti.

Mladim je danes zelo otežen dostop do zaposlitve kar je velik problem. Menim, da bi bila lahko ena izmed možnosti lažjega dostopa do delovnega mesta poleg že med viri moči naštetimi tudi anonimnost prijav na delovno mesto v izogib kršitvi načela enake obravnave na delovnem mestu in bi se tako izognili diskriminaciji glede na starost in spol. Prav tako bi bil dober odgovor na potrebe mladih staršev glede varstva otrok v času dela sofinanciranje varstva in nege otroka s strani države ali delodajalca, ali pa še bolje, kakor smo včasih že poznali, danes pa je čedalje redkejša, organizirano dnevno varstvo otrok znotraj delovnega mesta. Potrebno bi bilo ozavestiti delodajalce, da je vzpostavljanje ravnotežja med poklicnim in družinskim življenjem omogoča boljše rezultate poslovanja, saj so starši takim podjetjem bolj predani in se z njim bolj identificirajo, tako so pri delu tudi bolj učinkoviti. Pomembno je spodbuditi organiziranost podjetij kot družinam prijaznih podjetij. Menim, da obstaja velika potreba po temu, da spodbudimo interes delodajalcev za zadovoljevanje potreb delavcev, kot so varstvo otrok, počitnice in podobno. Delovni čas bi moral biti bolj prožen, hkrati pa bi morali delodajalci imeti več razumevanja za starševski in bolniški dopust, ne glede na to ali ga koristi oče ali mama. Zanimivo področje raziskovanja bi lahko bilo tudi koriščenje in vpliv kadrovskih štipendij, menim, da bi bilo spodbujanje le tega tudi možna rešitev pred nezaposlenostjo mladih, omogočanja delovnih izkušenj in povezovanja študija z delom.

Zadovoljiv dohodek je ena izmed največjih potreb mladih družin. Dohodek mladih družin pa tudi drugih oblik družin je pogosto nezadosten in stroški lahko presegajo zaslužek. Tudi varovalni dejavniki pred revščino družin, kot so že prej velikokrat omenjeni socialni prejemki, zaradi svoje skromnosti, pogosto ne zmorejo obdržati družine nad pragom revščine. Tu ne govorim le o družinah, kjer nobeden izmed staršev ni zaposlen, temveč

govorim tudi o družinah kjer je eden ali pa sta celo oba starša zaposlena, vendar dohodek kljub temu ni zadosten, da bi družino obvaroval in obdržal nad pragom revščine. Družine imajo veliko potrebo po dohodku, ki je zadosten za zadovoljevanje vseh potreb družine, tako plačevanja vseh stroškov kot zagotovitve življenjskih potrebščin. Moje mnenje je, da obstaja velika potreba po zagotavljanju varnih oblik zaposlitve, namreč novejše oblike zaposlitve te varnosti pogosto ne nudijo, mlade pa silijo v sprejemanje in ugajanje ter celo preseganje vseh delodajalčevih zahtev, čeprav te niso nujno najbolj legalne (npr. sklenitev dogovora o nekajletnem nerojevanju otrok, o nekoriščenju bolniške za otroka itd.). Tudi zaposlitev za krajši delovni čas je ena takih zaposlitev, zaposlenim prepolovi plačilo in zaslužek, ki ga zelo potrebuje. Menim, da bi bilo nujno potrebno zvišati minimalno plačo, saj trenuten znesek minimalne plače ne omogoča človeka dostojnega življenja in plačila, ki bi zadovoljiv vse primarne človekove potrebe. Potrebno bi bilo tudi urediti razmerje med minimalno in maksimalno plačo, ter tako določiti poleg minimalne plače tudi maksimalno možno plačo in preprečiti velike razlike med družbenimi sloji ter izboljšati standard življenja večine ljudi. Tudi univerzalni temeljni dohodek bi bila možna rešitev pred (pre)veliko revščino in čedalje pogostejšo revščino zaposlenih in ljudem omogočil dostojno življenje in tisti minimalni življenjski standard, ki bi ga glede na etične smernice moral imeti vsak človek, a ga danes veliko ljudi nima. Mladim bi le ta omogočil začetne nujne finance za osamosvojitve in načrtovanje življenja po lastnih željah. Današnja značilnost fleksibilnosti zaposlitev pa potemtakem ne bi več predstavljala tako perečega problema, saj bi z univerzalnim temeljnim dohodkom imeli finance za zadovoljitev najbolj osnovnih potreb in bi zaposlitev standard le višala in ne le ga zagotavljala.

Stroški družin so čedalje višji. Z višanjem minimalnih potreb družine in kvalitete življenja se posledično višajo tudi stroški, pokritje le teh pa je ena izmed temeljnih potreb družin. Višajo se stroški otroka, z leta v leto pa so višji. Najprej so stroški povezani z varstvom otroka, nato so stroški povezani s šolo, ki so čedalje višji ipd. Ni več dovolj, da je otrok oblečen, mora biti dobro oblečen, imeti obuto prepoznavno znamko čevljev in podobno. Prav tako velik strošek predstavljajo vse dopolnilne dejavnosti otrok, kot so šport, tuji jeziki, ipd., ki so plačljive in zaradi intenzivnega kulturalizma v otroštvu nujno potrebne. Starši pa so otroka dolžni preživljati vse do osamosvojitve, kar pa je danes čedalje kasneje v življenjskem poteku. Menim, da bi bilo potrebno in koristno aktivirati učinkovitejši sistem izmenjave oblek, obutev in drugih dobrin, predvsem tak način izmenjave destigmatizirati in tako spodbujati materialno izmenjavo namesto nenehnega kupovanja

novih predmetov in posledično velikih denarnih stroškov. Prav tako pa bi bilo potrebno spodbujati in aktivirati čim več brezplačnih pristočasnih dejavnosti.

Pomembni in predvsem velik odstotek predstavljajo stroški za zadovoljevanje temeljnih potreb, kot so seveda hrana, obleka, higienski pripomočki ipd. Velik vpliv na stroške ima tudi urejenost bivalnih razmer, ali mora družina plačevati mesečno najemnino stanovanja (te so pogosto zelo visoke), kako visoki so stroški stanovanja, ali si te stroške s kom delijo ali jih morajo v celoti plačati sami ipd. Velik problem in skrb staršem predstavljajo izredni stroški, na primer popravilo avtomobila. Z modernizacijo so se potrebe po elektronskih pripomočkih povečale, danes je pričakovano, da bodo imeli otroci svoj računalnik in dostop do spleta, to potrebujejo tudi za šolske potrebe, da bodo imeli svoj telefon in to dober, družina pa tudi živi v pomanjkanju če nima televizije in drugih naprav zabavne tehnologije, pralnega stroja, pomivalnega stroja in drugih pripomočkov za lajšanje domačega dela. Predvsem pa je pomembno, da ne spregledamo stroškov povezanih s preživljanjem prostega časa in dopustov. To so tudi stroški, ki si jih mnoge mlade družine ne morejo privoščiti in kjer bi se dalo tudi veliko pomagati. Menim, da bi morali strokovni delavci mladim družinam ob celoviti podpori in pomoči, ki jo tako zelo spodbujam, pomagati tudi pri načrtovanju stroškov, kje in na kakšen način bi se dalo stroške regulirati, zmanjšati, omejiti, preprečiti in jih povezovati z institucijami, osebami, strokovnjaki ipd., ki bi jim pri zadovoljevanju teh potreb lahko pomagali.

Prosti čas je danes pri mladih, še posebej pri mladih starših, zelo omejen. Veliko mladih staršev je omenilo potrebo po več prostega časa in predvsem po kvalitetnejšem preživljanju prostega časa. Mladi v svoj prosti čas pogosto štejejo domače delo, kar za moje pojme ne bi smelo biti enačeno s prostim časom, saj je domače delo, gospodinjska opravila, popravila doma, urejanje doma in okolice, nega in skrb otrok, še vedno delo in ne preživljanje prostega časa. Aktivno preživljanje prostega časa in pa preživljanje dopustov pa je pogosto povezano z visokimi stroški. Le redki mladi starši si privoščijo plačljive pristočasne aktivnosti, saj si to težko privoščijo. Prav tako le redke mlade družine si lahko privoščijo skupen dopust, na primer morje ali pa smučanje, saj je to precej drago.

Menim, da bi bilo potrebno aktivirati in razširiti najrazličnejše brezplačne aktivnosti za mlade, starše, otroke in družine v povezavi z najrazličnejšimi institucijami, osebami, strokovnjaki, ki bi nudile prostor, osebje, material ipd. Potrebno bi bilo spodbuditi najrazličnejše institucije, kulturne ustanove, živalske vrtove, bazene muzeje, kina,

gledališča itd., da bi nudili ugodnejše družinske vstopnice in popuste ter tako omogočili dostop do takega načina preživljanja prostega časa tudi družinam, ki jim sedaj predstavlja to (pre)velik strošek. Menim da ustanovam, poceni družinske vstopnice ne bi ustvarjale izgube, temveč bi jim dolgoročno naredile velik plus, saj bi se večje število oseb navadilo svoj prosti čas koristiti na takšen način in bi otroci, ko bi odrasli tudi sami tako preživljali svoj prosti čas in kasneje tudi s svojimi družinami, tako pa so sedaj zaradi cenovne nedostopnosti iz tega povsem izključeni. Veliko željo po kulturnem udejstvovanju prikaže »Dan kulture«, ko so zaradi brezplačnega vstopa v muzeje in galerije le ti nabito polni. Tudi preživljanje počitnic je sedaj za materialno ogrožene družine poceni ali zastonj dostopno le otrokom. Menim, da bi morale družine tudi skupaj uživati v dopustu. Potrebno bi bilo aktivirati večje hotele, tiste ki oddajajo apartmaje, lastnike prikolic in druge ter prazne termine ugodno ali zastonj ponuditi družinam z nizkimi dohodki, kamor mlade družine tudi spadajo.

Lastno bivališče je po mojem mnenju ena največjih potreb mladih staršev in mladih nasploh. Omogoči jim možnost samostojnega in neodvisnega življenja ter jim nudi prostor za družinsko življenje. Žal pa je dostop do lastnega bivališča za mlade zelo težak. Z najemniškim stanovanjem pride mesečni strošek najemnine, ki ni majhen, poleg tega je treba še plačevati stroške stanovanja, ta pa ni nikoli zares tvoje. Stanovanjski kredit lahko dobi le peščica mladih, prav tako pa je treba vsak mesec kredit odplačevati in to predstavlja tudi veliko finančno breme. Veliko mladih živi v najemniškem stanovanju skupaj s sostanovalci, da si breme najemnine in stroškov razdelijo. Vendar mlade družine težko živijo skupaj z drugimi sostanovalci. Odličen način reševanja stanovanjske problematike je bil primer nekaj mladih oseb, ki so skupaj kupili kmetijo, sedaj pa obdelujejo zemljo, pridelujejo lastno hrano in imajo tudi nekaj živali, izdelujejo izdelke in tako služijo s prodajo hrane in izdelkov, stroške pa imajo nižje, saj za hrano ne porabijo praktično nič, življenje izven mesta pa je tudi cenejše. Menim tudi, da bi bilo treba podpreti odlične ideje mladih arhitektov, ki so snovali že veliko inovativnih načrtov za poceni, majhna a odlično zasnovana stanovanja, ki bi lahko nudila mladim možnost osamosvojitve, vendar je še vedno ostalo le pri ideji in načrtih, ni nobenih financerjev, ki bi podprli takšne dobre projekte. Včasih so bila dobra rešitev potrebe mladih po lastnem stanovanju neprofitna stanovanja, ki danes izginjajo. Obstajajo še stanovanja s subvencionirano najemnino, a je dostop do njih zelo težak, saj je njihovo število majhno, število prosilcev pa ogromno. Pomembno se mi zdi poudariti dejstvo, da je v Sloveniji več kot 175.000 praznih

stanovanj, od tega več kot 22.000 samo v Ljubljani, ta stanovanja pa prazna stojijo, z njimi se ne naredi nič, ker v novodobni kapitalistični družbi ljudje gledajo le na dobiček, pomoč soljudem pa večini ni v interesu. Dobro bi bilo, da bi ta prazna, nenaseljena stanovanja zopet aktivirali v neprofitna stanovanja, kjer bi mladi (ter tudi drugi) z mesečnimi prispevki jih počasi odplačevali, dokler ne bi nekoč bilo njihovo.

7 UPORABLJENA LITERATURA

7.1 Knjižni viri

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006) Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. et al., (2005) Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Črnak-Meglič, A. (ur.) (2005) Otroci in mladina v prehodni družbi: Analiza položaja v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.

Černič Istenič, M. (1994) Rodnost v Sloveniji. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Gruden, N. (ur.) (2011) Baby book: Priročnik za bodoče starše. Ljubljana: Mladinski mediji doo.

Kersnik Bergant, M., et al., (1997) Imam otroka – imam pravice: Priročnik za starše. Ljubljana: Zveza družin pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije.

Leskovšek, V., et al., (2013) Revščina zaposlenih. Ljubljana: Sophia

Lukas, E. (1993) Družina in smisel. Celje: Mohorjeva družba.

Miheljak, V. (2002) Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.

Miličinski, L. et al. (1986) Droge: V svetu in pri nas. Ljubljana: Delavska skupnost.

Milošević, V. (1989) Socialno delo. Ljubljana: Samozaložba.

Rakar, T., Boljka, U. (2009) Med otroštvom in odraslostjo. Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Inštitut RS za socialno varstvo

Ramovš, J. (ur.) (1995) Družina: Zbornik predavanj in razprav na osrednjih prireditvah v Sloveniji v letu družine v Cankarjevem domu v Ljubljani 25. in 26. oktober 1994. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.

Ramovš, J. & Ramovš, K. (2007) Pitje mladih: Raziskava o pitju alkohola med mladimi v luči antropoloških spoznanj o omamah in zasvojenosti. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.

Rener, T. et al. (2006) Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno – raziskovalno središče. Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Stropnik, N. (1997) Ekonomski vidik starševstva. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Šircelj, M. & Vertot, N. (1995) Projekcije prebivalstva Republike Slovenije 1995-2020. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za statistiko.

Švab, A. (2001) Družina: Od modernosti k postmodernosti. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ule, M., et al. (2000) Socialna ranljivost mladih. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino

Ule, M. (2005) Psihologija komuniciranja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

Ule, M. (2008) Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M. & Miheljak, V. (1995) Pri(e)hodnost mladine. Ljubljana: DZS.

Vojnovič, M. (ur.) (1995) Situacijska analiza o položaju otrok in družin v Sloveniji. Ljubljana: Slovenski odbor za Unicef.

Žebovec et al. (ur.) (1999) Mladi, ulica, prihodnost – Sodobne oblike revščine mladih : zbornik predavanj : mednarodni seminar. Ljubljana: Salve.

7.2 Internetni viri

Enjeti, A. (2015) 'Težave starševstva generacije X', Anjali Enjeti: Za starše: Koristne informacije za starše, 16 oktober. Dostopno na: <http://zastarse.si/2015/10/tezave-starsevstva-x-generacije/> (Pridobljeno 14.5.2016)

Fundacija Študentski tolar (2016) Fundacija študentski tolar. Dostopno na: <http://www.studentski-tolar.si/> (Pridobljeno 18.5. 2016)

Klub študentskih in dijaških družin Maribor (2016) Pravice študentskih družin. Dostopno na: <http://www.stud-druzine.org/vsebina.aspx?id=3> (Pridobljeno 13.5.2016)

Klub študentskih družin Slovenije (2013) Pravice študentskih družin. Dostopno na: <http://www.studentskedruzine.com/> (Pridobljeno 18.5.2016)

Mladinski svet Slovenije (2012) Stanovanjska problematika mladih. Dostopno na: <http://www.mss.si/datoteke/dokumenti/Stanova%20nj%20ska%20problematika%20mladih%20MDM%202015.pdf> (Pridobljeno 13.5.2016)

Mestna občina Ljubljana (2016) Zagotavljanje denarnih pomoči. Dostopno na: http://www.ljubljana.si/si/zivljenje-v-ljubljani/zdravje-sociala/denarne_pomoci/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Otroški dodatek. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/otroski_dodatek/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Starševski dodatek. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/starsevski_dodatek/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Pomoč ob rojstvu otroka. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/pomoc_ob_rojstvu_otroka/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Dodatek za nego otroka. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/dodatek_za_nego_otroka/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Dodatek za veliko družino. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prijemki/druzinski_prijemki/dodatek_za_veliko_druzino/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Delno plačilo za izgubljen dohodek. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prijemki/druzinski_prijemki/delno_placilo_za_izgubljeni_dohodek/ (Pridobljeno 15.5.2016)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2016) Zavarovanje za starševsko varstvo in pravice, ki iz tega izhajajo. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prijemki/pravice_iz_zavarovanja_za_starsevsko_varstvo/zavarovanje_za_starsevsko_varstvo_in_pravice_ki_iz_tega_izhajajo/#c9662 (Pridobljeno 15.5.2016)

Pravno-informacijski sistem (2015) Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6280#> (Pridobljeno 18.5.2016)

Pravno-informacijski sistem (2015) Zakon o nacionalni stanovanjski shemi in subvencijah mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2955> (Pridobljeno 18.5.2016)

Pravno-informacijski sistem (2015) Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780> (Pridobljeno 18.5.2016)

Pravno-informacijski sistem (2015) Zakon o subvencioniranju študentske prehrane. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3118> (Pridobljeno 18.5.2016)

Pravno-informacijski sistem (2015) Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV3854#> (Pridobljeno: 18.5.2016)

Pravno-informacijski sistem (2015) Statut Univerze v Ljubljani. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STAT53> (Pridobljeno 18.5. 2016)

Študentska organizacija Slovenije (2012) Študentska družina. Dostopno na: <http://www.studentska-org.si/studentske-druzine> (Pridobljeno: 13.5.2016)

Študentska organizacije Univerze v Mariboru (2016) Solidarnostni sklad. Dostopno na: <http://www.soum.si/sl-si/Content/Details/70> (Pridobljeno 18.5.2016)

Uradni list RS (2015) Pravilnik o subvencioniranju študentske prehrane. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=93734> (Pridobljeno 18.5.2016)

Uradni list RS (2015) Resolucija o temeljnih oblikovanju družinske politike v Republiki Sloveniji (1993) Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=66755> (Pridobljeno 12.5.2016)

Uradni list RS (2012) Zakon o visokem šolstvu. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=108446> (Pridobljeno 18.5.2016)

Uradni list RS (2012) Zakon za uravnoteženje javnih financ. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=108751> (Pridobljeno 18.5.2016)

Uradni list RS (2012) Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=117071> (Pridobljeno 18.5.2016)

Zavod Študentska svetovalnica (2014) Študentska hiša SRCE. Dostopno na: <http://svetovalnica.com/namestitve-srce/> (Pridobljeno 18.5.2016)

8 PRILOGE

8.1 Priloga 1: Raziskava o mladem starševstvu med šolajočimi se mladimi

Pregled problematike

Moja tema je pojavnost in odnos do starševstva v času pri mladih. Zanima me kolikšna je ta pojavnost, kakšni so razlogi za in proti mlademu starševstvu, kaj so motivirajoči učinki in kaj ovira tako odločitev. Menim, da je ta tema zanimiva tako za nas mlade, kot tudi v interesu za širšo populacijo, še posebej, ker je bilo včasih dosti več mladih staršev, danes pa se ljudje pogosteje odločamo, da bomo imeli otroke šele po tridesetem letu ali pa celo po štiridesetem, ali pa da otrok celo ne bomo imeli in družinsko življenje nadomestimo s kariero.

S to raziskavo in nadaljnjim delom za mojo diplomsko nalogo na to temo, bi rada raziskala tematiko starševstva v času šolanja in mladega starševstva nasploh, moj cilj pa je, da pomagam mladim družinam, da pridobijo to kar še potrebujejo, da se jim olajša usklajevanje starševstva in ostalih potreb in obveznosti, predvsem pa bi težila k spremembah tako na področju socialnega varstva, družinske politike ter predvsem k spremembah pri delu in delovanju institucij v sodelovanju z mladimi starši in družinami.

Moj interes je, da raziščem celotno tematiko in problematiko starševstva v času šolanja, kar bo tudi tema moje diplomske naloge. Prvi korak v raziskovanju sem storila z anketo, ki sem jo opravila med šolajočimi se mladimi. Ta anketa je tudi predmet moje raziskovalne naloge za potrebe Raziskovalnega seminarja ter podlaga za nadaljnje delo. Zanimalo me je predvsem kakšne so značilnosti pojavnosti ter zaželenosti starševstva v času šolanja. Zakaj je mlado starševstvo postalo odklonsko. Koliko je takih mladih, ki se odločijo za starševstvo v mladih letih, kakšni so njihovi motivi, interesi. Koliko je takih mladih, ki bi si sicer želeli biti mladi starši, a jih pri tem nekaj ovira, tako sem raziskala tudi kaj so te ovire, oziroma ob kakšnih pogojih bi se odločili realizirati mlado starševstvo. Raziskala sem tudi seveda tisti del mladih, ki si ne želijo biti mladi starši, oziroma imeti otrok že v času šolanja ter kakšni so njihovi razlogi in utemeljitve za to ter tudi tiste, ki si otrok ne želijo niti sedaj niti kasneje v življenju. Postavila sem tudi nekaj vprašanj v stilu odzivov v primeru nenačrtovanega starševstva, kako bi potencialno reagirali.

Kasneje bom diplomsko nalogo dopolnila še z različnimi raziskovanji, kar bom tudi združila z raziskovanjem za potrebe prakse ter bom ta raziskovalni seminar nadgradila tako, da bom raziskala kakšne so vse oblike strokovne pa tudi laične pomoči mladim družinam, kakšne so potrebe takšnih družin, kateri so tisti vidiki njihovega življenja, ki so zadovoljeni in kje imajo še potrebe, potrebujejo pomoč, kaj jih moti, kaj bi še potrebovali. V tem delu bi se tudi osredotočila na to razliko med starši, ki so nosečnost načrtovali in med tistimi, ki je niso. Pregledala bom tudi zakonodajo, kaj vladni in nevladni zavodi, kaj je dobro urejeno in kje bi bile potrebne spremembe, morda tudi kaj bi bilo potrebno še na novo ustanoviti. Tu bi verjetno naredila nekaj osebnih intervjujev na institucijah, opravljala pa bi tudi intervjuje z mladimi starši obeh skupin, tako tistih, ki so starševstvo načrtovali, kot tistih, ki ga niso. Zanimale bi me tudi njihove izkušnje s stiki s socialnimi institucijami, ter njihove potrebe v zvezi s tem. Moja končna želja je narediti načrt za institucijo,

ki bi najboljše odgovorila na potrebe mladih staršev in ki bi jim bila najbolj v pomoč, sanjsko pa bi bilo, da bi lahko to kasneje tudi realizirala in odprla takšno organizacijo.

DEFINICIJA MLADEGA STARŠEVSTVA

Za mlado družino se šteje družina z vsaj enim otrokom, v kateri nobeden od staršev ni star več kot 30 let ne glede na starost otrok oziroma 35 let in še noben otrok ni šoloobvezen. Za stare 30 let oziroma 35 let se štejejo vsi, ki dopolnijo to starost v letu, ko se vloži zahtevek. Kot mlade družine se upoštevajo ne samo življenjske skupnosti obeh staršev in otrok, ampak tudi vse druge družinske oblike. (Zakon o graditvi objektov in dr.)

Študentske družine so posebna vrsta družin, kjer je mama (ali tudi oče) še študent/-ka, torej še nezaposlen/-a in šele na poti do materialne samostojnosti in neodvisnosti (Študentska organizacija Slovenije).

Pod študentsko družino se šteje »segment« študentov in študentk, ki imajo v času študija otroke oziroma družino (Študentska svetovalnica in Klub študentskih družin Slovenije).

Študentska družina je družina, znotraj katere ima vsaj eden izmed staršev status študenta (Študentska organizacija Univerze na Primorskem).

»Področje starševstva je pri nas urejeno z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. L. RS, št. 69/2004), po katerem so za odločanje o upravnih stvareh v skladu s tem zakonom pristojni centri za socialno delo.«

Slovenska zakonodaja ne pozna definicije »študentske družine«, vse ostale definicije, ki sem jih navedla zgoraj pa so po mojem mnenju nepopolne in na trenutke celo kratijo pravice ter onemogočajo uveljavljanje le teh delu mladih staršev. V prvem primeru sem definicijo zasledila kot splošno definicijo za uveljavljanje zakonskih pravic mladim staršem, predvsem glede stanovanjske ter finančne problematike. Menim, da definicija izloča tiste družine, kjer eden izmed staršev presega to starostno omejitev, kljub temu, da je drug starš še v procesu šolanja. Pri definiciji Študentske organizacije Slovenije me zmoti dejstvo, da izločijo tiste družine, kjer je študent le oče otroka, ter tako kot Študentska svetovalnica, Klub študentskih družin Slovenije in Študentska organizacija Univerze na Primorskem, definicija govori le o študentskih družinah, ki so sicer najpogostejše med šolajočimi se mladimi, a spregleda vse tiste družine, katerih starši se šolajo, a so še dijaki oziroma osnovnošolci. Ali vključeni v kakšen drug izobraževalni program.

Formulacija problema

Vprašanja, ki so me zanimala pri raziskavi Starševstvo v času šolanja, kjer me je zanimalo mnenje mladih oseb, ki se šolajo so:

- Kdo so starši v času šolanja ter koliko jih je?
- Kakšna je želja po otroku med šolajočimi se mladimi?
- Ali si želijo imeti otroka, kdaj si želijo imeti otroka ter kakšni so razlogi ter motivi za to?

- Ali bi si želeli imeti otroka že v času šolanja, če ja, zakaj ter pod kakšnimi pogoji?
- Kakšne so prednosti in slabosti starševstva v času šolanja?
- Česa je več: načrtovanega ali nenačrtovanega starševstva?
- Kakšen pomen dajejo mladi zakonskemu stanu?
- Kakšna je relacija med izobraževanjem, starševstvom, nastanitvijo, financami in delom- kariero?
- Kakšno je poznavanje pravic in obveznosti staršev ter predvsem šolajočih se staršev?
- Kakšna menijo, da je ureditev pravic in obveznosti staršev v času šolanja – dobra ali slaba – ter zakaj?
- Kakšna je urejenost področja mladega starševstva in poznavanje le tega?
- Kakšno je poznavanje organizacij za pomoč in podporo mladim staršem?
- Kakšna je razlika v razmišljanju glede navedene tematike med spoloma?
- Kakšna je razlika v razmišljanju glede navedene tematike glede na šolo/fakulteto, ki jo mladi obiskujejo?
- Kakšen dohodek ima povprečna šolajoča se mlada oseba in kako to vpliva na razmišljanje o družini?

Ko sem anketo že izvedla sem med študijem literature ter pogovori o svoji raziskavi dobila še tisoč in eno idejo, kaj vse bi bilo še zanimivo in relevantno raziskati, na primer o bivalnih razmerah mladih, regija kjer živijo, o preteklih izkušnjah glede spolnosti in partnerstva, stiki z mladimi družinami, uporaba kontracepcijskih in drugih sredstev za preprečevanje nosečnosti ipd. Vendar anketa je že izvedena, na koncu je nastala precej dolga in ta dodatna vprašanja bi jo le še podaljšala. Imela sem tudi kar precejšen osip (med 200 osebami, ki so reševale anketo, jo je celo rešilo le 122 oseb), tako da menim, da je dobro, da je ostala takšna kot je, čeprav bi jo verjetno, če bi jo izvajala še enkrat, nekoliko spremenila in predelala.

Ključni pojmi:

- Starševstvo v času šolanja - To so vsi mladi, ki so vključeni v proces šolanja in so v tem času postali starši
- Mladost – Srečala sem se z različnimi definicijami, kaj mladost pomeni. Sama jo bom definirala, kot obdobje med otroštvom in odraslostjo, kjer potekajo najrazličnejši socializacijski, izobraževalni in drugi procesi graditve osebnosti.
- Izobraževanje – Proces šolanja (osnovna šola, srednja šola/gimnazija, fakulteta, druga oblika izobraževanja) v katerega so vključeni mladi

- Mlada (študentska) družina – Družina, v kateri je vsaj en izmed staršev vključen v proces šolanja. Upoštevam vse družinske oblike.
- Nosečnost, rojstvo, otrok – Nosečnost je stanje med oploditvijo in rojstvom, namenjeno razvoju zarodka in pripravi bodočih staršev na starševstvo. Rojstvo otroka je pomembna prelomnica v življenju osebe, saj postane poleg vloge otroka, študenta, partnerja itd. tudi starš, ki je sedaj ena izmed najpomembnejših vlog osebe, saj je popolnoma odgovoren za varno rast in razvoj svojega otroka.
- Pravice in obveznosti staršev – vse zakonsko določene pravice in obveznosti staršev ter tudi druge, neformalne oblike pravic in pomoči staršem
- Delo in kariera – Študij je podlaga in priprava na delo. Delo nam nudi plačilo pa tudi druge oblike izzivov in zadoščenja (kreativnega, miselnega,...). Z delom se gradi kariera, ki je lahko bolj ali manj uspešna.

Hipoteze:

- Mlado starševstvo je stigmatizirano.
- Mladi se odločajo za starševstvo mnogo kasneje, kakor so se včasih.
- Mladi s starševstvom zaradi najrazličnejših dejavnikov in razlogov odlašajo, in se zanj odločajo šele pri tridesetih letih oziroma še kasneje
- Mladi prelagajo starševstvo zaradi negotove prihodnosti glede zaposlovanja.
- Mladi odlašajo s starševstvom, saj si zastavljajo veliko pogojev, ki morajo biti izpolnjeni (delo, partner, dokončana izobrazba, stanovanje, finančna gotovost,...) preden se odločijo za starševstvo.
- Mladi si na splošno želijo imeti otroke v svojem življenju.
- Mladi si želijo otrok, a se zaradi najrazličnejših negotovosti in strahov zanje ne odločijo v času šolanja.
- Mladi ne dajejo več takšnega pomena poroki. Poročijo se, ko menijo da so okoliščine za to ugodne ali pa se sploh ne poročijo.
- Mladi v procesu šolanja so finančno zelo nestabilni in šibki, kar vpliva na njihove izbire in odločitve ter obliko življenja.
- Večina mladih staršev otroka ni načrtovalo, vendar pa so se v spletu okoliščin odločili, da bodo otroka donosili in vzgajali.
- Le malo mladih oseb v času šolanja odločilo za starševstvo, zaradi najrazličnejših razlogov.

- Mlade osebe si na splošno želijo otrok, a v časovnem kontekstu, ki bo njim najbolj ustrezal.
- Mladi v večini ne poznajo institucij in zakonov namenjenih mladim staršem.
- Mladi menijo, da je v Sloveniji področje mladih staršev slabo urejeno.
- Mladi v večini vidijo več prednosti kot slabost starševstva v času šolanja.

Metodologija

Vrsta raziskave

Raziskava, ki sem jo izvedla, je kvantitativna, saj so rezultati, ki sem jih pridobila z raziskavo, predstavljeni na osnovi številčnih podatkov. Kot merski instrument pri zbiranju podatkov sem uporabila anketni vprašalnik, ki je vseboval kar nekaj odprtih vprašanj. To sem vse kvantitativno analizirala s pomočjo kodiranja ter odgovore razporedila v kategorije in teme, ter tako dobila pomembne spremenljivke. Na koncu pa sem podatke še statistično analizirala. Na ta način sem dobljene podatke lažje primerjale med seboj. Vse pridobljene podatke sem nato še podkrepila z realističnimi kvantitativnimi pogledi pridobljenimi z najrazličnejšo literaturo in z že izvedenimi raziskavami na podobno temo. S tem sem želela zaobjeti obstoječo realnost in mišljenje mladih ter podkrepiti ugotovitve do katerih sem prišla v svoji raziskavi. Menim, da je izvedena raziskava kredibilna, saj je bil moj cilj pridobiti odgovore na ista vprašanja od čim večjega števila v proces šolanja vključenih mladih, kar sem z anketnim vprašalnikom tudi dosegla. Prav tako menim, da je raziskava zanesljiva, saj so osebe, ki so podobno temo raziskovale prav tako uporabile podobno metodo zbiranja podatkov, prav tako pa menim, da so podatki reprezentativni za populacijo, ki sem jo raziskovala, se pravi mladih oseb v času šolanja, prav zato pa tudi menim, da je bila raziskava veljavna.

Spremenljivke

- Mladi starši
- Mlade družine
- Šolajoči mladi
- Starševstvo
- Šolanje
- Delo – Zaposlitev, kariera
- Finance
- Nastanitev
- Pomoč in podpora
- Socialna mreže

- Državna ureditev tematike

Merski instrumenti ali viri podatkov

Merski instrument, ki sem ga uporabila, da sem pridobila njihova mnenja in stališča v raziskavi, je bil anketni vprašalnik in sicer sem se odločila za anketiranje po internetu s spletno anketo. Za takšno obliko sem se odločila, saj sem želela pridobiti čim več oseb, ki bi bile pripravljene sodelovati, da bi bila standardna napaka čim manjša, prav tako sem si želela dobiti čim bolj pester vzorec oseb, tako mešano po spolu, izobraževalni ustanovi in letih, ter tako dobiti čim bolj zanesljiv in reprezentativen vzorec te populacije, predvsem pa osebam zagotoviti anonimnost in tako dobiti resnično iskrene odgovore. Vsak posameznik je anketo reševal samostojno, preko mobilnika, računalnika ali tablice, kadar je imel čas in voljo za to. Zato sem uporabila neslučajnostni vzorec, lahko bi rekla kar vzorec snežne kepe, saj sem poskušala pridobiti kar nekaj oseb z različnih fakultet ter tudi kjer se je dalo različnih starosti na isti fakulteti, ki so nato anketni vprašalnik posredovali vsaj desetim svojim sošolcem in sošolkam, prav tako sem anketni vprašalnik delila preko družbenega omrežja s svojimi prijateljicami in prijatelji ter tako pridobila še nekaj anket, ter seveda s svojimi sošolkami in sošolci. Anketni vprašalnik je bil v obliki narobe obrnjenega lijaka, tako da sem pričela s specifičnimi vprašanji, na koncu pa sem dodala še splošna vprašanja, ki so prav tako pomembna za mojo anketo. V anketnem vprašalniku sem uporabila 28 vprašanj, ki so bila polodprta, saj sem z raziskavo želela pridobiti čim več različnih mnenj in stališč mladih oseb, ki bi se po mojem mnenju z zaprto anketo izgubila. Zavedam se, da je to anketo naredilo kompleksnejšo, temu verjetno lahko pripišem tudi dokaj visok usip pri reševanju, vendar pa so podatki, ki sem jih pridobila zato toliko bolj kvalitetni in pomembni.

Opredelitev enot raziskovanja

Populacija, ki sem jo raziskovala so bili vsi mladi v Sloveniji, ki so vključeni v proces šolanja. Mladi predstavljajo slabo petino populacije ljudi v Sloveniji, od tega je le 45% mladih starih od 15 do 29 let takih, ki so vključeni v proces šolanja. Ker je populacija prevelika, da bi jo lahko zajela celotno, sem naredila vzorec populacije. Vzorec sem sestavila neslučajnostno, saj sem anketo delila s svojimi sošolkami in sošolci ter s študenti 2.letnika naše fakultete, anketo sem delila preko družbenega omrežja tudi s svojimi prijateljicami in prijatelji, nato pa sem preko svojih poznanstev poiskala nekaj oseb, ki obiskujejo različne fakultete, kjer se je dalo po dve osebi iste fakultete različnih let, da so anketni vprašalnik posredovali vsaj desetim svojim sošolkam in sošolcem, kakor po vzorcu snežne kepe. S tem sem želela pridobiti čim večji vzorec, da bi bila standardna napaka čim manjša, prav tako pa sem želela dobiti čim bolj raznolik in tako reprezentativen vzorec, kar menim, da mi je tudi uspelo.

Zbiranje podatkov oz. empiričnega gradiva

Metodo za zbiranje podatkov, ki sem jo uporabila, je bila spraševanje, saj sem za namene svoje raziskave izvedla anketo. Anketa je bila skupinska, vendar ne vodena, saj sem izvedla anketiranje po internetu s spletno anketo. Po večmesečnem razmišljanju o tem kako bom zastavila svojo diplomsko nalogo, ter kaj vse moram raziskati, kaj je tisto, kar je zame pomembno, zanimivo, sem najprej sestavila okvirno anketo, ki sem jo predstavila profesorju doc. dr. Ninotu Rodetu, ki mi je podal kar nekaj koristnih predlogov in nasvetov, ki

sem jih upoštevala in še nekaj časa preoblikovala vprašanja in obliko ankete. Medtem sem tudi že pričela s študijem najbolj relevantne literature, kar mi je potrdilo, da razmišljam in delam v pravi smeri.

Spletni anketni vprašalnik sem nato sestavila s pomočjo spletne strani IKA, ki mi je zelo olajšala sestavljanje ter posredovanje ankete in njeno analizo. Ko sem anketo sestavila sem jo preverila ter upoštevala določena priporočila te spletne strani, kako anketo narediti boljšo. Anketo sem tudi sama večkrat testirala, tako da sem jo večkrat reševala in preverila ali bo dovolj primerna za reševanje. Anketo sem nato dala v probo še mojim staršem in trem sestričnam, ki so že zaključile s študijem, ki so mi potrdili, da je anketo možno hitro in učinkovito rešiti, da je dovolj jasna in pregledna, četudi nekoliko dolga.

Anketo sem po spletu aktivno delila in zbirala rešene odgovore 1 teden. Tako je na link ankete kliknilo kar 200 oseb, vendar jih je anketo rešilo do konca le 122. Usip sem pričakovala, saj se zavedam, da je anketa precej kompleksna in pričakuje veliko osebnega mnenja in lastnih razmišljanj, kar pa ni po godu veliko osebam, v tem hitrem in nestrpnem svetu. Kljub temu sem zadovoljna z rezultatom in menim, da je vzorec ustrezen in reprezentativen. Vsekakor pa bi sedaj, če bi lahko pri anketi spremenila marsikaj, vendar sedaj je narejena, izvedena in obdelana, iz nje pa sem dobila tudi mnogo koristnih podatkov, mnenj in razmišljanj mladih oseb, o starševstvu v času šolanja.

Obdelava gradiva

Pri obdelavi podatkov nisem posebno komplicirala, želela sem le, da so rezultati predstavljeni razvidni čim bolj jasno in pregledno, tako sem se poslužila kombinirane oblike obdelave podatkov. Pri vprašanjih zaprtega tipa nisem imela težav. Tu mi je bila že v veliko pomoč spletna stran IKA preko katere sem anketo izvajala, ki je vprašanja zaprtega tipa že sama zelo dobro kvalitativno obdelala, ter mi dala jasne številčne prikaze odgovorov. Pri vprašanjih odprtega tipa in pri odgovorih možnosti drugo, kjer je vsak lahko napisal svoje razmišljanje, pa sem se poslužila kvantitativne metode obdelave podatkov in sicer tako, da sem sledila korakom kodiranja. Najprej sem analizirala odgovore in jih razporedila v različne kategorije, nato pa sem te kategorije razvrstila v skupne teme, kar sem kasneje določila tudi kot pomembne spremenljivke. Tako sem dobila zelo pomembne teme in smernice mnenj in razmišljanj mladih o tej temi.

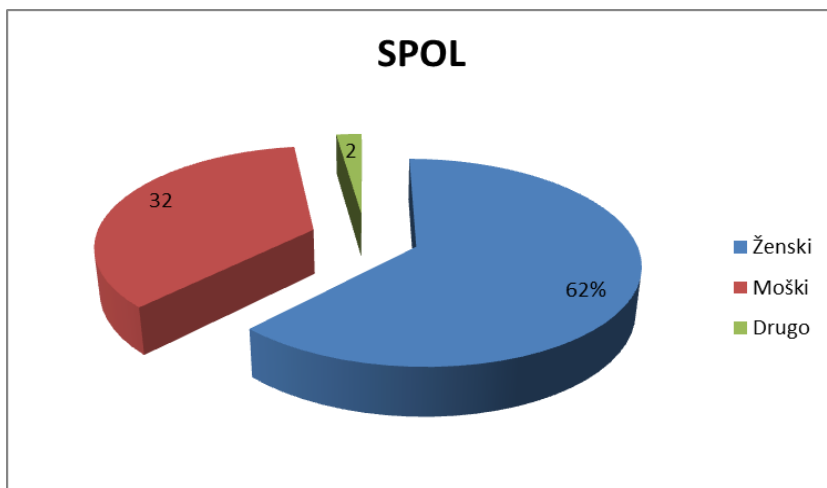
Ko sem podatke tudi grafično prikazala sem iskala pomembne povezave med njimi. Vse z to raziskavo ugotovljenega pa sem poskusila podkrepiti tudi z najrazličnejšo literaturo, ki sem jo pridobila skozi študij najrazličnejše literature povezane s temo mladega starševstva pa tudi dela z ljudmi, z družino.

Rezultati in razprava

V anketi je aktivno sodelovalo 122 oseb. Anketo je pričelo reševati oziroma so vsaj kliknili na povezavo do ankete točno 200 oseb, vendar je bil osip precej velik, kar 36% oseb, ki so kliknili na dostop do ankete je kasneje ni rešilo. Menim, da je bil osip tako visok ravno zaradi neobveznosti, ljudi sem le prosila naj rešijo anketo, za katero niso imeli nobenih sankcij oziroma nagrad. Prav tako je ravno zaradi tega, ker se je anketa reševala preko spleta, in se ni fizično izročala, je lahko oseba prekinila z reševanjem ankete kadarkoli, če je prišlo kaj vmes, ali pa jih tema ni zanimala, oziroma se jim ni več ljubilo reševati. Domnevam, da bi bilo z zaprto anketo osip zelo manjši, vendar menim, da je bilo vredno, saj sem si želela ravno pridobiti osebna

mnenja in razmišljanja mladih oseb, z vnaprej določenimi kategorijami odgovorov za vsa vprašanja pa bi veliko teh osebnih mnenj in stališč izgubila.

V anketi je torej sodelovalo 122 oseb. Od tega jih je bilo več kot polovica oseb ženskega spola. To sem tudi pričakovala, saj sem na fakulteti kjer je več kot 90% študentk in le malo študentov. Zato sem tudi pazila pri vzorcu, da sem vključila različne fakultete, kot na primer Fakulteto za strojništvo, kjer je veliko več študentov, kot študentk in sem tako poskušala pridobiti mnenja tako šolajočih se moških kot žensk in to mi je tudi dokaj uspešno uspelo, saj razlika med številom moških anketirancev in ženskih anketirank ni tako odstopajoča.

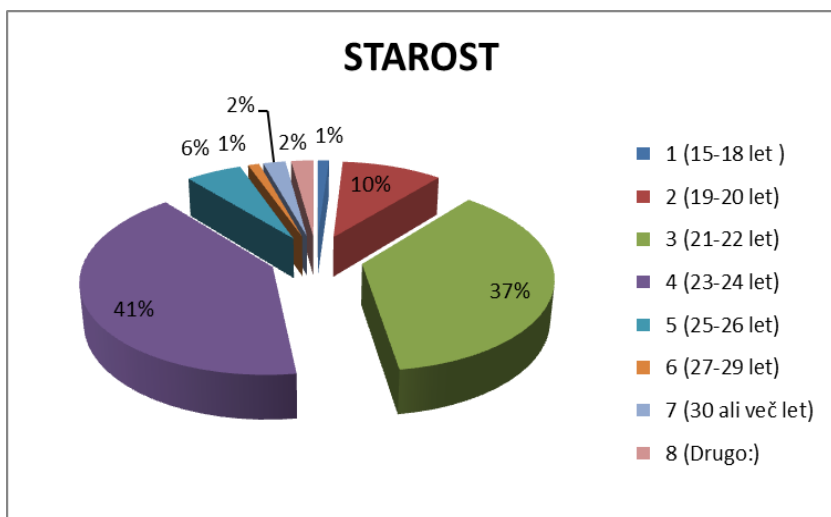
2% je bilo oseb, ki so označili kot odgovor drugo, 1 % oseb na odgovor ni želelo odgovoriti, 1% oseb pa se je norčevalo iz možnosti izbire drugo pri spolu. Sama sem se za to odločila zato, ker sem želela, da se osebe ne počutijo prisiljene podati odgovore katere niso najbolj sproščeni dajati, prav tako pa je danes mnogo oseb, ki se ne prištevajo ne v kategorijo žensk, ne v kategorijo moških po spolu in sem želela pustiti odprt prostor za izbiro in poimenovanje svojega spola po lastnem občutku.

Zelo se mi je zdelo pomembno tudi povprašati po starosti anketirancev, saj menim, da starost pomembno vpliva na razmišljanje ter tudi na odnos do tematike mladega starševstva. Je pa dejstvo, da se delež mladih v zadnjih letih občutno zmanjšuje. Še manjši pa je delež tistih, ki so vključeni v proces šolanja.

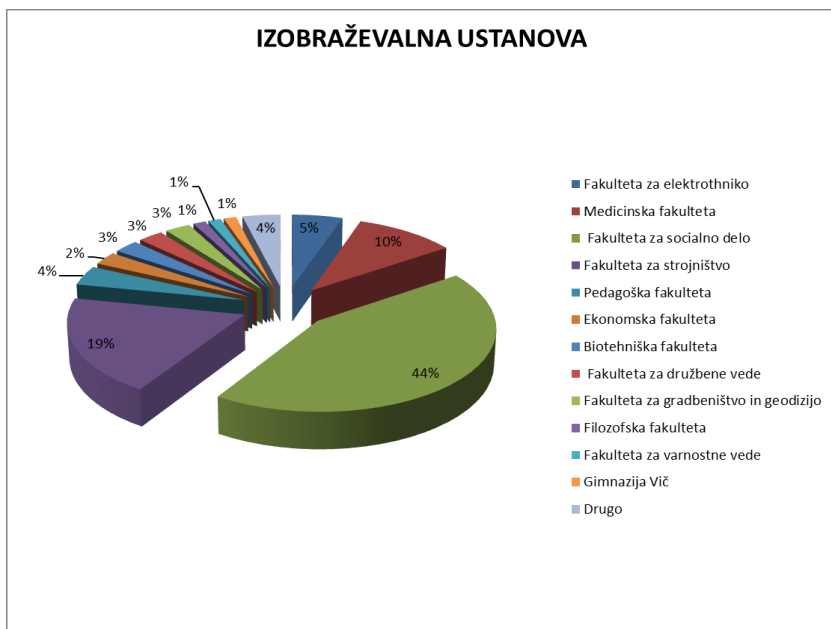
»Zmanjševanje deleža mladih je posledica precejšnjih sprememb na področju rodnosti. V Sloveniji smo od 80. let 20. stoletja beležili negativno stopnjo rodnosti.« (Boljka in dr. 2009)

»Nekaj ključnih podatkov, značilnih za vse države:

- Prehod iz najstništva v dobo odraslosti se je podaljšal
- Vedno redkeje se dogaja, da bi ženska rodila že pred 20-im letom
- Brezposelnost mladih predstavlja na ravni Evropske skupnosti glavni problem, s katerim se morajo soočiti vse države (70%). Na drugem mestu je problem izobrazbe in neusposobljenosti za opravljanje kakega dela.« (Lisec in dr. 1999)

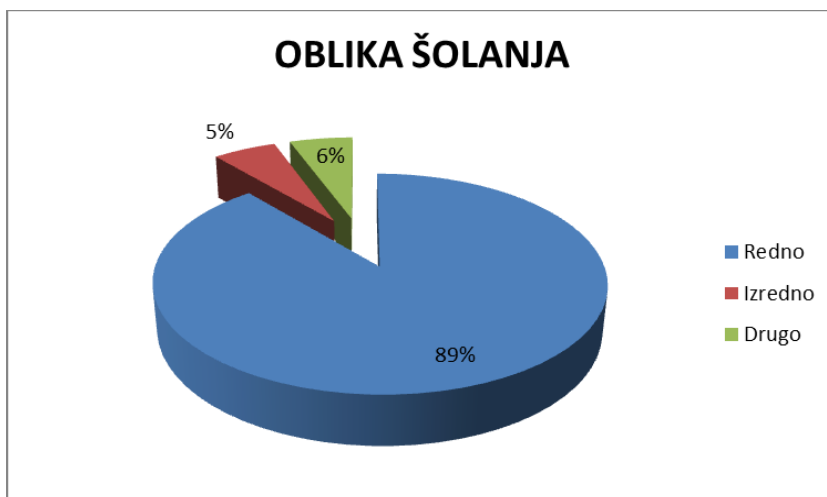

Opazimo lahko, da je v anketi sodelovalo največ, skoraj 90% oseb, v starostni mreži med 19 in 24 let, kar sem tudi pričakovala, saj sem anketo izvajala pretežno med študenti, ki se redno šolajo po različnih fakultetah Univerze v Ljubljani. To je bila tudi moja ciljna populacija oseb. 2% oseb, ki sta odgovorila z odgovorom drugo, so obrazložili, da svojih let ne želijo izdati. Sama sem predhodno že izvajala mnogo telefonskih anket, in to da je bil odstotek oseb, ki niso želele izdati svoje starosti tako majhen, me je precej presenetilo, saj je bil po mojih izkušnjah pri širši populaciji, ta odstotek precej višji. Moje mnenje je, da so odgovarjali o svoji starosti tako brez zadržkov ravno to, da so v anketi sodelovale mlade osebe, ki jih starost še ne obremenjuje toliko, prav tako pa je anketa anonimna.

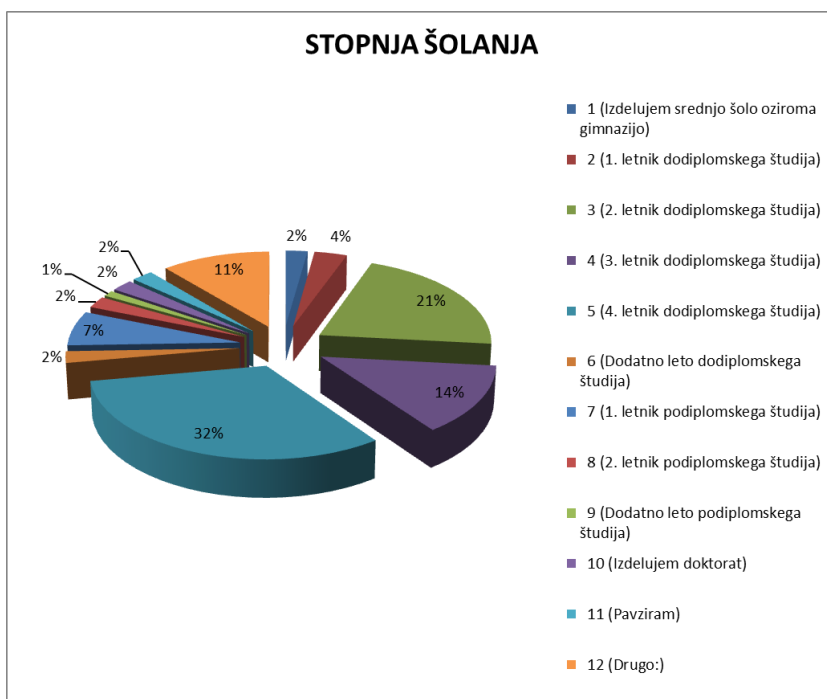
Da bi bil vzorec kar se da pester, raznolik in tako reprezentativen sem poskusila pridobiti kar se da veliko oseb iz različnih šol oziroma fakultet, tako da sem prosila svoje znance iz najrazličnejših fakultet, če lahko anketo posredujejo med vsaj 10 svojih sošolk in sošolcev. Opazimo lahko, da je kljub temu opazno največ oseb, ki so reševale to anketo iz fakultete za socialno delo, kar sem tudi pričakovala, saj sem anketo delila med vse (več kot 100 oseb) svoje sošolke in sošolce, prav tako, pa sem prosila prijateljico iz drugega letnika,

če lahko anketo posreduje še med svoje sošolke in sošolce. Takoj za Fakulteto za socialno delo, je največ oseb, ki so reševale anketo iz Fakultete za strojništvo, Medicinske fakultete, Pedagoške fakultete, Biotehniške fakultete, Fakultete za elektrotehniko, Fakultete za družbene vede, prav tako pa so jo reševali študentje in študentke Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, Filozofske fakultete, Fakultete za družbene vede, fakultete za varnostne vede, našlo se je celo nekaj dijakov iz Gimnazije Vič. Tisti 3%, ki so odgovorili z drugo, se trenutno ne šolajo ali pa niso želeli izdati kje se šolajo.

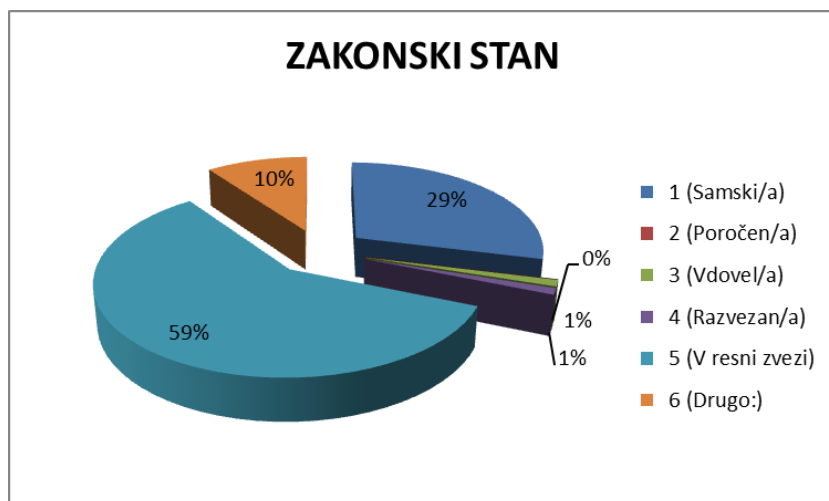
Pomembno se mi je zdelo določiti obliko šolanja, saj menim, da bi se izredni študentje veliko lažje odločili za mlado starševstvo, bolj pa me je zanimalo mnenje večinskega dela šolajočih oseb, kar so redni študentje. Vsekakor pa menim, da bi bilo zanimivo raziskati razliko v mišljenju in odnosu do mladega starševstva med rednimi in izrednimi študenti, vendar sama tega nisem podrobneje raziskovala, saj je bil moj vzorec za to neprimeren. Se mi zdi pa zanimiva ideja in izhodišče za nadaljnje raziskave.

11

Večina študentov je v višjih letnikih dodiplomskega študija, kar sem tudi pričakovala, saj sem pridobivala vzorec oseb iz virov, ki obiskujejo višje letnike dodiplomskega študija. Večina oseb, ki so odgovorila z drugo obiskujejo 5. Letnik dodiplomskega študija, kar sem popolnoma pozabila navesti kot možnost, saj med fakultetami ni rajno najbolj pogost, nekaj jih je dejalo, da so si vzeli dodatno leto dodiplomskega študija, majhen del pa ni želel odgovoriti na vprašanje ali pa trenutno niso v procesu šolanja.

Prav tako se mi je zdelo zelo pomembno povprašati po zakonskem stanu oseb, saj menim, da je dejstvo ali si v resni, ljubeči zvezi ali ne, precej vpliva na razmišljanje o mladih družinah ter o mnenju in stališču do njih.

Skoraj 60% oseb je v resni zvezi, kar me ni ravno presenetilo, saj velja, da se bo oseba lotila reševanja ankete raje, če bo ta anketa tudi zanje zanimiva, sama pa menim, da so osebe v resni zvezi že več razmišljale o družini, starševstvu, kot samske osebe, katerih delež je bil v moji raziskavi približno 30%, kar se mi tudi zdi pričakovano. Dejstvo je, da so ti mladi, po nekaterih merilih že mladi odrasli, ki imajo že kar nekaj življenjskih izkušenj, tako je verjetnost, da so si našli partnerja, ki jim ustreza, večja. Med 10% odgovorov drugo so bili odgovori: v nestabilni zvezi, v upanju na zvezo, svobodna, izven zakonska skupnost, partnerstvo in zapleteno je. Zanimivo se mi zdi, da nihče od anketirancev ni še poročen. Pričakovala sem majhen odstotek le teh, saj je moje opažanje, da se mladi v zadnjih letih veliko kasneje odločajo za poroko, ko so za njih okoliščine ugodne, ali pa se sploh ne poročajo.

»Trend števila sklenjenih zakonskih zvez kaže v Sloveniji počasen upad. Ta upad je v precejšnji meri povezan z drugim trendom naraščanja povprečne starosti, v katerem se pari poročajo.« (Lisec in dr. 1999)

»Mladi podaljšujejo študij, odlagajo prehod iz izobraževanja k aktivnemu življenju in ne hitijo pri ustvarjanju družine: 90% mladih med 15. in 19. letom in 65% mladih med 20. in 24. Letom še vedno živi v družini svojih staršev. Manj je poročenih (13% iz leta 1982, danes 6%), medtem ko se je s 5% (1982) zvišal na 7% odstotek tistih, ki živijo neporočeni skupaj s partnerjem.« (Lisec in dr. 1999)

»V nasprotju z zgodnejšim spolnim življenjem, se mladi odločajo za življenje v dvoje pozneje kot starejše generacije (Ule in Kuhar 2003). Prav tako, med partnerskimi zvezami strmo narašča število izvenzakonskih skupnosti. Po letu 2007 je bila tako že več kot polovica otrok rojenih zunaj zakonske zveze (SURS 2009a).« (Boljka in dr. 2009)

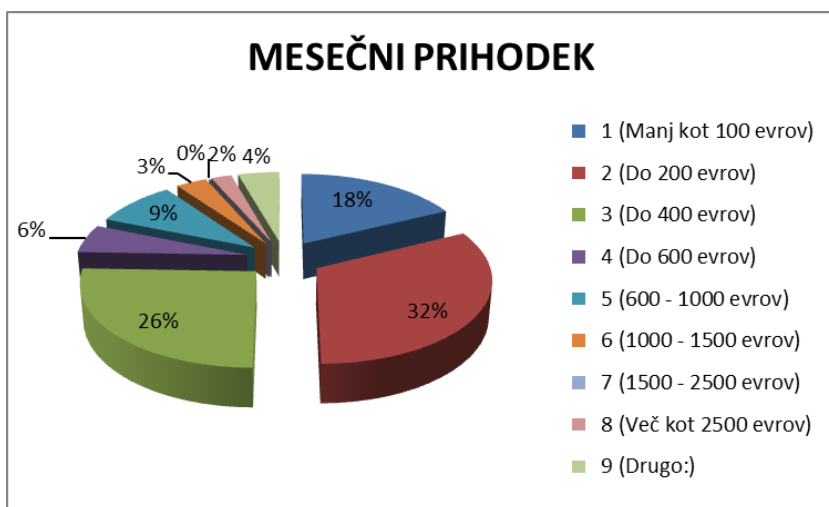
Pomemben dejavnik, ki sem ga raziskovala, je bil tudi mesečni prihodek. Zelo mi je žal, da nisem dodala še vprašanja oblike nastanitve, ali so lastniki stanovanja ali podnajemniki, živijo skupaj z družino ali sami, s partnerjem ali s sostanovalci, v stanovanju, hiši ali študentskem domu,.. To se mi zdi da bi bil zelo pomemben in zanimiv dejavnik analiziranja, vendar sem to pozabila vključiti v svojo anketo, tako da bom podatke o tem črpala iz najrazličnejše literature in že izvedenih raziskav.

»Vir stanovanjske anketa 2005, FDV-IDV »Podatki kažejo, da vsi respondenti iz najmlajše skupine še prebivajo pri starših, v naslednjih skupinah jih je pri starših še tri četrtine, šele v skupini nad 25 letom pa jih pri starših prebiva manj kot polovica. Ti podatki tudi kažejo, da z njimi analiza samostojnega stanovanjskega statusa mlajših od 19 let pri nas sploh ni smiselna, medtem ko je najbolj smiselna šele pri mladih po 25. letu. Tudi sicer dokaj običajen starostni interval za proučevanje stanovanjskega položaja mladih zajema mladino do 34. leta (Saraceno in Olagnero 2004).« (Boljka in dr. 2009)

Prav tako bi bilo pri mesečnem prihodku zanimivo raziskati kaj tvori njihove prihodke, je to lastna plača, štipendija, podpora staršev oziroma družine,.. Kar pa sem ugotovila je, da imajo mladi nizke prihodke, več kot 50 % mladih ima največ 400 evrov mesečno, od katerih je mnogo takšnih, ki nimajo stalnega prihodka in včasih mesečno ne pridobijo niti 1 evra. Pomembno je, da imamo v mislih to, da mladi v procesu šolanja so finančno zelo nestabilni in šibki, kar vpliva na njihove izbire in odločitve ter obliko življenja, to je bila tudi moja hipoteza, ki se mi je potrdila.

»Prva zaposlitev za določen čas je odskočna deska k redni zaposlitvi. Na drugi strani pa pomeni tudi zelo negotovo obdobje za mlado populacijo saj je izguba oziroma prenehanje prve zaposlitve za določen čas pogosto povezana s prehodom v brezposelnost in potencialno ogroženostjo socialne varnosti.« (Boljka in dr. 2009)

»Študentsko delo postaja vse pomembnejši segment slovenskega trga delovne sile, saj se je od leta 2000 delež tako zaposlenih oseb med vsemi delovno aktivnimi povečal kar štirikrat.« (Boljka in dr. 2009)

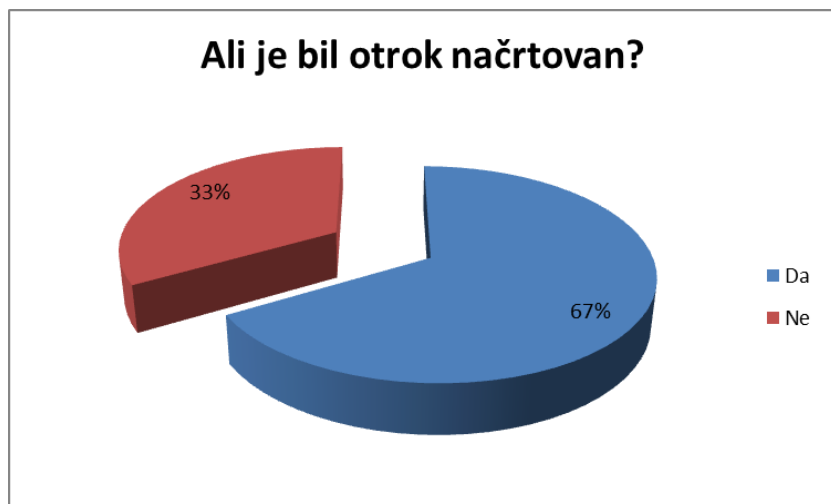

Pod drugo (2% oseb) jih je polovica navedla, da nimajo stalnega dohodka, druga polovica pa tega podatka ni želela izdati. Prav tako kot pri starosti, mi je bilo zelo zanimivo, da tako majhen del anketiranih ni želel razkriti svojega dohodka, saj sem v preteklih izkušnjah izkusila, da osebe pogosto tega ne želijo deliti. Morda

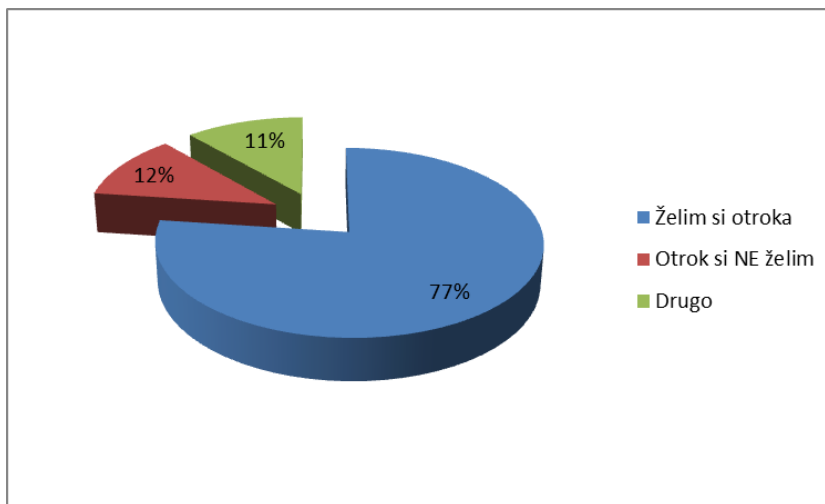
je preko spletne ankete lažje, saj je popolnoma anonimno, v razliko z telefonsko anketo, kjer govoriš neposredno z anketirano osebo, ki ne more skriti svoje identitete.

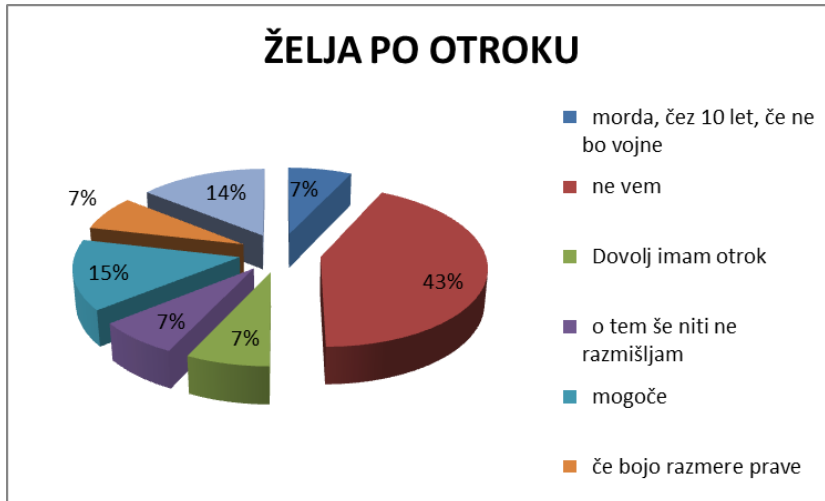
»Zaradi daljšega izobraževanja, urejanja stanovanjskih razmer in kariere se pari odločajo za rojstvo otroka v poznejših letih (Ilič in dr. 2005). Ženske se neredko srečujejo s težavami pri zaposlovanju že samo zaradi monotonosti zanositve. Poleg tega mladi želijo otrokom omogočiti visok standard in zato želijo še pred njihovim rojstvom poskrbeti za dobre pogoje (Ule in Kuhar 2003). Povprečna starost matere ob porodu je v zadnjih desetih letih porasla za več kot dve leti in leta 2008 dosega že 30 let; le še dobra polovica vseh otrok se je rodila ženskam pred 30. letom.« (Boljka in dr. 2009)

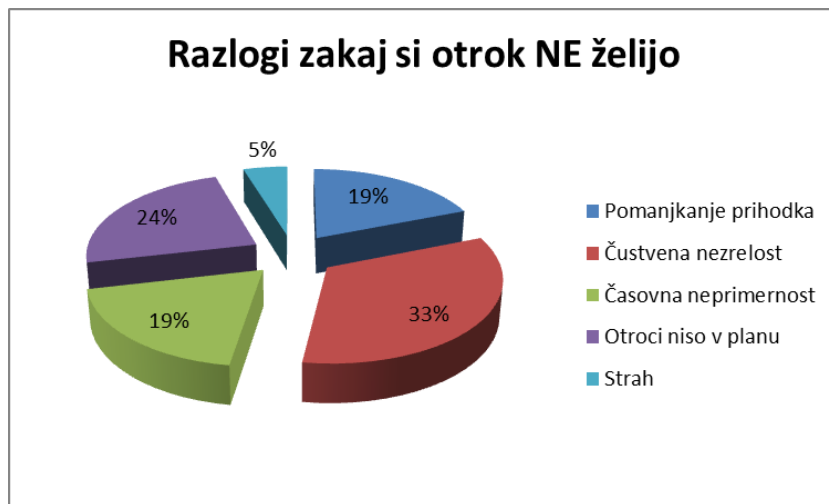
Tukaj me je rezultat precej presenetil, saj je bila moja hipoteza, da večina mladih staršev otroka ni načrtovalo, vendar pa da so se v spletu okoliščin odločili, da bodo otroka donosili in vzgajali. Tu pa je rezultat, da se je $\frac{3}{4}$ oseb odločilo za otroka že pred zanositvijo, so ga načrtovali. Vendar pa menim, da temu rezultatu ne morem reči, da ne morem posploševati na celotno populacijo, saj je bil vzorec mladih staršev v tej raziskavi po mojem mnenju premajhen – le 6 oseb od 122 oziroma le 5% anketiranih. Kljub temu pa menim, da je ta odstotek dokaj pravilen, saj se moja hipoteza oziroma moje predvidevanje, da bi se le malo mladih oseb v času šolanja odločilo za starševstvo, za kar je mnogo razlogov, katere želim odkriti in prikazati v tej raziskavi.

Kljub temu je dobro razvidno, da si velika večina, kar 77% anketiranih oseb, v svojem življenjskem poteku želi imeti otroka, si želi ustvariti družino. Hipoteza, ki sem jo postavila je bila tudi, da si mlade osebe na splošno želijo otrok, a v časovnem kontekstu, ki bo njim najbolj ustrežal. Z naslednjimi vprašanji sem nato tudi raziskala, zakaj si otrok želijo in zakaj tako razmišljajo tisti, ki si jih ne želijo. 11% oseb, ki so izbrali odgovor drugo, pa so rezultati takšni, kot je razvidno na spodnjem procentualnem grafu. Slaba polovica anketiranih oseb še ni odločenih, ali si otrok želijo ali ne, sledijo osebe, ki o tem še niso razmišljale, ali pa so odgovorili z mogoče, zanimiv odgovor je bil tudi od osebe, ki je že starš, ki je dejala, da ima dovolj otrok in si zato otrok ne želi več.

Kakor sem navedla že poprej, sem anketirance povprašala po utemeljitvi za njihovo željo po otrocih. Najprej bom prikazala utemeljitve tistih, ki si otrok ne želijo ter nato tistih, ki si želijo biti starši. Do prikazanih rezultatov sem prišla tako, da sem odgovore analizirala s kodiranjem. Najprej sem odgovore razvrstila v kategorije, enake oziroma podobne odgovore sem združila skupaj, nato pa sem glede na podane odgovore razvrstila v teme, ki sem jih sama določila, poimenovala. Rezultate za tak tip vprašanj bom prikazala najprej grafično glede na teme, nato pa bom predstavila podane odgovore, kategorije, ki so zavzeti v posamezni spremenljivki oziroma temi.

1. Pomanjkanje prihodka (19%) – Premalo denarja (25%), otrok je prevelik strošek (50%), nimam zaposlitve (25%)

2. Čustvena nezrelost (33%) - Prevelika odgovornost (14%), sem premlad(a) (57%), nisem še pripravljen(a) (29%)

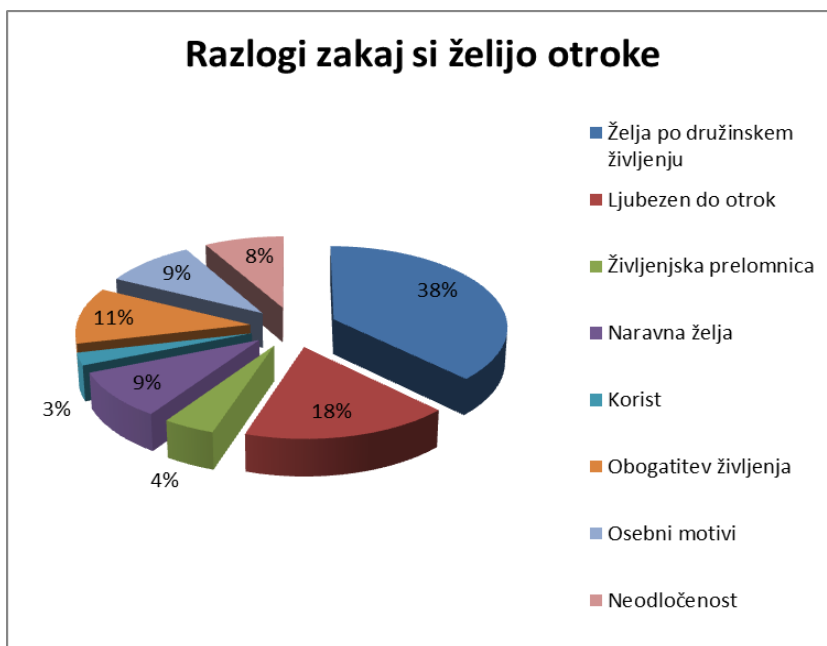
3. Časovna neprimernost (19%) – Premalo časa ob zaposlitvi (25%), želim si imeti več časa zase (25%), nimam še zaposlitve (25%), nimam še stanovanja (25%)

4. Otroci niso v planu (24%) – Pomanjkanje materinskega čuta (20%), ne čutim želje po otroku (60%), otroci so nadležni (20%)

5. Strah (5%) – Bojim se nosečnosti (100%)

Razlogov, katere so navajale osebe, ki so izpolnile anketo, zakaj si otrok ne želijo so bili dokaj raznoliki in enakomerno razdeljeni. Največ pa omenjajo, da otrok še ne planirajo oziroma o njih še ne razmišljajo, ampak bodo morda o tem razmišljali in otroke planirali kasneje v življenju ali pa si jih sploh ne želijo imeti in jih nimajo v svojem življenjskem planu, za to navajajo kot utemeljitev pomanjkanje materinskega čuta oziroma, da so jim otroci nesimpatični in si jih ne želijo. Glavni razlogi, zaradi katerih si mladi otrok (še) ne želijo so povezane s financami – finančna negotovost, težka in negotova zaposlitev, odvisnost od staršev, otroci pa predstavljajo velik strošek. Poleg negotove zaposlitve, jim tudi stanovanjska situacija, to da nimajo svojega stanovanja, predstavlja veliko oviro. Prav tako menijo, da so otroci prevelika odgovornost, da si želijo imeti več časa zase in za svoje interese, kar bi otrok delno ali pa popolnoma onemogočil. Dosti anketiranih oseb je reklo, da v tem trenutku še niso pripravljeni biti starši oziroma se za to vlogo počutijo še premladi.

» Največja skrb mladih ostaja brezposelnost. Sledi ji prepričanje v neprimernost prejete izobrazbe.« (Lisec in dr. 1999)

1. Želja po družinskem življenju (38%) – Želim si imeti družino (30%), v starosti si želim imeti družbo (5%), družinsko življenje (20%), želim si biti starš (20%), prijetno mi je ob misli na otroke (13%), to je moja velika želja (15%), želim si skupnega staranja (2%)

2. Ljubezen do otrok (18%) – Starševska ljubezen (43%), rad/a imam otroke (57%)

3. Življenjska prelomnica (4%) – Enkratna izkušnja (43%), to je eden izmed življenjskih ciljev (29%), pripravljen(a) na novo življenjsko poglavje (14%), novi izzivi (14%)

4. Naravna želja – Materinski čut (13%), naraven življenjski potek (40%), naravna primarna želja (40%), želja po skrbi (7%)

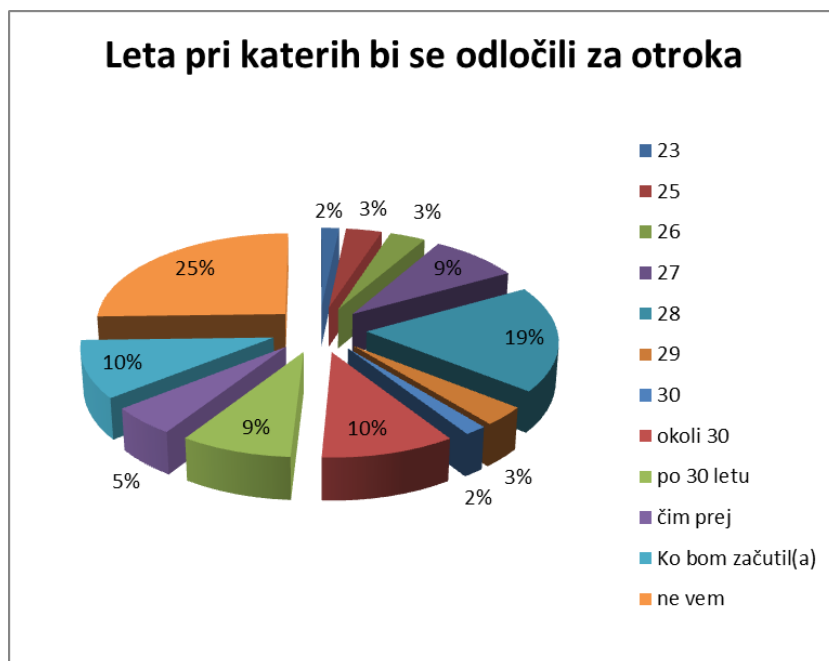
5. Korist (3%) – Ker so otroci statusni simbol v družbi (25%), zaradi uslug (75%)

6. Obogatitev življenja (11%) – Obogatili bi mi življenje (100%)

7. Osebnih motivov (9%) – Potrditev ljubezni med partnerjema (20%), veselje, radost, smeh (80%)

8. Neodločenost (8%) – Ne znam povedati zakaj (100%)

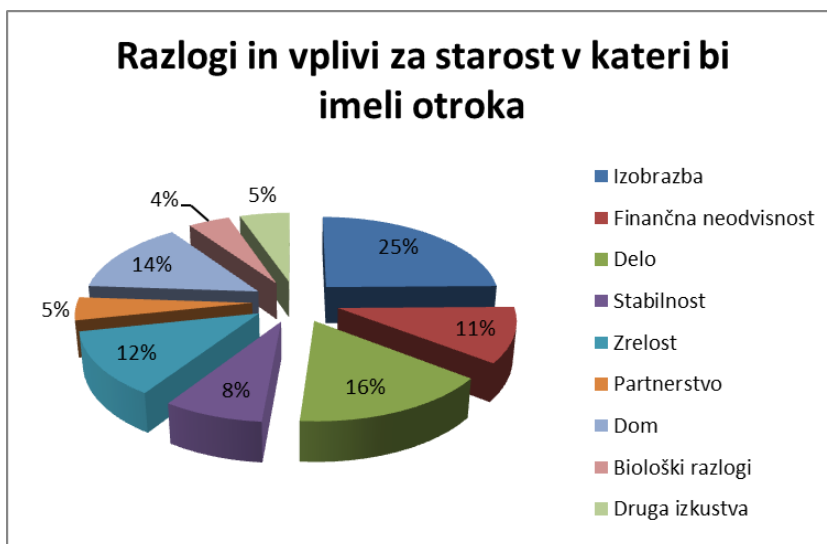
Kot glavni razlog, zakaj si osebe želijo otrok navajajo željo po družinskem življenju, kar utemeljujejo s tem, da si želijo družine, želijo si biti starši, da imajo radi otroke, da je to velika želja in jim je prijetno ob misli na otroke. Prav tako pa si želijo otrok za to, da bi v starosti imeli družbo in bi se lahko z otroci skupaj starali. Menim, da je to dokaj pričakovano, moja hipoteza je tudi bila, da si mladi na splošno želijo otrok. Šolajoči mladi smo v nekakšnem prehodnem obdobju, kjer nas kmalu čaka odraslost, katere pogost dejavnik je med drugim tudi ustvaritev lastne družine. Menim tudi, da na splošno imamo ljudje željo po otrocih, družini, le da s tem odlašamo zaradi osebnih razlogov (npr. želja po izživetju mladosti,...) ali pa zaradi družbenih razlogov (npr. negotova prihodnost,...).

Moja hipoteza je, da mladi s starševstvom zaradi najrazličnejših dejavnikov in razlogov odlašajo, in se zanj odločajo šele pri tridesetih letih oziroma še kasneje. Zato je bilo zame tudi zanimivo vprašanje, ki me je zelo zanimalo, trenutno mnenje o tem, kdaj menijo oziroma želijo si ustvariti družino oziroma imeti otroke. Največji odstotek oseb je dejal po 27 letih in vse do po 30 letu, kar sem tudi pričakovala. Takrat namreč mladi po mojem mnenju povečini pričakujejo, da bodo dokončali svoj študij ter upajo, da bodo že uspešno vključeni v strokovni svet tako, da bodo že dobili službo ter tako bili finančno preskrbljeni ter bodo lahko uredili svoje življenje, kot na primer, da bodo imeli svoj lasten dom, stalnega partnerja in si bodo tako lažje ustvarili družino.

»Hkrati s procesom padanja stopenj rodnosti se je v zadnjih 25 letih v Sloveniji občutno dvignila povprečna starost žensk ob prvem otroku. Še leta 1990 je bila povprečna starost katere ob rojstvu prvega otroka 23,9 let, leta 2008 pa že 28,4 let. Podoben trend je zaznati pri povprečni starosti otroka še leta 1990 26 let, je ob vstopu Slovenije v EU znašala 29,2 let, leta 2007 pa že 29,9 let (SURS 2008).« (Boljka in dr. 2009)

»Opazimo lahko torej precejšen razkorak med željami in preferencami mladih pri rodnostnem vedenju in realnim stanjem. Mladi si namreč želijo ustvariti družino veliko prej, kot si jo dejansko ustvarijo. Če se osredotočimo samo na strukturne dejavnike, ti onemogočajo hitre in polne osamosvojitve mladih kot tudi ne premika k bolj pozitivnim subjektivnim percepcijam o izpolnitvi pogojev za odločitev za otroka. Večina, kar 73,2% respondentov, starih od 15 do 29 let, po podatkih Svetovne raziskave vrednost 1999,2000 namreč navaja, da se od njih kot staršev danes zahteva, naj prevzamejo odgovornost, da svojim otrokom zagotovijo kar najboljše pogoje za življenje. Omogočanje takšnih pogojev in pričakovanj pa je oteženo zaradi slabših razmer na trgu delovne sile in posledično težje dostopnosti do stanovanjske in dohodkovne varnosti. Odločitev mladih za otroka je zato tvegana. Njeno odlaganje v prihodnost, ki naj bi bila pričakovano manj zaznamovana z negotovostmi, tako predstavlja racionalno delovanje pri obvladovanju trenutnih negotovosti v življenju mladih.« (Boljka in dr. 2009)

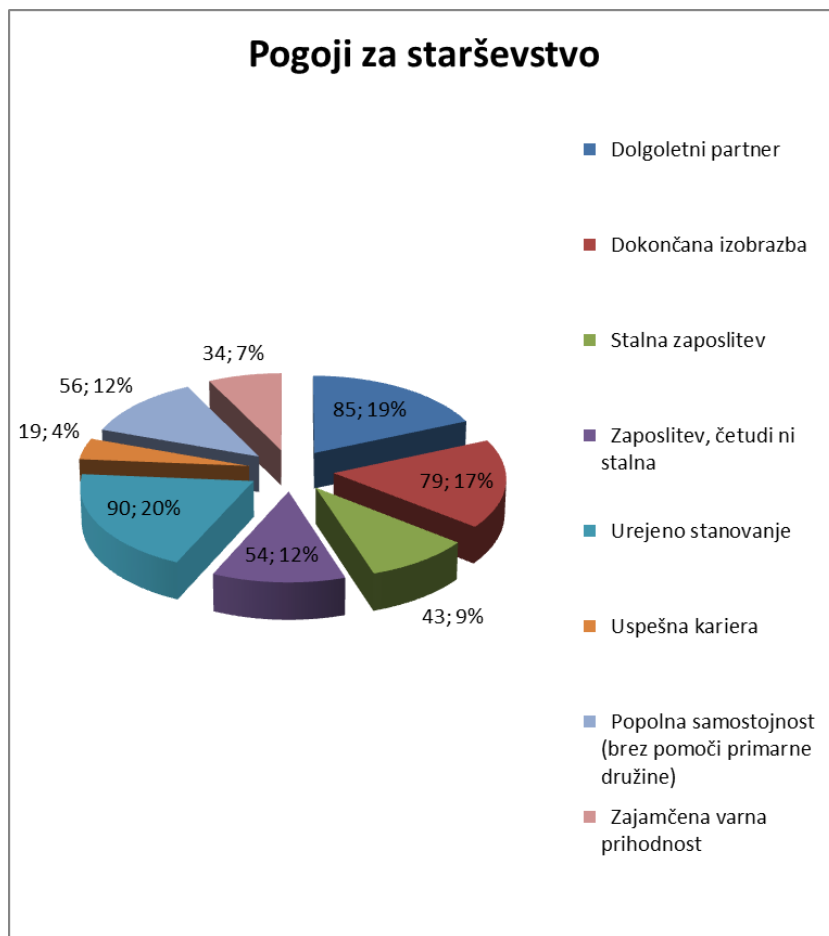

1. Izobrazba (25%) – Študij (43%), Izobrazba (57%)
2. Finančna neodvisnost (11%) – Dobro finančno stanje (100%)
3. Delo (16%) – Služba (67%), kariera (17%), iskanje zaposlitve (16%)
4. Stabilnost (8%) – nestabilno trenutno življenje (55%), stabilno življenje (33%), zdravje (11%)
5. Zrelost (12%) – čustvena zrelost (21%), nezrelost (43%), uživanje v mladosti/sedanosti (21%), znanje o vzgoji (14%)
6. Partnerstvo (5%) – partner (80%), poroka (20%)
7. Dom (14%) – dom (62%), ustalitev (38%)
8. Biološki razlogi (4%) – Biološki razlogi (60%), uživanje v starosti (20%), da ne bo prepozno (20%)
9. Druga izkustva (5%) – žuranje (33%), potovanja (50%), vsak ima svoj razlog (17%)

Največji odstotek anketiranih oseb meni, da na odločitev pri kateri starosti bi imeli otroka vpliva izobrazba, želijo si dokončnega študija, oziroma menijo, da bi otrok študij prekinil in jim onemogočil dokončanje izobraževanja. Drug najpogostejši razlog, ki so ga anketirane osebe navedle je bilo delo. Moja hipoteza je bila, da mlade zelo skrbi njihova bodoča negotova zaposlitev in to močno vpliva na odločitev o tem, kdaj oziroma ali sploh bodo postali starši. To so tudi potrdili moji anketiranci, saj so dejali, da jim je služba in kariera pomembna in da se želijo posvetiti iskanju zaposlitve, da bi jim otrok lahko to tudi oviral ali celo onemogočil. Prav tako se želijo najprej ustaliti in imeti svoj lasten dom, kjer bi si nato lahko ustvarili družino. Veliko oseb je dejalo, da razlog za njihovo odločitev, kdaj bodo imeli otroka leži v zrelosti, da se (ne) počutijo dovolj čustveno zreli, da so še nezreli, da si želijo uživati mladost, sedanost, brez otrok ter da jim manjka znanja o vzgoji. Prav tako pa jim je pomemben dejavnik, da imajo stabilno življenje, da jim zdravje omogoča imeti otroka. Pomembno jim je tudi partnerstvo, da imajo ob sebi življenjskega sopotnika, s katerim si lahko delita breme in srečo starševstva. Navajali so tudi biološke razloge, da si želijo dokaj zgodaj

otroka, ker si želijo uživati v starosti ter da ne bo prepozno in ne bodo potem mogli imeti otrok nikoli. Za odlašanje starševstva pa da si želijo še zabave, potovanja.

»Dejavniki, ki vplivajo na odlaganje odločitve za ustvarjanje lastne družine, so izjemno kompleksni. V grobem jih lahko razdelimo na strukturne in subjektivne, pri čemer so drugi nedvomno pogojeni z dožemanjem prvih. Stropnik in Šircelj (2008:1034) izpostavljata nekatere od pomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na rodnost: položaj žensk na trgu delovne sile, brezposelnost, povečanje aspiracije žensk po izobrazbenih dosežkih, odselitev iz stanovanja (gospodinjstva) staršev, predstave o potrebnih predpogojih za odločitev za otroka, religioznost in spolna delitev vlog.« (Boljka in dr. 2009)

To vprašanje je imelo že navedene možne odgovore, vsak anketiranec pa si je lahko izbral več odgovorov, ki so se mu zdeli relevantni, da ustrezajo njegovemu razmišljanju. Kot najpomembnejši dejavniki so se izkazali urejeno stanovanje, dolgoletni partner in dokončana izobrazba. Prav tako pomembni dejavniki, ki so se pokazali v rezultatih, so bili stalna zaposlitev, zaposlitev četudi ni stalna, popolna samostojnost, zajamčena varna prihodnost. Najmanjšo vrednost so anketirani dali uspešni karieri.

»Podatki Eurostata (2009) kažejo porast deleža mladih, zaposlenih za določen čas, med vsemi zaposlenimi mladimi (starimi od 15 do 24 let), ki je med letoma 2002 in 2008 zrasel z 52,9% na 69,8%. Po istem viru je delež zaposlenih za določen čas višji med mladimi zaposlenimi ženskami (80,4% leta 2008), medtem ko je med mladimi zaposlenimi moškimi 62,4%.« (Boljka in dr. 2009)

Navedla sem tudi odgovor drugo, saj je bil cilj mojega anketnega vprašalnika dobiti čim več lastnega mnenja in razmišljanja mladih oseb, kar po mojem mnenju z zaprtim tipom vprašanj zelo omejimo. Spodnji graf prikazuje še druge odgovore kot pogoje za starševstvo.

1. Ljubezen (36%) – Pravi partner (60%), ljubezen (40%)
2. Pravi občutek (29%) – Razumevanje (25%), pogum (25%), optimizem (25%), veselje do življenja (25%)
3. Želja po otroku (7%) – Nočem otrok (100%)
4. Dokončane obveznosti (7%) – vsaj delno dokončan faks (100%)
5. Zdravje (21%) – Zdravje (100%)

Največji odstotek oseb je kot pogoj za starševstvo navedlo ljubezen in pravega partnerja. Sledijo mu odgovori o pravem občutku in sicer, da je pomembno razumevanje, pogum, optimizem ter veselje do življenja. Temu sledi zdravje, primerno zdravstveno stanje ter dokončane obveznosti in želja po otroku.

»V primeru Slovenije lahko ugotovimo, da se ne glede na zviševanje stopenj rodnosti v zadnjih letih vztrajno zvišuje povprečna starost matere ob rojstvu prvega otroka. Iz tega lahko sklepamo, da obstajajo močni negativni dejavniki, ki otežujejo prehod iz vloge mladostnika v vlogo odraslega.« (Boljka in dr. 2009)

»Dejstvo, da se mladost posameznika podaljšuje v pozna dvajseta leta, lahko razlagamo tudi tako, da moderne družbe potrebujejo več časa in prostora za mladost kot predpripravo za polno življenje posameznika v vseh družbenih sferah.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

»Vedno daljša izolacija mladine od proizvodne sfere in s tem od ekonomskega kapitala zopet slabi družbeno moč mladih. Mladi to lahko nadomestijo le z bolj intenzivnim pridobivanjem drugih kapitalov, zlasti socialnega in kulturnega.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

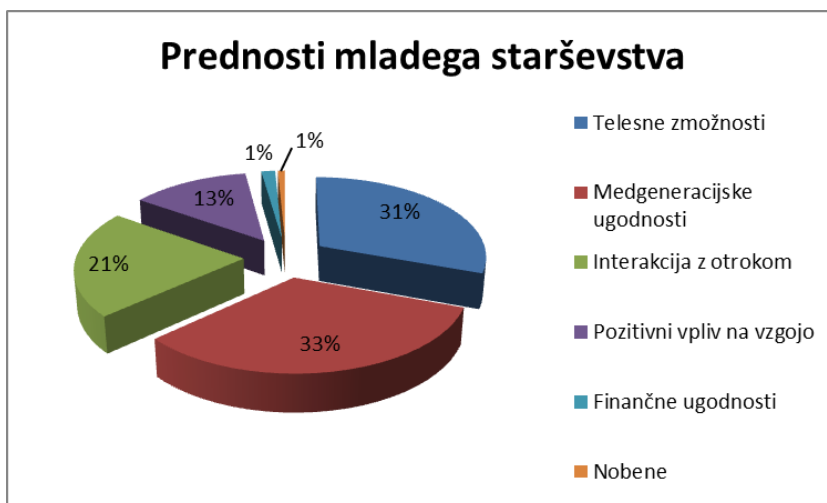
Največji odstotek, skoraj 40% anketiranih oseb, je dejalo, da menijo, da bodo imeli izpolnjene pogoje za starševstvo, ki so si jih zadali v roku desetih let, nato sledijo tisti, ki menijo, da bodo imeli te pogoje izpolnjene v roku 7 let ter tisti, ki menijo da v roku 10 let in le 1% takšnih, ki menijo da čez več kot 10 let. Moje mnenje in hipoteza je bila, da mladi odlašajo s starševstvom, saj si zastavljajo veliko pogojev, ki morajo biti izpolnjeni (delo, partner, dokončana izobrazba, stanovanje, finančna gotovost,...) preden se odločijo za starševstvo. Prav zato me je presenetilo, da je bilo skoraj 20% anketiranih oseb takih, ki so dejali, da menijo, da bodo imeli pogoje za starševstvo izpolnjene v roku 3 let in kar 5% takih, ki bodo take pogoje imeli po njihovem mnenju že v prihodnjem letu ter kar 3% takih, ki menijo, da so zastavljene pogoje že dosegli in že imajo otroka, ali pa ga bodo imeli v bližnji prihodnosti. Pod drugo so osebe v 50% odgovorile, da nikoli, v 33% ne znajo odgovoriti na vprašanje, ker ne vedo, v 17% pa so dejali, da je odvisno od družbenopolitičnega stanja.

»Ugotovili smo že, da se bo mladost podaljševala pozno v tretje desetletje življenja posameznika, obenem se bo odmikala faza trajne zaposlitve. Nekdanjo zaposlitev mladih ob koncu mladosti bo nadomestil razvejan sistem podzaposlitev, pa tudi zmanjšanje obveznosti do izvirne družine in družbo, kar pa ne bo oviralo mladih, da bi si jemali pravice odraslih. Status odraslosti se ne bo več oblikoval z ekonomsko neodvisnostjo ali osnovanjem lastne družine, temveč s kompetenco posameznika v kulturni, politični in porabniški sferi.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

»Glavni premik je v tem, da zmeraj več mladih anticipira podaljšano mladost kot proces, ki ima svoj smisel že sam v sebi, ne zgolj v poznejši odraslosti, da je zanje statusni prehod iz mladosti v odraslost bolj stvar časa (starosti), kot pa rezultat določenih dosežkov (konec šolanja, zaposlitev, poroka in lasten dom), da pomemben delež starejših mladincev oziroma mladink (po dvajsetem letu) meni, da so še vedno bližje mladosti kot odraslosti (Zinnecker, 1981, Fuchs, 1985, Meulemann, 1992).« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

» Mladi bodo verjetno razvili večjo kritično distanco do storilnostnih principov in do dela, med prihajajočo generacijo pa lahko pričakujemo tudi odsotnost vrednost, povezanih z delom. Namesto pretežne usmeritve v mezdno delo in trajno zaposlitev, ki je prevladovala v dosednji mladi generaciji lahko pričakujemo preusmeritve na druga področja. Predpostavljamo, da se bodo krepile predstave o učenju kot delu, tudi o porabniških dejavnostih kot obliki dela v družini ipd. Odnos do dela bo postal abstraktnejši, nekakšna

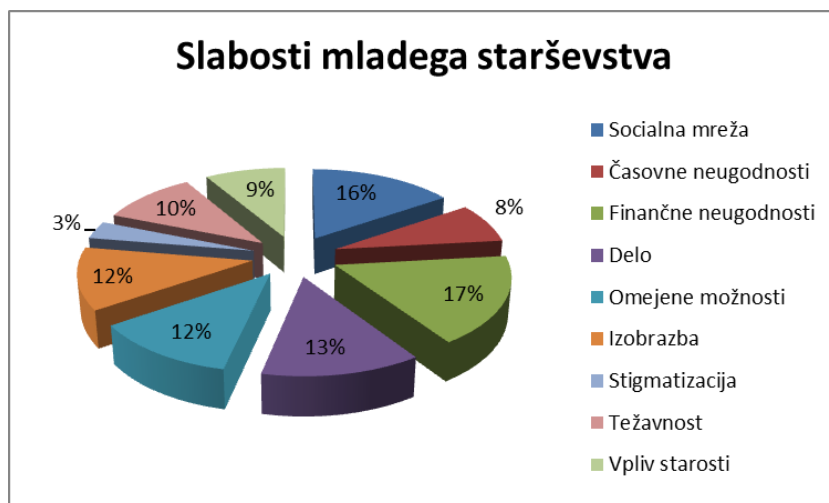
storilnostna motivacija. Mezdno delo bo izgubilo monopolni položaj tistega, kar določa smisel (odraslega) življenja. Kor konkurenčna motiva se pojavljata samorazvoj in zasebnost.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

1. Telesne zmožnosti (31%) – Energija (55%), večja plodnost (10%), manj zapletov pri nosečnosti in porodu (10%), vitalnost (8%), zdravje (17%)
2. Medgeneracijske ugodnosti (33%) – Mladi stari starši (26%), možnost za več otrok (5%), ko odrastejo otroci si v dobrih letih-imaš dobre možnosti (19%), manjši generacijski preskok (9%), več interakcij znotraj družinske mreže (2%), pomoč starih staršev (29%)
3. Interakcija z otrokom (21%) – več časa (11%), več volje do ukvarjanja z otroci (29%), povezanost z otroci (11%), večja navezanost (3%), boljše razumevanje otrok (46%)
4. Pozitivni vpliv na vzgojo (13%) – Več idej za boljšo vzgojo (24%), več potrpljenja (36%), neobremenjenost (16%), manj sekiranja (6%), manj kompliciranja (6%), spontanost (6%), svežina (6%)
5. Finančne ugodnosti (1%) – Ni treba ukiniti kariere (50%), socialna pomoč (50%)
6. Nobene (1%) – Ni prednosti (100%)

Anketiranim osebam sem zastavila odprto vprašanje, kaj menijo, da so po njihovem mnenju prednosti starševstva v času šolanja. Da bi dobila čim več različnih mnenj sem jih prosila, če lahko navedejo vsaj po tri. Največji procent oseb je navedel medgeneracijske ugodnosti – torej, da imaš na voljo mlade stare starše za pomoč, imaš možnost imeti več otrok, je tu manjši generacijski preskok, ko so otroci odrasli, si ti kot starš še vedno v dobrih letih in imaš več možnosti, več je interakcij znotraj družinske mreže ipd. Drugi najpogostejši razlog so bile telesne zmožnosti, da imajo mladi več energije, večjo plodnost, manj zapletov pri nosečnosti in porodu, boljše zdravje in so vitalni. Navajali so tudi pozitiven vpliv na vzgojo, saj naj bi imeli mladi starši več potrpljenja, več idej za boljšo vzgojo so bolj neobremenjeni, se manj sekirajo in komplicirajo, so bolj spontani in v vzgojo vnesejo svežino. Dejali so tudi, da mladi starši lahko vzpostavijo boljšo interakcijo z otrokom, saj imajo več časa in volje, skoraj polovica teh je dejala da mladi bolje razumejo otroke ter da je lahko večja navezanost in povezanost z otroci. Navedli so tudi finančne ugodnosti, saj naj ne bi bilo treba

prekiniti kariere ter pridobivanje socialne pomoči. Bil pa je tudi odstotek tistih, ki menijo, da ni nobene prednosti mladega starševstva v času šolanja.

1. Socialna mreža (16%) – Izguba stikov (6%), odvisnost od staršev (39%), manjša partnerska stabilnost (17%), tveganje v odnosih (22%), manj druženja (10%), premalo podpore (6%)
2. Časovne neugodnosti (8%) – Manj časa (22%), negotova prihodnost (33%), odpoved mladost (45%)
3. Finančne neugodnosti (17%) – Manj denarja (5%), finančna nestabilnost (65%), pomanjkanje denarja (30%)
4. Delo (13%) – Nejasna prihodnost (20%), ni služb (20%), brezposelnost (47%), vpliv na kariero (13%)
5. Omejene možnosti (12%) – Omejene možnosti (14%), premalo življenjskih izkušenj (8%), omejena svoboda (21%), neizkušenost (43%), neurejene bivalne razmere (14%)
6. Izobrazba (12%) – Neizobraženost (14%), nedokončana izobrazba (43%), težje šolanje (43%)
7. Stigmatizacija (3%) – Predsodki (75%), odziv okolja (25%)
8. Težavnost (10%) – Utrujenost (%), večji izzivi (18%), Večja tveganja (33%), velika odgovornost (33%), veliko dela z otrokom (8%)
9. Vpliv starosti (9%) – Nezrelost (50%), obžalovanje (10%), nepripravljenost (40%)

Največji odstotek anketiranih oseb je kot slabosti starševstva v času šolanja navedlo finančne neugodnosti, saj naj bi mlada šolajoča oseba imela manj denarja, bila finančno nestabilna in bi stalno trpela pomanjkanje denarja. Skrbijo jih tudi posledice povezane s socialno mrežo in sicer to, da so odvisni od staršev, tveganje v odnosih, manjša partnerska stabilnost zaradi mladosti ter manj druženja z bližnji in izguba stikov ter premalo podpore znotraj socialne mreže.

»Slovenska mladina na ravni povprečij kaže, da sledi splošnim težnjam postmoderne mladine. Zanj je značilen odmik od velikih družbenih tem, ideologij in zgodovinskih zgodb v svet zasebnosti in individualne izkušnje sveta. Sklop vodilnih vrednot in zaželenih stvari kaže na preferenco globalnih in temeljnih »postmaterialnih« vrednot, kot so: mir na svetu in notranji mir, prijateljstvo med ljudmi, varnost družine svoboda, verovanje.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

Naslednji dejavnik je bil delo, najbolj jih skrbi brezposelnost, nejasna prihodnost, pomanjkanje služb in vpliv starševstva na kariero.

»Pod udarom hitrih sprememb je zlasti proces socializacije oziroma odraščanja. Nova informacijska modernizacija sodobnih družb nasprotuje stereotipnemu sprejemanju pričakovanj ter zahtev okolja, povezanih s spolom, starostjo, socialnim izvorom, kulturno pripadnostjo posameznikov. Enostavno ne prenaša vnaprej definiranih in monolitnih osebnih in socialnih identitet, trajnih življenjskih stilov, stalne priklenjenosti posameznikov na kraj, stan, spol, izvor, itd. Informacijska modernizacija terja od posameznikov sorodno fleksibilnost in kreativnost, kot jo uvaža v proizvodni proces oziroma v druge družbene procese. Posameznik, ki skuša slediti intencam informacijske modernizacije, je tako rekoč prisiljen k individualnemu, osebnemu stilu življenja, dela, učenja itd. Nenehno se mora potrjevati kot »izviren«, kot »kreativna oseba«, kot »fleksibilen« delavec itd. Le tega ne more prenesti, slej ko prej izpade iz konkurenčnega boja za kreativna delovna mesta, za doseganje dobrega standarda itd. in pristane v množici tistih, ki živijo od slabo plačanih, predvsem pa neperspektivnih služb in ostanejo brez dela.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

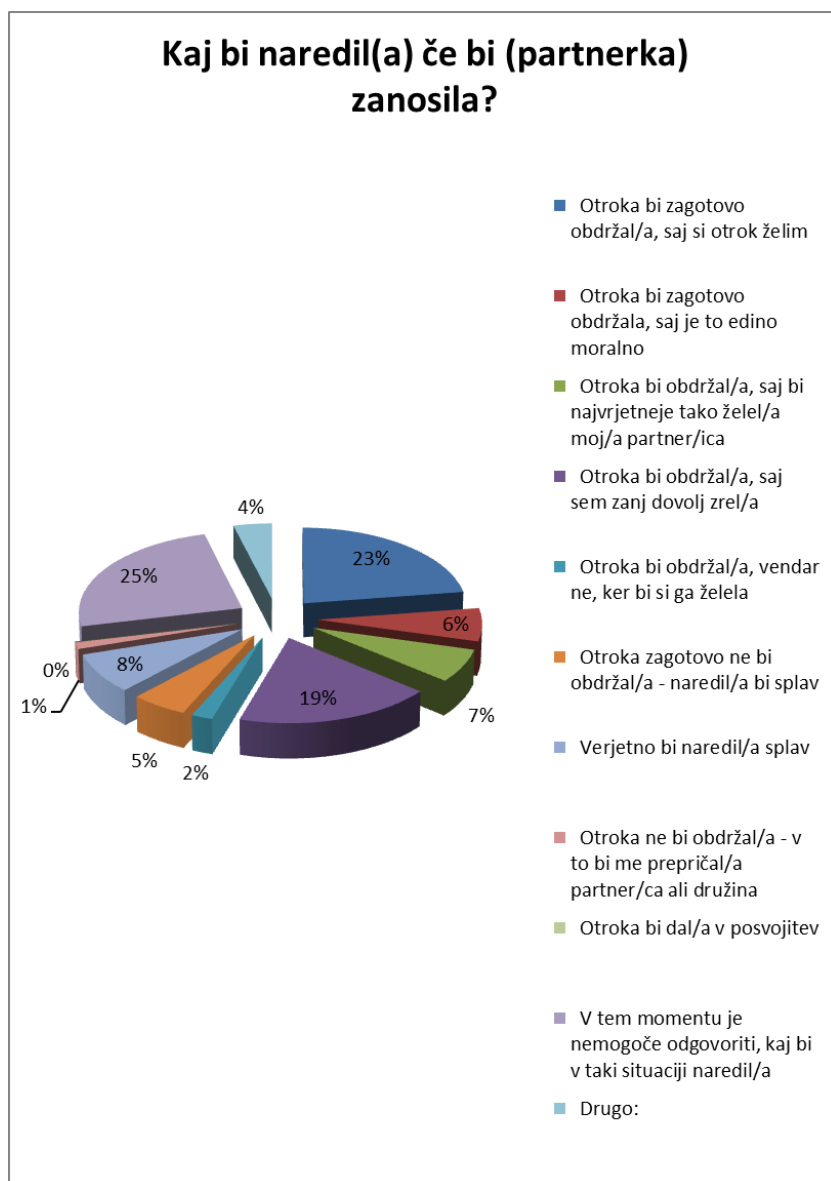
Sledi razlog izobrazba in sicer da bi bila negativna posledica starševstva v času šolanja neizobraženost, nedokončana izobrazba in težje šolanje. Prav tako jih skrbijo omejene možnosti, omejena svoboda, pomanjkanje življenjskih izkušenj, neizkušenost in neurejene bivalne razmere. Menijo, da je to zelo težavno, velika utrujenost, večji izzivi, tveganja, velika odgovornost ter veliko dela z otrokom. Skrbi jih tudi vpliv starosti in sicer nezrelost, nepripravljenost in kasnejše obžalovanje.

»V isti raziskavi respondenti navajajo tudi najpomembnejše okoliščine, ki vplivajo na odločitev za otroka. Ugotovimo lahko, da sta najpomembnejša dejavnika (poleg osebnih razlogov, kot sta zdravje ženske in podpora partnerja) stanovanjski in finančni položaj, saj ju kot zelo pomembna navaja 76% respondentov.« (Boljka in dr. 2009)

»Najbolj drastičen primer polarizacije slovenskega trga delovne sile je stanje v zaposlitvah za določen čas, ki je v Sloveniji med vsemi fleksibilnimi oblikami zaposlovanja izrazito nadpovprečno zastopano. (12,4% med delovno aktivnimi v drugem četrtletju 2008) (SURS, ADS 1993-2009). Delodajalci uporabljajo zaposlitev za določen čas kot nadomestek za druge oblike numerične fleksibilnosti, ki se jih zaradi razmeroma visokih odpravin in še vedno relativno zapletenih postopkov pri odpuščanju večinoma izogibajo.« (Boljka in dr. 2009)

»Poleg zaposlitev za določen čas med delovno aktivnimi mladimi (15-24 let) narašča tudi delež mladih s pogodbo za skrajšani delovni čas.« (Boljka in dr. 2009)

»Takšen zaposlitveni in stanovanjski položaj mladim v Sloveniji ne omogoča niti hitre niti polne osamosvojitve niti pozitivnih subjektivnih percepcij o izpolnjevanju pogojev za otroka, kar se kaže v odlaganju odločitve za prvega otroka.« (Boljka in dr. 2009)

Pomembno vprašanje se mi je zdelo, kaj bi anketirane osebe storile v primeru če bi ona oziroma partnerka v sedanjem momentu zanosila. Na voljo sem dala polodprt odgovor, svoje navedene kategorije oziroma odgovore in možnost odgovora z drugo. Pozitivno me je presenetilo, da je skoraj 60% anketiranih oseb najverjetneje obdržalo. Presenetil me je velik odstotek, saj sem menila, da je današnja mladina zelo črnogleda in pesimistična ter bi otroka imelo kot veliko breme, tu pa je skoraj četrtnina oseb dejala, da bi otroka zagotovo obdržala, saj si otrok želijo, ter 19% oseb, ki bi otroka obdržali, saj menijo, da so zanj dovolj zreli. 13% oseb je prav tako dejalo, da bi otroka obdržalo, saj je tako edino moralno ali pa bi tako želel(a) njihov(a) partner(ka) ter 2% odstotka takšnih, ki bi ga obdržali, vendar ne zato, ker bi si ga želeli. Vseeno pa ni tako presenetljivo, saj je otrok le živo bitje in se danes še vedno smatra prekinitev nosečnosti kot nemoralno dejanje. Na drugi strani pa je bilo kar 5% anketiranih oseb, ki so dejali da bi zagotovo naredili splav ter 8%

takšnih, ki bi v takšni situaciji verjetno naredili splav. Rezultat, ki sem ga pričakovala, je bil, da je kar četrtina oseb takšnih, ki v tem trenutku ne morejo odgovoriti, kaj bi v takšni situaciji naredili. Všeč mi je bilo, da ni bilo nobenega takega, ki bi naredil splav, ker bi ga v to prepričali bližnji. Me je pa presenetilo, da ni bilo nobene osebe, ki bi razmišljala o tem, da bi v takšnem primeru otroka dala v posvojitev. Pričakovala sem namreč da bo vsaj kakšen odstotek oseb pomislil tudi na to možnost. 2% anketiranih oseb je odgovorilo z drugo. Med odgovori so bili, da bi o tem morali konkretno pomisliti, da bi bila odločitev odvisna od podpore in situacije. Med odgovori so tudi bili, da je oseba trenutno že noseča, en odgovor pa je bil tudi, da je partnerica že naredila splav, ko jima je bilo 18 let.

Skoraj 80% oseb je dejalo, da ne pozna nobene organizacije, ki bi nudila podporo in pomoč mladim družinam, kar me niti ni presenetilo, saj tudi sama, nisem poznala ravno veliko takih organizacij, kljub temu, da študiram socialno delo. Bolj sem jih začela spoznavati šele, ko je moja sestra postala mamica in ko sem pričela z raziskovanjem za potrebe te raziskovalne naloge. Tako menim, da tudi teh 18% oseb, ki so dejali, da jih poznajo, to poznajo zaradi študija, osebnih interesov ali pa lastne izkušnje. Med 4% odgovorov drugo je bilo 75% odgovorov, da verjetno poznajo kakšno, a se je v tem trenutku ne morajo spomniti, 25% pa je bilo ne vem.

1. Poznavanje (26%) – Ne poznam (80%), niso poznane (7%), ni to moje področje (13%)

2. Potrebe (21%) – Nisem potreboval(a) (67%), ne poznam nikogar, ki bi jih potreboval (25%), ne potrebujem (8%)
3. Zanimanje (33%) – Nimam zanimanja (58%), nisem iskal(a) (21%), nisem razmišljal(a) o tej temi (21%)
4. Informacije (18%) – Nisem zasledil(a) v medijih (10%), premalo promocije (30%), promovirajo nepomembne stvari (20%), premalo informacij (40%)
5. Se ne spomnim (2%) – Ne spomnim se nobene (100%)

Ker je bilo kar 80% oseb takšnih, ki so dejali, da ne poznajo nobene organizacije, ki bi nudila podporo in pomoč mladim družinam, me je zanimalo predvsem zakaj menijo, da ne poznajo nobene, kakšni so razlogi za to. Največ odgovorov sem umestila v kategorijo zanimanje, saj jih je največ dejalo, da nimajo zanimanja za to tematiko ter da niso iskali oziroma razmišljali o tej temi. Sledi poznavanje, saj so dejali, da ne poznajo, da to ni moje področje, ali pa da takšne organizacije niso poznane. Sledijo odgovori v kategoriji potreb, največ jih je dejalo, da ne poznajo nobene takšne organizacije, ker jih niso potrebovali in jih tudi sedaj ne potrebujejo ter da ne poznajo nikogar, ki bi jih potreboval. Razlogi so bili tudi premalo informacij, da teme niso zasledili v medijih, da promovirajo nepomembne stvari ter da imajo takšne organizacije premalo ugodnosti.

1. Vladne organizacije (41%) – Varna hiša (9%), CSD programi (73%), Zavod RS za zaposlovanje (9%), stanovanjski sklad (9%)
2. Študentske organizacije in ugodnosti (37%) – Fundacija študentski tolar (10%), Klub študentov (10%), Študentska organizacija (40%), društvo študentskih družin (20%), študentski domovi (10%) ŠOU (10%)
3. Vzgojni programi (7%) – Materinska šola (50%), Dnevni center za otroke (50%)
4. Druge organizacije (15%) – Palčica (25%), Hiša mladih (25%), Karitas (25%), ZPM (25%)

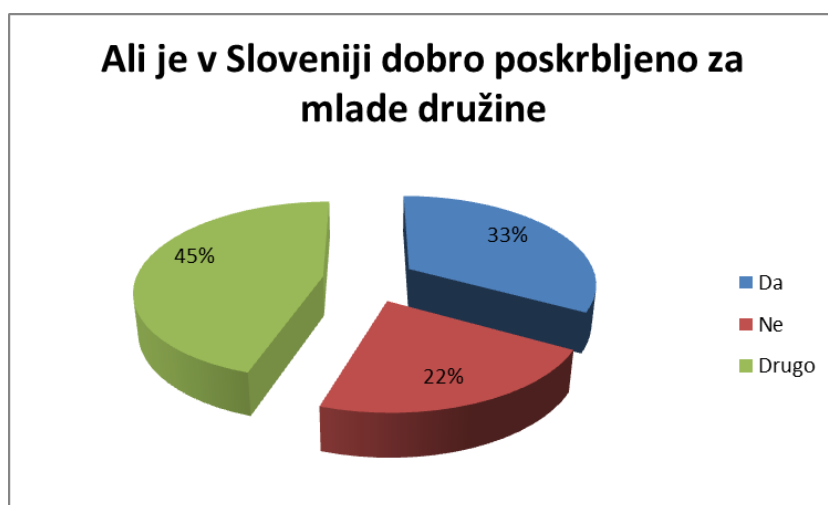
Podoben rezultat kot pri poznavanju organizacij je tudi pri poznavanju zakonskih ureditev, ki urejajo pravice in obveznosti mladih staršev. Dobrih 70% oseb je dejalo, da ne poznajo nobene takšne ureditve, kar me niti ni tako presenetilo. Menim, da bi več oseb prepoznalo kakšno če bi le vedeli kaj vse spada pod to in tudi če bi bila anketa krajša. Tako pa so si jo po mojem mnenju želeli hitro rešiti in so delali po prvih asociacijah in ker se v trenutku niso spomnili ničesar so dejali da ne poznajo nobene.

»Segmentacija, rigidnost in zaprtost trga delovne sile imajo tako posredne implikacije za rodnost. Kažejo se v omejeni zmožnosti mladih, da se materialno osamosvojijo, odselijo v lastno stanovanje in oblikujejo lastno družino. Visoka zaščita na trgu delovne sile tako negativno deluje na rodnost (Fogli v Vos 2009: 16). V nasprotju z visoko zaščito na trgu delovne sile pa Vos (2009:18) ugotavlja, da lahko država z aktivno družinsko politiko pozitivno vpliva na rodnost. Da je družinska politika pri zviševanju stopenj rodnosti lahko učinkovita, mora vključevati ukrepe, programe in institucionalne rešitve, ki lajšajo finančno breme otrok(a), in na drugi strani materam omogočiti vrnitev na trg delovne sile ter usklajevanje poklicnega in delovnega življenja.« (Boljka in dr. 2009)

1. Finance (30%) – Ugodnosti za študente (14%), državna štipendija (21%), starševski dodatek (29%), otroški dodatek (29%), finančna podpora otroka (7%)
2. Zakoni (13%) – Zakon o šolanju študentov (17%), ZZZDR (33%), Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (17%), Zakon o uveljavljanju javnih pravic (17%), Zdravstveno zavarovanje (16%)
3. Pravice (45%) – Možnost podaljšane študija (52%), dvojni študentski boni (33%), vrtec v Rožni dolini za otroke študentov (5%), bivanje mlade družine v študentskem domu (5%), zagotovljen vrtec (5%)
4. Obveznosti (6%) – Obvezno šolanje otrok (100%)
5. Ne vem (6%) – Ne vem (100%)

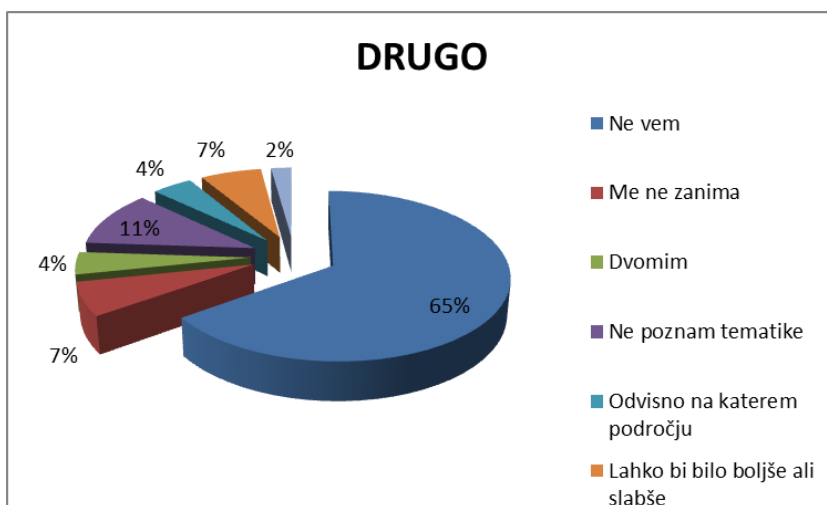
»Slovenija ima razmeroma dobro razvito družinsko politiko, ki omogoča usklajevanje družinskega in delovnega življenja, enakost priložnosti med spoloma in horizontalno redistribucijo dohodka v korist posameznikom z otroki z ukrepi, kot so otroški dodatek, davčne olajšave zaradi otrok, porodniški in starševski dopust, denarna pomoč ob rojstvu otroka starševski dodatek, dodatek za veliko družino, pravica staršev do skrajšanega delovnega časa in dostopnost do javnih programov za varstvo otrok.« (Boljka in dr. 2009)

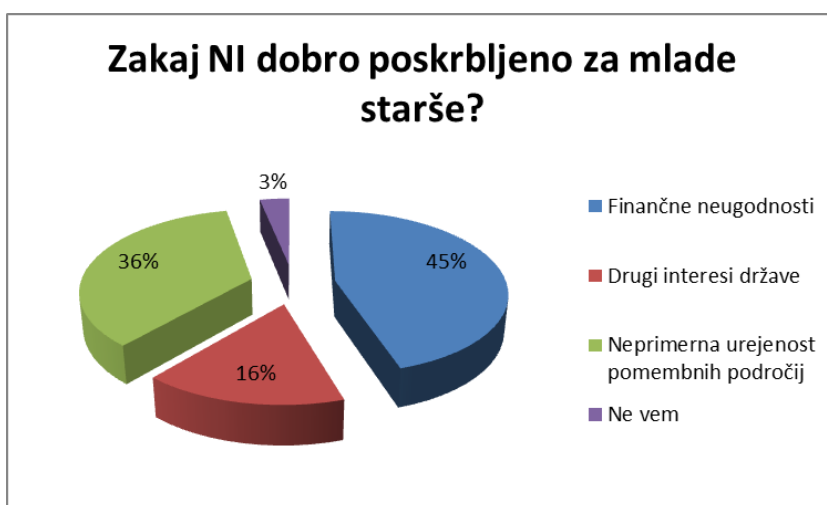
Zelo pomemben dejavnik, ki sem ga želela raziskati je bil, kako mladi menijo, da je urejeno in poskrbljeno za mlade družine v Sloveniji. Moje mnenje je bilo, da bodo pretežno menili, da je slabo urejeno, a sem se uštela. Večina oseb je na to odgovorilo z drugo, večji odstotek pa je bil takšen, ki so dejali, da je v Sloveniji dobro urejeno in poskrbljeno za mlade družine v procesu šolanja.

»Velik del trga, kar se nam zdi dosežek individualizacije, je potemtakem reakcija družbe in mladih na vedno manjše zaposlitvene možnosti mladih, ne pa emancipacija. Je uživanje možnosti in pravic ter institucionalnih olajšav, ki jih mladi ljudem ponujajo ekonomsko močne družbe in jim s tem lajšajo krize zaradi negotove prihodnosti. To individualizacijo seveda postavlja v močno odvisnost od države in jo s tem v načelu ogroža.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

» Pričakovanje pomoči od drugih, države, politike itd. lahko zavre samoiniciativnost mladih in njihovo fleksibilnost pri reševanju težav v ekonomskem in socialnem osamosvajanju in lahko privede do apatije in anomalije mladi kot rekreacije na odsotnost »pomoči«.« (Ule, M., Mihajlek, V., 1995)

Velik odstotek oseb, ki je odgovoril z drugo, je v večini odgovoril tako, ker ne vedo ali je dobro urejeno ali ne in ker ne poznajo tematike. 7% jih je dejalo, da jih ne zanima, nekateri pa so dejali, da bi lahko bilo boljše ali slabše, da je kvaliteta urejenosti odvisna od področja al pa da dvomijo o tem, ali je res dobro urejeno ali ne.

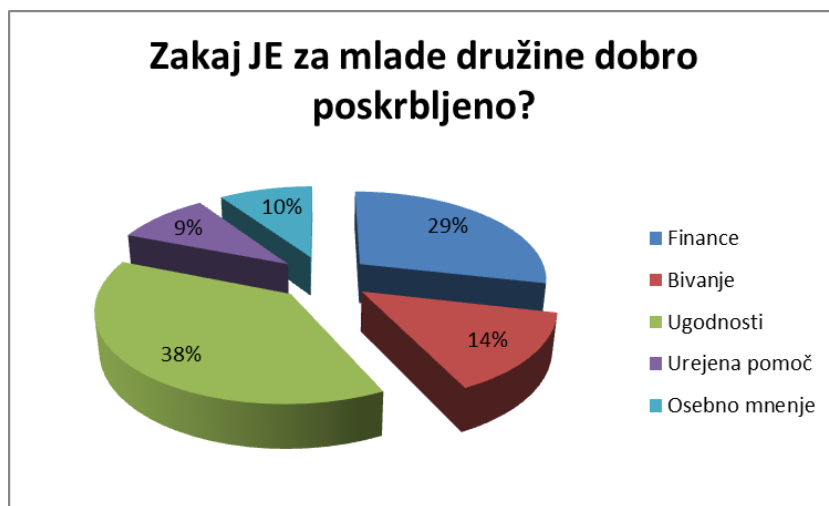

- 1.) Finančne neugodnosti (45%) – Kriza (14%), predrage cene stanovanj (18%), prenizko starševsko nadomestilo (43%), ni služb za šolajočo mladino (14%), mati prejme denarno pomoč le če ni zaposlena (7%)
- 2.) Drugi interesi države (16%) – Ni podpore s strani države (40%), osredotočenost na staro prebivalstvo (20%), ker večina mladih nima otrok (40%)
- 3.) Neprimerna urejenost pomembnih področij (36%) – porodniška plačana za vse (18%), slabo je urejeno (18%), ni olajšav pri študiju (18%), slab dostop do stanovanj (28%), brezposelnost mladih (18%), slabo urejeno varstvo otrok mladih staršev (18%)

4.) Ne vem (3%) – Ne vem (100%)

Med tistimi, ki so dejali, da v Sloveniji za mlade družine ni dobro poskrbljeno, so dejali, da zaradi krize in predragih cen stanovanj, da mladi starši prejemajo nizko starševsko nadomestilo ter da je sporno to, da mati prejme denarno pomoč le če ni zaposlena in da je velik problem pomanjkanje služb za šolajočo mladino. Dejali so, da ima država druge interese, da se osredotoča na starejše, večinsko, prebivalstvo, da ni podpore za mlade družine s strani države ter, da ima država druge interese, ker večina mladih nima otrok. Veliko oseb, je tudi menilo, da so neprimerno urejena pomembna področja - da je zelo slabo urejeno, da ni olajšav pri študiju, da bi morala biti porodniška plačana za vse, da je slab dostop do stanovanj, da je problem tudi velika brezposelnost mladih in da je varstvo otrok mladih staršev slabo urejeno. Ti odgovori me niso presenetili, mi je bilo pa všeč kako raznoliko so razmišljali mladi, ki so odgovarjali na to vprašanje, dejansko so vsa ta področja zelo pomembna za mlade, ne samo za tiste, ki so starši.

»S tega vidika bi bilo v Sloveniji treba prvič, razmisliti o populacijski politiki, ki je trenutno nimamo. Ta bi lahko združevala usklajen splet ukrepov in strategij politike zaposlovanja, stanovanjske politike in družinske politike tako, da bi pri sprejemanju in oblikovanju ukrepov vedno upoštevala morebitne učinke na povečanje rodnosti). In drugič, kot ugotavljata Stropnik in Štriclej (2008: 1047, 1049), bi bilo za izboljšanje učinkov družinske politike treba poleg finančnih podpornih ukrepov, ki so namenjeni preprečevanju poslabšanja družinskega finančnega položaja po rojstvu otroka (otroški dodatek, dodatek za veliko družino, razne olajšave,...) okrepiti ukrepe, ki vzpostavljajo pogoje za enakost možnosti obeh staršev, in ustvariti boljše pogoje za usklajevanje družinskega in poklicnega življenja s poudarkom na učinkovitejšem izkoriščanju očetovskega dopusta in dopusta za očetovsko nego in varstvo otrok.« (Boljka in dr. 2009)

- 1.) Finance (29%) – Dobivajo socialno pomoč (42%), subvencije (25%), Nadomestilo za starševstvo (33%)
- 2.) Bivanje (14%) – Dostop do cenejših stanovanj (50%), študentski dom za mlade družine (50%)
- 3.) Ugodnosti (38%) – imajo določene ugodnosti (25%), možnost podaljšanja statusa (12%), dvojni študentski boni (19%), olajšave pri študiju (38%), več ugodnosti kot študentje brez otrok (6%)

4.) Urejena pomoč (9%) – veliko organiziranih oblik pomoči (75%), bolje je urejeno kot nekoč (25%)

5.) Osebno mnenje (10%) – takšno je moje mnenje (25%), poznam nekaj mladih dobro funcinirajočih družin (75%)

Zanimalo me je tudi, zakaj tako menijo, tisti, ki menijo, da je dobro urejeno za mlade starše. Največ jih je navajalo ugodnosti – da imajo določene ugodnosti, olajšave pr študiju, možnost podaljšanja statusa, dvojni študentski boni in da imajo več ugodnosti, kot študentje brez otrok. Nato so odgovarjali o področju financ – da dobivajo socialno pomoč, nadomestilo za starševstvo ter subvencije. Da imajo urejeno tudi področje bivanja z dostopom do cenejših stanovanj in možnost bivanja mlade družine v študentskem domu. Dejali so da imajo tudi urejeno pomoč, da je veliko organiziranih oblik pomoči in da je bolje urejeno kot je bilo nekoč.

Za konec sem dala še nekaj tez, trditev, na katere sem želela videti kakšno je splošno mnenje mladih šolajočih oseb. S tem sem želela tudi pridobiti vpogled v razmišljanje mladih

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Ne eno / ne drugo	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Mlado starševstvo je slaba ideja	18%	31%	32%	13%	7%
Dekle, ki se v času šolanja odloči sama vzgajati otroka je neodgovorna	27%	42%	18%	8%	5%
Za ustvarjanje družine moraš biti nujno poročen	71%	20%	5%	3%	0%
Veliko več je mladih staršev, ki otrok niso načrtovali, kot tistih, ki so otroke načrtovali	5%	16%	44%	29	5%
Mlado starševstvo ima veliko prednosti	4%	19%	40%	32%	5%
Veliko je institucij za pomoč mladim staršem	2%	20%	71%	7%	0%
Če mladi finančno niso preskrbljeni b morali v primeru nosečnosti storiti splav	27%	35%	26%	8%	3%
Starost staršev ob prvem rojstvu se zvišuje	1%	5%	19%	45%	30%
Za otroka sta potrebna 2 starša	21%	25%	20%	23%	11%

Mladi starši nujno potrebujejo pomoč primarne družine	5%	29%	32%	30%	4%
Če želiš biti odgovoren starš moraš biti nujno stalno zaposlen	18%	42%	16%	19%	5%
Za dekleta je starševstvo v času šolanja prednost, saj kasneje delodajalce ne skrbi toliko, ali bo šla na porodniški dopust kmalu potem, ko jo bo zaposlil	12%	27%	22%	34%	4%
Če imaš otroka v času šolanja, le tega ne moreš dokončati oziroma nadaljevati	30%	46%	14%	5%	4%
Delodajalci ne marajo zaposlovati mladih oseb, ki že imajo otroka	9%	33%	37%	19%	2%
Kariera je pomembnejša od ustvarjanja družine	22%	35%	30%	9%	4%
Mlade matere imajo več težav z zaposlitvijo kot mladi očetje	1%	4%	29%	47%	19%
Potrebno bi bilo spodbuditi mlade s strani države, da se bolj zgodaj odločijo za starševstvo	10%	20%	27%	26%	16%
Mladi starši ne morejo doseči uspešne kariere	31%	38%	18%	11%	2%

Vsi ti rezultati so izjemno zanimivi, saj nam prikažejo jasno razmišljanje mladih, glede na teze, ki jih velikokrat slišimo v naši družbi. Najbolj mi je bilo zanimivo, kako je poroka izgubila svoj pomen, mladi ji pri ustvarjanju družine ne pripisujejo velike vrednosti. Zanimivo se mi zdi, da mladi verjamejo, da imajo mlade matere težje pogoje za pridobitev zaposlitve, oziroma so zaradi starševstva bolj omejene. Ravno obratno pa jih več meni, da delodajalci nimajo ovir pri zaposlovanju mladih oseb, ki že imajo otroke. Zanimivo se mi je zdelo, glede na to, koliko oseb je v prejšnjih vprašanjih dejalo, da jim je zaposlitev eden izmed pomembnejših pogojev za starševstvo, jih je tu veliko dejalo, da stalna zaposlitev ni nujen pogoj, da si odgovoren starš. Veliko je zanimivih ugotovitev iz katerih bi lahko izpeljali zanimive povezave in

primerjave. Menim, da je anketa, ki sem jo opravila lahko koristna še za marsikatera vprašanja, ki se tičejo mladega starševstva.

Ugotovitve/zaključki

Moje mnenje je, da sem z izvedeno raziskavo pridelala zelo zanimive in uporabne rezultate. Večina rezultatov sem sicer pričakovala, saj sem postavila tudi take hipoteze. Menim pa, da bo zgoraj predstavljena raziskava mi odlično pripomogla pri nadaljnjem delu in raziskovanju za mojo diplomsko nalogo na temo starševstva v času šolanja. Tam bom opravljala osebne intervjuje z mladimi starši (moškega in ženskega spola, šolajoče in nešolajoče, zaposlene in nezaposlene,...) ter z vodilnimi z organizacij namenjenim mladim staršem. Hkrati pa mi bo raziskava in ugotovitve tudi v pomoč za nadaljnje delo za magisterij, kjer želim zasnovati organizacijo, ki bi nudila učinkovito pomoč staršem, predvsem mladim staršem v procesu šolanja ali pa tistim mladim staršem, ki so že zaposleni ali pa so v procesu iskanja zaposlitve.

Hipoteze, ki sem jih zastavila pred začetkom raziskave, so se mi kakor sem že dejala po večini potrdile. Te hipoteze so:

- mlado starševstvo je stigmatizirano. – Moje nadaljnje delo bo, da bom raziskala, zaradi česar so najbolj stigmatizirani, s kakšnimi predsodki se srečujejo in kako bi le te prestopili.
- Mladi se odločajo za starševstvo mnogo kasneje, kakor so se včasih – ta hipoteza se mi je potrdila, podkrepila sem jo tudi z literaturo in različnimi raziskavami, imam pa namen najti še več virov, ki bi ta pojav bolje razložili
- Mladi s starševstvom zaradi najrazličnejših dejavnikov in razlogov odlašajo, in se zanj odločajo šele pri tridesetih letih oziroma še kasneje – (enako)
- Mladi prelagajo starševstvo zaradi negotove prihodnosti glede zaposlovanja, mladi odlašajo s starševstvom, saj si zastavljajo veliko pogojev, ki morajo biti izpolnjeni (delo, partner, dokončana izobrazba, stanovanje, finančna gotovost,...) preden se odločijo za starševstvo – (enako)
- Mladi si na splošno želijo imeti otroke v svojem življenju – tudi to se mi je potrdilo, kar se mi zdi zelo pozitivno, a je žalostno, da so tako omejeni z možnostmi in s starševstvom odlašajo. Moj namen je raziskati v katerem primeru pa bi se mladi odločili za otroka, kakšna bi morala biti situacija, pogoji, da bi bili motivirani za takšen korak, če bi si seveda to želeli. Sama menim, da je dobro, da bi imeli mladi otroka že bolj zgodaj in ne komaj po 30 letu, zato si želim, da bi lahko pripomogla k temu, morda z organizacijo, ki bi mladim staršem olajšal situacijo.
- Mladi si želijo otrok, a se zaradi najrazličnejših negotovosti in strahov zanje ne odločijo v času šolanja. – Raziskati si želim tudi, kaj so ovire, pri starševstvu med šolanjem in kaj so bonusi, prednosti ter kako le te podkrepiti in ovire premostiti.

- Mladi ne dajejo več takšnega pomena poroki. Poročijo se, ko menijo da so okoliščine za to ugodne ali pa se sploh ne poročijo. – Ta hipoteza se mi je silovito potrdila, celo nad pričakovanji. Sprašujem se, če je zakonska zveza že popolnoma razvrednotena. Menim, da bi bil ta pojav tudi zelo zanimiv za nadaljnjo raziskovanje.
- Mladi v procesu šolanja so finančno zelo nestabilni in šibki, kar vpliva na njihove izbire in odločitve ter obliko življenja. – Zanimivo bi bilo raziskati, kako bi lahko učinkovito okrepili finančno stabilnost mladih, predvsem staršev.
- Večina mladih staršev otroka ni načrtovalo, vendar pa so se v spletu okoliščin odločili, da bodo otroka donosili in vzgajali. – V mojem primeru se to ni potrdilo, vendar pa menim, da je bil le premajhen odstotek anketiranih oseb staršev, zato menim, da ni dobro posploševati te ugotovitve na celotno situacijo. Želim pa raziskati, kako bi podkrepili načrtovano mlado starševstvo ter preprečili neželene.
- Le malo mladih oseb v času šolanja se je odločilo za starševstvo, zaradi najrazličnejših razlogov.
- Mlade osebe si na splošno želijo otrok, a v časovnem kontekstu, ki bo njim najbolj ustrejal.
- Mladi v večini ne poznajo institucij in zakonov namenjenih mladim staršem. – Ta hipoteza se mi je na žalost potrdila. Zadala sem si misijo, da bom te institucije in zakone dodobra raziskala ter znanje razširila med mlade, ki bi jim le to lahko bilo zelo koristno.
- Mladi menijo, da je v Sloveniji področje mladih staršev slabo urejeno.

Raziskava je bila nadvse zanimiva in koristna, a je le podlaga za nadaljnje raziskovanje. Imam tisoč in eno idejo in upam, da jih bom lahko realizirala in tako pripomogla k boljšemu položaju mladih staršev v Sloveniji ter jim zagotovila več pravic, olajšav, ugodnosti. Zaenkrat vse temelji na optimizmu in utopičnosti, a kljub temu bom vztrajala in nadaljevala z delom, ki sem ga pričela. To raziskavo bom podkrepila tudi z esei pri predmetih zasvojenosti, metode socialnega dela in teorije deviantnosti nato pa nadgradila z delom za diplomsko nalogo in magistrsko nalogo. Na koncu si želim, da bo moj produkt organizacija, ki bo učinkovito pomagala mladim staršem ter jim tudi izboljšala in olajšala položaj in ugled v družbi.

Viri

ULE, Mirjana, in MIHAJLEK, Vlado. 1995. Prihodnost mladine. Ljubljana : DZS

Boljka, Urban, idr. 2009. Med otroštvom in odraslostjo: Analiza položaja mladih v Sloveniji 2009. Ministrstvo za šolstvo in šport : Urad RS za mladino

Lisec, Martin, idr. 1999. Mladi, ulica, prihodnost - Sodobne oblike revščine mladih: Zbornik predavanj: Mednarodni seminar. Ljubljana: Skala

8.2 Priloga 2: Intervjuji z mladimi starši

8.2.1 Intervju A

J: Kaj zate pomeni starševstvo?

S1: Starševstvo zame pomeni medsebojno sodelovanje pri vzgoji otroka, skrb za otroka, to je glavno za starševstvo.

J: Kaj pa meniš, da mora starš nuditi otroku?

S1: Sigurno mu mora nuditi možnost za neodvisen razvoj. Spodbujanje pri raziskovanju sveta, ne pa raziskovat namesto njega, predvsem pa mu mora nuditi ljubezen in razumevanje.

J: Zdaj prideva na nekoliko bolj osebna vprašanja. Tako da velja, da če se ti kaj zdi preveč osebno, ti ni do tega da bi to delila, lahko komot ne odgovoriš na vprašanje, dobro?

S1: Ok, dobro.

J: Ok, torej najprej kakšen je tvoj zakonski stan?

S1: Izven zakonska skupnost.

J: Koliko časa pa se poznata s partnerjem?

S1: 6 let.

J: Zdaj me zanima tvoja starost in starost partnerja?

S1: Jaz imam 25 let, partner pa ima 31 let.

J: Koliko imata otrok in koliko so stari?

S1: Imava enega otroka, fantka, star pa je eno leto.

J: Ali je bil otrok načrtovan?

S1: Ja.

J: Kako sta se odločila za to, da bosta imela otroka?

S1: Ker je najprej zdravnica vprašala, če že kaj načrtujeva, da znam imeti glede na družinsko situacijo oziroma diagnostiko lahko težave, potem sva se pogovorila in ugotovila, da imava vbistvu vse pogoje za to in ne veva zakaj čakava. Tako sva se potem tudi odločila in šla na delo ;) Željo pa sva imela že od prej.

J: Seveda, želja je kar ključen dejavnik ☺. Ali si želite imeti še otrok?

S1: Da.

J: Koliko pa?

S1: Rada bi imela še enega ali pa dva. Da sta vsaj dva. Tako bom rekla, trije otroci so luksuz, tako da bosta verjetno dva, če bo le tako kot si želiva.

J: Kakšni pa bi mogli biti pogoji, da bi imeli družino, kot ste si jo zamislili?

S1: Večji finančni prihodki, s tem pride večji avto. Ne bi bil niti zdaj toliko problem, na primer s tremi otroci, kot bi bil potem lahko. Prostora je sicer dovolj. Glede tega, da bi lahko pa vsem enako zagotavljal, pa bi lahko dvema za ziher, trem pa ne.

J: Naslednje vprašanje se navezuje na izobrazbo. Kakšna je vaša zaključena izobrazba?

S1: 1 stopnja bolonjskega sistema, torej opravljena diploma. Oče, se pravi partner pa ima visoko šolo, še po starem programu, enakovredno prvi bolonjski.

J: Se še izobražujete?

S1: Da, drugo stopnjo.

J: Ali razmišljate še o kakšnem nadaljevanju, ali pa kakšni dodatni obliki izobraževanja?

S1: Ja, oba razmišljava o temu. On, da bo naredil še do konca strokovni izpit, za strokovnega vodjo izvajalca del pa potem s tem upa, da bo lahko kaj napredoval v službi. Jaz pa razmišljam potem za naprej, mogoče kot raziskovalka. Al pa mogoče še ena smer na faksu.

J: Ali te to, da si še v procesu izobraževanja, se ti zdi, da te kaj ovira pri starševstvu, oziroma obratno? So prednosti ali slabosti?

S1: Ne, me ne ovira. Pri meni so prednosti, da ne hodim na predavanja. Slabosti pa so v tem, da vbistvu ti mali šef narekuje, kdaj lahko delaš za faks. Ne moreš zdej rečt, da boš vse zadnji čas delal, ampak moraš veliko bolj načrtovat, pa se vnaprej pripravit, ampak ko enkrat začneš pa padeš v ta ritem.

J: Kaj pa na družino, vpliv izobraževanja?

S1: Vbistvu ne vem, ker si ne predstavljam, kako bi bilo, če se ne bi izobraževala. Verjetno bi potem pa pač mogla biti v službi in bi mela potem še manj časa, kot zdaj, ko si ga lahko sama razporejam. Jaz bi mela zdaj že konec porodniške, bi mogla biti že v službi, zdaj pa si sama razporejam svoj čas. Tudi fakulteta je zelo poslušna glede mamic študentk, ti zelo grejo na roko glede predavanj in opravljanja, tako da lahko dobro načrtuješ.

J: Naslednje vprašanje se nanaša na delo in zaslužek. Ali ste zaposleni?

S1: Ne.

J: Ali je zaposlen vaš partner?

S1: Ja, on pa je zaposlen.

J: Kakšni so vaši viri dohodka? Kakšen je vaš mesečni neto zaslužek kot družina? Kaj vse ga sestavlja?

S1: Jaz imam dohodek od svojega osebnega dopolnilnega dela, ustvarjam namreč unikatne izdelke, pa plača partnerja, s štetjem vseh kreditov, nama ostane približno 1100 do 1250 evrov na mesec. S toliko denarja lahko na mesec razpolagava.

J: Ali to ocenjujete kot zadovoljiv zaslužek?

S1: Za naju lahko komot rečem da ja, če bi pa primerjala z ostalimi, koliko zaslužijo, pa vidim, da bi lahko s tem privoščla še kaj, kar si zdaj ne, če bi mela kej več denarja sicer ne bi škodilo, ampak če bi kakšna izredna situacija zdej se znašla, da bi se nama recimo avto zdej pokvaru, bi potem več dala recimo za servis, bi potem nama lahko nastal mal problem s financami, ampak trenutno nimava težav, v redu shajava. Probava nekaj na stran dajat, ampak zaenkrat je dovolj, kolikor imava.

J: Kakšni so vaši stroški, kaj vse jih sestavlja?

S1: Jaz stroške kar nazorno vodim, tako da lahko povem, da največji procent nama jih sestavlja hrana, tam nekje 300 evrov povprečno na mesec, s tem da tukaj ni zraven všteti nobenih sladkih pijač, kavic ali pa kakšnega alkohola, ampak dejansko samo hrana. Drugo pa so na primer darila za ostale, obdarovanja razna ki pridejo. Enkrat ko imaš otroka, ima tudi tvoja družba okoli otroke, je takoj ogromno enih rojstnih dnevo in vsega, se ne moreš ravno brez kakšnega tovarnjaka tam pojavit. Medtem pa kakšen bencin ali pa planice pa niso spet tak strošek, kakor bi človek lahko pričakoval

J: Kaj pa stroški bivanja in taki stroški?

S1: aja ja to sem pa že odštela prej stran. To so stroški kredita in to. Midva imava vse vodeno prek elektrike, na primer ogrevanje in to, tako da pri nama je v bistvu največji strošek elektrika, ki pač pokriva vse.

J: Ali se vama kdaj zgodi, da stroški presežejo zaslužek?

S1: Ne, to res skrbno vodiva in paziva koliko zapravljava in za kaj, tako da ne prekoračiva najinega proračuna.

J: Ali kaj varčujeta?

S1: Ja. Ja, preko babice, oziroma moje mami. Ker je na žalost pri nas sistem tako narejen, da če bi jaz varčevala na svojem računu, bi mi država to štela zraven kot zaslužek, in bi zaradi tega potem imela manjši otroški dodatek. Pač pol rajš ne varčuješ, koker da bi mi lastni zaslužek dvakrat obračunaval. Rajš dam ta denar v varčevanje. Da pa ga nimam doma v šunfu, smo se znajdli da lahko varčujem preko mame.

J: Za kaj pa varčujete? Kaj je namen varčevanja?

S1: Zato, da bo potem otrok kasnej lahko kaj dubu, pač kar bo rabil. Al si bo avto plačal, ali bo šel izpit za avto delat, to je danes res drago, pač za otroke varčujeva.

J: Mi lahko opišete vaše bivalne razmere. Kje živite?

S1: V svoji bivalni enoti, ločeni od staršev partnerja, v hiši njegovih staršev. Tudi zakonsko, uradno je ločena.

J: Kakšno je to bivališče? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S1: Ja res je odlično! Sva se zelo potrudila, da je do rojstva otroka bilo urejeno, vse tako kot je treba, menim, da imava res super stanovanje.

J: Ali sami plačujete vse stroške bivanja?

S1: Ja, sva čisto neodvisna. Tud ločeni so vsi števc, čeprav se je že zgodilo, da je mogoče prišel kakšen izreden strošek pa nisva bila midva zanj kriva, pa je potem njegov oči to vse kriv. Nevem recimo, da se je odločil za večje zavarovanje za hišo, čeprav ne bi bilo treba, ampak ker ima firmo v hiši, nama pa to nič ne pomeni, je bilo dosedanje zavarovanje za hišo čisto zadovoljivo, je potem rabu nekaj več zavaroval, je potem on to bolj kril, drugače pa se vse razdeli, tako na fer, tako da se noben ne more nič pritoževati.

J: To da si sami plačujete stroške, kaj vam to pomeni?

S1. Neko samostojnost, neodvisnost, da se ne počutim dolžna nič nikomur, da mi nihče ne more čez nekaj let očitati, da je moral nekaj namesto mene. Zdi se mi, da je drugače tako, da če živiš v hiši od staršev, hočejo ti na veliko pomagat vedno, pa nočejo upoštevati samostojnosti. Lahko je tako da je enemu prav, da recimo mu mami pomaga, drugemu pa to ni, si želi biti bolj neodvisen. Lahko je tudi nekomu tko fajn, pač ni treba skrbet za neke stroške. Ampak v večini, pač ljudje, hočejo biti neodvisni. Hočeš bit tok neodvisen, da imaš svojo družino in skrbiš zanj, ne moreš pa bit tok neodvisen, zaradi današnje situacije, da bi si lahko privoščil neko ločeno bivališče, ker tut te pogoji najema kredita niso tako preprosti, oziroma tut če dobiš lahko stanovanje potem kredita za opremo ne moreš dobit.

J: Ja to je čisto res. Z naslednjimi vprašanji bi se rada nekoliko bolj osredotočila nate. Kako preživljaš svoj prosti čas?

S1: Ja, preživljam ga večinoma z otrokom, grem ven na sprehod, na kakšno kavo, se dobim s prijateljicami, s drugimi ki imajo otroke, , grem v igralnico, vbistvu bolj okrog njega svoj prosti čas razporejam. Naredim tako, da je njemu ugodno, da se ima on vredeu

J: Kateri pa so tvoji interesi, aktivnosti? V čem uživaš?

S1: Uživam v ustvarjanju nakita, poslušanju glasbe, telovadbi.

J: V čem si res dobra?

S1: V vsem (smeh). Telovadim rada in ustvarjam rada, mislim, ne samo nakit, to mi je še kot dodaten zaslužek malo, ustvarjam rada nasploh. Pomirja me, če izdelujem drobne stvari, če kaj rišem, če naredim kaj za koga, niti ne tok za vir dohodka, ker potem gre itak več ali manj nazaj za material pa tako, pa vbistvu denarja bl mal ostane. Gre se bolj za to, da imam jaz nek čas zase, takrat, ko on spi, k se sam igra, takrat lahko kaj malega naredim, zdaj če bi telovadla, to pa lahko samo takrat, ko on spi, ker ne morem prekint,

medtem, ko to ustvarjanje lahko in se potem posvetim njemu. Zato je to ustvarjanje tudi tako, da se lahko mal odmaknem od tega, pa ne govorim samo otroških besed pa tako.

J: Kakšno obliko telovadbe pa imaš to v mislih?

S1: Lahko grem malo ven, na pilates, grem tečt, čeprav to zdaj ravno ne počnem dosti, ali pa pred televizijo, k si kakšen ta program lahko prav zdavnoudaš in pol zraven njega telovadiš. Veliko sva tudi z tamalim hodila, na plesni pilates in tako.

J: kako se ti je življenje spremenilo po rojstvu otroka?

S1: Ja, zdaj se vse bolj vrti okrog njega, vse aktivnosti se bolj navezujejo na njegov ritem. Saj se probava istih aktivnosti udeleževati kot prej, na primer partner še vedno hodi redno na šmarno goro pa na kakšno tekmo moto gpja. Zdaj ima večina najinih prijateljev tudi otroke, tako da je to malo lažje, gremo lahko na kavo tudi nekam, kjer je igralnica, pa se tam igrajo otroci, pa smo mi lahko tam na kavi.

J: Se pravi bi lahko rekli, da so se stiki nekoliko spremenili?

S1: Ma ne, niti ne. Se bolj videvamo s tistimi, ki imajo otroke, ampak se tudi z ostalimi, samo da recimo ne gremo nekam ven, ampak se na primer raje dobimo pri meni doma ali pa kaj takega. Vedno moram tako gledat, da je naprimer partner doma, pa da ga on potem tisti večer čuva. Prve pol leta jaz nisem nikamor šla, ker pač mora biti mama zraven, ampak sej se hitro to spremeni. Recimo se nek ritem uvede, pa pol zalaufajo stvari.

J: Se ti potem ne zdi, da bi se mogla veliko stvarjem odpovedati?

S1: Ne. Ne čutim potrebe po takih stvareh, ki sem jih prej bolj počela. Raje sem doma z njim, koker da bi na primer celo noč žurala, pa bi bila potem naslednji dan cel dan boga. Žal bi mi blo tega časa, ko bi imela mačka, da nisem z njim.

J: Kako si si življenje z otrokom predstavljala preden si imela otroka?

S1: Veliko bolj grozljivo, kakor dejansko je. Mislila sem, da se bo vse okrog njega vrtelo, da bo nekakšno središče, da naju bo ful bolj razdvojil. Nisem si znala predstavljati, kako ga bom lahko mela tako rada, bala sem se, da bom na partnerja pozabila. Nisem si predstavljala, da bo kar še en človek v mojem življenju, ki bo moj čas zapolnjeval. Nevem mislila sem si, da imam tako rada serije, jih zelo rada gledam, kako jih bom pa pol lahko gledala, če se bom mogla pa skos z njim ukvarjati. Mal preveč sem se imela za razvajeno, da bi svoj čas lahko še z nekom drugim delila. Saj zdaj ga zelo rada delim in si sploh ne morem več predstavljati, da ga ne bi, ampak si pa nisem mogla predstavljati, da ga bom lahko. Tko da zdaj, ko mi nekdo reče, oh kok sem utrujen, ali pa kako nima nič časa zase, si mislim, mej otroka pa boš videl kako je če nimaš nič časa zase. Zdaj ko grem pod tuš, me pač nekdo tam gleda, kako sem pod tušem in mi ploska tam na sredini kopalnice.

J: Zdaj bi se osredotočila malo na tvoje vire moči. Kaj se ti zdi, da ti gre kot staršu dobro od rok, v čem se znajdeš?

S1: To, da mu omogočam, da je samostojen. Se mi je zdel, da bom vedno padla na prvi jok, pa vbistvu, sem dosti potrpežljiva. To sem prej tudi že pri psu ugotovila. Če me je pes fehtal, mu nisem dala za jest, čerpou so vsi, joj lej ga kako gleda pa je žalosten, sem pa rekla ne, treba je postaviti meje, ker so meje potrebne. In isto tudi zdaj počnem, tist nezavedno, tako da je lahko otrok samostojen. Da zna naprimer z žlico jesti, čeprav ni v vrtcu, mi jih dosti očita, da še ni v vrtcu, pa ne bo znal tega, pa ne bo znal unga, vbistvu je pa že veliko bolj samostojen, kot pa isto stari otroci v vrtcu, če bi primerjal. Se mi zdi, da mu dobro postavim meje in se res dost z njim ukvarjam, da mu pustim, da sam raziskuje in se je s tem že ogromno naučil, tudi za življenje, se zna sam igrati, kar se mi zdi veliko bolj pomembno, koker pa da si res skos z njim prilepljen nanj. Ni dobro, da delaš vse namesto otroka, kasneje bo lahko potem slabši v temu. Moraš mu pustiti da sam dela, da se sam nauči in tudi izkusi. Hkrati pa imam nadzor nad svojim otrokom.

J: Kaj pa meni, da kot starš potrebuješ?

S1: Predvsem čas zase in čas s partnerjem. Nujno rabiš nekoga, ki bi ti ga lahko za eno uro vzel ali pa vsaj, da spi v kosu čez dan eno uro. To, malo pomoči, da te razbremeni za malo. Da lahko kdaj tudi kam greš, tako v dvoje, na kakšno večerjo ali pa kaj takega, da nisi 100% svojega časa le starš.

J: Kje dobiš to pomoč, ki jo potrebuješ?

S1: S prijatelji na kavi, da se ne pogovarjaš samo z otrokom, ampak tudi z odraslimi, od starih staršev, od sorodnikov, da malo pridejo in se malo z njim ukvarjajo...

J: Kot sem razumela, dobiš kar nekaj podpore od prijateljev, od družine, od tvoje socialne mreže. Kaj pa kaj tako širše, na primer materialna, finančna ali kakšna druga pomoč s strani države ali drugih institucij?

S1: Ja dobim od države ta otroški dodatek, ampak to ti pripada pač ker nimava toliko dohodkov, zdaj pa da bi pač ker sva mlada družina, ker sem jaz študentka, pa ni nekaj, je bolj samo fakulteta, tista, ki mi upošteva to materinsko leto, dejansko trenutno nimam kakšnih drugih ugodnosti, glede tega, da sem jaz kot mlad študentski starš, bova mogoče kasneje za vrtec še kaj dobila, če bom jaz takrat še študentka, drugače pa ni nekaj, da bi rekla. Že to, da imava otroški dodatek, še slučajno notri padeva, pa še to ne v strašno velik razred, da bi kaj veliko dobivala, dobiva borih 43 evrov na mesec. Če bi znala midva stroške prikazati, da bi zgoljufala državo, bi lahko tut kej več dobila, koker to znajo nekateri, pa potem denar porabljajo za razne neumnosti pa firme, mogoče to ni lih najboljši način, kako je ta denar razdeljen. Dobivam še nadomestilo kot nezaposlena, to sem dobivala 1 leto, 50 evrov na mesec, ampak če bi kadarkoli vmes želela kaj sama zaslužiti, bi mi ta dohodek prec ukinili, pa bi se mi tudi štel v otroški dodatek, če bi pa delala, bi mogla bit vsaj 1 leto v kosu, da bi dobila kakšno porodniško. Če bi prek študenta, pa bi se tudi hitro zakompliciral, bi moral hitro delat preko pogodbe, kar pa potem izgubiš status študentka, pol lahko pride hitro do tega da moraš si potem plačati kakšno diplomu ali pa kaj takega. Glede študentov res ni ravno najbolje urejeno. V glavnem precej zakomplicirano, res moraš paziti kaj delaš in zelo slabo urejeno.

J: kje pa si izvedela za ta otroški dodatek in ta dodatek za nezaposleno?

S1: Od sestre, ki je na socialnem delu, pa malo sva se seveda s partnerjem prej pozanimala pred rojstvom otroka, ko je šel priznat očetovstvo.

J: Ocenila si jih kot nezadostne, če te prav razumem?

S1: Ja, ampak predvsem zato, ker je sistem narejen tako. Jaz sem delala zelo pridno kot študent, sem zelo veliko služila, s tem, da mi je potem toliko davka država vzela, da bi bilo na koncu boljše, da ne bi delala. Sem se toliko časa s tistim trebuhom matrala tam, da bi nekaj denarja dobila, da mi je nakoncu, v naslednjem letu toliko davka prišlo, da se mi res ni splačalo toliko delati. Tako da, če bi še enkrat mogla, ves ta stres, ki sem ga tam doživljala, noseča ne bi delala, ker so mi praktično pol še dve plači vzeli za en davk. Zdaj vidim, da sem raje doma z njim, koker pa da bi ga dala v vrtec in potem delala samo zato, da bi tisti vrtec pokrila, ker bi potem lih v tisti razred padla, da ne bi imela vrtca več nič subvencioniranega. Tako je narejeno neumno, da če znaš fajn izkoristiti državo, če goljufaš, se da, da živiš samo od sociale, se nekako da, ampak ker nočemo biti na grbi državi, in greš delat, da si potem na slabšem kot prej. Če nimaš nič lahko nekaj dobiš, če pa nekaj maš potem pa se moraš zelo pomatrat, da normalno lahko prideš čez.

J: Kaj bi še potrebovala? Kako bi si predstavljala še pomoč, ki bi ti lahko olajšala?

S1: Niti ne toliko finančno, kot pa, da bi imela lahko kakšne dodatne ugodnosti. Če bi naprimer mogla hoditi na predavanja, bi imela velike težave. Hvala bogu jaz ne rabim hoditi na predavanja, ampak recimo ker sem jaz študentka, partnerju, ki je zaposlen, ne pripada bolniška, če otrok zboli, ker lahko kao jaz za vse poskrbim, ker sem itak doma. Tako, da bi mogla jaz kot študentka manjkati na predavanjih, oziroma če bi se jaz hotela iti kaj meniti za magisterij, z mentorico, karkoli, bi si mogla vse urediti v popoldanskih urah, da bi ga lahko on vmes čuval. Če bi ga vpisala v vrtec, bi sicer dobila neke dodatne pike, ampak nimajo vsi takšnih pogojev, da živijo v mestu ali nekje, da lahko hitro prevzamejo svojega otroka iz vrtca ali ga tam odložijo. Recimo bi bilo lažje, da bi imela otroka nekje v vrcu zraven fakultete, ampak če ni to moj kraj bivanja, ga ne morem tam imeti. Mogli bi gledati širšo sliko, poleg tega kar ti dajo finančno, jaz sem tako usmerjena, da ne gledam toliko na finance, mi ne pomeni toliko denar, ker nimava nekih finančnih težav, ampak če bi jih imela bi mi to lahko bolj v nos hodilo. Zdaj se ne sekiram, da dobim samo teh 40 evrov, ampak če bi imela pa več stroškov, da bi morala plačevati še kakšno najemnino ali pa kaj takega, potem pa bi bila situacija precej drugačna, bi ti pa lahko veliko več tu povedala.

J: Če bi bili pogoji, se pravi bivanjski, finančni, časovni, vse, popolni, kaj bi bilo drugače?

S1: Šli bi na kakšne počitnice več, pa sami, ne bi se šlepal po domače skos na prikolico od staršev, bi več po svetu potovali, ker midva zares rada potujeva. Večji avto, čeprav je ta dovolj varen, toliko sva gledala, ampak ni udoben za potovati, bi rabila večji prtljažnik. Verjetno bi kupila nov voziček in ne rabljenega, mogoče bi si malo več zmišljevala ampak saj zdaj vse imava, ne gledam zdaj toliko na ta materializem. Nič nama zares ne manjka, se znajdeva, rečeva tudi na primer, ne bova tega ta mesec kupila, ampak dajva ta teden naprimer stol za v avto, čeprav ga še ne rabiva, ker je akcija in je zares ugodnejši. Gledava bolj v naprej, bolj načrtujeva, da je potem lahko bolj brezskrbno. Gledava kaj kupiva, kaj kuhava, bi šla mogoče kaj več ven jesti, čeprav zdaj imava naprimer študentske bone za oba, ki nama še veljajo, ampak še vedno pride to dražje, kot če si doma pripraviva. Veliko lažje bi kupovali čevljičke, ker čevlji so neverjetno dragi za otroke, pravijo pa da za čevlje ni dobro da ima rabljene, saj se oblikujejo po njegovi nogici. Pol pa gledaš a greš na kvaliteto, ali boš kupil manj kvalitetne, pa upaš da so isto dobri pa da so tisti toliko dražji le zaradi firme. Danes se zahteva

od staršev, da je vse perfect, pa bio pa si slab starš če ne kupiš vsega najdražjega in najboljšega. Js si rajše kakšno raziskavo več preberem in vidim koliko je kakšna stvar res pomembna in resnična.

J: Kako pa si kaj za vnaprej, imaš načrtovano vašo prihodnost?

S1: Ja, računam, da bi šel tam nekje septembra v vrtec, ker sem do takrat jaz še doma in se mi zdi brez veze ga dajati v vrtec, če pa sem doma in lahko jaz skrbim zanj in da ne rabiva delati samo zato, da mu vrtec pokrijeva. Zdaj imam tudi čas in plan kvalitetno magisterij napisat, ter mogoče od magisterija naprej kakšne raziskave in članke delala, za v akademske revije, da bi mi to potem za naprej pomagalo tudi za zaposlitev dobiti. Imam željo biti tudi kot zunanji sodelavec za to področje za fakulteto, ker nas tiflopedagogov je malo in nas bodo rabili za naprej. Za zaposlitev tako tudi vem, da ni težava, ker nas je samo 17 nas, na našem področju in smo zares zelo iskan kader in se ne bom vrgla v prvo ponudbo, ki bo padla, ampak si bom našla res nekaj, kar mi bo ustrezalo, da bom lahko karierno naprej se tudi razvijala. Želim si, da bom najprej imela družino, ravno zaradi vseh teh okoliščin in potem šla delat, ne pa da bi šla najprej delat pa potem prekinjati delo pa na porodniško pa potem nazaj delati pa spet prekinjati in tako. Da bo prehod v vrtec miren, da bo mirno izbran, da ne bova rabila varuške jemati in tako. Pa potem šola, da bo nekje blizu, da bodo lahko otroci si našli prijatelje in tudi ohranjali stike in tako..

J: Hvala ti za sodelovanje, sva prišli nekako do konca. Tvoji odgovori mi bodo zares v pomoč.

S1: Ni problema, upam da nisem preveč nakladala in povedala tudi kaj zate koristnega.

8.2.2 Intervju B

J: Najprej me zanima, kaj zate starševstvo pomeni?

S2: Ja starševstvo zame pomeni skrb za svojega otroka, ane. Da ga učiš hoditi, govoriti, ga spodbujaš pri vsemu, da poskrbiš, da se ne počuti zapostavljenega, da lahko otrok dobi tisto samozavest, da lahko tudi kasneje v življenju tudi sam počne stvari in uspe, da zna reševati probleme. Prej sem ves čas delala z otroci pri tabornikih, vmes sem tudi čuvala otroke tako, kot varuška. Tako imam izkušnje.

J: Kaj pa meniš, da mora starš nuditi otroku?

S2: Starš mora otroku nuditi jubezen, varnost, pozornost, to,.. Koker sem rekla, da ga spodbuja in to.

J: Sigurno.. Zdaj bi se osredotočila nekoliko bolj na splošno vas, kot družino. Kakšen je tvoj zakonski stan?

S2: Jaz sem v zvezi, torej nisem poročena niti nič, sam sva sam tko skupaj, kar pa ne pomeni, da se nimava rada. (smeh)

J: Koliko časa pa se s partnerjem poznata?

S2: Uff, B4poznava se tri leta, skupaj pa sva dve leti, prav tko da je uradno.

J: Mi zaupaš tvojo starost in starost partnerja?

S2: Jaz imam 24 let, on pa je star 44.

J: Zanima me tudi število otrok in starost otrok?

S2: Imava enega otroka, pa 3 mesece je stara.

J: Ali sta s partnerjem načrtovala starševstvo?

S2: Ne, starševstva nisva načrtovala, je bilo kar tako, da se je zgodilo. Ne otroka nisva načrtovala, ampak v bistvu je bilo res ful lepo, jaz sem mela vedno rada otroke.

J: Kako pa sta sprejela vest o starševstvu?

S2: : Ja res zelo, ubistvu njegove prve besede so bile, da kakorkoli si želim, naj bo to samo po moji želji, da bo vse sprejel lahko, in valda sem takoj rekla, da si želim in on je rekel da prav tako in bilo je res lušno, nikol nisem niti pomislila na kakršno koli drugo možnost.

J: To, da je tako dobro sprejel novico, ti je verjetno veliko pomenilo ?

S2: Zelo! Res ne morem niti povedati koliko. In nevem, se mi zdi, da če imaš to opcijo, da lahko poskrbiš za otroka, pa četudi nimaš najboljših in optimalnih možnosti, da še vseeno greš na pot, nikoli v življenju, ne boš za nobeno stvar čisto stoprocentno pripravljen in mel možnosti. Tako da situacija te pač lahko malo porine v to, da si tako ustvariš. Jaz res nisem preveč komplicirala okrog tega, vedela sem, da bova že lahko poskrbela zanjo in to je to kar je važno. Pa tudi z njegove strani je bilo zares pozitivno sprejeto, tako da sva takoj že načrtovala.

J: Si želiš imeti še otrok?

S2: Ja želim si jih še imet. Jaz imam res tudi zelo srečo, ker je ona tud tako zelo pridna, tako, da zaenkrat nisem imela še nobene take slabe izkušnje, al pa karkoli, da bi si mislila, da bi mi bilo preveč, tako da ja si jih želim več.

J: Koliko pa in pa zakaj toliko?

S2: Ja nevem, že ko sem bila majhna, sem si vedno predstavljala svojo družino, da bi imela fantka in punčko, tko da si res želim, da bi imela res. Mogoče tudi zato, ker sem imela tudi jaz brata in si želim za svoje otroke tudi tako. Tko, da imaš enega vrstnika zraven, čerpou se tud dost kregaš pa to, še vseen imaš tist občutek, da imaš nekoga ob strani, ki mu lohk sto procentno zaupaš. In ki ni to isto kakor s starši, ali pa prijatelji, da niso to samo oni.

J: Kakšni bi morali biti pogoji, da bi imeli družino, kot ste si jo zamislili?

S2: B14 Hm, nevem, sej ubistvu že so. To, da imaš ob sebi eno osebo, za katero veš, da se z njo razumeš, k si recimo bil tut že preden si imel s to osebo otroka zudi nekaj časa z njo, da veš, da je to to, da funkcionirata, da ne dvomiš, da se ne bojiš. Pa tud finančno mora biti porihtano, sploh v teh časih zdej, vsaj tako, da shajaš. In se da, če se hoče, kjer je volja je pot.

J: Zdaj se bova malo Kakšna je tvoja stopnja zaključene izobrazbe?

S2: Ja joj nevem zdej točno al je to četrta ali pa peta, ker prou zaključena je gimnazija. Sem naredila tudi tri letnike faksa, sem na psihologijo hodila, zdaj bom pa vidla, k mam tamalo pa to.

J: Razmišljate še o kakšnemu šolanju?

S2: Ja bi rada prišla do magisterija, ampak me vleče v več smeri, pa tudi kaj dodatnega bolj v gostinski smeri me zanima.

J: se pravi zdaj imaš kakšen status ali kako?

S2: Ne jaz sem zdaj tu zaposlena, pač redno zaposlena. No zdaj sem seveda na porodniški.. ;)

J: ali meniš, da ti je šolanje družina prekinila, ali..

S2: Ne, ne ni bilo tako, ker ubistvu sem tudi

J: Ko sva govorili o delu, se pravi si rekla da si zaposlena..

S2: Ja tako redno delam v baru.

J: SAla tudi tvoj partner zaposlen?

S2: Ja torej, on vodi lokal, tako da ja je zaposlen (smeh).

J: Kakšni so vaši viri dohodka?

S2: Hmm, ja zdaj moji, ko sem delala sem mela tam okrog 800 eurov, zdaj ko je porodniška je pol manj, zdaj za njega ki je lastnik tega lokala je pa tko, čisto odvisno, ti ne znam točno povedat.

J: Se pravi zaslužek družine sestavlja vajina plača?

S2.: zaslužek družine se pravi, ja moja porodniška in njegova plača.

J: Pa ga ocenjuješ kot zadovoljivega?

S2: Ja, čisto zadovoljiv zaslužek ja res se ne morem pritoževati, gre čez.

J: Ti si zdaj na porodniški.

J: Kje živite?

S2: Ja zdaj živiva tukaj v centru v stanovanju blizu lokala, ampak imam še stanovanje v Kosezah, ki ga zdaj prenavljava in nameravava nato živeti tam. Pol ko bo vse dokončano.

J:Kakšno je to bivališče?

S2: Tukaj je malo manjše stanovanje, ampak precej udobno, v kosezah pa je 3 sobno, z terasami, tako, da je tudi okoli bolj lušno.

J: Pa bi to bivališče ocenila kot zadovoljivega?

S2: Ja, sigurno, res je fino.

J: Sama plačujeta vse stroške bivanja in koliko le ti znesejo?

S2: Ja sama jih plačujem, in kar velik. Tukaj, imava še talno gretje zraven in pride kar tam 400 do 500 evrov mesečno, kar dosti, ampak vsaj poleti je malo manj.

J: ja saj to, stroški so hitro in jih je kar veliko, zato se mi zdi pomembno malo ustaviti tudi ob njih. Kaj vse sestavlja vaše stroške, poleg stanovanja seveda.

S2: Ja stroške predstavljajo seveda še položnice, pač telefoni, internet, televizija in to pol pa zdej hrana pa te stvari. Zdaj za otroka niti ne gre zopet toliko, ker pač še ni v šoli in tko, da bi bilo toliko dodatnih stroškov. Tako da trenutno te potrebščine za življenje in položnice.

J: Ali se kdaj zgodi da stroški presežejo zaslužek?

S2: Ne, hvala bogu nama vedno ostane nekaj denarja, rako da stroški ne presežejo zaslužka.

J: Ali varčujete? Če da, zakaj, kako?

S2: Nič organiziranega, da bi varčevala prav. Ostane vedno nekaj, ni pa zdaj to tako da bi zdaj to nekam vlagala ali pa v kakšno zavarovanje ali tako. To pa ne.

J: OK. Zdaj se bova malo osredotočili na tvoje preživljanje prostega časa, interesi, aktivnosti. Kateri so tvoji interesi? V čem si dobra? Kaj te veseli?

S2: Ja interesi moji so seveda najprej šport ane, sem trenirala borilne veščine in tako. Zdej so pa moji interesi ostal isti, še vedno si želim trenirat in tako, ampak sem to spremenila to v treniranje s tamalo. Zdej grem recimo z njo na rožnik, grem tečt z njo in tko, pač ne morem je še tok puščati. Ne najdeš zdej tok čas. Rada še berem, rada imam izlete, zdej gremo v Švico, ubistvu mi je uspelo vse to kar me veseli tudi obdržat. Veliko se ukvarjam z živalcami, sem rešila še eno mucko, pač poskrbiš, da so vsaj v prvih tedni v mini karanteni in je. Tud s prijatelci se vidmo dost, mi tut to veliko pomen, vse hočjo vidt tamalo, včasih mam skor mal preveč obiskov, bi sam mal miru. Si pa vzamemo čas, da se vidimo.

J: Kako se je tvoje življenje spremenilo po rojstvu otroka? Na katerih področjih življenja so spremembe največje?

S2: Spremenil se je tako, da mogoče nisem več tok brezskrben, ne da je tok negativno, ampak nisi več toliko spontan, vse bolj načrtuješ. Ni zdaj kar gremo zdej, ampak se malo vnaprej zmeniš. Sej pol k bodo malo večji ni problem, zdaj ko je še tako majhna, pa je treba, da je ves čas zraven, če ne drugega že zaradi hranjenja. Pa itak si želiš biti.

J: Kako si si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

S2: Ja predstavljala sem si bolj hudo, kakor je zdaj, ubistvu. Vsi so me tako strašil, ja ne boš nič spala, pa ves čas bo jokalo otrok in tako, vse bo drugač, pa zredilo se boš, pa ubistvu zaenkrat še nič od tega ni bilo res, ni nič na slabšem, tako da je prav prijetno. Nimam nič vbistvu za reči. Sem se vnaprej pripravila nato. Celo nosečnost že razmišljam v temu in se na to pripravljaj, in potem res najdeš to neko novo, edinstveno ljubezen. Moraš mal več organizacije met, mal več načrtovanja, malo bolj odraslo moraš gledat na to.

J: Kaj bi rekla, da ti gre kot staršu dobro od rok?

S2: Ja zaenkrat gre vse po maslu, tamala je res ves čas dobre volje. Ja res mislim da to, da pač ker sva tako povezani, da ne prenašam nanjo negativnosti, da se ne živciram in tako, ker to potem začuti, oziroma če sem razdražena, da tega ne prenašam nanjo, ampak takrat poskrbi zanjo partner.

J: v čem se kot starš znajdete? Katere so vaše spretnosti?

S2 Bi rekla, da si res vzamem dosti časa za njo. Bi rekla, da mi gre to dobro od rok, zato ker me to tudi veseli, če ne pač ne bi imela otroka. Sem res pripravljena z njo se ukvarjat, in se res ves čas ko je budna z njo ubadam in ne grem recimo takrat na kavo in čvekam, medtem ko otrok gleda v luft.

J: Kaj pa kot starš meniš, da še potrebujete? Kakšno pomoč bi potrebovali?

S2: V bistvu ne vem no. Ves čas prej sem mela že z živalmi odgovornosti in tako, tako da zdaj imam samo še eno več. Tko glede skrbi za otroka, sem se res pripravila in sem ful enih knjig in vsega prebrala in zaenkrat še nisem se znajda v stiski, pa tudi menim, da je to fajn organiziran s to patronažno sestro, kar se mi zdi ful pozitivna stvar, ker ti vse tudi v praksi pokaže. Tudi veliko pomoči dobim od svoje družine. Tudi pediatri mi pomagajo tko glede skrbi za otroka.

J: rekla si, da si od zdravstva in družine dobila veliko pomoči, ki ti je prav prišla. Kje pa še dobiš pomoč, ki jo potrebuješ? Morda od države oziroma kakšnih institucij?

S2: Ja ne vem, za bolj ko ne, sem jaz izvedela preko pogovorov, tko z starši ostalimi in tako. Zdej moraš to narest, zdaj moraš to, vlogo za porodniško, pa starševstvo priznanje, pa kdaj vlogo za v vrtec, je kar veliko vsega, sem bla kar malo panična.

J: se praviš meniš, da bi lahko dobila nekje več informacij, bolje razloženo?

S2: Ja mogoče, da vsaj kakšno brošuro in si prebereš vse, kar je treba, ne pa da moraš vse sam vprašat in razmišljat in letat na vse konce. Kakšni ne pomislijo in pol niti ne vejo. Noben ti ne reče, kaj zlo, oziroma je to tvoja samoiniciativa, da zveš kam in kdaj in zakaj.

J: se pravi, ali imaš ti poleg porodniške tudi kakšne dodatke.

S2: ne prav starševskega dodatka nimam, ker nama ne pripada.

J: Kaj pa glede na porodniško, bi jo ocenila kot zadovoljivo?

S2: Jah glede na to, kakšno si imel prej plačo, ti hitro stran odtrgajo, meni tako ostane 420 evrov, kar je pol manj od plače prej, kar hitro gre. Je mal drgač če se ti naenkrat razpolovi, ampak te noben ne vpraša, če boš s takšnimi financami zmogel, je to tvoja odgovornost. Ni lih zdej neki ful fajn, ampak se da.

J: Ali se počutiš odvisno od svoje oziroma partnerjeve družine?

S2: Odvisno? Ne se ne počutim odvisno, ker se hvala bogu toliko dobro razumemo, da se noben ne počuti tako ja zdaj sem jaz tebi pomagal in si mi dolžan to nazaj, ampak pač si pomagamo. Hvala bogu pa sva tudi toliko samostojna, da ne rabiva toliko pomoči, so pa starši z dobro voljo, želijo čuvat in tako, da se vidimo velik. Včasih bi blo tudi lažje doma narest neko pico, pa gremo pač na neko družinsko kosilo.

J: Če bi bili pogoji, bivanjski, finančni, časovni,..., popolni, kaj bi bilo drugače?

S2: Ja saj je že vse popolno, ali ni? Itak je vse že popolno. Ali ne rečejo tega vsi? Kaj bi si pa še želel? Zdej so mi čisto druge stvari ratale pomembne, da je vse v redu z mojo deklico in tako. Imam hvalabogu svoje stanovanje, da se glede tega nisem rabla sekirat. Jaz sem tudi že od 16 leta na svojem, ni blo spet vse tako na novo, vse to plačevanje stroškov in tako. Zdaj sem najbolj srečna ko se tamala smeje, da ima vse kar rabi. Zdej so mi bolj pomembne te duševne stvari in ne več toliko materialne

J: Kako si predstavljaš svojo prihodnost oziroma kakšen je tvoj plan za prihodnost?

S2 a plan imam, da bo ostalo tako kot je, da bo tamala zdrava, da bo vse uredu z njo. Da jo bomo dobro vzgojil, da bo čim manj nepredvidljivih neprijetnih dogodkov. In tko, da bomo družina.

J: Jo nameravaš dati v vrtec?

S2: Ja, ampak ne vem še čisto točno, če že takoj, ali pa bom ostala jaz malo dlje z njo po porodniški in potem pri dveh da bi šla v vrtec, bomo videli kako bo. So mi res dragoceni trenutki z njo. Tudi če ostanem z njo, otrok lahko spoznava druge se družji, če si lahko to privoščiš in izpelješ, se mi zdi, da je tako lahko še mnogo lepše.

J: hvala ti, res si mi veliko pripomogla s svojimi super odgovori. Hvala za čas in odgovore!

S2: Ni problema, z veseljem.

8.2.3 Intervju C

J Najprej bi vas vprašala kaj za vas pomeni starševstvo? Se pravi, ko slišiš besedo starševstvo, na kaj najprej pomisliš?

S3: C1 Beseda starševstvo zame pomeni prilagajanje, skrb ter brezpogojna ljubezen. Do otroka in do partnerja. Da si skupaj kot družina.

J: Kaj meniš, da je najpomembnejše pri vlogi starša?

S3: Najpomembnejša je skrb za otroka in postavljanje njega na prvo mesto. Da si ob njem in tam zanj. Da mu nudiš varnost in udobje

J: Kaj meniš, da mora starš nuditi otroku?

S3: Starš moja otroku nuditi varnost - v vsakem pomenu besede. Ljubezen, toplino, ugodje, zavedanje, da nekomu pomeni največ in bo ta naredil vse zanj, da bo varen.

J: Kakšen je tvoj zakonski stan? Koliko časa se s partnerjem poznata?

S3: S partnerjem sva zaročena, poznavata se 5 let. Poročila se bova naslednje leto, letos je še preveč burno vse skupaj.

J: Koliko si stara in pa starost partnerja?

S3: Starost partnerja je 27 let, moja pa 26 let.

J: Koliko imata otrok in koliko so otroci stari?

S3: Imava enega otroka, starega 1 leto.

J: Ali so bili otroci načrtovani?

S3: C8 Bil je načrtovan in zelo zaželen, od nekdaj sem si želela mlada imeti otroke, v življenje mi je to prineslo ljubezen, skrb, ko se ti rodi otrok vidiš svet iz druge perspektive.

J: Si želite imeti še otrok?

S3: Želiva si še enega otroka, čez približno 2-3 leta. O tem sva se že prej veliko pogovarjava in meniva, da bo tako najboljše

J: Kakšni bi morali biti pogoji, da bi imela družino, kot ste si jo zamislili?

S3: Problem je predvsem finančne narave. Urediti bi morala finance, več prihodkov, da bi nam bilo lažje, saj danes se stroški z otrokom nikoli ne končajo in so vsak dan večji.

J: Zdaj se bova malo osredotočili na izobrazbo. Kakšna je tvoja stopnja zaključene izobrazbe? Katero šolo ste obiskovali? Težko je živeti v strahu, da ne veš, ali mu boš lahko kupil vse knjige in podobno. Želim si gotovost.

J: Ali se šolate?

S3 Študiram na pedagoški fakulteti, smer kjer imam kar dobro zagotovljeno zaposlitev, kar mi malo olajša načrtovanje za vnaprej, je bolj gotovo. Sem tik pred diplomo, kar pomeni da imam zaenkrat zaključeno 5.stopnjo izobrazbe, po diplomi pa 7.

J: Razmišljaš še o kakšnemu šolanju – nadaljevanju šolanja, dodatnem šolanju?

S3 Načeloma sem nasploh pristašica vseživljenjskega učenja, tako da menim, da se definitivno bom zmeraj učila kaj novega, bomo pa še videli, če bom šla prav še kakšno šolanje. Sigurno pa bom dokončala to šolanje, se pravi diplomo in pa še magisterij.

J: Kakšen vpliv ima družina na šolanje in kakšen vpliv ima šolanje na družino?

S3: Ker zaenkrat paziram, nima šolanje posebnega vpliva na družino, je pa res, da bi najbrž že dokončala študij, če ne bi imela še družine. Tako pa malo dlje časa traja, saj imam kot študentka mamica, pravico do dodatnega leta, kar mi tudi zelo ustreza, se mi ne mudi toliko, otroka pa sem si res želela.

J: Si zaposlena?

S3: Nisem zaposlena, trenutno še dobivam porodniško

J: Ali je zaposlen tvoj partner?

S3: Ja tako je. Partner je redno zaposlen.

J: Kakšni so vaši viri dohodka? Kaj sestavlja vaš zaslužek družine?

S3: Ja saj kot pravim, partnerjeva plača in moja porodniška, to so naši viri dohodka.

J: Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S3: Zaslužek je nekako srednje zadovoljiv. Je pa ok, pridemo čez.

J: Kje živite in kakšno je to bivališče?

S3: Živimo v stanovanju sorodnikov in sicer pri partnerjevih starših, vendar imamo svoje prostore.

J: Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S3: Ja sigurno, C24bivališče je nadvse zadovoljivo. Imamo vse kar potrebujemo.

J: Ali sami plačujete vse stroške bivanja in koliko le ti znesejo?

S3 Stroški nanesejo približno 300eur in plačujemo jih sami. Za plačevanje stroškov porabimo mojo porodniško, potem pa razpolagamo s partnerjevo plačo.

J: Imam še nekaj vprašanj glede stroškov in denarja Kakšni so vaši stroški, kaj vse jih sestavlja?

S3: Stroške sestavljajo stroški stanovanja, stroški hrane, vzdrževanje avtomobila, pa za otroka in vsakodnevne potrebščine

J: Ali kdaj stroški presežejo zaslužek?

S3: Ne hvalabogu ne, stroški so enakovredni prihodkom.

J: Ali varčujete? Če da, zakaj, kako?

S3: Varčujemo ne, ker so prihodki prenizki. Bi pa si želela vsaj tisto življenjsko zavarovanje ali nekaj, se s partnerjem pogovarjava o tem, saj vsi vemo kako je lahko negotova prihodnost. Bi si želela nuditi nekaj otroku, mu nekaj potem tudi dati.

J: Zdaj se bi usmerila malo nate.. Kako preživljaš svoj prosti čas? V čem si dobra, v čem zares uživaš?

S3: Svoj prosti čas preživim bolj kot ne s svojo družino. Z družino poskušamo veliko časa preživeti zunaj. Hodimo na izlete, ali pa samo malo do igral na sprehod in podobno. Sicer pa zelo rada ustvarjam, ročna dela in tako, veliko pa tudi ustvarjamo doma, skupaj z otrokom. Poskušam se tudi čimveč ukvarjati s športom. Čeprav moram priznati, da ne toliko kot sem prej, a poskušam.

J: Kako se je vaše življenje spremenilo po rojstvu otroka?

S3: Čista resnica je, ko ti pravijo, da se življenje po rojstvu precej spremeni. Nimaš več toliko časa zase. Otrok pa je vedno na prvem mestu. Ampak nikakor ni to v negativnem smislu. Saj sem si otroka želela, to sem pričakovala in pripravljena sem tvegati svoj čas.

J: Na katerih področjih življenja so spremembe največje?

S3: časovno menim, da je res največja sprememba. Naenkrat nisi ti več tisti, ki določa kako bo potekalo življenje, ampak ga bolj narekuje otrok, on bo vedno na prvem mestu in ti se boš temu prilagodil.

J: Kako ste si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

S3: Predstave so bile približno take kot je realnost. To sem si želela, to sem pričakovala in to sem dobila. Ni slabo, res 😊

J: Kaj ti gre kot staršu dobro od rok? v čem se kot starš znajdeš? Katere so tvoje spretnosti?

S3 Sama menim, da je že skrb za otroka kot taka, super spretnost. In to mi gre, z otrokom sva zadovoljna.

J: Kaj kot starš menite, da še potrebujete? Kakšno pomoč bi potrebovali?

S3: Trenutno mislim da nič. Seveda se ne bi branila boljšega finančnega položaja, vendar tudi tako zmoremo.

J: Kje dobite pomoč, ki jo potrebujete?

S3: Predvsem od mojih staršev, torej občasno varstvo otroka, kuhanje, likanje, pospravljanje stanovanja in podobno.

J: Ali se počutite odvisnega od svoje oziroma partnerjeve družine?

S3: Včasih se res počutim odvisno in sicer od svojih staršev. Saj mi res veliko pomagajo.

J: Katere pravice in ugodnosti koristite kot mladi starš?

S3 Da pomislim. Ja imam to porodniško nekakšno. Imam dodatno leto študijsko zaradi starševstva in pa seveda dvojni študentski boni.

J: Kje ste za njih izvedeli?

S3: Za njih sem izvedela že prej, saj sem starševstvo načrtovala in sem se o tem pozanimala. Ne spomnim se več točno kje sem izvedela. Mislim da preko prijateljice. Nato pa sem se o tem zelo pozanimala sama.

J: So zadostne? Kaj bi še potrebovali?

S3: Lahko rečem, da so, ne morem se pritoževati, vendar malo več finančne gotovosti ne bi škodilo.

J: Za zaključek bi te želela vprašati še, kaj, če bi bili pogoji, bivanjski, finančni, časovni,..., popolni, kaj bi bilo drugače?

S3: Ja imela bi boljšo finančno stabilnost in bili bi lahko popolnoma na svojem, to pa bi pomenilo definitivno manj skrbi in bolj mirno življenje.

J: Najlepša hvala za tvoj čas, prilagodljivost in odgovore!! S tem mi zares zelo pomagaš in cenim iskrenost in trud vložen v odgovore! Hvala in lepo življenje s svojo družinico ti želim!

S3: Ni problem. Hvala!

8.2.4 Intervju D

J: Kaj zate pomeni starševstvo? Ko slišiš besedo starševstvo, na kaj najprej pomisliš?

S4: Starševstvo je zame naraven pojav v določenem življenjskem obdobju. Zame to pomeni brezpogojna ljubezen, skrb, nega nekoga drugega, ki ti naenkrat pomeni vse, za katerega bi naredila vse. Je to in še vse.

J: Kaj meniš, da je najpomembnejše pri vlogi starša?

S4: Pri vlogi starša je najpomembnejša ljubezen. To je tisto najpomembnejše, da otrok sploh obstoji in ima možnost se razviti v osebo. Šele nato je skrb, vzgoja, postavljanje pravil,... Seveda so tudi ti elementi nadvse pomembni pri vlogi starša.

J: Kaj meniš, da mora starš nuditi otroku?

S4: Otroku morajo starši nuditi ljubezen, varnost, predstavljati pomembno osebo na katero se lahko vsakokrat obrne,... Mora biti tista opora in stalnica v njegovem življenju, ne glede na vse.

J: Sedaj bodo vprašanja se navezovala nate in na tvojo družino izrecno. Najprej me zanima tvoj zakonski stan. Koliko časa se s partnerjem poznata?

S4: S partnerjem sva v zvezi že 8 let. Poznava pa se nekoliko dlje časa. Nisva poročena, vendar najino zvezo jemljeva enako resno.

J: Tvoja starost in starost partnerja?

S4: Stara sem 23 let, partner pa ima 24. Sva kar izenačena.

J: Koliko imata otrok in koliko so otroci stari?

S4: Imava enega otroka, starega leto in pol. Nadvse nadobudnega fantka

J: Ali je bil načrtovan?

S4: Najin sinček je bil načrtovano presenečenje. Načrtovala, sva ga a sva bila presenečena kako hitro je uspelo ☺.

J: Ali si želite imeti še otrok? Če da koliko?

S4: Želja je, ampak trenutno še ni prisotna, trenutno zelo uživamo kot tri članska družina. Se pa kasneje ne bi branili še enega para majhnih nogic.

J: Kakšni bi morali biti pogoji, da bi imela družino, kot si si jo zamislila?

S4: Predvsem je zelo pomembna finančna stran, da imaš dovolj denarja, da lahko zadovoljiš vse potrebe, pa še malo razvajaš. Poleg tega pa je seveda nadvse primeren prostor, kar trenutno za večjo družino ravno ni.

J: Zdaj bo nekaj vprašanj na temo izobraževanja. Kakšna je tvoja stopnja zaključene izobrazbe?

S4: Zaključila sem srednješolsko izobrazbo, hodila sem na gimnazijo. Trenutno imam absolventskega staž, sem pred diplomo, obiskujem pa Fakulteto za socialno delo.

J: Razmišljaš še o kakšnemu šolanju – nadaljevanje šolanja, dodatnem šolanju?

S4: Nadaljno šolanje pa trenutno ne vem, najprej želim to dokončati. Sprememba od kar imam otroka ne načrtujem več tako natančno za daljno prihodnost ☺.

J: Kakšen vpliv ima družina na šolanje in kakšen vpliv ima šolanje na družino?

S4: Družina ima velik vpliv na izobraževanje, kot tudi obratno, glede na to, da nisem pavzirala oziroma imela porodniškega dopusta. Predvsem je mene spremenilo, pred otrokom, ko sem imela stres v šoli je bilo vse temu podrejeno, zdaj je drugače, najprej je pomemben otrok in družina, ko vse to opravi se šele lahko posvetim šolanju. Zame je to velika sprememba. Se pravi lahko rečen, da družina nekoliko ovira šolanje, ampak ji to čisto nič ne zamerim, saj so zame najpomembnejši.

J: Si zaposlena?

S4: Imam status študenta, nisem zaposlena, sem trenutno le mamica.

J: Ali je zaposlen tvoj partner?

S4: Ja, partner je zaposlen, partner ima svoj d.o.o.

J: Kaj sestavlja vaš zaslužek družine? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S4.: Partner ima svoj d.o.o. kakor sem že dejala, kar je vir zaslužka naše družine. Za našo malo družino je zadovoljiv.

J: Kje živite? Kakšno je to bivališče? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S4: Živimo v hiši z mojimi starši. trenutno zaključujem mansardno stanovanje, katero bo naše, glede tega so tudi manjši stroški.

J: Sami plačujete vse stroške bivanja – koliko le ti znesejo?

S4: Ja sami, ampak niso pretirani.

J: Kakšni so vaši stroški, in kaj vse jih sestavlja?

S4: Stroški so predvsem, položnice, hrana, oblačila, avto.

J: Ali stroški presežejo zaslužek?

S4: Stroški ne presežejo zaslužka, ampak to je pa tudi to.

J: Ali varčujete?

S4: Ja, zelo mizerno. Lahko nekaj malega tudi navarčujemo.

J: Kateri so vaši interesi? Kaj vas veseli? V čem uživate? V čem ste dobri? Kako preživljate svoj prosti čas?

S4: Prosti čas želimo čimbolj izkoristiti kot družina, to pomeni kakšni izleti, obiskovanje drugih družinskih prijateljev. To je tudi tisto v čemur najbolj uživam.

J: Kako se je vaše življenje spremenilo po rojstvu otroka? Na katerih področjih življenja so spremembe največje

S4: Moje mnenje je, da se življenje zelo spremeni. Največja sprememba je da nimaš sebe kot najpomembnejšega ampak nekoga drugega, ampak ni to nekaj kar obžaluješ.

J: Kako ste si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

S4: Mislim da je razlika med predstavo in realnostjo velika, ampak to mora vsak sam izkusiti. So lepi trenutki polni ljubezni, katere samo kot starš doživiš (prvi pogled, stisk, prvič pokliče mami, si samo ti si mu lahko v tolažbo) in tudi naporni trenutki (trma, pomanjkanje spanja, stres), ampak to moraš sam doživeti.

J: Kaj vam gre kot staršu dobro od rok? v čem se kot starš znajdete? Katere so vaše spretnosti?

S4: Predvsem umerjenost, ljubeznivost, v določenih trenutkih tudi strogost, znajdem se predvsem kako odreagirat na njega in na njegove potrebe, vedeti kaj želi v določenem trenutku sporočiti. Moja spretnost je razmerje med biti tako kot otrok in nakazati meja in pravila.

J: Kaj kot starš menite, da še potrebujete? Kje bi potrebovali pomoč? Kakšno pomoč bi potrebovali? Kje dobite pomoč, ki jo potrebujete?

S4: Partner mi je v pomoč oz. poskuša skupaj opraviti se. Prav tako so mi v pomoč moji starši. sem zadovoljna

J: Kje in kakšno pomoč bi še potrebovali?

S4: Pomoč bi zelo potrebovala, kako imeti čas zase. Že od rojstva je glavna naloga skrb zanj, skrb zase pa sem pozabila.

J: Ali se počutite odvisnega od svoje oziroma partnerjeve družine?

S4: Ne se ne počutim odvisna od kogarkoli.

J: Katere pravice in ugodnosti koristite kot mladi starš?

S4: Dvojni študentski boni, otroški dodatek in višja štipendija.

J: Kje ste za njih izvedeli? So zadostne?

S4: Zelo je bila to samoiniciativa, nič ti ni dano na krožniku.

J: Kaj bi še potrebovali?

S4: Pomoč, odporo, čas, denar. Ampak sem skromna in zadovoljna s tem kar mam.

J: Če bi bili pogoji (bivanjski, finančni, časovni,...) popolni, kaj bi bilo drugače?

S4: Bi že končala mansardo (bližnja prihodnost), vedno je lahko več financ ☺, samo da smo vsi zdravi in zadovoljni in je vse popolno ☺.

J: Najlepša hvala za tvoj čas in odgovore!! S tem mi zares zelo pomagaš in cenim iskrenost in trud vložen v odgovore! Hvala in lepo življenje s svojo družinico ti želim!

8.2.5 Intervju E

J: Kaj za vas pomeni starševstvo?

S5: Starševstvo je zame nekaj najlepšega, saj dajem svojim otrokom ljubezen, in upam da dobra vzgojna načela.

J: Ko slišiš besedo starševstvo, na kaj najprej pomisliš?

S5: neko dobro vezo med otrokom in staršem.

J: Kaj meniš, da je najpomembnejše pri vlogi starša?

S5: Predajanje veliko ljubezni, spoštovanja in pravilne vzgoje, da ve otrok do katere meje v življenju lahko gre in do katere ne.

J: Kaj meniš, da mora starš nuditi otroku?

S5: Ljubezen, varnost, svobodo, to je ta glavno in pomembno.

J: Kakšen je vaš zakonski stan?

S5: Poročena sva.

J: Koliko časa se s partnerjem poznata?

S5: 11 LET se pozna POROČENA pa sva 2 LETI

J: Koliko ste stari, starost partnerja?

S5: Jaz 29, partner 35

J: Koliko imate otrok in koliko so otroci stari?

S5: Hčerka 5 let, sin 4 leta, hčerka 1 leto

J: Ali so bili otroci načrtovani?

S5: Prva in drugi ne, tretja ja.

J: Zakaj in kako ste se odločili za otroke?

S5: Pri tretjem, sma imela vedno željo po treh otrocih. Pri prvih dveh sva pa še hotela kakšno leto počakat.

J: Ali si želite imeti še otrok?

S5: Ne želiva si več otrok, meniva da so trije zadosti, toliko sva si jih želela imeti

J: Kakšni bi morali biti pogoji, da bi imeli družino, kot ste si jo zamislili?

S5: Imam vse kar potrebujemo in nebi nič spremenila

J: Kakšna je vaša stopnja zaključene izobrazbe?

S5: Trenutno peta stopnja, pišem diplomu

J: Ali se še izobražujete?

S5: Da, pišem diplomu za inžinirja živilstva in prehrane

J: Razmišljate še o kakšnem šolanju, nadaljevanju šolanja, dodatnem šolanju?

S5: Trenutno ne razmišljam o dodatnem šolanju.

J: kakšen vpliv ima družina na šolanje in kakšen vpliv ima šolanje na družino?

S5: V času ko sem imela predavanje so mi stali zelo ob strani parter in moji starši da so popazili na otroke. je pa moj študij bil izreden tako da nisem rabila vliko časa varstva.

J Ste zaposleni?

S5: Ne.

J: Ali je zaposlen vaš partner?

S5: Da.

J: Kakšni so vaši viri dohodka?

S5: Otroški in porodniška iz tujine

J: Kakšen je vaš mesečni neto zaslužek kot družina?

S5: znesek je več kot 2500 evrov.

J:Kaj sestavlja vaš zaslužek družine?

S5: Otroški, porodniška, plača.

J:Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S5: Zaenkrat ja.

J: Kje živite?

S5: V novozgrajeni hiši.

J: Kakšno je to bivališče?

S5: tri nadstropja, vsak otrok ima svojo sobo.

J: Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S5: Ja.

J: Sami plačujete vse stroške bivanja – koliko le ti znesejo?

S5: Da, nekje 800 evrov z kreditom.

J:Kakšni so vaši stroški, kaj vse jih sestavlja?

S5: OSNOVNE POLOŽNICE, HRANA, STROŠKI AVTOMOBILA SO MESEČNI, NAKUPI OBLAČIL, ČEVLJEV,...DVOMESEČNI ALI VEČ.

J: Ali stroški presežejo zaslužek?

S5 Ne.

J: Ali varčujete? zakaj, kako?

S5: Da, za štipendijo otrok in kakšen priboljšek ko bova v upokoju.

J: Kateri so vaši interesi? Kaj vas veseli? V čem uživate? V čem ste dobri? Kako preživljate svoj prosti čas?

S5: Ko smo vsi skupaj z družino si privoščimo kakšen izlet, bazen, drugače pa proste dneve uživamo z otroki zunaj v naravi.

J: Kako se je vaše življenje spremenilo po rojstvu otroka?

S5: Majn zabav, več skrbi, večji strošek, vendar kljub temu več ljubezni.

J: Na katerih področjih življenja so spremembe največje?

S5: V zabavi.

J: Kako ste si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

S5: Imam dokaj realno predstavo, tako da si nisem kaj dosti zamišljala, prepuščam se toku življenja in otrok.

J: Kaj vam gre kot staršu dobro od rok? v čem se kot starš znajdete? Katere so vaše spretnosti?

S5: Pogajanje, ki ga je veliko potrebnega pri treh otrocih ko bi eden to in drugi drugo, treba vse skupaj nekaj ustaliti za vse

J: Kaj kot starš menite, da še potrebujete? Kje bi potrebovali pomoč? Kakšno pomoč bi potrebovali?

S5: Država bi lahko poskrbela za večji otroški dodatek in enak za vse, jaz tako v sloveniji ne dobim nič, bi bilo pa za ostale veliko boljše preživetje.

J: Kje dobite pomoč, ki jo potrebujete?

S5: Največ od družine, ki je zelo dobra in zanesljiva pomoč, državne institucije pa me glede na Evropsko Unijo razočarajo, da imajo takšno razliko v financiranju med otroki z prihodkov staršev, v Avstriji imajo vsi enako, ne glede ali so starši revni ali bogati, tu pri nas pa vedno uvrščajo v neke kategorije, ki tako ali tako pol niso pravične.

J: Ali se počutite odvisnega od svoje oziroma partnerjeve družine?

S5: Ne počutim se odvisne.

J: Kje in kakšno obliko podpore in pomoči bi še potrebovali?

S5: Nič. Menim da ne bi potrebovala ne vem kakšne pomoči

J: Katere pravice in ugodnosti koristite kot mladi starš? Kje ste za njih izvedeli? So zadostne? Kaj bi še potrebovali?

S5: Kot mladi starš sem koristila ugodnosti pri študiju, ki podaljšajo 1 leto za 1 otroka, druga pa sploh ne vem kaj še obstaja. Se mi zdi da je premalo obveščeno, če je kaj

J: Če bi bili pogoji (bivanjski, finančni, časovni,...) popolni, kaj bi bilo drugače?

S5: Imam res srečo da je vse ok.

J: Najlepša hvala za tvoj čas in odgovore!! S tem mi zares zelo pomagaš in cenim iskrenost in trud vložen v odgovore!

8.2.6 Intervju F

J: Kaj za vas pomeni starševstvo? Kaj meniš, da je najpomembnejše pri vlogi starša?

S6: Zame pomeni starševstvo predvsem odgovornost. Pomislim na to, da smo kot starši odgovorni da postanemo otroku predvsem dober vzor odgovorne, odrasle osebe, ki ima neke svoje vrednote, katere želi da jih ima tudi otrok. Prav tako se mi zdi najpomembnejša vloga starša ravno to, vzor svojemu otroku. Saj sem nekako mnenja da vse kar otrok vidi, sliši in čuti samo kopira v svojo podzavest in se kasneje oblikuje v neko osebnost na katero ima prav to tudi velik vpliv. Zelo pomembno se mi zdi tudi spoštovanje med starši in otroci ter sama komunikacija, na kar bi morali biti kot starši zelo pozorni in dati temu po mojem mnenju večjo vrednost.

J: Kaj meniš, da mora starš nuditi otroku?

S6: Ljubezen do njega in do svojega partnerja-očeta/mater otroka. Spoštovanje prav tako do vseh v družini in primerno komunikacijo. Dostojno življenje- da so mu omogočene vse življenjsko potrebne stvari za razvoj.

J: Kakšen je vaš zakonski stan?

S6: Z biološkim očetom otroka sva ločena (pri starosti otroka 1,5 let sva se ločila). S sedanjim partnerjem pa sva sedaj skupaj 2 leti.

J: Koliko časa se s partnerjem poznata?

S6: Poznava pa se že recimo nekje 5 let, saj sva bila prej prijatelja oz. znanca.

J: Koliko ste stari, starost partnerja?

S6: Sama sem 24let. Partner pa 30.

J: Koliko imate otrok in koliko so otroci stari?

S6: En otrok, hči, stara 3,5 let.

J: Ali so bili otroci načrtovani?

S6: Bila je načrtovana in zelo težko pričakovana. Mislila sem, da sem že pripravljena nanj, saj sem si kot vedno želela biti mlada mamica. In ker sva bila z bivšim partnerjem že 4 leta skupaj, prav tako sva živela v svoji hiši, in imela oba nekako zanesljivo možnost za študentsko delo, sva se odločila za naslednji korak. Prav tako sem o tem razmišljala že od svojega 18 leta.

J: Ali si želite imeti še otrok? Koliko, zakaj?

S6: Sedaj bi si še želela še enega otroka, mogoče kasneje tudi še tretjega. Vendar se nama s partnerjem zdi trenutno boljše še počakati, saj trenutno v urejanju hiše in bi bilo vse skupaj težje izvedljivo. Prav tako imam še vedno težave z bivšim partnerjem, kar se preživnine in stikov tiče se nam še ni speljalo in je mogoče tudi tukaj še vedno majhen vzrok.

J: Kakšni bi morali biti pogoji, da bi imeli družino, kot ste si jo zamislili?

S6: Imam že družino, ki čisto ustreza mojim pričakovanjem. Seveda pa bi bilo še bolje ko bi bil trenutni partner biološki oče otroka.

J: Kakšna je vaša stopnja zaključene izobrazbe? Katero šolo ste obiskovali? Ali se še izobražujete? Razmišljate še o kakšnemu šolanju, kot na primer nadaljevanje šolanja, dodatno šolanje?

S6: Imam zaključeno srednjo šolo-medijski tehnik (srednja medijska in grafična šola), torej misli m da je 5 stopnja in tudi splošno maturo. Trenutno sem zadnji (4.letnik) fakultete za socialno delo, vendar trenutno ne delam nič na tem da bi dokončala študij, saj se mi je socialno delo malo zamerilo ko sem imela slabe izkušnje pri urejanju stikov in preživnine.. Večkrat pa razmišljam da bi naredila kakšen tečaj a še nisem našla nekaj kar bi me zares veselilo in bi bila pripravljena speljati do konca.

J: Če ste še v procesu izobraževanja, kakšen vpliv ima družina na šolanje in kakšen vpliv ima šolanje na družino?

S6: Družina vzame ogromno časa, še posebej ko zraven urejaš še hišo. Ker sva s partnerjem na svojem, tudi nimam varuške pri roki in imam s tem še malo bolj oteženo situacijo kar se zadeva šolanja. Vrtec je odprt do 16 ure, s faksom pa sem težko do takrat nazaj (+ vožnja luro v eno smer). Prav tako moram delati, saj si drugače težko privoščiš osnovne stvari in mi tako zares zmanjka časa, energije za študij. Še posebej sedaj ko se mi je zameril faks. Šolanje ne družino prav tako vpliva saj imaš če hodiš v šolo zelo veliko dela da narediš vse potrebno za šolo, kaj šele potem vsakodnevno potrebne stvari.

J: Ste zaposleni?

S6: Delam preko študentskega servisa. K sreči imam dokaj redno priložnost za delo, saj me potrebujejo tam v proizvodnji skoraj vsak dan.

J: Ali je zaposlen/a vaš/a partner/ica?

S6: Prav tako je zaposlen tudi partner prav tako pa zraven zasluži še kar nekaj s svojim »domačim« delom.

J: Kakšni so vaši viri dohodka? Kakšen je vaš mesečni neto zaslužek kot družina? Kaj sestavlja vaš zaslužek družine? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S6: Točnega vpogleda v finance partnerja nimam, vendar mislim da imava skupaj dohodek okrog 2.500 eur-odvisno zelo od meseca in domačega dela partnerja. Je zadovoljiv, a brez partnerjevega zaslužka doma bi bilo zelo težje. Zaslužek družine sestavlja: moje študentsko delo, otroški dodatek, državna štipendija, preživnina(ko je nakazana), partnerjeva plača in »domače« delo.

J: Kakšen vpliv ima delo na družino in kakšen vpliv ima družina na delo?

S6: Brez dela ne gre. Seveda vzame svoj čas, a je nujno potrebno. Družina kar veliko vpliva na delo saj sem zaradi hčere in partnerjevega dela doma onemogočena da bi lahko delala popoldanske izmene, kar pa je zelo težko dobiti službo kjer boš delal samo dopoldan.

J: Kje živite? Kakšno je to bivališče? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S6: Živimo v hiši ki jo je partner podedoval in je potrebna velike obnove a zadostuje za začetek. Obnavljamo jo sproti po zmožnostih.

J: Sami plačujete vse stroške bivanja in koliko le ti znesejo?

S6: Stroške in vse v povezavi s hišo plačujeva sama. Mesečni stroški hiše niso veliko, okrog 120 eur. Je pa potem kurjava še okrog 1.500 eur letno.

J: Kakšni so vaši stroški, kaj vse jih sestavlja? Ali stroški presežejo zaslužek?

S6: S partnerjem imava ločene finance. Sama skrbim za hrano za družino, za svoj avto, položnice vsak drugi mesec, vsak drugi jih pokrije partner. Cunje in vse potrebno za dom. Stroški so kar veliki, saj hrana predstavlja ogromen strošek tako da sem kar vsak mesec pri »nuli«.

J: Ali varčujete? Če da, zakaj, kako?

S6: Če mi rata kakšen mesec kaj dati na stran, potem to tekom leta porabim ali za servisiranje avta ali za dopust.

J: Kateri so vaši interesi? Kaj vas veseli? V čem uživate? V čem ste dobri? Kako preživljate svoj prosti čas?

S6: Zelo rada hodim v hribe a je žal časa za to zelo malo. Imam željo po tem da mi nekoč uspe iti vsaj nekajkrat na mesec. Nekih drugih hobijev nimam, saj ob družini in urejanju hiše niti nimam časa. Uživam v risanju in kuhanju, pečenju raznih peciv. Prav tako v svojem času ko sem doma si vzamem čas zase in telovadim nekje 30 minut. Predvsem pa po navadi preživim čas ko pridem iz službe s hči, ko greva na sprehod, nekaj skuhava, postoriva kaj po hiši ali okoli nje, potem pa je že večerno spravljjanje spati.. in šele ko hči zaspi imam nekaj časa zase in svojo telovadbo v kateri kar uživam.

J: Kako se je vaše življenje spremenilo po rojstvu otroka? Na katerih področjih življenja so spremembe največje? Kako ste si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

S6: Predvsem sem spoznala da partner s katerim imam otroka ni pripravljen niti dovolj zrel za otroka in družinsko življenje, kar je bil zame velik šok. Tako da sem izgubila in zamenjala partnerja. K sreči sem sedaj veliko bolj srečna in je bila to velika prelomnica v mojem življenju saj šele sedaj vidim kakšen partner je dober partner in tudi dober oče za otroka. Predstavljala pa sem si predvsem manj stresno življenje, saj se otrok iz dneva v dan spreminja, preizkuša tako tvoje, kot partnerjeve živce, meje, pravila..in predvsem otrok med partnerjema da zelo težko nalogo in sicer, ali se bosta lahko soočila z vsemi težavami ki jih prinese otrok ali se bosta kot partnerja samo oddaljila.

J: Kaj vam gre kot staršu dobro od rok? v čem se kot starš znajdete? Katere so vaše spretnosti?

S6: Težko vprašanje, saj te otrok vedno znova preizkuša in si težko rečeš ja, takole je pa prav. Saj velikokrat niti ne veš ali delaš prav ali ne, in se učiš tako ti, kot otrok. Mislim da mi prav pride da rada poslušam in sem pozorna do otroka, čeprav tega je lahko hitro tudi preveč in otroka preveč razvadiš. Prav tako se mi zdi velik plus da rada kuham in pečem. Rada sem zunaj kar je tudi dobro za otroka. Mislim da mi gre kar dobro tudi to da hči ni odvisna od televizije, računalnika.. temveč se raje kaj igra ali sama ali skupaj. Rada ustvarjam in raziskujem, kar mi verjetno tudi prav pride.

J: Kaj kot starš menite, da še potrebujete? Kje bi potrebovali pomoč? Kakšno pomoč bi potrebovali?

S6: Potrebujem predvsem biti bolj odločna, saj hitro popustim, vendar me na to zelo dobro pripravlja oz. bolj usmerja moj partner ki mi pri vzgoji veliko pomaga in me tudi malo bolj usmerja. Pomoč dobim pri partnerju saj ima zame zelo dobro mišljenje kar se zadeva vzgoje. Bi pa potrebovala kakšno varuško bližje doma oz. nasploh, saj se lahko zares zanesem le na svojo mati.

J: Kje dobite pomoč , ki jo potrebujete?

S6: Pri partnerju, in tudi svoje družine (mami, ati). Predvsem mi največ pomoči nudi partner, tega je veliko-predvsem pogovor o vseh stvareh in izmenjava mnenj. Pomoč pri hiši, otroku. Na druge ljudi se ne zanašava ker sva bila velikokrat oba razočarana in imava s tem kar malo težav. Za pomoč se obrnem le ko potrebujem kakšno varstvo k svojim staršem a to je recimo 1xna mesec ali dva meseca. Sem pa se za pomoč obrnila ko sem se z bivšim partnerjem razšla, sem šla do socialne delavke na Csd, a sem bila vse prej kot zadovoljna, še posebej ko sem imela neko predznanje kako naj bi to izgledalo in potekalo. Na Csd sva morala potem večkrat priti zaradi urejanja vsega potrebnega. Nato pa sem morala iti tudi do odvetnice s katero sva vložili tožbo ker se nisva morala s partnerjem nič dogovoriti. Pomoč odvetnice je bila še kar zadovoljiva, socialne delavke pa čisto nič. Prav tako sem bila razočarana kar se zadeva sodišča in vsega tega saj predne prideš na vrsto traja zelo zelo dolgo. Denarja recimo od preživnine(vsega) še sedaj nisem dobila pa je tega že 2 leti, pa je vse pravnomočno a se vedno nekaj čaka od državnih institucij.

J: Ali se počutite odvisnega od svoje oziroma partnerjeve družine?

S6: Ne. Sva zelo samostojna.

J: Kje in kakšno obliko podpore in pomoči bi še potrebovali?

S6: Potrebovala bi več stikov s prijatelji in bolj prijateljske odnose, stike za svojo osebno »rast«.

J: Katere pravice in ugodnosti koristite kot mladi starš? Kje ste za njih izvedeli? So zadostne? Kaj bi še potrebovali?

S6: Za njih sem izvedela malo na faksu, malo na internetu. Zelo je odvisno od partnerja, kakšno službo ima, saj ko sva bila z bivšim partnerjem skupaj sva komaj shajala čez mesec. Saj mora biti en starš doma, dohodki so pa tudi zelo majhni, (starševsko nadomestilo 250eur + otroški dodatek okoli 80eur na začetku...). Zelo bi bilo dobrodošlo kakšno varstvo, ki bi ga mogoče nudil faks, da bi lahko vsaj šolo delal brez problemov in te nebi obremenjevalo kam z otrokom ta čas. Če bi bilo večje nadomestilo bi bilo tudi lažje. Zelo odveč je tudi to, da so vsi dodatki ki jih družina lahko dobi zelo odvisni od nekih dejstev kot so kakšen avto imaš, kakšno hišo, če imaš slučajno odprt kakšen varčevalen račun ipd. da ti vse to štejejo kot tvoj dohodek, prav tako za plačilo vrtca.

J: Če bi bili pogoji (bivanjski, finančni, časovni,...) popolni, kaj bi bilo drugače?

S6: Predvsem bi bilo najprej to, da bi sploh imela tako možnost, dokončati faks in svoje šolanje.

J: Prav tako bi bilo življenje manj stresno in tako posledično bi bili verjetno bolj zdravi, odnosi bi bili boljši in predvsem otroci nebi bili tako deležni starševskih skrbi kako bodo vse skupaj zmogli, kar mislim da je lahko za nekatere tudi ogrožujoče.

S6: Najlepša hvala za tvoj čas in odgovore!! S tem mi zares zelo pomagaš in cenim iskrenost in trud vložen v odgovore! Hvala in lepo življenje s svojo družinico ti želim!

8.2.7 Intervju G

J: Kaj za vas pomeni starševstvo? Ko slišiš besedo starševstvo, na kaj najprej pomisliš? Kaj meniš, da je najpomembnejše pri vlogi starša?

S7: Starševstvo zame pomeni čudež življenja. Nekaj najlepšega kar se ti lahko zgodi. Ob besedi naprej pomislim da otroka in na to, da mu pomagaš skozi življenje. Mislim, da je najpomembnejše ravno to, kako otroka vodiš skozi življenje in kako ga naučiš stvari, ki jih bo potreboval.

J: Kaj meniš, da mora starš nuditi otroku?

S7: Predvsem zdravo okolje (ljubezen, toplino, razumevanje, spoštovanje in podobne nematerialne stvari), seveda potrebuje tudi materialne stvari, da se razvija in spozna svet okoli sebe. Mislim, da mora biti starš otrokov najboljši prijatelj in ne največji sovražnik, da mu pokaže nevarnosti na katere bo naletel v življenju, da ga nauči čiiiiim več stvari, da ga spodbuja pri njegovih idejah in mu jih navsezadnje pomaga uresničiti. Zadnje čase opažam da nekateri starši otroke preveč »zatirajo« jim ne pustijo, da si izražajo po svoje in jim onemogočajo določene stvari, ker imajo pač za njega drugačne načrte. To se mi zdi grozno.

J: Kakšen je vaš zakonski stan? Koliko časa se s partnerjem poznata?

S7: Trenutno sva v »zunaj zakonski zvezi« (se pa poročiva letos). Skupaj sva slaba 3 leta.

J: Koliko ste stari, starost partnerja?

S7: Jaz bom letos stara 23, partner bo pa 26.

J: Koliko imate otrok in koliko so otroci stari?

S7: Imava enga otroka. Punčka je stara 1leto.

J:Ali so bili otroci načrtovani?

S7: Bila je načrtovana. Za otroka sva se odločila, ker sva enostavno oba vedela, da je to tisto kar sva iskala. Oba sva imela za sabo težke zveze (v katerih je bilo varanje, alkohol,...). Ko sva se spoznala po temu težkemu obdobju ko sva oba mislila da lep čas ne bo nič in sva počela stvari ki jih danes morda celo malo obžalujeva, sva enostavno čutila da sva se našla. Sama sem si vedno želela imeti otroke mlada on pa tudi. Nekaj časa sva se pogovarjala, preselila sem se k njemu potem pa se je zgodilo. Za otroka sva se odločila tudi, ker sva vedela, da nama bo finančno zneslo (ker če si tega ne bi bila sposobna privoščiti se v to ne bi spustila). Noseča sem bila po pol leta zveze in nikakor mi ni žal, če bi se odločila še enkrat bi naredila enako. Poleti se poročiva, tako da bova zvezo samo še dodatno zapečatila. ;)

J: Ali si želite imeti še otrok? Koliko, zakaj?

S7: Želiva si imeti vsaj še 1otroka,mogoče 2. Zakaj...ker sem si vedno želela imeti vsaj dva otroka, s tem ima otrok tudi družbo, in pa odnos med brati in sestrami je nekaj posebnega ne zdi se mi fer da bi otroka prikrajšala za to.

J: Kakšni bi morali biti pogoji, da bi imeli družino, kot ste si jo zamislili?

S7: Imamo relativno dobre pogoje tako, da ravno jamrati ne morem. Partner je zaposlen prinese domov neko normalno plačo, sama dobivam nekaj štipendije (prej starševski dodatek), otroški dodatek (mogoče bi bili lahko socialni transferji za mlade družine nekoliko višji), živimo na kmetiji (meso, mleko, zelenjavo, sadje si večino pridelamo doma), stanujeva v hiši s starši (imava svoje nadstropje) tako, da nama je tudi iz tega vidika prizanešeno z najemnino ipd. Zame so to kar idealni pogoji za družino. Edino kar si še res želim je da bi čim prej dokončala faks in dobila zaposlitev.

J: Kakšna je vaša stopnja zaključene izobrazbe? Razmišljate še o kakšnemu šolanju?

S7: Zaključeno imam ekonomsko gimnazijo. Sedaj pa obiskujem 3. Letnik ekonomske fakultete na dodiplomskem programu. O nadaljnjem šolanju trenutno ne razmišljam.

J: Kakšen vpliv ima družina na šolanje in kakšen vpliv ima šolanje na družino?

S7: Družina je zaradi šolanja mogoče malenkost zapostavljena ampak se trudim, da čim boljje usklajujem vse skupaj. Družina pa na šolanje nima nekega velikega vpliva, imam srečo, da sta partnerjeva starša doma in z veseljem kadar koli popazita na punčko tako da brez problemov obiskujem predavanja, se učim... V nasprotnem primeru bi bilo zagotovo precej težje.

J: Ste zaposleni?

S7: Sama nisem zaposlena trenutno niti ne delam preko študenta se posvečam predvsem otroku in faksu, da čim prej končam še zadnji letnik.

J: Ali je zaposlen vaš partner?

S7: Partner je zaposlen za nedoločen čas in prejema kar solidno plačo.

J: Kakšni so vaši viri dohodka? Kakšen je vaš mesečni neto zaslužek kot družina? Kaj sestavlja vaš zaslužek družine? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S7: Viri dohodka: plača cca. 900€, otroški dodatek cca. 50€, štipendija 100€, da si lahko privoščimo malo več partner dela tudi na črno in zasluži nekje od 100 – 300 € na mesec. V sezoni ko se menjavajo gume torej oktober, november, december, januar, april dela še pogodbeno in zasluži še cca. 600€ na mesec. Torej bi rekla, da je povprečni mesečni neto dohodek nekje okoli 1300 – 1400€.

J: Ali varčujete?

S7: Glede na najine razmere se s tem dohodkom, da normalno živeti in nekaj prišparati.

J: Kje živite? Kakšno je to bivališče?

S7: Imava na novo opremljeno stanovanje v zgornjem nadstropju hiše v kateri živijo še njegovi starši.

J: Sami plačujete vse stroške bivanja – koliko le ti znesejo?

S7: Sama plačujeva vse stroške (oz. si stroške delimo s starši električna, komunala) stroški za stanovanje nanesejo cca. 70€ mesečno (električna, komunala, plin). Imamo svojo vodo tako da so stroški z vodo na letni ravni minimalni.

J: Kakšni so vaši stroški, kaj vse jih sestavlja? Ali stroški presežejo zaslužek?

S7: Stroški... ja 2x mobilni, internet, televizija, 1x dodatno zavarovanje, električna, komunala (cca. 170€/mesec)) potem pa še trgovina, oblačila, plenice (in ostale stvari za otroka) (cca. 350€/mesec), bencin (cca. 200€/mesec). Imava srečo, da lahko določene stvari tudi vzgojiva in pridelava doma ter to potem prodava, parter občasno dela tudi na črno, to so predvsem prihodke na podlagi katerih lahko varčujeva

J: Kateri so vaši interesi? Kaj vas veseli? V čem uživate? V čem ste dobri? Kako preživljate svoj prosti čas?

S7: Prostega časa je trenutno bolj malo. Ker živimo na kmetiji je vedno kaj za delati, tako da ne hodim/hodiva na nobene aktivnosti. Ves prosti čas (kar ga je) poizkušamo preživeti skupaj.

J: Kako se je vaše življenje spremenilo po rojstvu otroka? Na katerih področjih življenja so spremembe največje?

S7: Življenje se ni kaj dosti spremenilo. Sedaj imava samo večjo odgovornost in še dodaten razlog zakaj rada hodiva domov. ;) Največje spremembe so sicer na družabnem področju. Še predno sva dobila otroka nisva veliko hodila ven, sedaj pa hodiva še manj ampak naju to sploh ne moti. Enostavno se nama ne da žurati.

J: Kako ste si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

S7: Življenje z otrokom si po moje težko predstavljaš in je to potrebno doživeti. Sproti se prilagajamo novim stvarim in se poizkušamo imeti čim bolj lepo. Otrok pa naju pri ničemur ne ovira.

J: Kaj vam gre kot staršu dobro od rok? v čem se kot starš znajdete? Katere so vaše spretnosti?

S7: Mislim, da se kar pri vsem dobro znajdem. =) Trudim se po svojih najboljših močeh. Včasih sem mislila, da enostavno ne znam nahraniti otroka, potem da je ne znam uspavati,... ampak s časoma ugotoviš, da ima otrok določena obdobja skozi katera mora iti in to ne pomeni, da česa ne znaš. ;)

J: Kaj kot starš menite, da še potrebujete? Kje bi potrebovali pomoč? Kakšno pomoč bi potrebovali?

S7: Moja največja pomoč je Y-ina babica, brez nje ne vem kako bi. Javnega vrtca ne bi dobili, ker zgubimo ogromno točk na račun mojega začasnega prebivališča... Tako, da bi nam šlo verjetno zelo težko in zelo na tesno tako s časom kot finančno.

J: Kje dobite pomoč, ki jo potrebujete? Kakšna in kolikšna je ta pomoč?

S7: Pomoč Dobivam od države (štipendija, otroški dodatek) vsega skupaj cca 150€. Ostale pomoči razen varstva pri babici ne dobivava od nikogar.

J: Ali se počutite odvisnega od svoje oziroma partnerjeve družine?

S7: Ja nekako se počutim odvisna od njegove družine. Če ne bi bilo njegove mame potem bi morala otroka dati v vrtec, kar bi povzročilo dodatne stroške (ubistvu dvomim, da bi si lahko privoščila vrtec z eno plačo).

J: Kje in kakšno obliko podpore in pomoči bi še potrebovali?

S7: Mogoče bi lahko država ukrepala na področju zaposlitev mladih mamic. Danes je dobiti službo prava znanost, da pa dobiš službo z otrokom pa je še težje.

J: Katere pravice in ugodnosti koristite kot mladi starš? Kje ste za njih izvedeli? So zadostne? Kaj bi še potrebovali?

S7: Koristim status materinstva, za katerega so mi povedali na faksu. Te pravice so dokaj omejene in ponavadi popolnoma nekoristne.

J: Če bi bili pogoji (bivanjski, finančni, časovni,...) popolni, kaj bi bilo drugače?

S7: Mislim, da nam nič ne manjka in smo kar blizu popolnosti ...tako, da ne bi ničesar spremenila. Edino, če bi bile plače višje potem partnerju ne bi bilo potrebno pogodbeno delo (v tistih mesecih namreč dela od 7:00 do 24:00) in bi tako lahko več časa namenil predvsem hčerkici.

J: Najlepša hvala za tvoj čas in odgovore! S tem mi zares zelo pomagaš in cenim iskrenost in trud vložen v odgovore! Lepo življenje s svojo družinico ti želim!

8.2.8 Intervju H

J : Kakšen je vaš zakonski stan in koliko časa se s partnerjem poznata?

S8: Sem v zvezi, tam nekje dobro leto dni, s partnerjem pa se pozna že 12 let.

J: Koliko ste stari, starost partnerja?

S8: Partner je rojen l.1992 in je 23 let, sama pa sem letnik 1993 in sem tudi ravno dopolnila 23 let.

J: Koliko imate otrok in koliko so otroci stari?

S8: Imava punčko Xxxxx, ki bo kmalu dopolnila 3 mesece.

J:– Se še izobražujete? Katera je vaša zaključena izobrazba?

S8: Moja končana izobrazba je gimnazija, tako da sem gimnazijski maturant. Trenutno pa se šolam na Fakulteti za socialno delo, a imam študij na pavzi.

J: Ste zaposleni?

S8: Sama nisem zaposlena, ker sem študentka. Moj partner pa je bil zaposlen do decembra, potem pa je službo zgubil, se prijavil na zavod, trenutno pa je namesto mene na porodniškem dopustu.

J: Kakšni so torej vaši viri dohodka oziroma kakšen je vaš mesečni neto zaslužek kot družina? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S8: Viri dohodka so prihodki od države- torej porodniška in otroški dodatki. Dohodki so okoli 900€ mesečno, kar ni malo in ne veliko, vsak mesec je težko.

J: Kje živite? Kakšno je to bivališče? Ga ocenjujete kot zadovoljivega?

S8: Trenutno živiva pri bivšem sodelavcu od partnerja, ki nas je vzel pod streho. Stanovanje obsega 50m², imamo sobo, kuhinjo, kopalnico in dnevno sobo. Prostor ni najboljši, saj bi rabili še sobo za hčerko in prav tako nimamo lastnega vhoda, vendar je to najboljša kar si lahko privoščiva.

J: Sami plačujete vse stroške bivanja in koliko le ti znesejo?

S8: Stroške plačuje partner in znašajo okoli 200€ na mesec.

J: Kakšni so vaši stroški, kaj vse jih sestavlja? Ali stroški presežejo zaslužek?

S8: Stroški so predvsem povezani z nego hčerke- pleničke, robčki, nadomestno mleko; nakupom hrane za naju in pa stroškov bivanja, potem pa pride vmes še kak nakup zdravil, pripomočki za otroka, skratka vedno

je nekaj. Stroški so presegali zaslužek 2 meseca nazaj ko nisva imela skoraj nobenega dohodka, sedaj pa mislim da ravno prideva blizu zaslužka, včasih malo čez.

J: Ali varčujete?

S8: Sama sem začela varčevati, vendar ne vsak mesec, ker ne gre.

J: Kako preživljate svoj prosti čas? Kaj vas veseli, v čem uživate, v čem ste dobri?

S8: Veseli me ustvarjanje- predvsem poslikava skodelic, rada pa se družim tudi s prijateljicami, plešem, telovadim (joga, pilates), meditiram, se ukvarjam s kristali in njihovo energijo in s prodajo stvari.

J: Kako se je vaše življenje spremenilo po rojstvu otroka? Kako ste si življenje z otrokom predstavljali in kakšna je razlika med predstavo in realnostjo?

Uf, življenje se je po rojstvu otroka spremenilo popolnoma na glavo. Ustvarim si popolnoma drug ritem, druge vrednote, prioritete...Predstavljala sem si, da bo naporno, a hkrati veselo in popolno. Po rojstvu pa sem ugotovila, da je še bolj naporno kakor sem si mislila, predvsem zaradi nesoglasij s partnerjem in pa nočnega vstajanja. Sedaj že en mesec ne vstajam ponoči, tako da to ni več naporno ☺ Je pa težko, ker si vedno postavljen pred nove ovire in preizkušnje pri katerih se moraš znajti po najboljših močeh. Predvsem je težko, ker sem 3. letnik fakultete in imam še skoraj celi dve leti za naredit plus diplomo in ne vem kako mi bo to uspelo.

J: Kaj vam gre kot staršu dobro od rok, v čem se znajdete?

S8: Hm...težko je hvalit samega sebe ☺ Mislim, da se najboljšo znajdem pri negi in pri zabavanju otročička ☺ Zaenkrat ne najdem nič kaj drugega, ker sem mamica šele 3 mesece.

J: Kaj kot starš menite, da potrebujete?

S8: Potrebujem predvsem podporo partnerja, družbo, da razbijejo vsakodnevno rutino in pa seveda tudi prosti čas, ki ga zaenkrat ni kaj dosti oz. ga sploh ni. Prav tako bi bilo potrebno na fakultetah vzpostaviti kakšne povezave med profesorji in mladimi starši, da bi nam bili bolj na voljo in bi bolje razumeli našo situacijo ter se nam prilagodili.

J: Kje dobite pomoč, ki jo potrebujete?

S8: Pomoč predvsem potrebujem na finančnem področju, tako da se obrnem na občino, ki podari neki znesek ob rojstvu otroka, predvsem pa na CSD, kjer oddaš vse vloge in upaš na najboljše. Obrnila sem se tudi na znanke, da so mi posodili/dali kakšne stvari za hčerko, da mi ni bilo treba vsega kupiti.

J: Ali se počutite odvisnega od svoje družine?

S8:Moja primarna sta sedaj partner in hčerka, od sekundarne družine pa nisem čisto nič odvisna. Starša sta ločena, tako da imata obadva tudi nova partnerja in že od takrat sem samosvoja in se mi tako zdi še najboljše. Je pa tako, da moj oče ni kaj navdušen nad tem, da imam otroka, medtem ko je mami ponosna babica, njen

partner pa je tudi zelo navdušen nad mojo malo pikico in se res super razumemo. Vedno lahko tudi računam na njuno pomoč (ne finančno), če bi jo potrebovala.

J: Kje in kakšno obliko podpore in pomoči bi še potrebovali?

S8: Potrebovala bi mogoče kakšen tečaj za mlade starše, saj se kar naenkrat znajdemo v malo neprijetni situaciji, predvsem s finančne strani. Mogla pa bi tudi obstajati sklad za mlade družine in kakšna srečanja po vseh večjih mestih v Sloveniji, ne samo v Ljubljani. Prav tako bi občina morala zagotoviti stanovanja z subvencionirano najemnino. Na fakulteti bi bilo potrebno nuditi večjo pomoč in predvsem razumevanje profesorjev, saj do zdaj tega nisem izkusila. Morajo razumeti, da nam ni enostavno in da si seveda želimo vsi dokončati fakulteto in se potem nekje zaposliti. Morali bi nam biti na voljo kadarkoli, preko maila, da ni treba se za vsako stvar peljati 120km v eno smer, ker zapravljam nepotreben čas.

J: Katere pravice in ugodnosti koristite kot mladi starš? Kje ste za njih izvedeli? So zadostne? Kaj bi še potrebovali?

S8: Za vse te pravice in ugodnosti sem izvedela že na faksu, prek kolegic, na csd, internet- pregledala sem vse možno, da bom res dobila največ kar se da.

Ugodnost imam, da imam pravico do koriščenja dodatnega študentskega bona, pravic pa je kar nekaj, imam otroški dodatek. Porodniško, pomoč ob rojstvu otroka s strani csd ta enkratni znesek, sem dobila, isto pomoč ob rojstvu otroka s strani občine kot enkratni znesek pa tudi subvencionirano adaptirano mleko s strani občine Maribor, mimo grede je Maribor edina občina v Sloveniji s to ugodnostjo, kar se mi zdi zgrešeno! Kljub temu je vsega tega premalo glede na to, koliko sredstev potrebuje otrok in da sem praktično vsaki dan v trgovini, ker nekaj potrebuje. Pleničk zmanjka takoj, vlažilni robčki, adaptirano mleko, zdravila, terapija razgibavanja itd. Potrebovali bi sklad za mlade družine oz. večje dohodke s strani CSD.ja.

J: Če bi bili pogoji, tako bivanjski, finančni, časovni popolni, kaj bi bilo drugače?

S8: Popolni...to vsi vemo, da nikoli ne bo, ampak če si zamislim pravljico... Živel bi v svoji hiši z veliko zelenico, da bi hčerka imela veliko prostora za letat okrog, s partnerjem bi imela svojo firmo, ki si jo že nekaj časa želiva. V hiši bi imela svoj poslovni prostor, kjer bi bila tudi igralnica, da bi bili lahko skupaj kot družina tudi ko delava. Časovno bi pa mogoče spremenila samo to, da bi najprej naredila faks do konca in potem zanosila, ampak vem, da potem moj otrok ne bi bil tak kot je ☺

8.3 Priloga 3: Kodiranje intervjujev

ODPRTO KODIRANJE

Kategorije:

- Starševstvo
- Zakonski stan
- Starost
- Število in starost otrok
- Načrtovanje otrok
- Želja po več otrocih
- Sprememba življenja z otroci
- Šolanje
- Delo
- Dohodek
- Stroški
- Razpolaganje z denarjem
- Varčevanje
- Bivalne razmere
- Prosti čas, interesi in aktivnosti
- Viri moči
- Pravice in ugodnosti
- Potrebe
- Ovire
- Pomoč
- Odvisnost
- Informacije
- Želje

Pripisovanje pojmov empiričnim opisom in združevanje sorodnih pojmov v kategorije

STARŠEVSTVO

A1- Starševstvo zame pomeni medsebojno sodelovanje pri vzgoji otroka, skrb za otroka, to je glavno za starševstvo. –**skupna skrb za otroka**

A2 - Sigurno mu mora nuditi možnost za neodvisen razvoj. Spodbujanje pri raziskovanju sveta, ne pa raziskovat namesto njega, predvsem pa mu mora nuditi ljubezen in razumevanje. –**možnost za neodvisen razvoj**

B1 - Starševstvo zame pomeni skrb za svojega otroka. Da ga učiš hoditi, govoriti, ga spodbujaš pri vsemu, da poskrbiš, da se ne počuti zapostavljenega, da lahko otrok dobi tisto samozavest, da lahko tudi kasneje v življenju tudi sam počne stvari in uspe, da zna reševati probleme –**skrb in vzgoja za samostojno življenje**

B2 - Starš mora otroku nuditi ljubezen, varnost, pozornost, to,... Koker sem rekla, da ga spodbuja in to. – **skrb in vzgoja za samostojno življenje**

C1 - Beseda starševstvo zame pomeni prilagajanje, skrb ter brezpogojna ljubezen. Do otroka in do partnerja. Da si skupaj kot družina. –**prilagajanje družinskemu življenju**

C2 - Najpomembnejša je skrb za otroka in postavljanje njega na prvo mesto. Da si ob njem in tam zanj. Da mu nudiš varnost in udobje –**otrok na prvem mestu**

C3 - Starš moja otroku nuditi varnost - v vsakem pomenu besede. Ljubezen, toplino, ugodje, zavedanje, da nekomu pomeni največ in bo ta naredil vse zanj, da bo varen. - **varnost**

C9 - v življenje mi je to prineslo ljubezen, skrb, ko se ti rodi otrok vidiš svet iz druge perspektive. – **brezpogojna ljubezen**

D1 - Starševstvo je zame naraven pojav v določenem življenjskem obdobju. Zame to pomeni brezpogojna ljubezen, skrb, nega nekoga drugega, ki ti naenkrat pomeni vse, za katerega bi naredila vse. Je to in še vse. – **brezpogojna ljubezen**

D2 - Pri vlogi starša je najpomembnejša ljubezen. To je tisto najpomembnejše, da otrok sploh obstoji in ima možnost se razviti v osebo. Šele nato je skrb, vzgoja, postavljanje pravil,... Seveda so tudi ti elementi nadvse pomembni pri vlogi starša. –**brezpogojna ljubezen – skrb in vzgoja za samostojno življenje - postavljanje pravil**

D3 - Otroku morajo starši nuditi ljubezen, varnost, predstavljati pomembno osebo na katero se lahko vsakokrat obrne,... Mora biti tista opora in stalnica v njegovem življenju, ne glede na vse. – **brezpogojna ljubezen -varnost -opora**

E1 - Starševstvo je zame nekaj najlepšega, saj dajem svojim otrokom ljubezen, in upam da dobra vzgojna načela.- **brezpogojna ljubezen –skrb in vzgoja za samostojno življenje**

E2 - Neko dobro vez med otrokom in staršem. –**vez med staršem in otrokom**

E3 - Predajanje veliko ljubezni, spoštovanja in pravilne vzgoje, da ve otrok do katere meje v življenju lahko gre in do katere ne. – **brezpogojna ljubezen, spoštovanje, vzgoja, meje**

E4 - Starš mora nuditi otroku ljubezen, varnost, svobodo – **brezpogojna ljubezen -varnost –možnost za neodvisen razvoj**

F1 - Zame pomeni starševstvo predvsem odgovornost. Pomislim na to, da smo kot starši odgovorni da postanemo otroku predvsem dober vzor odgovorne, odrasle osebe, ki ima neke svoje vrednote, katere želi da jih ima tudi otrok. Prav tako se mi zdi najpomembnejša vloga starša ravno to, vzor svojemu otroku. Saj sem nekako mnenja da vse kar otrok vidi, sliši in čuti samo kopira v svojo podzavest in se kasneje oblikuje v neko

osebnost na katero ima prav to tudi velik vpliv. Zelo pomembno se mi zdi tudi spoštovanje med starši in otroci ter sama komunikacija, na kar bi morali biti kot starši zelo pozorni in dati temu po mojem mnenju večjo vrednost. – **Odgovornost -vzor otroku -spoštovanje**

F2 - Ljubezen do otroka in do svojega partnerja-očeta/mater otroka. Spoštovanje prav tako do vseh v družini in primerno komunikacijo. Dostojno življenje- da so mu omogočene vse življenjsko potrebne stvari za razvoj.

–**Brezpogojna ljubezen – spoštovanje - dostojno življenje**

G1 - Starševstvo zame pomeni čudež življenja. Nekaj najlepšega kar se ti lahko zgodi. –**čudež življenja**

G2 - Ob besedi starševstvo naprej pomislim da otroka in na to, da mu pomagaš skozi življenje. Mislim, da je najpomembnejše ravno to, kako otroka vodiš skozi življenje in kako ga naučiš stvari, ki jih bo potreboval. – **skrb in vzgoja za samostojno življenje**

G3 - Kot starš moraš otroku nuditi predvsem zdravo okolje, ljubezen, toplino, razumevanje, spoštovanje in podobne nematerialne stvari, seveda potrebuje tudi materialne stvari, da se razvija in spoznava svet okoli sebe. –**brezpogojna ljubezen -toplina –vez med staršem in otrokom –spoštovanje, skrb in vzgoja za samostojno življenje**

G4 - Mislim, da mora biti starš otrokov najboljši prijatelj in ne največji sovražnik, da mu pokaže nevarnosti na katere bo naletel v življenju, da ga nauči čim več stvari, da ga spodbuja pri njegovih idejah in mu jih tudi pomaga uresničiti. Zadnje čase opažam da nekateri starši otroke preveč »zatirajo« jim ne pustijo, da si izražajo po svoje in jim onemogočajo določene stvari, ker imajo pač za njega drugačne načrte. To se mi zdi grozno. –**vez med staršem in otrokom -učenje spodbujanje -vodenje.**

H1 - Zame starševstvo pomeni brezpogojno ljubezen in veliko srečo ne glede na vse –**brezpogojna ljubezen - sreča**

Zakonski stan

A3 - Izven zakonska skupnost. – **izven zakonska skupnost**

A4 - S partnerjem se pozna 6 let. –**večletno poznanstvo**

B3 - Jaz sem v zvezi, torej nisem poročena niti nič, sam sva sam tko skupaj, kar pa ne pomeni, da se nimava rada. (smeh) – **izven zakonska skupnost**

B4 - pozna se tri leta, skupaj pa sva dve leti, prav tko da je uradno. –**večletno poznanstvo**

C4 - S partnerjem sva zaročena, pozna pa se 5 let –**zaroka, večletno poznanstvo**

C5 - Poročila se bova naslednje leto, letos je še preveč burno vse skupaj. –**načrtovana poroka**

D4 - S partnerjem sva v zvezi že 8 let. Pozna pa se nekoliko dlje časa. Nisva poročena, vendar najino zvezo jemljeva enako resno. – **izven zakonska skupnost –večletno poznanstvo**

E5 - Poročena sva - **poročena**

E6 - 11 let sva skupaj poročena pa 2 leti –**večletno poznanstvo**

F3 - Z biološkim očetom otroka sva ločena(pri starosti otroka 1,5 let sva se ločila). **-ločena**

F4 - S sedanjim partnerjem pa sva sedaj skupaj 2 leti. Poznava pa se že recimo nekje 5 let, saj sva bila prej prijateljca oz. znanca. **–večletno poznanstvo**

G5 - Trenutno sva v »zunaj zakonski zvezi«,se pa poročiva letos,. Skupaj sva slaba 3 leta. – **izven zakonska skupnost -zaroka**

G13 - Poleti se poročiva, tako da bova zvezo samo še dodatno zapečatila. ;) . **–načrtovana poroka**

H2 - Sem v zvezi dobro leto dni, s partnerjem pa se pozna že 12 let. – **izven zakonska skupnost – večletno poznanstvo**

Starost

A6 - Jaz imam 25 let, partner pa ima 31 let.– **partner starejši od 30 let**

B5 - Jaz imam 24 let, on pa je star 44. – **partner starejši od 30 let**

C6 - Starost partnerja je 27 let, moja pa 26 let –**oba mlajša od 30 let**

D5 - Stara sem 23 let, partner pa ima 24. Sva kar izenačena. - **oba mlajša od 30 let**

E7 - Jaz 29, partner 35 – **partner starejši od 30 let**

F5 - Sama sem 24let. Partner pa 30. –**oba mlajša od 30 let**

G6 - Jaz bom letos stara 23, partner bo pa 26. –**oba mlajša od 30 let**

H3 - Partner je rojen 1.1992 in je 23 let, sama pa sem letnik 1993 in sem tudi ravno dopolnila 23 let. –**oba mlajša od 30 let**

Število otrok, starost otrok

A5 - Imava enega otroka, fantka, star pa je eno leto. -**1 otrok -1 leto**

B6 - Imava enega otroka, pa 3 mesece je stara. -**1 otrok –manj kot pol leta**

C7 - Imava enega otroka, starega 1 leto. -**1 otrok –eno leto**

D6 - Imava enega otroka, starega leto in pol. Nadvse nadobudnega fantka-**1 otrok – eno leto in pol**

E8 - Hčerka 5 let, sin 4 leta, hčerka 1 leto – **trije otroci – 5 let – 4 leta . 1 leto**

F6 - En otrok, hči, stara 3,5 let. -**1 otrok -3,5 leta**

G7 - Imava enega otroka. Punčka je stara 1leto. **-1 otrok – 1 leto**

H4 - Imava punčko, ki bo kmalu dopolnila 3 mesece-**1 otrok – manj kot pol leta**

Načrtovanje otrok

A7- Ja bil je načrtovan in zelo zaželen. **-načrtovan**

A8 - Ker je najprej zdravnica vprašala, če že kaj načrtujeva, da znam imeti glede na družinsko situacijo oziroma diagnostiko lahko težave, potem sva se pogovorila in ugotovila, da imava v bistvu vse pogoje za to in ne veva zakaj čakava. Tako sva se potem tudi odločila in šla na delo ;) Željo pa sva imela že od prej. – **Načrtovanje zaradi možnih težav pri zanositvi**

B8 - Ne otroka nisva načrtovala, ampak v bistvu je bilo res ful lepo, jaz sem mela vedno rada otroke. - **nenačrtovan**

B10 - In ne vem, se mi zdi, da če imaš to opcijo, da lahko poskrbiš za otroka, pa četudi nimaš najboljših in optimalnih možnosti, da še vseeno greš na pot, nikoli v življenju, ne boš za nobeno stvar čisto stoprocentno pripravljen in mel možnosti. Tako da situacija te pač lahko malo porine v to, da si tako ustvariš. Jaz res nisem preveč komplicirala okrog tega, vedela sem, da bova že lahko poskrbela zanjo in to je to kar je važno. Pa tudi z njegove strani je bilo zares pozitivno sprejeto, tako da sva takoj že načrtovala. – **Nenačrtovan - Takojšno sprejetje nosečnosti - Nosečnost kot potisk v načrtovanje**

B11 - Ja res zelo, v bistvu njegove prve besede so bile, da kakorkoli si želim, naj bo to samo po moji želji, da bo vse sprejel lahko, in seveda sem takoj rekla, da si želim in on je rekel da prav tako in bilo je res lušno, nikoli nisem niti pomislila na kakršno koli drugo možnost. – **Nenačrtovan - Takojšno sprejetje nosečnosti - Nosečnost kot potisk v načrtovanje**

C8 - Bil je načrtovan in zelo zaželen, od nekdaj sem si želela mlada imeti otroke, **-načrtovan**

D7 - Najin sinček je bil načrtovano presenečenje. Načrtovala, sva ga a sva bila presenečena kako hitro je uspelo ☺.-**načrtovan**

E10 - Vedno sva imela željo po treh otrocih. Pri prvih dveh sva pa še hotela kakšno leto počakat. - **Različno načrtovanje pri večjem številu otrok**

F7 - Bila je načrtovana in zelo težko pričakovana. Mislila sem, da sem že pripravljena nanjo, saj sem si kot vedno želela biti mlada mamica. In ker sva bila z bivšim partnerjem že 4 leta skupaj, prav tako sva živela v svoji hiši, in imela oba nekako zanesljivo možnost za študentsko delo, sva se odločila za naslednji korak. Prav tako sem o tem razmišljala že od svojega 18 leta. **-načrtovan**

G8 - Bila je načrtovana. **-načrtovan**

G10 - Za otroka sva se odločila, ker sva enostavno oba vedela, da je to tisto kar sva iskala. Oba sva imela za sabo težke zveze (v katerih je bilo varanje, alkohol,...). Ko sva se spoznala po temu težkemu obdobju ko sva oba mislila da lep čas ne bo nič in sva počela stvari ki jih danes morda celo malo obžalujeva, sva enostavno čutila da sva se našla. Sama sem si vedno želela imeti otroke mlada on pa tudi. Nekaj časa sva se pogovarjala, preselila sem se k njemu potem pa se je zgodilo. **-načrtovan**

G11 - Za otroka sva se odločila tudi, ker sva vedela, da nama bo finančno zneslo, ker če si tega ne bi bila sposobna privoščiti se v to ne bi spustila. - **Finančna stabilnost kot pogoj**

G12 - Noseča sem bila po pol leta zveze in nikakor mi ni žal, če bi se odločila še enkrat bi naredila enako. . – **nosečnost kot potisk v načrtovanje**

H5 - Ni bila ravno načrtovana, a je bila prijetno presenečenje –**nenačrtovan**

Želja po več otrocih

A9 - Da, želiva si še otrok, vedno je fino da ima sestrico ali bratca. - **Želja po več otrocih – želja otroku zagotoviti vez med sorojenci**

A10 - Rada bi imela še enega ali pa dva. Da sta vsaj dva. Tako bom rekla, trije otroci so luksuz, tako da bosta verjetno dva, če bo le tako kot si želiva. 3 le če bodo možnosti – **Želja po več otrocih – finančna stabilnost kot pogoj**

A12 - Finančno ne bi bil niti zdaj toliko problem, na primer s tremi otroci, kot bi bil potem lahko. – finančna ovira za odločitev po več otrocih – **Finančna ovira za večje število otrok**

A13 - Prostora je sicer dovolj. Glede tega, da bi lahko pa vsem enako zagotavljal, pa bi lahko dvema za sigurno, trem pa ne. finančna ovira za odločitev po več otrocih– **Finančna ovira za večje število otrok**

B12 -Ja želim si jih še imet. Jaz imam res tudi zelo srečo, ker je ona tudi tako zelo pridna, tako, da zaenkrat nisem imela še nobene take slabe izkušnje, ali pa karkoli, da bi si mislila, da bi mi bilo preveč, tako da ja si jih želim več. - **Želja po več otrocih**

B13 -Ja ne vem, že ko sem bila majhna, sem si vedno predstavljala svojo družino, da bi imela fantka in punčko, tko da si res želim, da bi imela res. Mogoče tudi zato, ker sem imela tudi jaz brata in si želim za svoje otroke tudi tako. Tko, da imaš enega vrstnika zraven, čeprav se tudi dosti kregaš pa to, še vseeno imaš tisti občutek, da imaš nekoga ob strani, ki mu lahko sto procentno zaupaš. In ki ni to isto kakor s starši, ali pa prijatelji, da niso to samo oni. Želja zagotoviti otroku izkušnjo imeti brata/sestro. - **Želja po več otrocih – želja otroku zagotoviti vez med sorojenci**

C10 - Želiva si še enega otroka, čez približno 2-3 leta. O tem sva se že prej veliko pogovarjava in meniva, da bo tako najboljše. - **Želja po več otrocih - načrtovano večje število otrok**

D8 - Želja je, ampak trenutno še ni prisotna, trenutno zelo uživamo kot tri članska družina. Se pa kasneje ne bi branili še enega para majhnih nogic. -**Želja po več otrocih - več otrok kasneje v življenjskem poteku**

E11 - Ne želiva si več otrok, meniva da so trije zadosti, toliko sva si jih želela imeti. - **že dosegli željeno število otrok**

G8 - Sedaj bi si še želela še enega otroka, mogoče kasneje tudi še tretjega. Vendar se nama s partnerjem zdi trenutno boljše še počakati, saj trenutno v urejanju hiše in bi bilo vse skupaj težje izvedljivo. Prav tako imam še vedno težave z bivšim partnerjem. Kar se preživnine in stikov tiče se nam še ni speljalo, in je mogoče tudi tukaj še vedno majhen vzrok. - **Želja po več otrocih , Finančna ovira za večje število otrok - finančna stabilnost kot pogoj**

G9 - Želiva si imeti vsaj še enega otroka, mogoče 2, zakaj?... Ker sem si vedno želela imeti vsaj dva otroka, s tem ima otrok tudi družbo, in pa odnos med brati in sestrami je nekaj posebnega ne zdi se mi fer da bi otroka prikrajšala za to - **Želja po več otrocih – želja otroku zagotoviti vez med sorojenci**

H6 - želiva imeti več otrok, a bova najprej počakala, da se razmere boljše uredijo (zaposlitev, stanovanje) - **Želja po več otrocih- več otrok kasneje v življenjskem poteku - stanovanjska stabilnost kot pogoj- finančna stabilnost kot pogoj**

Sprememba življenja z otroci

A38 - Zdaj se vse bolj vrti okrog otroka, vse aktivnosti se bolj navezujejo na njegov ritem. -**otrok uravnava ritem življenja**

A39 - Saj se probava istih aktivnosti udeleževati kot prej, na primer partner še vedno hodi redno na šmarno goro pa na kakšno tekmo moto GP-ja. Zdaj ima večina najinih prijateljev tudi otroke, tako da je to malo lažje, gremo lahko na kavo tudi nekam, kjer je igralnica, pa se tam igrajo otroci, pa smo mi lahko tam na kavi. - **Izmenške aktivnosti staršev - druženje z drugimi starši z otroci**

A40 - Stiki se niti niso spremenili. Se bolj videvamo s tistimi, ki imajo otroke, ampak se tudi z ostalimi, samo da recimo ne gremo nekam ven, ampak se na primer raje dobimo pri meni doma ali pa kaj –ni takega. Vedno moram tako gledat, da je na primer partner doma, pa da ga on potem tisti večer čuva. Prve pol leta jaz nisem nikamor šla, ker pač mora biti mama zraven, ampak sej se hitro to spremeni. Recimo se nek ritem uvede, pa pol zalaufajo stvari. -**Izmenške aktivnosti staršev, druženje z drugimi starši z otroci – Ni sprememb v stikih**

A41 - Ne, ne čutim da bi se morala nekaj zelo odpovedovati. Ne čutim potrebe po takih stvareh, ki sem jih prej bolj počela. Raje sem doma z njim , kakor da bi na primer celo noč žurala, pa bi bila potem naslednji dan cel dan boga. Žal bi mi bilo tega časa, ko bi imela mačka, da nisem z njim. -**Sprememba potreb –Ni občutka odpovedi aktivnostim**

A42 - Življenje z otrokom sem si predstavljala veliko bolj grozljivo, kakor dejansko je. Mislila sem, da se bo vse okrog njega vrtelo, da bo nekakšno središče, da naju bo ful bolj razdvojil. Nisem si znala predstavljati, kako ga bom lahko mela tako rada, bala sem se, da bom na partnerja pozabila. Nisem si predstavljala, da bo kar še en človek v mojem življenju, ki bo moj čas zapolnjeval. Ne vem mislila sem si, da imam tako rada serije, jih zelo rada gledam, kako jih bom pa pol lahko gledala, če se bom mogla pa skos z njim ukvarjati. Mal preveč sem se imela za razvajeno, da bi svoj čas lahko še z nekom drugim delila. Saj zdaj ga zelo rada delim in si sploh ne morem več predstavljati, da ga ne bi, ampak si pa nisem mogla predstavljati, da ga bom lahko. Tko da zdaj, ko mi nekdo reče, oh kok sem utrujen, ali pa kako nima nič časa zase, si mislim, mej otroka pa boš videl kako je če nimaš nič časa zase. Zdaj ko grem pod tuš, me pač nekdo tam gleda, kako sem pod tušem in mi ploska tam na sredini kopalnice. Predstave hujše od realnosti –**predstava grozljivejša od realnosti - Sprememba potreb - otrok uravnava ritem življenja**

B31 - Tudi s prijateljicami se vidimo dosti, mi tut to veliko pomen, vse hočejo videti tamalo, včasih mam skoraj malo preveč obiskov, bi sam mal miru. Si pa vzamemo čas, da se vidimo.– **Ni sprememb v stikih**

B32 - Spremenil se je tako, da mogoče nisem več tok brezskrbna, ne da je tok negativno, ampak nisi več toliko spontan, vse bolj načrtuješ. Ni zdaj kar gremo zdaj, ampak se malo vnaprej zмениš. Sej pol k bodo malo večji ni problem, zdaj ko je še tako majhna, pa je treba, da je ves čas zraven, če ne drugega že zaradi hranjenja. Pa itak si želiš biti. - **Večja načrtovanost, organiziranost** -

B33 - Moraš mal več organizacije met, mal več načrtovanja, malo bolj odraslo moraš gledat na to. Področja pa ja, ne vem, v bistvu se mi ne zdi, da bi se kaj tako. -**Večja načrtovanost, organiziranost**

B34 - Ves čas prej sem mela že z živalmi odgovornosti in tako, tako da zdaj imam samo še eno več. –**večja odgovornost**

B35 - Ja predstavljala sem si bolj hudo, kakor je zdaj, v bistvu. Vsi so me tako strašil, ja ne boš nič spala, pa ves čas bo jokal otrok in tako, vse bo drugače, pa zredilo se boš, pa v bistvu zaenkrat še nič od tega ni bilo res, ni nič na slabšem, tako da je prav prijetno. Nimam nič v bistvu za reči. Sem se vnaprej pripravila na to. Celo nosečnost že razmišljal v temu in se na to pripravlja, in potem res najdeš to neko novo, edinstveno ljubezen. –**predstava grozljivejša od realnosti –predpriprava na življenje z otrokom –edinstvena izkušnja starševanja**

C34 - Čista resnica je, ko ti pravijo, da se življenje po rojstvu precej spremeni. Nimaš več toliko časa zase. Otrok pa je vedno na prvem mestu. Ampak nikakor ni to v negativnem smislu. Saj sem si otroka želela, to sem pričakovala in pripravljena sem tvegati svoj čas. –**velika sprememba življenja –večina časa za otroka –otrok uravnava ritem življenja**

C35 - časovno menim, da je res največja sprememba. Naenkrat nisi ti več tisti, ki določa kako bo potekalo življenje, ampak ga bolj narekuje otrok, on bo vedno na prvem mestu in ti se boš temu prilagodil. Manj časa, to sigurno. - **otrok uravnava ritem življenja –večina časa za otroka**

C36 - Predstave so bile približno take kot je realnost. To sem si želela, to sem pričakovala in to sem dobila. Ni slabo, res. –**predstava enaka realnosti**

D14 - Sprememba od kar imam otroka ne načrtujem več tako natančno za daljno prihodnost. **-Ni načrtovanja za daljno prihodnosti**

D16 - Predvsem je mene spremenilo, pred otrokom, ko sem imela stres v šoli je bilo vse temu podrejeno, zdaj je drugače, najprej je pomemben otrok in družina, ko vse to opravi se šele lahko posvetim šolanju. Zame je to velika sprememba. Se pravi lahko rečen, da družina nekoliko ovira šolanje, ampak ji to čisto nič ne zamerim, saj so zame najpomembnejši. **- Otrok na prvem mestu –otrok uravnava ritem življenja**

D26 - Moje mnenje je, da se življenje zelo spremeni. **-Velika sprememba življenja**

D27 - Največja sprememba je da nimaš sebe kot najpomembnejšega ampak nekoga drugega, ampak ni to nekaj kar obžaluješ. **-Otrok na prvem mestu**

D28 - Mislim da je razlika med predstavo in realnostjo velika, ampak to mora vsak sam izkusiti. So lepi trenutki polni ljubezni, katere samo kot starš doživiš, prvi pogled, stisk, prvič pokliče mami, si samo ti si mu lahko v tolažbo, in tudi naporni trenutki, trma, pomanjkanje spanja, stres, ampak to moraš sam doživeti–**edinstvena izkušnja starševanja. -Velika sprememba življenja**

E23 - Sprememb je kar nekaj, majn zabav, več skrbi, večji strošek, vendar kljub temu več ljubezni manj zabav, skrbi stroški ljubezen **-Velika sprememba življenja - Manj zabav –večji stroški**

G39 - Življenje se ni kaj dosti spremenilo. Sedaj imava samo večjo odgovornost in še dodaten razlog zakaj rada hodiva domov. . **–večja odgovornost**

G40 - Največje spremembe so sicer na družabnem področju. Še predno sva dobila otroka nisva veliko hodila ven, sedaj pa hodiva še manj ampak naju to sploh ne moti. Enostavno se nama ne da žurati. - **Manj zabav - sprememba družabnega življenja**

G41 - Življenje z otrokom si po moje težko predstavljaš in je to potrebno doživeti. Sproti se prilagajamo novim stvarim in se poizkušamo imeti čim bolj lepo. Otrok pa naju pri ničemer ne ovira. **-Sprotno prilagajanje starševanju – edinstvena izkušnja starševanja**

ŠOLANJE

A14 – 1. stopnja bolonjskega sistema, torej opravljena diploma. - **Opravljena prva stopnja študija – Pridobljena diploma**

A15 - Da še se izobražujem, delam zdaj drugo stopnjo. **-Nadaljevanje šolanja- druga stopnja študija**

A16 - Ja, oba razmišljava o nadaljevanju šolanja. On, da bo naredil še do konca strokovni izpit, za strokovnega vodjo izvajalca del pa potem s tem upa, da bo lahko kaj napredoval v službi. Jaz pa razmišljam potem za naprej, mogoče kot raziskovalka. Al pa mogoče še ena smer na faksu. **-Želja po dodatnem šolanju, nadaljevanju študija**

A19 - V bistvu ne vem, ker si ne predstavljam, kako bi bilo, če se ne bi izobraževala. Verjetno bi potem pa pač mogla biti v službi in bi mela potem še manj časa, kot zdaj, ko si ga lahko sama razporejam. Jaz bi mela zdaj že konec porodniške, bi mogla biti že v službi, zdaj pa si sama razporejam svoj čas. –**študij kot varnost**

B16 -zaključena je gimnazija. Sem naredila tudi tri letnike faksa, sem na psihologijo hodila, zdaj bom pa videla, k mam tamalo pa to.- **Zaključena srednja šola -prekinjen študij**

B17 - Ja bi rada prišla do magisterija, ampak me vleče v več smeri, pa tudi kaj dodatnega bolj v gostinski smeri me zanima. **Želja po dodatnem šolanju, nadaljevanju študija -Želja po drugem študiju**

B19 - eno leto sem že prej pavzirala, sama sem se tako odločila, ker nisem točno vedla kaj bi, ali bi dokončala ta študij, ker sem pač toliko že naredila in mi je bil zanimiv, ali , ker sem hotela se predstaviti, sem hotela it na DIF in povezati to dvoje, kot športni psiholog, to pa je potem prišlo vmes, kot pač je, imam zdaj čas, da res preverim možnosti in tako. -**Prekinjen študij -Želja po drugem študiju -pavziranje**

C15 - Sem tik pred diplomo, kar pomeni da imam zaenkrat zaključeno 5.stopnjo izobrazbe, po diplomi pa 7. tik pred diplomo.- **Zaključena srednja šola- dodiplomski študij v poteku – pisanje diplome**

C16 - Študiram na pedagoški fakulteti, smer kjer imam kar dobro zagotovljeno zaposlitev, kar mi malo olajša načrtovanje za vnaprej, je bolj gotovo. .- **Zaključena srednja šola- dodiplomski študij v poteku**

C17 - Načeloma sem nasploh pristašica vseživljenjskega učenja, tako da menim, da se definitivno bom zmeraj učila kaj novega, bomo pa še videli, če bom šla prav še kakšno šolanje.

C18 - Sigurno pa bom dokončala to šolanje, se pravi diplomo in pa še magisterij. V procesu študija, dodiplomski, želja po zaključku študija-**Želja po dodatnem šolanju, nadaljevanju študija – vseživljenjsko učenje**

D11 - Zaključila sem srednješolsko izobrazbo, hodila sem na gimnazijo. - **Zaključena srednja šola**

D12 - Trenutno imam absolventskega staž, sem pred diplomo, obiskujem pa Fakulteto za socialno delo. .- **Zaključena srednja šola- dodiplomski študij v poteku**

D13 -Nadaljnje šolanje pa trenutno ne vem, najprej želim to dokončati. Ni še odločitve za nadaljnje šolanje, želja prvo zaključiti dodiplomsko –**želja najprej dokončati šolanje –Ni še želje po nadaljevanju šolanja**

D15 - Družina ima velik vpliv na izobraževanje, kot tudi obratno, glede na to, da nisem pavzirala oziroma imela porodniškega dopusta. –**Velik vpliv družine na šolanje**

D17 - Imam status študenta – **status študenta**

E12 - Trenutno peta stopnja, pišem diplomo. **Zaključena srednja šola- dodiplomski študij v poteku – pisanje diplome**

E13 - trenutno ne razmišljam o dodatnem šolanju –**Ni še želje po nadaljevanju šolanja**

F10 -Imam zaključeno srednjo šolo-medijski tehnik (srednja medijska in grafična šola), torej misli m da je 5 stopnja in tudi splošno maturo. - **Zaključena srednja šola**

F11 - Trenutno sem zadnji (4.letnik) fakultete za socialno delo, vendar trenutno ne delam nič na tem da bi dokončala študij, saj se mi je socialno delo malo zamerilo ko sem imela slabe izkušnje pri urejanju stikov in preživnine.. tik pred diplomo, študij na pavzi, študij se zameril- **Zaključena srednja šola - dodiplomski študij v poteku – pavziranje – zamere do študija**

F12 -Večkrat pa razmišljam da bi naredila kakšen tečaj a še nisem našla nekaj kar bi me zares veselilo in bi bila pripravljena speljati do konca. -**Želja po dodatnem šolanju, nadaljevanju študija -Želja po drugem študiju**

F13 - Družina vzame ogromno časa, še posebej ko zraven urejaš še hišo. Ker sva s partnerjem na svojem, tudi nimam varuške pri roki in imam s tem še malo bolj oteženo situacijo kar se zadeva šolanja. Vrtec je odprt do 16ure, s faksom pa sem težko do takrat nazaj (+ vožnja 1uro v eno smer). Prav tako moram delati, saj si drugače težko privoščiš osnovne stvari in mi tako zares zmanjka časa, energije za študij. Še posebej sedaj ko se mi je zameril faks. **Velik vpliv družine na šolanje– zamere do študija**

F14 -Šolanje ne družino prav tako vpliva saj imaš če hodiš v šolo zelo veliko dela da narediš vse potrebno za šolo, kaj šele potem vsakodnevno potrebne stvari. – **zapostavljena družina na račun šolanja**

G20 -Zaključeno imam ekonomsko gimnazijo -**Zaključena srednja šola**

G21 - Sedaj pa obiskujem 3. Letnik ekonomske fakultete na dodiplomskem programu. -**dodiplomski študij v poteku**

G22 - O nadaljnjem šolanju trenutno ne razmišljam. –**Ni še želje po nadaljevanju šolanja**

G23 - Družina je zaradi šolanja mogoče malenkost zapostavljena ampak se trudim, da čim boljje usklajujem vse skupaj. Vpliv družine na šolanje – **zapostavljena družina na račun šolanja**

G24 - Družina pa na šolanje nima nekega velikega vpliva, imam srečo, da sta partnerjeva starša doma in z veseljem kadar koli popazita na punčko tako da brez problemov obiskujem predavanja, se učim... V nasprotnem primeru bi bilo zagotovo precej težje.–**ni vpliva družine na šolanje**

H7 - Moja končana izobrazba je gimnazija, tako da sem gimnazijski maturant. Trenutno pa se šolam na Fakulteti za socialno delo, a imam študij na pavzi. **Zaključena srednja šola - dodiplomski študij v poteku – pavziranje**

Delo

A21 - Ja, on pa je zaposlen. -**Partner zaposlen –redna zaposlitev**

A48 - Jaz sem delala zelo pridno kot študent, sem zelo veliko služila, s tem, da mi je potem toliko davka država vzela, da bi bilo na koncu boljše, da ne bi delala. Sem se toliko časa s tistim trebuhom matrala tam, da bi nekaj denarja dobila, da mi je na koncu, v naslednjem letu toliko davka prišlo, da se mi res ni splačalo toliko delati. Tako da, če bi še enkrat mogla, ves ta stres, ki sem ga tam doživljala, noseča ne bi delala, ker so mi praktično pol še dve plači vzel za en davek. Problem študentskega dela med nosečnostjo –**pred rojstvom študentsko delo –»Sizifovo študentsko delo« v nosečnosti – status študenta**

B18 - Ne jaz sem zdaj tu zaposlena, pač redno zaposlena. No zdaj sem seveda na porodniški. –**redna zaposlitev -mati zaposlena - porodniška**

B19 - Ja torej, on vodi lokal, tako da ja je zaposlen (smeh). –**Partner zaposlen - DOO**

C19 - Nisem zaposlena, trenutno še dobivam porodniško–**mati nezaposlena - porodniška**

C20 - Partner je redno zaposlen. – **partner zaposlen – redna zaposlitev**

D18 - nisem zaposlena, sem trenutno le mamica. –**nezaposlena mati**

D19 - Ja, partner je zaposlen, partner ima svoj DOO. –**Partner zaposlen -DOO**

E20 - Nisem zaposlena, je pa zaposlen partner –**nezaposlena mati - partner zaposlen**

F15 - Delam preko študentskega servisa. K sreči imam dokaj redno priložnost za delo, saj me potrebujejo tam v proizvodnji skoraj vsak dan. –**Študentsko delo – status študenta**

F16 - Prav tako je zaposlen tudi partner – **partner zaposlen**

F17 - prav tako pa zraven zasluži še kar nekaj s svojim »domačim« delom. –**delo na črno – domače delo**

F21 - Družina kar veliko vpliva na delo saj sem zaradi hčere in partnerjevega dela doma onemogočena da bi lahko delala popoldanske izmene, kar pa je zelo težko dobiti službo kjer boš delal samo dopoldan. – **velik vpliv družine na delo**

G15 - Partner je zaposlen prinese domov neko normalno plačo, –**partner zaposlen**

G25 - Sama nisem zaposlena trenutno niti ne delam preko študenta se posvečam predvsem otroku in faksu, da čim prej končam še zadnji letnik. –**nezaposlena mati – status študenta**

G26 - Partner je zaposlen za nedoločen čas in prejema kar solidno plačo. –**redna zaposlitev – partner zaposlen**

H8 - Sama nisem zaposlena, ker sem študentka. –**Nezaposlena mati – status študenta**

H9 - Moj partner pa je bil zaposlen do decembra, potem pa je službo zgubil, se prijavil na zavod, trenutno pa je namesto mene na porodniškem dopustu. – **partner izgubil službo – partner na porodniškem dopustu**

Dohodek

A22 - Jaz imam dohodek od svojega osebnega dopolnilnega dela, ustvarjam namreč unikatne izdelke – **osebno dopolnilno delo**

A23 - plača partnerja, s štejetjem vseh kreditov, nama ostane približno 1100 do 1250 evrov na mesec. S toliko denarja lahko na mesec razpolagava. -**Plača partnerja –od 1000 do 1500 evrov**

A24 - Za naju lahko rečem da ja, je zaslužek zadovoljiv, -**zadovoljiv dohodek**

B20 - ja zdaj moji, ko sem delala sem mela tam okrog 800 eurov, zdaj ko je porodniška je pol manj, zdaj za njega ki je lastnik tega lokala je pa tko, čisto odvisno, ti ne znam točno povedat. – **porodniška -plača partnerja -800-1000 evrov**

B21 - zaslužek družine se pravi, ja moja porodniška in njegova plača. – **porodniška -plača partnerja**

B22 -Ja, čisto zadovoljiv zaslužek ja res se ne morem pritoževati, gre čez. -**zadovoljiv dohodek**

C21- partnerjeva plača in moja porodniška, to so naši viri dohodka. Pride tam okrog 1300 evrov. – **porodniška -plača partnerja – 1000-1500 evrov**

C22 - Zaslužek je nekako srednje zadovoljiv. Je pa OK, pridemo čez. -**zadovoljiv dohodek**

D20 Partner ima svoj DOO kakor sem že dejala, kar je vir zaslužka naše družine. Za našo malo družino je zadovoljiv. -**partnerjeva plača –zadovoljiv dohodek**

E21 - Vir dohodka je od moje porodniške iz tujine in pa otroški dodatek, pa plača partnerja. -**porodniška iz tujine –otroški dodatek –plača partnerja**

E22 -Skupaj bi ocenila na nekaj več kot 2500 evrov, ocenjujem ga kot zadovoljivega - -**zadovoljiv dohodek – več kot 2500 evrov**

F18 - Točnega vpogleda v finance partnerja nimam, vendar mislim da imava skupaj dohodek okrog 2.500 eur-odvisno zelo od meseca in domačega dela partnerja. – **več kot 2500 evrov – delo na črno – domače delo**

F19 -Dohodek je zadovoljiv, a brez partnerjevega zaslužka doma bi bilo zelo težje. -**zadovoljiv dohodek**

F20 - Zaslužek družine sestavlja: moje študentsko delo, otroški dodatek, državna štipendija, preživnina(ko je nakazana), partnerjeva plača in »domače« delo. – **zaslužek študentskega dela – otroški dodatek –državna štipendija – plača partnerja – domače delo – delo na črno**

G16 - sama dobivam nekaj štipendije, prej starševski dodatek, otroški dodatek. Mogoče bi bili lahko socialni transferji za mlade družine nekoliko višji. -**državna štipendija – otroški dodatek**

G27 -Viri dohodka: plača cca. 900€, - **partnerjeva plača – od 800 do 1000 euvrov**

G28 - otroški dodatek cca. 50€, - **otroški dodatek**

G29 - štipendija 100€, - **državna štipendija**

G30 - da si lahko privoščimo malo več partner dela tudi na črno in zasluži nekje od 100 – 300 € na mesec.– **delo na črno**

G31 V sezoni ko se menjavajo gume torej oktober, november, december, januar, april dela še pogodbeno in zasluži še cca. 600€ na mesec. – **dopolnilno pogodbeno delo**

G32 - Torej bi rekla, da je povprečni mesečni neto dohodek nekje okoli 1300 – 1400€. **–od 1000 do 1500 evrov**

H10 - Viri dohodka so prihodki od države- torej porodniška in otroški dodatki. – **porodniška – otroški dodatek**

H11 - Dohodki so okoli 900€ mesečno, kar ni malo in ne veliko, vsak mesec je težko. **–od 800 do 1000 – dohodek težko zadovoljiv**

Stroški

A26 -Jaz stroške kar nazorno vodim, tako da lahko povem, da največji procent nama jih sestavlja hrana, tam nekje 300 evrov povprečno na mesec, s tem da tukaj ni zraven všteti nobenih sladkih pijač, kavic ali pa kakšnega alkohola, ampak dejansko samo hrana. Drugo pa so na primer darila za ostale, obdarovanja razna ki pridejo. Enkrat ko imaš otroka, ima tudi tvoja družba okoli otroke, je takoj ogromno enih rojstnih dnevvov in vsega, se ne moreš ravno brez kakšnega tovarnjaka tam pojavit. Medtem pa kakšen bencin ali pa plenice pa niso spet tak strošek, kakor bi človek lahko pričakoval **–strošek: hrana –izredni stroški – do 500 evrov**

B25 - Ja sama jih plačujem, in kar velik. Tukaj, imava še talno gretje zraven in pride kar tam 400 do 500 evrov mesečno, kar dosti, ampak vsaj poleti je malo manj. **–pozimi mnogo višji stroški**

B26 - Ja stroške predstavljajo seveda še položnice, pač telefoni, internet, televizija in to pol pa zdej hrana pa te stvari. Zdaj za otroka niti ne gre zopet toliko, ker pač še ni v šoli in tko, da bi bilo toliko dodatnih stroškov. Tako da trenutno te potrebščine za življenje in položnice. **–strošek: položnice –strošek hrana**

B27 - Ne, hvala bogu nama vedno ostane nekaj denarja, rako da stroški ne presežejo zaslužka. **–stroški ne presežejo zaslužka**

C12 - saj danes se stroški z otrokom nikoli ne končajo in so vsak dan večji. **–čedalje višji strošek otroka**

C25 - Stroški nanesejo približno 300eur in plačujemo jih sami. **–do 500 evrov**

C26 - Za plačevanje stroškov porabimo mojo porodniško, potem pa razpolagamo s partnerjevo plačo. – **porodniška za stroške**

C27 - Stroške sestavljajo stroški stanovanja, stroški hrane, vzdrževanje avtomobila, pa za otroka in vsakodnevne potrebščine –**stroški: položnice – najemnina – strošek: hrana, -stroški otroka – vzdrževanje avtomobila**

C28 - stroški so enakovredni prihodkom. –**stroški enaki dohodkom**

D22 - Stroški so predvsem, položnice, hrana, oblačila, avto. –**strošek: položnice –strošek: hrana –strošek: obleka –vzdrževanje avtomobila**

D23 -Stroški ne presežejo zaslužka, **stroški ne presežejo zaslužka**

E17 - ja sami plačujemo vse stroške bivanja, tam nekje 800 evrov z kreditom –**stroške plačujejo sami –od 800 do 1000 eu -kredit**

E18 - Osnovne položnice, hrana, stroški avtomobila so mesečni, nakupi oblačil, čevljev,... –**strošek: položnice –strošek: hrana – vzdrževanje avtomobila -strošek: obleka**

F23 - Mesečni stroški hiše niso veliko, okrog 120 eur. Je pa potem kurjava še okrog 1.500 eur letno. – **pozimi mnogo višji stroški**

F25 - Sama skrbim za hrano za družino, za svoj avto, položnice vsak drugi mesec, vsak drugi jih pokrije partner. Cunjje in vse potrebno za dom. –**strošek hrana –vzdrževanje avtomobila – položnice deliva s partnerjem**

F26 - Stroški so kar veliki, saj hrana predstavlja ogromen strošek tako da sem kar vsak mesec pri »nuli«. – **strošek: hrana –stroški enaki dohodkom**

G35 - Sama plačujeva vse stroške (oz. si stroške delimo s starši elektrika, komunala) stroški za stanovanje nanesejo cca. 70€ mesečno (elektrika, komunala, plin). Imamo svojo vodo tako da so stroški z vodo na letni ravni minimalni. **stroške plačujejo sami –strošek: položnice**

G36 - Stroški: 2x mobilni telefon, internet, televizija, 1x dodatno zavarovanje, elektrika, komunala (cca. 170€/mesec)) potem pa še trgovina, oblačila, plenice (in ostale stvari za otroka) (cca. 350€/mesec), bencin (cca. 200€/mesec).- **strošek: položnice –strošek: hrana –strošek: otrok, - vzdrževanje avtomobila**

H13 - Stroške plačuje partner in znašajo okoli 200€ na mesec. – **do 500 evrov**

H14- Stroški so predvsem povezani z nego hčerke- pleničke, robčki, nadomestno mleko; nakupom hrane za naju in pa stroškov bivanja, potem pa pride vmes še kak nakup zdravil, pripomočki za otroka, skratka vedno je nekaj. Stroški so presegali zaslužek 2 meseca nazaj ko nisva imela skoraj nobenega dohodka, sedaj pa mislim da ravno prideva blizu zaslužka, včasih malo čez. –**strošek otrok, strošek: hrana, strošek: položnice –stroški včasih presegajo zaslužek**

Razpolaganje z denarjem

A25 - če bi pa primerjala z ostalimi, koliko zaslužijo, pa vidim, da bi lahko s tem privoščila še kaj, kar si zdaj ne, če bi mela kej več denarja sicer ne bi škodilo, ampak če bi kakšna izredna situacija zdej se znašla, da bi se nama recimo avto zdej pokvaru, bi potem več dala recimo za servis, bi potem nama lahko nastal mal problem s financami, ampak trenutno nimava težav, **-skromno življenje– bojazen pred izrednimi stroški – pazljivo ravnanje z denarjem**

A27 - Ne, to res skrbno vodiva in paziva koliko zapravljava in za kaj, tako da ne prekoračiva najinega proračuna. **pazljivo ravnanje z denarjem**

B44 - Jah glede na to, kakšno si imel prej plačo, ti hitro stran odtrgajo, meni tako ostane 420 evrov, kar je pol manj od plače prej, kar hitro gre. Je mal drugače če se ti naenkrat razpolovi, ampak te noben ne vpraša, če boš s takšnimi financami zmogel, je to tvoja odgovornost. Ni lih zdej neki ful fajn, ampak se da. – **porodniška razpolovi plačo – težko razpolagati z manj denarja – pazljivo ravnanje z denarjem**

F24 - S partnerjem imava ločene finance. **–ločene finance**

Varčevanje

A28 -Ja varčujem, preko babice, oziroma moje mami. Ker je na žalost pri nas sistem tako narejen, da če bi jaz varčevala na svojem računu, bi mi država to štela zraven kot zaslužek, in bi zaradi tega potem imela manjši otroški dodatek. Pač pol rajši ne varčuješ, kakor da bi mi lastni zaslužek dvakrat obračunaval. Rajši dam ta denar v varčevanje. Da pa ga nimam doma v nogavici, smo se znašli da lahko varčujem preko mame. **–odprt varčevalni račun – varčevanje preko sorodnika, za večji otroški dodatek**

A29 - Varčujem zato, da bo potem otrok kasneje lahko kaj dobil, pač kar bo rabil. Al si bo avto plačal, ali bo šel izpit za avto delat, to je danes res drago, pač za otroke varčujem. **–varčevanje za otroka**

B28 - Nič organiziranega, da bi varčevala prav. Ostane vedno nekaj, ni pa zdaj to tako da bi zdaj to nekam vlagala ali pa v kakšno zavarovanje ali tako. To pa ne. **–Neorganizirano varčevanje**

C29 - Varčujemo ne, ker so prihodki prenizki. Bi pa si želela vsaj tisto življenjsko zavarovanje ali nekaj, se s partnerjem pogovarjava o tem, saj vsi vemo kako je lahko negotova prihodnost. Bi si želela nuditi nekaj otroku, mu nekaj potem tudi dati. – **varčevanja si ne more privoščiti –želja po varčevanju**

D24 - Lahko nekaj malega tudi varčujemo. **–neorganizirano varčevanje**

F27 - Če mi rata kakšen mesec kaj dati na stran, potem to tekom leta porabim ali za servisiranje avta ali za dopust. **–neorganizirano varčevanje – kar privarčuje porabi za izredne stroške**

G33 - Glede na najine razmere se s tem dohodkom, da normalno živeti in nekaj privarčevati. – **neorganizirano varčevanje**

H15 - Sama sem začela varčevati, vendar ne vsak mesec, ker ne gre. **–neorganizirano varčevanje**

Bivalne razmere

A30 - V svoji bivalni enoti, ločeni od staršev partnerja, v hiši njegovih staršev. Tudi zakonsko, uradno je ločena. **–stanovanje v hiši staršev – ločen vhod**

A31 - Ja, ocenjujem ga kot več kot zadovoljivega, res je odlično! Sva se zelo potrudila, da je do rojstva otroka bilo urejeno, vse tako kot je treba, menim, da imava res super stanovanje. **–zadovoljivo bivališče**

B23 - Ja zdaj živiva tukaj v centru v stanovanju blizu lokala, ampak imam še stanovanje v Kosezah, ki ga zdaj prenavljava in nameravava nato živeti tam. Pol ko bo vse nedokončano. **–stanovanje –dokončevanje družinskega stanovanja**

B25 - Tukaj je malo manjše stanovanje, ampak precej udobno, v Kosezah pa je 3 sobno, z terasami, tako, da je tudi okoli bolj lušno. **–trenutno majhno stanovanje –selitev v večje stanovanje**

C23 - Živimo v stanovanju sorodnikov in sicer pri partnerjevih starših, vendar imamo svoje prostore. **–stanovanje v hiši staršev – ločen vhod**

C24 - bivališče je nadvse zadovoljivo. Imamo vse kar potrebujemo. **–zadovoljivo bivališče**

D21 - Živimo v hiši z mojimi starši. trenutno zaključujem mansardno stanovanje, katero bo naše, glede tega so tudi manjši stroški. **stanovanje v hiši staršev – ločen vhod - dokončevanje družinskega stanovanja**

E15 - V novozgrajeni hiši- **novozgrajena hiša**

E16 - Tri nadstropja, vsak otrok ima svojo sobo. Tako da je bivališče zares primerno **–zadovoljivo bivališče – vsak otrok svojo sobo**

F22 - Živimo v hiši ki jo je partner podedoval in je potrebna velike obnove a zadostuje za začetek. Obnavljamo jo sprti po zmožnostih. Stroške in vse v povezavi s hišo plačujeva sama. **–podedovana hiša – sprotno obnavljanje**

G17 - živimo na kmetiji (meso, mleko, zelenjavo, sadje si večino pridelamo doma), **-kmetija**

G18 - stanujeva v hiši s starši (imava svoje nadstropje) tako, da nama je tudi iz tega vidika prizaneseno z najemnino ipd. **stanovanje v hiši staršev – ločen vhod**

G34 - Imava na novo opremljeno stanovanje v zgornjem nadstropju hiše v kateri živijo še njegovi starši. **stanovanje v hiši staršev – ločen vhod**

H12 - Trenutno živiva pri bivšemu sodelavcu od partnerja, ki nas je vzel pod streho. Stanovanje obsega 50m2, imamo sobo, kuhinjo, kopalnico in dnevno sobo. Prostor ni najboljši, saj bi rabili še sobo za hčerko in prav tako nimamo lastnega vhoda, vendar je to najboljša kar si lahko privoščiva. **–pri družinskem prijatelju –Bivališče ni zadovoljivo**

Prosti čas – interesi – aktivnosti

A34 - Prosti čas preživljam večinoma z otrokom, grem ven na sprehod, na kakšno kavo, se dobim s prijateljicami, s drugimi ki imajo otroke, , grem v igralnico, v bistvu bolj okrog njega svoj prosti čas razporejам. Naredim tako, da je njemu ugodno, da se ima on v redu – **z otrokom – izleti –druženje –prosti čas prilagodim otroku**

A35 - Uživam v ustvarjanju nakita, poslušanju glasbe, telovadbi. –**ustvarjanje – glasba - šport**

A36 - Telovadim rada in ustvarjam rada, mislim, ne samo nakit, to mi je še kot dodaten zaslužek malo, ustvarjam rada nasploh. Pomirja me, če izdelujem drobne stvari, če kaj rišem, če naredim kaj za koga, niti ne tok za vir dohodka, ker potem gre itak več ali manj nazaj za material pa tako, pa v bistvu denarja bolj mal ostane. Gre se bolj za to, da imam jaz nek čas zase, takrat, ko on spi, k se sam igra, takrat lahko kaj malega naredim, zdaj če bi telovadila, to pa lahko samo takrat, ko on spi, ker ne morem prekinit, medtem, ko to ustvarjanje lahko in se potem posvetim njemu. Zato je to ustvarjanje tudi tako, da se lahko mal odmaknem od tega, pa ne govorim samo otroških besed pa tako. –**ustvarjanje – šport – pomemben čas zase**

A37 -grem malo ven, na pilates, grem teči, čeprav to zdaj ravno ne počnem dosti, ali pa pred televizijo, k si kakšen ta program lahko prav »zdavnloodaš« in pol zraven njega telovadiš. Veliko sva tudi z tamalim hodila, na plesni pilates in tako. –**spostitev pred TV – aktivnosti z otrokom**

B29 -Ja interesi moji so seveda najprej šport, sem trenirala borilne veščine in tako. Zdaj so pa moji interesi ostal isti, še vedno si želim trenirat in tako, ampak sem to spremenila to v treniranje s tamalo. Zdaj grem recimo z njo na rožnik, grem teči z njo in tko, pač ne morem je še tok puščati. Ne najdeš zdaj tok čas. Rada še berem, rada imam izlete, zdaj gremo v Švico, v bistvu mi je uspelo vse to kar me veseli tudi obdržat. –**šport –aktivnosti z otrokom -izleti**

B30 -Veliko se ukvarjam z živalcami, sem rešila še eno mucko, pač poskrbiš, da so vsaj v prvih tedni v mini karanteni in je. –**živali**

B31 - Tudi s prijateljicami se vidimo dosti, mi tut to veliko pomen, vse hočejo videti tamalo, včasih mam skoraj mal preveč obiskov, bi sam mal miru. Si pa vzamemo čas, da se vidimo. –**druženje**

C30 - Svoj prosti čas preživim bolj kot ne s svojo družino. –**družinsko**

C31 - Z družino poskušamo veliko časa preživeti zunaj. Hodimo na izlete, ali pa samo malo do igral na sprehod in podobno. - **izleti**

C32 - zelo rada ustvarjam, ročna dela in tako, veliko pa tudi ustvarjamo doma, skupaj z otrokom. - **ustvarjanje**

C33 - Poskušam se tudi čim več ukvarjati s športom. Čeprav moram priznati, da ne toliko kot sem prej, a poskušam. –**šport**

D25 - Prosti čas želimo čimbolj izkoristiti kot družina, to pomeni kakšni izleti, obiskovanje drugih družinskih prijateljev. –**družinsko – izleti - druženje**

F29 - Nekih drugih hobijev nimam, saj ob družini in urejanju hiše niti nimam časa.- **družinsko – urejanje hiše in okolice**

F30 - Uživam v risanju in kuhanju, pečenju raznih peciv. – **ustvarjanje – kuhanje in peka**

F31 - Prav tako v svojem času ko sem doma si vzamem čas zase in telovadim nekje 30 minut. -**šport**

F32 - Predvsem pa po navadi preživim čas ko pridem iz službe s hčerko, ko greva na sprehod, nekaj skuhava, postoriva kaj po hiši ali okoli nje, potem pa je že večerno spravljanje spati.. –**izleti –kuhanje in peka – urejanje hiše in okolice**

F33 - in šele ko hči zaspi imam nekaj časa zase in svojo telovadbo v kateri kar uživam. -**šport**

G38 - Prostega časa je trenutno bolj malo. Ker živimo na kmetiji je vedno kaj za delati, tako da ne hodim/hodiva na nobene aktivnosti. Ves prosti čas (kar ga je) poizkušamo preživeti skupaj. –**družinsko – delo na kmetiji**

H16 - Veseli me ustvarjanje- predvsem poslikava skodelic, -**ustvarjanje**

H17 - rada pa se družim tudi s prijateljicami, - **druženje**

H18 - plešem, telovadim (joga, pilates), meditiram, -**šport**

Viri moči

A43 -To, da mu omogočam, da je samostojen. Se mi je zdel, da bom vedno padla na prvi jok, pa v bistvu, sem dosti potrpežljiva. To sem prej tudi že pri psu ugotovila. Če me je pes fehtal, mu nisem dala za jest, četudi so vsi, joj lej ga kako gleda pa je žalosten, sem pa rekla ne, treba je postaviti meje, ker so meje potrebne. In isto tudi zdaj počnem, tisto nezavedno, tako da je lahko otrok samostojen. Da zna na primer z žlico jesti, čeprav ni v vrtcu, mi jih dosti očita, da še ni v vrtcu, pa ne bo znal tega, pa ne bo znal onega, v bistvu je pa že veliko bolj samostojen, kot pa isto stari otroci v vrtcu, če bi primerjal. Se mi zdi, da mu dobro postavim meje in se res dosti z njim ukvarjam, da mu pustim, da sam raziskuje in se je s tem že ogromno naučil, tudi za življenje, se zna sam igrati, kar se mi zdi veliko bolj pomembno, kakor pa da si res skos z njim prilepljen nanj. Ni dobro, da delaš vse namesto otroka, kasneje bo lahko potem slabši v temu. Moraš mu pustiti da sam dela, da se sam nauči in tudi izkusi. Hkrati pa imam nadzor nad svojim otrokom. – **samostojnost otroku –potrpežljivost –postavljanje mej –ukvarjanje z otrokom**

B9 - Prej sem ves čas delala z otroci pri tabornikih, vmes sem tudi čuvala otroke tako, kot varuška. – **izkušnje z delom z otroci**

B14 - To, da imaš ob sebi eno osebo, za katero veš, da se z njo razumeš, k si recimo bil tut že preden si imel s to osebo otroka tudi nekaj časa z njo, da veš, da je to to, da funkcionirata, da ne dvomiš, da se ne bojiš. - **partner**

B36 - Bi rekla, da si res vzamem dosti časa za njo. Bi rekla, da mi gre to dobro od rok, zato ker me to tudi veseli, če ne pač ne bi imela otroka. Sem res pripravljena z njo se ukvarjat, in se res ves čas ko je budna z njo ubadam in ne grem recimo takrat na kavo in čvekam, medtem ko otrok gleda v zrak. –**veliko časa za otroka – ukvarjanje z otrokom**

B37 - Ja res mislim da to, da pač ker sva tako povezani, da ne prenašam nanjo negativnosti, da se ne živciram in tako, ker to potem začut, oziroma če sem razdražena, da tega ne prenašam nanjo, ampak takrat poskrbi zanjo partner. –**povezanost**

B38 -Tako glede skrbi za otroka, sem se res pripravila in sem ful enih knjig in vsega prebrala in zaenkrat še nisem se znašla v stiski, -**pripravljanje z literaturo**

B46 - Zdaj so mi čisto druge stvari ratale pomembne, da je vse v redu z mojo deklico in tako. –**zdravje otrok –drugačne prioritete in vrednote**

B47 - Imam hvala bogu svoje stanovanje, da se glede tega nisem rabila sekirat. –**urejeno bivališče**

B48 - Jaz sem tudi že od 16 leta na svojem, ni bilo spet vse tako na novo, vse to plačevanje stroškov in tako. Zdaj sem najbolj srečna ko se tamala smeje, da ima vse kar rabi. –**izkušnje z življenjem na svojem**

B49 - Zdaj so mi bolj pomembne te duševne stvari in ne več toliko materialne. : –**drugačne prioritete in vrednote**

C37 - Sama menim, da je že skrb za otroka kot taka, super spretnost. In to mi gre, z otrokom sva zadovoljna. –**ukvarjanje z otrokom**

D29 - Predvsem umerjenost, ljubeznivost, v določenih trenutkih tudi strogost, znajdem se predvsem kako odreagirat na njega in na njegove potrebe, vedeti kaj želi v določenem trenutku sporočiti. Moja spretnost je razmerje med biti tako kot otrok in nakazati meja in pravila. –**postavljanje mej –ukvarjanje z otrokom**

E24 - Moje spretnosti so pogajanje, ki ga je veliko potrebnega pri treh otrocih ko bi eden to in drugi drugo, treba vse skupaj nekak ustaliti za vse -**pogajanje**

F35 - K sreči sem sedaj veliko bolj srečna in je bila to velika prelomnica v mojem življenju saj šele sedaj vidim kakšen partner je dober partner in tudi dober oče za otroka. Predstavljala pa sem si predvsem manj stresno življenje, saj se otrok iz dneva v dan spreminja, preizkuša tako tvoje, kot partnerjeve živce, meje, pravila.. In predvsem otrok med partnerjema da zelo težko nalogo in sicer, ali se bosta lahko soočila z vsemi težavami ki jih prinese otrok ali se bosta kot partnerja samo oddaljila. – **partner**

F37 - Mislim da mi prav pride da rada poslušam in sem pozorna do otroka, čeprav tega je lahko hitro tudi preveč in otroka preveč razvadiš. –**ukvarjanje z otrokom**

F38 Prav tako se mi zdi velik plus da rada kuham in pečem. Rada sem zunaj kar je tudi dobro za otroka. – **kuhanje in peka – uživanje v naravi**

F39 - Mislim da mi gre kar dobro tudi to da hči ni odvisna od televizije, računalnika.. temveč se raje kaj igra ali sama ali skupaj. –**ukvarjanje z otrokom**

F40 - Rada ustvarjam in raziskujem, kar mi verjetno tudi prav pride. – **ustvarjanje -raziskovanje**

A55 -Ja, računam, da bi šel tam nekje septembra v vrtec, ker sem do takrat jaz še doma in se mi zdi brez veze ga dajati v vrtec, če pa sem doma in lahko jaz skrbim zanj in da ne rabiva delati samo zato, da mu vrtec pokrijeva. –**varstvo otroka**

G37 - Imava srečo, da lahko določeno hrano tudi vzgojiva in pridelava doma ter to potem prodava, parter občasno dela tudi na črno (to so predvsem prihodke na podlagi katerih lahko varčujeva) –**domača pridelava hrane –delo na črno**

G42 - Mislim, da se kar pri vsem dobro znajdem. =) Trudim se po svojih najboljših močeh. Včasih sem mislila, da enostavno ne znam nahraniti otroka, potem da je ne znam uspavati,... ampak s časoma ugotoviš, da ima otrok določena obdobja skozi katera mora iti in to ne pomeni, da česa ne znaš. ;) –**ukvarjanje z otrokom**

H19 - se ukvarjam s kristali in njihovo energijo in z ustvarjanjem skodelic ter s prodajo teh izdelkov. – **ustvarjanje –delo na črno**

H22 - Mislim, da se najboljše znajdem pri negi in pri zabavanju otročička ☺ Zaenkrat ne najdem nič kaj drugega, ker sem mamica šele 3 mesece.- **ukvarjanje z otrokom**

Pravice in ugodnosti

A17 - Ne, šolanje me ne ovira. Pri meni so prednosti, da ne hodim na predavanja. –**neobvezna predavanja – ugodnost študentskega starševstva**

A20 - Tudi fakulteta je zelo poslušna glede mamic študentk, ti zelo grejo na roko glede predavanj in opravljanja, tako da lahko dobro načrtuješ. –**neobvezna predavanja –ugodnost študentskega starševstva – prilagajanje z izpiti**

E28 - Kot mladi starš sem koristila ugodnosti pri študiju, ki podaljšajo 1 leto za 1 otroka, druga pa sploh ne vem kaj še obstaja. Se mi zdi da je premalo obveščeno, če je kaj –**podaljšanje študija –ugodnost študentskega starševstva**

C40 - Ja imam to porodniško nekakšno. –**otroški dodatek - ugodnost študentskega starševstva**

C41 - Imam dodatno leto študijsko zaradi starševstva–**podaljšanje študija - ugodnost študentskega starševstva**

C42 - dvojni študentski boni. - **--dvojni študentski boni -ugodnost študentskega starševstva**

D34 - Dvojni študentski boni, otroški dodatek in višja štipendija. **--dvojni študentski boni – štipendija – otroški dodatek - ugodnost študentskega starševstva**

H32 Ugodnost imam, da imam pravico do koriščenja dodatnega študentskega bona, pravic pa je kar nekaj: Otroški dodatek, Porodniška, Pomoč ob rojstvu otroka s strani csd, to je enkratni znesek

Pomoč ob rojstvu otroka s strani občine, to je enkratni znesek, Subvencionirano adaptirano mleko s strani občine Maribor in to je tudi edina občina v Sloveniji s to ugodnostjo. **--dvojni študentski boni ugodnost študentskega starševstva – otroški dodatek - subvencionirano adaptirano mleko - pomoč ob rojstvu otroka**

Potrebe

A11- Večji finančni prihodki, s tem pride večji avto. **–večji finančni dohodek**

A44 - Kot starš potrebujem predvsem čas zase in čas s partnerjem. Nujno rabiš nekoga, ki bi ti ga lahko za eno uro vzel ali pa vsaj, da spi v kosu čez dan eno uro. To, malo pomoči, da te razbremeni za malo. Da lahko kdaj tudi kam greš, tako v dvoje, na kakšno večerjo ali pa kaj takega, da nisi 100% svojega časa le starš. **–več časa – pomoč za skrb za otroka**

A50 - Niti ne toliko finančno, kot pa, da bi imela lahko kakšne dodatne ugodnosti. **–dodatne ugodnosti**

B15 - Pa tudi finančno mora biti porihtano, sploh v teh časih zdaj, vsaj tako, da shajaš. In se da, če se hoče, kjer je volja je pot. **–večji finančni dohodek**

B43 - Ja mogoče, da vsaj kakšno brošuro in si prebereš vse, kar je treba, ne pa da moraš vse sam vprašat in razmišljat in letat na vse konce. Kakšni ne pomislijo in pol niti ne vejo. Noben ti ne reče, kaj zlo, oziroma je to tvoja samoiniciativa, da zveš kam in kdaj in zakaj. **–boljše informiranje o pravicah in ugodnostih**

C11 - Problem je predvsem finančne narave. Urediti bi morala finance, več prihodkov, da bi nam bilo lažje, **–večji finančni dohodek**

D9 - Predvsem je zelo pomembna finančna stran, da imaš dovolj denarja, da lahko zadovoljiš vse potrebe, pa še malo razvajaš. **–večji finančni dohodek**

D10 - Poleg tega pa je seveda nadvse primeren prostor, kar trenutno za večjo družino ravno ni **–urejene bivalne razmere**

D30 - Pomoč bi zelo potrebovala, kako imeti čas zase. Že od rojstva je glavna naloga skrb zanj, skrb zase pa sem pozabila. – **pomoč za skrb za otroka**

E25 - Država bi lahko poskrbela za večji otroški dodatek in enak za vse, jaz tako v Sloveniji ne dobim nič, bi bilo pa za ostale veliko boljše preživetje. **–večji finančni dohodek –višji finančni dodatki**

F41 - Potrebujem predvsem biti bolj odločna, saj hitro popustim, vendar me na to zelo dobro pripravlja oz. bolj usmerja moj partner ki mi pri vzgoji veliko pomaga in me tudi malo bolj usmerja. - **odločnost**

F50 - Zelo je odvisno od partnerja, kakšno službo ima, saj ko sva bila z bivšim partnerjem skupaj sva komaj shajala čez mesec. Saj mora biti en starš doma, dohodki so pa tudi zelo majhni, (starševsko nadomestilo 250eur + otroški dodatek okoli 80eur na začetku...). –**večji finančni dohodek –višji finančni dodatki**

F51 - Zelo bi bilo dobrodošlo kakšno varstvo, ki bi ga mogoče nudil faks, da bi lahko vsaj šolo delal brez problemov in te nebi obremenjevalo kam z otrokom ta čas. –**boljše urejeno varstvo za otroke**

F52 - Če bi bilo večje nadomestilo bi bilo tudi lažje. –**višji finančni dodatki**

F53 - Zelo odveč je tudi to, da so vsi dodatki ki jih družina lahko dobi zelo odvisni od nekih dejstev kot so kakšen avto imaš, kakšno hišo, če imaš slučajno odprt kakšen varčevalen račun ipd. da ti vse to štejejo kot tvoj dohodek, prav tako za plačilo vrtca. –**neodvisnost dodatkov glede na materialno stanje - –boljše urejeno varstvo za otroke**

F54 - Potrebovala bi več stikov s prijatelji in bolj prijateljske odnose, stike za svojo osebno »rast«. – **družabno življenje**

F55 - Predvsem bi bilo najprej to, da bi sploh imela tako možnost, dokončati faks in svoje šolanje. –**možnost dokončati šolanje**

H23 - Potrebujem predvsem podporo partnerja, družbo, da razbijejo vsakodnevno rutino in pa seveda tudi prosti čas, ki ga zaenkrat ni kaj dosti oz. ga sploh ni. –**podpora partnerja - družabno življenje –več časa**

H24 - Prav tako bi bilo potrebno na fakultetah vzpostaviti kakšne povezave med profesorji in mladimi starši, da bi nam bili bolj na voljo in bi bolje razumeli našo situacijo ter se nam prilagodili. **možnost dokončati šolanje – prilagajanje fakultete**

H25 - Pomoč predvsem potrebujem na finančnem področju, tako da se obrnem na občino, ki podari neki znesek ob rojstvu otroka, predvsem pa na CSD, kjer oddaš vse vloge in upaš na najboljše. –**višji finančni dodatki**

H27 - Potrebovala bi mogoče kakšen tečaj za mlade starše, saj se kar naenkrat znajdemo v malo neprijetni situaciji, predvsem s finančne strani. –**Tečaj za mlade starše**

H28 - Mogla pa bi tudi obstajati sklad za mlade družine in kakšna srečanja po vseh večjih mestih v Sloveniji, ne samo v Ljubljani. – **sklad za mlade družine –pomoč tudi v ruralnih območjih**

H29 - Prav tako bi občina morala zagotoviti stanovanja z subvencionirano najemnino. –**več stanovanj s subvencionirano najemnino**

H30 - Na fakulteti bi bilo potrebno nuditi večjo pomoč in predvsem razumevanje profesorjev, saj do zdaj tega nisem izkusila. Morajo razumeti, da nam ni enostavno in da si seveda želimo vsi dokončati fakulteto in se

potem nekje zaposliti. Morali bi nam biti na voljo kadarkoli, preko maila, da ni treba se za vsako stvar peljati 120km v eno smer, ker zapravljam nepotreben čas. – **prilagajanje fakultete - možnost dokončati šolanje**

H33 - Kljub temu je vsega tega premalo glede na to, koliko sredstev potrebuje otrok in da sem praktično vsaki dan v trgovini, ker nekaj potrebuje. Pleničk zmanjka takoj, vlažilni robčki, adaptirano mleko, zdravila, terapija razgibavanja itd. –**Več pomoči v obliki materialnih dobrin za nego otroka**

H34 - Potrebovali bi sklad za mlade družine oz. večje dohodke s strani CSD-ja. **Sklad za mlade družine – višji finančni dodatki –večji finančni dohodek**

Ovire

A18- Slabosti pa so v tem, da v bistvu ti mali šef narekuje, kdaj lahko delaš za faks. Ne moreš zdaj reči, da boš vse zadnji čas delal, ampak moraš veliko bolj načrtovat, pa se vnaprej pripraviti, ampak ko enkrat začneš pa padeš v ta ritem. – **prilagajanje življenja otroku –načrtovanje, pripravljanje**

A49 - Zdaj vidim, da sem raje doma z njim, kakor pa da bi ga dala v vrtec in potem delala samo zato, da bi tisti vrtec pokrila, ker bi potem lih v tisti razred padla, da ne bi imela vrtca več nič subvencioniranega. Tako je narejeno neumno, da če znaš fajn izkoristiti državo, če goljufaš, se da, da živiš samo od sociale, se nekako da, ampak ker nočemo biti na grbi državi, in greš delat, da si potem na slabšem kot prej. Če nimaš nič lahko nekaj dobiš, če pa nekaj maš potem pa se moraš zelo po matrat, da normalno lahko prideš čez. –**vrtec kot finančna ovira –slaba ureditev delovnega in socialnega področja**

A51 - ampak recimo ker sem jaz študentka, partnerju, ki je zaposlen, ne pripada bolniška, če otrok zboli, ker lahko »kao« jaz za vse poskrbim, ker sem itak doma. Tako, da bi mogla jaz kot študentka manjkati na predavanjih, oziroma če bi se jaz hotela iti kaj meniti za magisterij, z mentorico, karkoli, bi si mogla vse urediti v popoldanskih urah, da bi ga lahko on vmes čuval. – **prilagajanje življenja otroku–slaba ureditev delovnega in socialnega področja**

A52 - Če bi ga vpisala v vrtec, bi sicer dobila neke dodatne pike, ampak nimajo vsi takšnih pogojev, da živijo v mestu ali nekje, da lahko hitro prevzamejo svojega otroka iz vrtca ali ga tam odložijo. Recimo bi bilo lažje, da bi imela otroka nekje v vrtcu zraven fakultete, ampak če ni to moj kraj bivanja, ga ne morem tam imeti. Mogli bi gledati širšo sliko, poleg tega kar ti dajo finančno, jaz sem tako usmerjena, da ne gledam toliko na finance, mi ne pomeni toliko denar, ker nimava nekih finančnih težav, ampak če bi jih imela bi mi to lahko bolj v nos hodilo. –**vrtec kot finančna ovira –vrtec omejen na kraj bivanja**

A53 - Zdaj se ne sekiram, da dobim samo teh 40 evrov, ampak če bi imela pa več stroškov, da bi morala plačevati še kakšno najemnino ali pa kaj takega, potem pa bi bila situacija precej drugačna, bi ti pa lahko veliko več tu povedala. **slaba ureditev delovnega in socialnega področja**

C13 - Težko je živeti v strahu, da ne veš, ali mu boš lahko kupil vse knjige in podobno. –**šibko finančno stanje –strah pred izrednimi stroški**

F34 - Predvsem sem spoznala da partner s katerim imam otroka ni pripravljen niti dovolj zrel za otroka in družinsko življenje, kar je bil zame velik šok. Tako da sem izgubila in zamenjala partnerja. –**nezrel partner**

G44 - Javnega vrtca ne bi dobili, ker zgubimo ogromno točk na račun mojega začasnega prebivališča... Tako, da bi nam šlo verjetno zelo težko in zelo na tesno tako s časom kot finančno. **vrtec kot finančna ovira – vrtec omejen na kraj bivanja**

G47 - Mogoče bi lahko država ukrepala na področju zaposlitev mladih mamic. Danes je dobiti službo prava znanost, da pa dobiš službo z otrokom pa je še težje. –**zaposlitvene ovire mamic**

H21 - Predvsem je težko, ker sem 3. letnik fakultete in imam še skoraj celi dve leti za naredit+ diplomo in ne vem kako mi bo to uspelo. –**študij**

Pomoč

A45 - Od prijateljev na kavi, da se ne pogovarjaš samo z otrokom, ampak tudi z odraslimi, od starih staršev, od sorodnikov, da malo pridejo in se malo z njim ukvarjajo... –**prijatelji –sorodniki –skrb za otroka**

A46 - Ja dobim od države ta otroški dodatek, ampak to ti pripada pač ker nimava toliko dohodkov, zdaj pa da bi pač ker sva mlada družina, ker sem jaz študentka, pa ni nekaj, je bolj samo fakulteta, tista, ki mi upošteva to materinsko leto, dejansko trenutno nimam kakšnih drugih ugodnosti, glede tega, da sem jaz kot mlad študentski starš, bova mogoče kasneje za vrtec še kaj dobila, če bom jaz takrat še študentka, drugače pa ni nekaj, da bi rekla. Že to, da imava otroški dodatek, še slučajno notri padeva, pa še to ne v strašno velik razred, da bi kaj veliko dobivala, dobiva borih 43 evrov na mesec. Če bi znala midva stroške prikazat, da bi ogoljufala državo, bi lahko tut kej več dobila, kakor to znajo nekateri, pa potem denar porabljajo za razne neumnosti pa firme, mogoče to ni lih najboljši način, kako je ta denar razdeljen. Dobivam še nadomestilo kot nezaposlena, to sem dobivala 1 leto, 50 evrov na mesec, ampak če bi kadarkoli vmes želela kaj sama zaslužiti, bi mi ta dohodek prec ukinili, pa bi se mi tudi štel v otroški dodatek, če bi pa delala, bi mogla bit vsaj 1 leto v kosu, da bi dobila kakšno porodniško. Če bi prek študenta, pa bi se tudi hitro zakompliciral, bi moral hitro delat preko pogodbe, kar pa potem izgubiš status študentka, pol lahko pride hitro do tega da moraš si potem plačati kakšno diplomo ali pa kaj takega. Glede študentov res ni ravno najbolje urejeno. V glavnem precej zakomplicirano, res moraš pazit kaj delaš saj je zelo slabo urejeno. –**socialni finančni dodatki –študentske ugodnosti zaradi starševstva –nadomestilo kot nezaposlena**

B39 - pa tudi menim, da je to fajn organiziran s to patronažno sestro, kar se mi zdi ful pozitivna stvar, ker ti vse tudi v praksi pokaže. –**patronažna sestra - praktično znanje**

B40 - Tudi veliko pomoči dobim od svoje družine. –**sorodniki**

B41 - Tudi pediatri mi pomagajo tko glede skrbi za otroka. **Pediatri –skrb za otroka –praktično znanje**

D31 - Partner mi je v pomoč oz. poskuša skupaj opraviti se. –**partner**

D32 - Prav tako so mi v pomoč moji starši. sem zadovoljna **-sorodniki**

E14 - v času ko sem imela predavanje so mi stali zelo ob strani parter in moji starši da so popazili na otroke. Je pa moj študij bil izreden tako da nisem rabila veliko časa varstva. **-partner - sorodniki**

E27 - Menim da ne bi potrebovala ne vem kakšne pomoči **-ni potrebe po pomoči**

F42 - Pomoč dobim pri partnerju saj ima zame zelo dobro mišljenje kar se zadeva vzgoje. **-partner**

F43 - Bi pa potrebovala kakšno varuško bližje doma oz. nasploh, saj se lahko zares zanesem le na svojo mati. Pri partnerju, in tudi svoje družine (mami, ati).Predvsem mi največ pomoči nudi partner, tega je veliko-predvsem pogovor o vseh stvareh in izmenjava mnenj. Pomoč pri hiši, otroku. **-varstvo otroka -sorodniki - partner -varuška -skrb za otroka**

F44 na druge ljudi se ne zanašava ker sva bila velikokrat oba razočarana in imava s tem kar malo težav. **-razočarana nad pripravljenostjo za pomoč**

F45 - Za pomoč se obrnem le ko potrebujem kakšno varstvo k svojim staršem a to je recimo 1xna mesec ali dva meseca. **-varstvo otroka -sorodniki**

F46 - Sem pa se za pomoč obrnila ko sem se z bivšim partnerjem razšla, sem šla do socialne delavke na CSD, a sem bila vse prej kot zadovoljna, še posebej ko sem imela neko predznanje kako naj bi to izgledalo in potekalo. Na CSD sva morala potem večkrat priti zaradi urejanja vsega potrebnega. **-socialna delavka - nezadostna pomoč strokovnjakov**

F47 - Nato pa sem morala iti tudi do odvetnice s katero sva vložili tožbo ker se nisva morala s partnerjem nič dogovoriti. Pomoč odvetnice je bila še kar zadovoljiva, socialne delavke pa čisto nič. **-zadovoljiva pomoč odvetnice**

F48 Prav tako sem bila razočarana kar se zadeva sodišča in vsega tega saj preden prideš na vrsto traja zelo zelo dolgo. Denarja recimo od preživnine(vsega) še sedaj nisem dobila pa je tega že 2 leti, pa je vse pravnomočno a se vedno nekaj čaka od državnih institucij. **-slab odziv na nujno pomoč s strani državnih institucij**

G43 - Moja največja pomoč je dekličina babica, brez nje ne vem kako bi. **-sorodniki**

G45 - Pomoč Dobivam od države (štipendija, otroški dodatek) vsega skupaj cca 150€. Ostale pomoči razen varstva pri babici ne dobivava od nikogar. **-socialni finančni dodatki -varstvo otrok -sorodniki**

G48 - Koristim status materinstva, za katerega so mi povedali na faksu. Te pravice so dokaj omejene in po navadi popolnoma nekoristne. **-status materinstva**

H26 - Obrnila sem se tudi na znance, da so mi posodili/dali kakšne stvari za hčerko, da mi ni bilo treba vsega kupiti. **-prijatelji**

Odvisnost

A32 - Ja, sva čisto neodvisna. **-neodvisna**

A33 - To, da sama krijeva stroške mi pomeni neko samostojnost, neodvisnost, da se ne počutim dolžna nič nikomur, da mi nihče ne more čez nekaj let očitati, da je moral nekaj namesto mene. Zdi se mi, da je drugače tako, da če živiš v hiši od staršev, hočejo ti na veliko pomagat vedno, pa nočejo upoštevati samostojnosti. Lahko je tako da je enemu prav, da recimo mu mami pomaga, drugemu pa to ni, si želi biti bolj neodvisen. Lahko je tudi nekomu tko fajn, pač ni treba skrbet za neke stroške. Ampak v večini, pač ljudje, hočejo biti neodvisni. Hočeš bit tok neodvisen, da imaš svojo družino in skrbiš zanjo, ne moreš pa bit tok neodvisen, zaradi današnje situacije, da bi si lahko privoščil neko ločeno bivališče, ker tut te pogoji najema kredita niso tako preprosti, oziroma tut če dobiš lahko stanovanje potem kredita za opremo ne moreš dobit. – **samostojnost**

B45 - Ne se ne počutim odvisno, ker se hvala bogu toliko dobro razumemo, da se noben ne počuti tako ja zdaj sem jaz tebi pomagal in si mi dolžan to nazaj, ampak pač si pomagamo. Hvala bogu pa sva tudi toliko samostojna, da ne rabiva toliko pomoči, so pa starši z dobro voljo, želijo čuvat in tako, da se vidimo velik. Včasih bi bilo tudi lažje doma narediti neko pico, pa gremo pač na neko družinsko kosilo. **-neodvisnost - samostojnost**

C39 - Včasih se res počutim odvisno in sicer od svojih staršev. Saj mi res veliko pomagajo. **–občutek odvisnosti**

E26 - Ne počutim se odvisne. **-neodvisnost**

G46 - Ja nekako se počutim odvisna od njegove družine. Če ne bi bilo njegove mame potem bi morala otroka dati v vrtec, kar bi povzročilo dodatne stroške (v bistvu dvomim, da bi si lahko privoščila vrtec z eno plačo). **–občutek odvisnosti**

Informacije

A52 - Od sestre, ki je na socialnem delu, pa malo sva se seveda s partnerjem prej pozanimala pred rojstvom otroka, ko je šel priznat očetovstvo – sorodniki **–iskanje najrazličnejših podatkov**

B42 - jaz izvedela preko pogovorov, tko z starši ostalimi in tako . Zdaj moraš to narediti, zdaj moraš to, vloga za porodniško, pa starševstvo priznanje, pa kdaj vlogo za v vrtec, je kar veliko vsega, sem bla kar malo panična. informacije **–od drugih staršev –pomanjkanje skupno zbranih informacij**

F49 - Za ugodnosti sem izvedela malo na faksu, malo na internetu. – **na faksu – na internetu**

Želje

A54 - Šli bi na kakšne počitnice več, pa sami, ne bi se »šlepal« po domače ves čas na prikolico od staršev, bi več po svetu potovali, ker midva zares rada potujeva. Večji avto, čeprav je ta dovolj varen, toliko sva gledala, ampak ni udoben za potovati, bi rabila večji prtljažnik. Verjetno bi kupila nov voziček in ne rabljenega, mogoče bi si malo več izmišljevala, ampak saj zdaj vse imava, ne gledam zdaj toliko na ta materializem. Nič nama zares ne manjka, se znajdeva, rečeva tudi na primer, ne bova tega ta mesec kupila, ampak dajva ta teden na primer stol za v avto, čeprav ga še ne rabiva, ker je akcija in je zares ugodnejši. Gledava bolj v naprej, bolj načrtujeva, da je potem lahko bolj brezskrbno. Gledava kaj kupiva, kaj kuhava, bi šla mogoče kaj več ven jesti, čeprav zdaj imava na primer študentske bone za oba, ki nama še veljajo, ampak še vedno pride to dražje, kot če si doma pripraviva. Veliko lažje bi kupovali čevljičke, ker čevlji so neverjetno dragi za otroke, pravijo pa da za čevlje ni dobro da ima rabljene, saj se oblikujejo po njegovi nogici. Pol pa gledaš a greš na kvaliteto, ali boš kupil manj kvalitetne, pa upaš da so isto dobri pa da so tisti toliko dražji le zaradi firme. Danes se zahteva od staršev, da je vse popolno, pa vse mora biti BIO, pa si slab starš če ne kupiš vsega najdražjega in najboljšega. Jaz si rajše kakšno raziskavo več preberem in vidim koliko je kakšna stvar res pomembna in resnična. **—počitnice in potovanja —višji finančni dohodek —manjši pritisk na starše**

A56 - Zdaj imam tudi čas in plan kvalitetno magisterij napisat, ter mogoče od magisterija naprej kakšne raziskave in članke delala, za v akademske revije, da bi mi to potem za naprej pomagalo tudi za zaposlitev dobiti. **—dokončati šolanje — dobiti delo**

A57 - Imam željo biti tudi kot zunanji sodelavec za to področje za fakulteto, ker nas tiflo-pedagogov je malo in nas bodo rabili za naprej. **— dobiti delo**

A58 - Za zaposlitev tako tudi vem, da ni težava, ker nas je samo 17 nas, na našem področju in smo zares zelo iskan kader in se ne bom vrgla v prvo ponudbo, ki bo padla, ampak si bom našla res nekaj, kar mi bo ustrezalo, da bom lahko karierno naprej se tudi razvijala. **—želja delati v čemer uživam**

A59 - Želim si, da bom najprej imela družino, ravno zaradi vseh teh okoliščin in potem šla delat, ne pa da bi šla najprej delat pa potem prekinjati delo pa na porodniško pa potem nazaj delati pa spet prekinjati in tako. **— najprej si ustvariti dokončno družino nato zaposlitev**

A60 - Da bo prehod v vrtec miren, da bo mirno izbran, da ne bova rabila varušek jemat in tako. **—miren prehod v vrtec**

A61 - potem šola, da bo nekje blizu, da bodo lahko otroci si našli prijatelje in tudi ohranjali stike in tako.. **— šolanje otroka v bližini**

B50 - Ja plan imam, da bo ostalo tako kot je, da bo tamala zdrava, da bo vse uredi z njo. Da jo bomo dobro vzgojili, da bo čim manj nepredvidljivih neprijetnih dogodkov. In tko, da bomo družina.

C14 - Želim si gotovost. **—zdravje družine —čim manj izrednih situacij**

C38 - Seveda se ne bi branila boljšega finančnega položaja, vendar tudi tako zmoremo. **—višji finančni dohodek**

D35- Bi že končala mansardo v bližnji prihodnosti, vedno je lahko več financ , samo da smo vsi zdravi in zadovoljni in je vse popolno ..-**urediti bivalne razmere –višji finančni dohodek–zdravje družine**

F9 - Seveda pa bi bilo še bolje, ko bi bil trenutni partner biološki oče otroka. –**partner biološki oče otroka**

G19 - Zame so to kar idealni pogoji za družino. Edino kar si še res želim je da bi čim prej dokončala faks in dobila zaposlitev. .-**dokončati šolanje – dobiti delo**

G49 - Mislim, da nam nič ne manjka in smo kar blizu popolnosti ...tako, da ne bi ničesar spremenila. Edino, če bi bile plače višje potem partnerju ne bi bilo potrebno pogodbeno delo, v tistih mesecih namreč dela od 7:00 do 24:00, in bi tako lahko več časa namenil predvsem hčerkici. –**višji finančni dohodek**

H35 - Živel bi v svoji hiši z veliko zelenico, da bi hčerka imela veliko prostora za letat okrog, s partnerjem bi imela svojo firmo, ki si jo že nekaj časa želiva. V hiši bi imela svoj poslovni prostor, kjer bi bila tudi igralnica, da bi bili lahko skupaj kot družina tudi ko delava. Časovno bi pa mogoče spremenila samo to, da bi najprej naredila faks do konca in potem zanosila, ampak vem, da potem moj otrok ne bi bil tak kot je. **urediti bivalne razmere, -najprej končala šolanje in nato imela otroka**

OSNO KODIRANJE

Starševstvo

Spretnosti starševanja

- **Možnost za neodvisen razvoj** (A2, E4)
- **Vzor otroku** (F1)
- **Dostojno življenje** (F2)
- **Postavljanje pravil** (D2)

Občutki starševstva

- **Brezpogojna ljubezen** (C9, D1, D2, D3, E1, E4, F2, G3)
- **Vez med staršem in otrokom** (E2, G3)
- **Sreča** (H1)
- **Čudež življenja** (G1)
- **Toplina** (G3)

Realizacija starševanja

- **Skupna skrb za otroka/e** (A1)

- **Skrb in vzgoja za samostojno življenje** (B1, B2, D2, E1, G2, G3)
- **Prilagajanje družinskemu življenju** (C1)
- **Otrok na prvem mestu** (C2)
- **Varnost** (C3, D3, E4)
- **Opora** (D3)
- **Odgovornost** (F1)
- **Spoštovanje** (F1, F2, G3)
- **Učenje in spodbujanje** (G4)
- **Vodenje** (G4)

Zakonski stan

Oblika partnerstva

- **Izven zakonska skupnost** (A3, B3, D4, G5, H2)
- **Poročena** (E5)
- **Zaroka** (C4, G5)
- **Načrtovana poroka** (C5, G13)

Trajanje partnerstva

- **Večletno poznanstvo** (A4, B4, C4, D4, E5, H2)

Starost

- **Partner starejši od 30 let** (A6, B5, E7)
- **Oba mlajša od 30 let** (C6, D5, F5, G6, H3)

Število in starost otrok

Število otrok

- **En otrok** (A5, B6, C7, D6, F6, G7, H4)

- **Trije otroci** (E8)

Starost otrok

- **1 leto** (A5, C7 E8, G7)
- **Manj kot pol leta** (B6, H4)
- **5 let** (E8)
- **4 leta** (E8)
- **3,5 let** (F6)

Načrtovanje otrok

Načrtovanje otrok

- **Načrtovan** (A7, C8, D7, G8, G10, F7)
- **Načrtovanje zaradi možnih težav pri zanositvi** (A8)
- **Nenačrtovan**(B8, B10, B11, H5)

Odločitev za otroka/e

- **Takojšne sprejetje nosečnosti** (B10, B11)
- **Nosečnost kot potisk v načrtovanje** (B10, B11, G12)
- **Različno načrtovanje pri večjem številu otrok** (E10)
- **Finančna stabilnost kot pogoj** (G11)

Želja po več otrocih

Želja

- **Želja po več otrocih** (A9, A10, B 12, B13, C10, D8, G8, G9, H6)
- **Želja otroku zagotoviti vez med sorojenci** (A9, B13, G9)
- **Načrtovano večje število otrok** (C10)

Pogoji

- **Finančna stabilnost kot pogoj** (A10, G8, H6)

- **Finančna ovira za večje število otrok (A12, G8)**
- **Več otrok kasneje v življenjskem poteku (D8, H6)**
- **Že dosegli željeno število otrok (E11)**
- **Stanovanjska stabilnost kot pogoj (H6)**

Sprememba življenja z otroci

Spremembe v družabnem življenju

- **Izemske aktivnosti staršev (A39, A40)**
- **Druženje z drugimi starši z otroci (A39, A40)**
- **Manj zabav (E23, G40)**
- **Sprememba družabnega življenja (G40)**
- **Ni sprememb v stikih (A40, B31)**

Spremembe v življenju

- **Otrok uravnava ritem življenja (A38, A42, C34, C35, D16)**
- **Večja načrtovanost, organiziranost (B32, B33)**
- **Večja odgovornost (B33, G39)**
- **Edinstvena izkušnja starševanja (B35, D28, G41)**
- **Velika sprememba življenja (C34, D26, D28, E23)**
- **Večina časa za otroka (C34, C35)**
- **Ni načrtovanja za daljno prihodnosti (D14)**
- **Otrok na prvem mestu (D16, D27)**
- **Večji stroški (E23)**
- **Sprotno prilagajanje starševanju (G40)**

Spremembe potreb

- **Sprememba potreb (A41, A42)**
- **Ni občutka odpovedi aktivnostim (A41)**

Predstava življenja z otrokom v.s. dejansko življenje

- **Predstava grozljivejša od realnosti** (A42, B35)
- **Predstava enaka realnosti** (C36)
- **Predpriprava na življenje z otrokom** (B35)

Šolanje

Zaključeno šolanje

- **Opravljena prva stopnja študija** (A14)
- **Pridobljena diploma** (A14)
- **Zaključena srednja šola** (B16, C15, D11, D12, E12, F10, F11, G20, H7)

V procesu šolanja

- **Druga stopnja študija** (A15)
- **Dodiplomski študij v poteku** (C15, D12, E12, F11, G21, H7)
- **Pisanje diplome** (C15, E12)

Prekinjeno šolanje

- **Prekinjen študij** (B16, B19)
- **Pavziranje** (B19, F11, H7)
- **Zamere do študija** (F11, F13)

Želja po šolanju

- **Nadaljevanje šolanja** (A15)
- **Želja po dodatnem šolanju, nadaljevanju študija** (A16, B17, C18, F12)
- **Želja po drugem študiju** (B17, B19, F12)
- **Ni še želje po nadaljevanju šolanja** (D13, E13, G22)
- **Želja najprej dokončati šolanje** (D13)

Razlogi za šolanje

- **Študij kot varnost** (A19)

- **Vseživljenjsko učenje** (C18)
- **Status študenta** (D17)

Medsebojno vplivanje šolanja in družine

- **Velik vpliv družine na šolanje** (D15, F13)
- **Zapostavljena družina na račun šolanja** (F14, G23)
- **Ni vpliva družine na šolanje** (G24)

Delo

Zaposlenost

- **Partner zaposlen** (A21, B19, C20, D19, E20, F16, G15, G26)
- **Pred rojstvom študentsko delo** (A48)
- **Mati zaposlena** (B18,)
- **Mati nezaposlena** (C19, D18, E20, G25, H8)
- **Partner izgubil službo** (H9)

Oblike zaposlitve

- **Redna zaposlitev** (A21, B18, C20, D19, G26)
- **DOO** (B19, D19)
- **Delo na črno** (F17)
- **Domače delo** (F17)
- **Študentsko delo** (F15)
- **-Osebno dopolnilno delo** (A48)

Ovire za zaposlenost

- **»Sizifovo študentsko delo« v nosečnosti** (A48)
- **Status študenta** (A48, F15, G25, H8)
- **Porodniška** (B18, C19)
- **Velik vpliv družine na delo** (F21)

- **Partner na porodniškem dopustu (H9)**

Dohodek

Oblika dohodka

- **Osebnno dopolnilno delo (A22)**
- **Plača partnerja (A23, B20, B21, C21, D20, E21, F20, G16)**
- **Porodniška (B20, B21, C21, H10)**
- **Porodniška iz tujine (E21)**
- **Otroški dodatek (E21, F20, G16, G28, H10)**
- **Domače delo (F18, F20)**
- **Zaslужek študentskega dela (F20)**
- **Državna štipendija (F20, G16, G29)**
- **Dopolnilno pogodbeno delo (G31)**
- **Delo na črno (F18, F20, G30)**

Višina dohodka

- **Od 1000 do 1500 eu (A23, C21, G32)**
- **Več kot 2500 eu (E22, F18)**
- **800-1000 eu (B20, G16, H11)**

Zadovoljivost dohodka

- **Zadovoljiv dohodek (A24, B22, C22, D20, E22, F18)**
- **Dohodek težko zadovoljiv (H11)**

Stroški

Oblika stroškov

- **Strošek: hrana (A26, B26, C27, D22, F25, F26, G36, H14)**
- **Izredni stroški (A26)**

- **Strošek: položnice** (B26, C27, D22, H14G35, G36)
- **Najemnina** (C27)
- **Stroški otroka** (C27, G36, H14)
- **Vzdrževanje avtomobila** (C2, D22, F25, G36)
- **Kredit** (E18)
- **Strošek: obleka** (D22)

Višina stroškov

- **Do 500 eu** (A26, C25, H13)
- **Od 800 do 1000 eu** (E18)

Značilnost stroškov

- **Pozimi mnogo višji stroški** (B25, F23)
- **Čedalje višji strošek otroka** (C17)
- **Stroški ne presežejo zaslužka** (B27, D23)
- **Stroški enaki dohodkom** (C28, F26)
- **Stroški včasih presegajo zaslužek** (H14)

Ravnanje s stroški

- **Porodniška za stroške** (C26)
- **Stroške plačujejo sami** (E18, G25)
- **Položnice deliva s partnerjem** (F25)

Razpolaganje z denarjem

- **Skromno življenje** (A25, A27)
- **Bojazen pred izrednimi stroški** (A25)
- **Pazljivo ravnanje z denarjem** (A25, B44)
- **Porodniška razpolovi plačo** (B44)
- **Težko razpolagati z manj denarja** (B44)

- **Ločene finance (F24)**

Varčevanje

Razlogi za varčevanje

- **Varčevanje za otroka (A29)**
- **Varčevanja si ne more privoščiti (C29)**
- **Želja po varčevanju (C29)**

Oblika varčevanja

- **Odprt varčevalni račun (A28)**
- **Varčevanje preko sorodnika, za večji otroški dodatek (A28)**
- **Neorganizirano varčevanje (B28, D24, F27, G33, H15)**
- **Kar privarčuje porabi za izredne stroške (F27)**

Bivalne razmere

Bivališče

- **Stanovanje v hiši staršev (A30, C23, D21, G18, G34)**
- **Trenutno majhno stanovanje (B25)**
- **Stanovanje (B23)**
- **Selitev v večje stanovanje (B25)**
- **Novozgrajena hiša (E15)**
- **Podedovana hiša (F22)**
- **Kmetija (G17)**
- **Pri družinskem prijatelju (H12)**

Urejenost bivališča

- **Ločen vhod (A30, C23, D21, G18, G34)**
- **Dokončevanje družinskega stanovanja (B23, D21)**

- **Vsak otrok svojo sobo** (E16)
- **Sprotno obnavljanje** (F22)

Zadovoljivost bivališča

- **Zadovoljivo bivališče** (A31, C24, E16)
- **Bivališče ni zadovoljivo** (H12)

Prosti čas, interesi in aktivnosti

Način koriščenja prostega časa

- **Z otrokom** (A34)
- **Druženje** (A34, B31, D25, H17)
- **Sprostitev pred TV** (A37)
- **Aktivnosti z otrokom** (A37, B29)
- **Pomemben čas zase** (A36)
- **Prosti čas prilagodim otroku** (A34)

Aktivnosti in interesi

- **Izleti** (A34, B29, C31, D25, F32)
- **Ustvarjanje** (A35, A36, C32, F30, H16)
- **Glasba** (A35)
- **Šport** (A35, A36, B27, C33, F31, F33, H18)
- **Živali** (B30)
- **Družinsko** (C30, D25, F29, G38)
- **Urejanje hiše in okolice** (F29, F32)
- **Kuhanje in peka** (F30, F32)
- **Delo na kmetiji** (G38)

Viri moči

Osebnostni viri moči

- **Samostojnost otroku** (A43)
- **Potrpežljivost** (A43)
- **Postavljanje mej** (A43, D29)
- **Ukvarjanje z otrokom** (A43, B36, C37, D29, F37, F39)
- **Izkušnje z delom z otroci** (B9)
- **Veliko časa za otroka** (B36)
- **Povezanost** (B37)
- **Pripravljanje z literaturo** (B38)
- **Izkušnje z življenjem na svojem** (B48)
- **Drugačne prioritete in vrednote** (B46, B49)

Interesi kot viri moči

- **Kuhanje in peka** (F38)
- **Uživanje v naravi** (F38)
- **Ustvarjanje** (F40)
- **Raziskovanje** (F40)

Drugi viri moči

- **Zdravje otrok** (B46)
- **Partner** (B14, F35)
- **Urejeno bivališče** (B47)
- **Pogajanje** (E24)
- **Varstvo otroka** (A55)
- **Domača pridelava hrane** (G37)
- **Delo na črno** (G37)

Pravice in ugodnosti

Povezane s šolanjem

- **Neobvezna predavanja** (A17, A20)
- **Ugodnost študentskega starševstva** (A17, A20, E28, C40, C41, C42, D34, H32)
- **Prilagajanje z izpiti** (A20)
- **Podaljšanje študija** (E28, C41)
- **Dvojni študentski boni** (C42, D34, H32)
- **Štipendija** (D34)

Materialne pravice in ugodnosti

- **Otroški dodatek** (C49, D34)
- **Subvencionirano adaptirano mleko** (H32)
- **Pomoč ob rojstvu otroka** (H32)

Potrebe

Finančne potrebe

- **Večji finančni dohodek** (A11)
- **Dodatne ugodnosti** (A50)
- **Višji finančni dodatki** (E25, H25, F50, F52, H34)
- **Neodvisnost dodatkov glede na materialno stanje** (F53)
- **Sklad za mlade družine** (H28)
- **Več pomoči v obliki materialnih dobrin za nego otroka** (H33)
- **Večji finančni dohodek** (B15, C11, D9, E25, F50, H34)

Potrebe glede na urejenost socialnih področij

- **Boljše informiranje o pravicah in ugodnostih** (B42)
- **Urejene bivalne razmere** (D10)
- **Boljše urejeno varstvo za otroke** (F51, F53)

- **Prilagajanje fakultete** (H24, H30)
- **Pomoč tudi v ruralnih območjih** (H28)
- **Več stanovanj s subvencionirano najemnino** (H29)

Osebne potrebe

- **Več časa** (A44, H23)
- **Pomoč za skrb za otroka** (A44, D30)
- **Odločnost** (F41)
- **Družabno življenje** (F54, H23)
- **Možnost dokončati šolanje** (F55, H24, H30)
- **Podpora partnerja** (H23)
- **Tečaj za mlade starše** (H27)

Ovire

Finančne ovire

- **Šibko finančno stanje** (C13)
- **Strah pred izrednimi stroški** (C13)
- **Slaba ureditev delovnega in socialnega področja** (A49, A51, A53)
- **Zaposlitvene ovire mamic** (G47)

Ovire glede varstva otrok

- **Vrtec kot finančna ovira** (A49, A52, G44)
- **Vrtec omejen na kraj bivanja** (A52, G44)

Osebne ovire

- **Prilagajanje življenja otroku** (A18, A51)
- **Načrtovanje, pripravljajanje** (A18)
- **Nezrel partner** (F34)
- **Študij** (H21)

Pomoč

Pomoč iz osebne socialne mreže

- **Prijatelji** (A45, G48)
- **Sorodniki** (A45, B40, D32, E41, F43, 45, G43, G45)
- **Partner** (D31, E41, F42, F43)
- **Varuška** (F43)
- **Razočarana nad pripravljenostjo za pomoč** (F44)

Pomoč od države in (državnih) institucij

- **Socialni finančni dodatki** (A46, G45)
- **Študentske ugodnosti zaradi starševstva** (A46)
- **Nadomestilo kot nezaposlena** (A46)
- **Patronažna sestra** (B39)
- **Pediatr** (B41)
- **Socialna delavka** (F46)
- **Nezadostna pomoč strokovnjakov** (F46)
- **Zadovoljiva pomoč odvetnice** (F47)
- **Status materinstva** (G48)
- **Slab odziv na nujno pomoč s strani državnih institucij** (F48)

Oblika pomoči

- **Skrb za otroka** (A45, B41, F43)
- **Praktično znanje** (B39, B41)
- **Varstvo otroka** (F43, F45, G45)
- **Ni potrebe po pomoči** (E27)

Odvisnost

- **Občutek neodvisnosti**(A32, B45, E34)

- **Samostojnost** (A33, B45)
- **Občutek odvisnosti** (G46)

Informacije

Informiranje v lastni režiji

- **Iskanje najrazličnejših podatkov** (A52)
- **Od drugih staršev** (B42)
- **Na faksu** (F49)
- **Na internetu** (F49)

Slabo informiranje

- **Pomanjkanje skupno zbranih informacij** (B42)

Želje

Materialne želje

- **Počitnice in potovanja** (A54)
- **Višji finančni dohodek** (A54, C38, D35, G49)

Želje povezane z družinskim potekom

- **Najprej končala šolanje in nato imela otroka** (H35)
- **Najprej si ustvariti dokončno družino nato zaposlitev** (A59)
- **Miren prehod v vrtec** (A60)
- **Šolanje otroka v bližini** (A61)
- **Partner biološki oče otroka** (F9)
- **Čim manj izrednih situacij** (C14)
- **Manjši pritisk na starše** (A54)

Želje povezane s šolanjem in delom

- **Dokončati šolanje** (A56, G19)

- **Dobiti delo** (A56, A57, G19)
- **Želja delati v čemer uživam** (A58)
- **Zdravje družine** (C14, D35)

Želje povezane z bivališčem

- **Urediti bivalne razmere** (D35, H35)

ODNOSNO KODIRANJE

Mlado starševstvo, njihovi viri moči in potrebe so glavne tri teme mojega diplomskega dela in so vzročno-posledično tesno povezani in prepleteni in jih je težko opredeliti ločeno. Kljub temu sem poskusila zgornje kategorije vzročno-posledično razporediti med glavne tri teme mojega diplomskega dela, vendar je potrebno poudariti da vsaka kategorija ima mnogo pomembnih značilnosti in razlik znotraj nje in je ni mogoče enostavno razporediti, temveč močno vpliva na celotno družinsko ureditev mlade družine, njihove vire moči in potrebe.

MLADO STARŠEVSTVO → Zakonski stan, starost, število in starost otrok, načrtovanje otrok, želja po več otrocih, sprememba življenja z otroki

Mlado starševstvo variira v odvisnosti glede na starost staršev, razlikuje se glede na zakonski stan staršev, ki po mojem mnenju ne igra večje vloge glede na trdnost družinskega življenja, temveč le utrjuje prepričanja mladih staršev. Razlikuje se tudi glede na število in starost otrok, stroški otroka se s starostjo višajo, prav tako pa večje število otrok predstavlja tudi večjo odgovornost ter večje stroške. Pomemben dejavnik mladega starševstva je tudi načrtovanje starševstva, ali so starši otroka načrtovali in pričakovali, ti so verjetno tudi imeli boljše pogoje za ustvarjanje družine, ali pa starševstvo ni bilo načrtovano, vendar so nosečnost sprejeli in svoje življenje prilagodili družinskemu življenju. Tudi razlogi za načrtovanje starševstva so zelo različni, nekateri si želijo biti mladi starši, lahko so zaradi zdravstvenih razlogov v to »primorani« ipd. Skoraj pri vseh starših je prisotna želja po večjem številu otrok. Mlado starševstvo življenje glede na življenje preden so bili starši, zelo spremeni.

VIRI MOČI MLADIH STARŠEV → starševstvo, šolanje, delo, dohodek, stroški?, razpolaganje z denarjem, varčevanje, bivalne razmere, prosti čas, interesi, aktivnosti, viri moči, pravice in ugodnosti

Vire moči mladi starši najpogosteje najdejo v starševstvu samem, v koriščenju svojega prostega časa, v njihovih interesih in aktivnostih ter pravicah in ugodnostih, ki jih koristijo. Le te pravice in ugodnosti so pri le redkokaterem mladem staršu zadostne. Šolanje je lahko velik vir moči, a se pogosto, vsaj pri njegovem dokončanju pri šolajočih se mladih starših, izkaže tudi kot velik vir nemoči, področje kjer bi potrebovali mladi starši dodatno pomoč. Tudi delo, zaposlitev matere ali partnerja je velik vir moči, pogosto pa je pomanjkanje le tega lahko tudi velika ovira, zaposlitveno področje mladih ljudi je namreč tako ali tako socialno področje potrebno velikih sprememb in urejanja v prid mladim ljudem. Dohodek je velik vir moči, a

je pogosto ocenjen kot sicer zadosten, a komaj zadosten. Stroški so vir moči, kadar le ti niso visoki, pri uravnavanju, nižanju stroškov in razpolaganju z denarjem mladi starši znajo prikazati veliko mero iznajdljivosti, skromnosti, kar je gotovo velik vir moči. Varčevanje je velik varovalni dejavnik in vir moči, a si ga lahko privoščijo le redki mladi starši in je zato tudi velik del potreb mladih staršev. Urjene in stabilne bivalne razmere, ki mladim staršem nudijo samostojnost je gotovo velik vir moči, a je na žalost pri mladih starših pogosto ravno neurejena stanovanjska problematika velik vir potreb.

POTREBE MLADIH STARŠEV → potrebe, ovire, pomoč, odvisnost, informacije, želje

Potrebe mladih staršev so raznolike a se gibljejo glede glavnih treh področij, to so urejeno in stabilno bivališče, stabilno delo in zadosten dohodek ter urejeno družinsko življenje. Mladi starši se soočajo s številnimi ovirami, tako da je velika potreba mladih staršev, da se te ovire razrešijo. Soočajo se z ovirami pri zaposlovanju, pri šolanju, pri dostopu do informacij, pri doseganju samostojnosti, pri dostopu do pravic in ugodnosti, pri doseganju stabilnega in zadostnega ekonomskega in materialnega stanja itd. Potrebe so v veliki vzročni odvisnosti glede na veliko dejavnikov v človekovem življenju, čim bolj je človekovo življenje urejeno, manj je potreb, ki jih oseba ima. Največji problem nastane, ko mladi starši nimajo pogojev za zagotovitev temeljnih življenjskih potreb in to je velik problem!

Celoten proces kodiranja, predvsem pa odnosno kodiranje, mi je omogočilo zelo grob okvir kako bom predstavila rezultate in interpretacijo le teh ter kako bom zgradila glavne sklepe mojega raziskovanega dela diplomske naloge.